

A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon

*Sustainable development indicators
in Hungary*

Központi
Statisztikai Hivatal

**A fenntartható fejlődés
indikátorai Magyarországon**

***Sustainable development
indicators in Hungary***

**A fenntartható fejlődés indikátorai
Magyarországon**

***Sustainable development indicators
in Hungary***

**Központi
Statisztikai Hivatal
*Hungarian
Central Statistical Office*
Budapest, 2008**

© Központi Statisztikai Hivatal, 2008
© *Hungarian Central Statistical Office, 2008*

ISBN 978-963-235-228-2 (nyomdai – *paperback*)
ISBN 978-963-235-229-9 (online)

Felelős szerkesztő – *Responsible editor:*
Dr. Laczka Éva főosztályvezető – *head of department*

További információ – *Contact person:* Mészáros Andrea szerkesztő – *editor*
(345–1211, andrea.meszaros@ksh.hu)

Internet: <http://www.ksh.hu>
informacioszolgalat@ksh.hu
345–6789 (telefon), 345–6788 (fax)

Borítóterv – *Cover design:* Vargas Print Stúdió Kft.
Nyomdai kivitelezés – *Printed by:* Xerox Magyarország Kft. – 2008.259

Tartalom

1. Társadalmi és gazdasági fejlődés 1

1.1. Egy főre jutó GDP alakulása	3
--	---

Gazdasági fejlődés

1.2. Bruttó állóeszköz-felhalmozás	5
1.3. Kormányzati bruttó állóeszköz-felhalmozás	7
1.4. A kormányzaton kívüli szektorokra vonatkozó állóeszköz-felhalmozás	9
1.5. Egy főre jutó GDP régiók szerint	11
1.6. A GNI és összetevőinek alakulása	13
1.7. Bruttó megtakarítási ráta	14

Innováció, versenyképesség, gazdasági hatékonyság

1.8. Termelékenység	15
1.9. Kutatási és fejlesztési ráfordítások	16
1.10. Nemzetközi árverseny-képességi index	17
1.11. Az innovációval összefüggő árbevétel	18
1.12. Az innovációval összefüggő anyag- és energiahatékonyság	19
1.13. Energiaintenzitás	20

Foglalkoztatottság

1.14. Foglalkoztatottság	22
1.15. Foglalkoztatási arány nemek szerint	24
1.16. Foglalkoztatási arány legmagasabb iskolai végzettség szerint	26
1.17. Foglalkoztatási arány régióként	28
1.18. Munkanélküliségi ráta nemek szerint	29
1.19. Munkanélküliségi ráta korcsoportok szerint	31

2. Fenntartható termelés és fogyasztás..... 33

2.1. Erőforrás-termelékenység	36
-------------------------------------	----

Természeti erőforrások felhasználása

2.2. Egy főre jutó települési szilárd hulladék	37
2.3. A hazai anyagfelhasználás, anyagfajtánként	39
2.4. A települési hulladék-kezelés módjai	40
2.5. Veszélyes hulladékok keletkezése	42
2.6. Ózonkárosító vegyületek kibocsátása	44
2.7. Savasodást okozó vegyületek kibocsátása	46
2.8. Szilárdanyag-kibocsátás	48

Fogyasztási szokások

2.9. Háztartások villamosenergia-fogyasztása	50
2.10. Közvetlen energiafelhasználás	52
2.11. Élelmiszer-fogyasztás	54
2.12. Motorizációs szint	57

Termelési szokások

2.13. Környezetirányítási rendszerrel rendelkező vállalkozások	59
2.14. Környezetbarát címkével ellátott termékek	60
2.15. Agrárkörnyezeti támogatások	61
2.16. Ökológiai gazdálkodás	62
2.17. Állatsűrűség	64

3. Társadalmi integráció 65

3.1. Szegénységi arány	68
------------------------------	----

Anyagi helyzet, életkörülmények

3.2. Szegénységi arány a társadalmi juttatások figyelembevételével, korcsoportok szerint	69
3.3. Szegénységi arány a társadalmi juttatások figyelembevételével, háztartások típusa szerint	71
3.4. Szegénységi kockázat	73
3.5. Jövedelemeloszlás egyenlőtlensége	74

Munkaerőpiac elérhetősége	
3.6. A foglalkoztatottal nem rendelkező háztartásban élők	75
3.7. Dolgozók szegénységi aránya	77
3.8. Tartós munkanélküliségi ráta	79
3.9. Női-férfi kereseti rés	81

Oktatás	
3.10. Korai iskolaelhagyók	82
3.11. Szegénységi arány a társadalmi juttatások figyelembevételével, iskolai végzettség szerint	84
3.12. Alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők száma	85
3.13. Egész életen át tartó tanulás	87
3.14. Rosszul olvasó tanulók aránya	89
3.15. Számítógépes ismeretek	90
3.16. Internetes ismeretek	92

4. Demográfiai változások 95

4.1. A jelenlegi és a várható függőségi arány	98
---	----

Társadalom	
4.2. A 65 éves korban várható élettartam nemek szerint	100
4.3. Teljes termékenységi arányszám	101
4.4. Belföldi vándorlás	103

Időskorúak jövedelmi helyzete	
4.5. A 65 év feletti és a 65 év alatti személyek átlagos jövedelmének hányadosa	105
4.6. A szegénységi küszöb alatt élő 65 év feletti népesség aránya	106

Az államháztartás fenntarthatósága	
4.7. A kormányzati szektor konszolidált bruttó adóssága a GDP arányában	107

5. Népegészségügy 109

5.1. Egészségesen várható élettartamok	112
5.2. Születéskor várható élettartam	115

Egészségi állapot	
5.3. Halálozások kiemelt halálokok és nemek szerint	116
5.4. Öngyilkosság következtében meghaltak aránya, korcsoportok szerint	118
5.5. Öngyilkosság következtében meghaltak aránya, nemek szerint	119

Az egészséget meghatározó tényezők	
5.6. Szalmonellás megbetegedések	120
5.7. A túlsúlyos személyek aránya a 18 év felettiek körében, nemek és korcsoportok szerint	122
5.8. Dohányzók aránya a 18 év felettiek körében, nemek szerint	124
5.9. Dohányzók aránya a 18-24 évesek körében, nemek szerint	126
5.10. A lakosság légköri szilárdanyag-kibocsátás általi veszélyeztetettsége	127
5.11. A lakosság ózonkibocsátás általi veszélyeztetettsége	128
5.12. Mérgező vegyi anyagok	129
5.13. Súlyos munkahelyi balesetek	130

6. Klímaváltozás, energetika 133

6.1. Az üvegházhatású gázok kibocsátása	135
6.2. Megújuló energiaforrások	137

Klímaváltozás	
6.3. Az üvegházhatású gázok kibocsátása, gazdasági ágak szerint	139
6.4. Az energiafogyasztás üvegházhatásúgáz-intenzitása	140
6.5. Magyarország felszíni éves középhőmérséklete	141

Energetika	
6.6. Energiainport-függőség	142
6.7. Primer energiaellátás, energiaforrások szerint	144
6.8. A megújuló energiaforrások részesedése a villamosenergia-termelésben	146
6.9. Közlekedési célú bioüzemanyag-felhasználás	148
6.10. Kapcsolt hő- és energiatermelés	150
6.11. Implicit energiaadó	152

7. Fenntartható közlekedés 153

7.1.	A közlekedés energiateljesítménye	155
<i>A forgalom növekedése</i>		
7.2.	A személyszállítás megoszlása	157
7.3.	Az áruszállítás megoszlása	158
7.4.	Személyszállítási teljesítmények	159
7.5.	Áruszállítási teljesítmények	160
<i>Árak</i>		
7.6.	Üzemanyagárak	162
<i>A közlekedés társadalmi és környezeti vonatkozásai</i>		
7.7.	A közlekedés üvegházhatásúgáz-kibocsátása	164
7.8.	Közúti közlekedési balesetek áldozatai	166

8. Természeti erőforrások 169

8.1.	A mezőgazdasági élőhelyekhez kötődő madárfajok állományváltozása	171
<i>Biodiverzitás</i>		
8.2.	Az EU élőhelyvédelmi irányelvében javasolt területek	172
8.3.	Magyarország növényzeti természeti tőkéje	174
8.4.	Felhasználattól kivétel	177
8.5.	Települési szennyvíztisztítás	179
8.6.	Folyókák biokémiai oxigénigénye, BOI ₅	180
<i>Földhasználat</i>		
8.7.	Beépített területek	181
8.9.	Levévelésztés	182
8.8.	Élőfakészlet	183
8.10.	Nitrogéntöbblet	185

9. Globális partnerség 187

<i>Globális kereskedelem</i>		
9.1.	Magyarország termékbehozatala	190
<i>A fenntartható fejlődés támogatási formái</i>		
9.2.	Magyarországon működő külföldi tőke és a külföldön működő magyar tőke alakulása	191
<i>A természeti erőforrásokkal való globális gazdálkodás</i>		
9.3.	Az EU-tagállamok CO ₂ -kibocsátása	193

10. Kormányzás és közélet 195

<i>Politikák összefüggései és hatékonyságuk</i>		
10.1.	Bűnözés	197
10.2.	A közösségi jogszabályok átvétele	199
<i>Információk elérhetősége, társadalmi részvétel</i>		
10.3.	Részvételi arány az EU- és a nemzeti parlamenti választásokon	200
10.4.	E-kormányzás használata	201
<i>Gazdasági eszközök</i>		
10.5.	A környezeti adók aránya a teljes adózási rendszerben	202

Jelmagyarázat

- + =Előzetes adat.
.. = Az adat nem ismeretes.
—, I = A vonallal elválasztott adatok összehasonlíthatósága korlátozott.

Contents

1. Socio-economic development..... 1

1.1. GDP per capita	3
---------------------------	---

Economic development

1.2. Gross fixed capital formation	5
1.3. Gross fixed capital formation by government	7
1.4. Gross fixed capital formation by other sectors than government	
1.5. Dispersion of regional GDP per capita	9
1.6. GNI and its components	11
1.7. Gross household savings rate	13

Innovation, competitiveness and economic efficiency

1.8. Productivity	15
1.9. Expenditure on research and development	16
1.10. Index of international cost competitiveness	17
1.11. Turnover from innovation	18
1.12. Effects of innovation on material and energy efficiency	19
1.13. Energy intensity	20

Employment

1.14. Employment	22
1.15. Employment rate by gender	24
1.16. Employment rate by highest level of education attained	26
1.17. Employment rate by regions	28
1.18. Unemployment rate by gender	29
1.19. Unemployment rate by age-groups	31

2. Sustainable production and consumption..... 33

2.1. Resource productivity	36
----------------------------------	----

Resource and waste

2.2. Municipal solid waste per capita	37
2.3. Domestic material consumption by type of material	39
2.4. Modes of municipal waste treatment	40
2.5. Generation of hazardous waste	42
2.6. Emissions of ozone-depleting substances	44
2.7. Emissions of acidifying substances	46
2.8. Emissions of particulate matters	48

Consumption patterns

2.9. Electricity consumption by households	50
2.10. Final energy consumption	52
2.11. Food consumption	54
2.12. Motorisation rate	57

Production patterns

2.13. Enterprises having environmental management system	59
2.14. Eco-labelled products	60
2.15. Agri-environmental payments	61
2.16. Organic farming	62
2.17. Livestock density	64

3. Social inclusion..... 65

3.1. At-risk-of-poverty rate	68
------------------------------------	----

Monetary poverty and living conditions

3.2. At-risk-of-poverty rate after social transfers, by age-group	69
3.3. At-risk-of-poverty rate after social transfers, by household type	71
3.4. Relative at-risk-of-poverty gap	73
3.5. Inequality of income distribution	74

Access to labour market

3.6. People living in jobless households	75
3.7. In work at-risk-of-poverty rate	77

3.8.	Total long-term unemployment rate	79
3.9.	Gender pay gap.....	81
Education		
3.10.	Early school leavers	82
3.11.	At-risk-of-poverty rate after social transfers, by highest level of education attained	84
3.12.	Persons with low educational attainment	85
3.13.	Life-long learning	87
3.14.	Low reading literacy performance of pupils	89
3.15.	Individuals' level of computer skills	90
3.16.	Individuals' level of internet skills	92
4. Demographic changes.....		95
4.1.	Present and expected dependency ratios	98
Demography		
4.2.	Life expectancy at age 65 by gender	100
4.3.	Total fertility rate	101
4.4.	Internal migration.....	103
Old-age income adequacy		
4.5.	Quotient of average income of persons aged over 65 and under 65 years	105
4.6.	Proportion of persons aged over 65 years living under the poverty line	106
Public finance sustainability		
4.7.	General government consolidated gross debt as a proportion of GDP.....	107
5. Public health		109
5.1.	Healthy life years	112
5.2.	Life expectancy at birth	115
Health condition		
5.3.	Death rate by major causes of death and by gender	116
5.4.	Suicide death rate by age-group	118
5.5.	Suicide death rate by gender	119
Health determining factors		
5.6.	Incidence of salmonellosis.....	120
5.7.	Proportion of overweight people among the population over 18 years of age by gender and age-group.....	122
5.8.	Proportion of current smokers among the population over 18 years of age by gender.....	124
5.9.	Proportion of current smokers among the population aged 18–24 by gender	126
5.10.	Urban population exposure to air pollution by particulate matter	127
5.11.	Urban population exposure to air pollution by ozone	128
5.12.	Index of production of toxic chemicals	129
5.13.	Serious accidents at work.....	130
6. Climate change and energy.....		133
6.1.	Greenhouse gas emissions.....	135
6.2.	Renewable energy sources.....	137
Climate change		
6.3.	Greenhouse gas emissions by economic branches	139
6.4.	Greenhouse gas intensity of energy consumption	140
6.5.	Annual average surface temperature in Hungary.....	141
Energy		
6.6.	Energy dependency.....	142
6.7.	Primary energy supply by energy sources	144
6.8.	Share of renewables in production of electricity	146
6.9.	Consumption of biofuels by transport	148
6.10.	Combined heat and power generation	150
6.11.	Implicit tax on energy.....	152
7. Sustainable transport		153
7.1.	Energy consumption of transport.....	155

Transport and mobility	
7.2. <i>Modal split of passenger transport</i>	157
7.3. <i>Modal split of freight transport</i>	158
7.4. <i>Volume of passenger transport</i>	159
7.5. <i>Volume of freight transport</i>	160
Prices	
7.6. <i>Road fuel prices</i>	162
Transport impact	
7.7. <i>Greenhouse gas emission from transport</i>	164
7.8. <i>People killed in road accidents</i>	166

8. Natural resources 169

8.1. <i>Population of farmland birds</i>	171
Biodiversity	
8.2. <i>Sites designated under the EU Habitats directive</i>	172
8.3. <i>Natural vegetation assets of Hungary</i>	174
8.4. <i>Groundwater abstraction</i>	177
8.5. <i>Municipal wastewater treatment</i>	179
8.6. <i>Biochemical oxygen demands of river waters</i>	180
Land use	
8.7. <i>Built-up areas</i>	181
8.8. <i>Standing timber</i>	182
8.9. <i>Defoliation</i>	183
8.10. <i>Nitrogen surplus</i>	185

9. Global partnership 187

Globalisation of trade	
9.1. <i>Imports of Hungary</i>	190
Financing for sustainable development	
9.2. <i>Inward FDI stocks in Hungary and Hungarian outward FDI stocks abroad</i>	191
Global resource management	
9.3. <i>CO₂ emissions in EU member states</i>	193

10. Governance and public life 195

Coherence and efficiency of policies	
10.1. <i>Crime</i>	197
10.2. <i>Transposition of community law</i>	199
Accessibility to information, social participation	
10.3. <i>Turnout at national and EU parliamentary elections</i>	200
10.4. <i>Use of E-government</i>	201
Economic means	
10.5. <i>Share of environmental taxes in the total taxation system</i>	202

Explanation of symbols

+	=	Preliminary data.
..	=	Not available.
—, I	=	Break in series (limited comparability).

Bevezetés

Introduction

A fenntartható fejlődés az Európai Unió egyik fő célkitűzése, amit az unióról szóló szerződés is megerősít. Az EU az 1992-ben Rio de Janeiróban tartott első Föld-csúcson kötelezettséget vállalt a fenntartható fejlődés megvalósítására. Az egész unióra érvényes fenntartható fejlődési stratégiát a 2001 júniusában Göteborgban tartott Európai Tanács-ülés elfogadta, megújítása 2006-ban megtörtént. A stratégia fontos része a fenntarthatóság felé tett elmozdulás mérése, ezért az Európai Bizottság 2005 februárjában indikátorkészletet fogadott el erre vonatkozóan. Az Eurostat a mutatókat folyamatosan fejleszti.

A mutatók összeállítása során az Eurostat által publikált „*Measuring progress towards a more sustainable Europe, 2007*” című munkára támaszkodtunk, néhány fejezet pedig a KSH „Magyarország környezet-terhelési mutatói, 2005” című kiadványa alapján készült. A fejezetek elején közölt táblázatokban szürkére satírozva találhatók azok az Eurostat által javasolt mutatók, amelyek összeállítása a hazai adatok, illetve relevancia hiányában jelenleg nem megoldható.

Az európai indikátorkészlet mutatói hierarchikus rendszerben, három szinten helyezkednek el, amelyek alapul szolgálnak a fenntartható fejlődés helyzetének elemzéséhez, valamint a bekövetkezett változások követéséhez. Az első szinten lévő indikátorok (fő indikátorok) átfogó képet nyújtanak az egyes területeken végbemenő főbb tendenciákról. A második szint a rendszer altémáinak felel meg, az első szint mutatóival együtt a fő célkitűzések megvalósulását méri. A harmadik szint mutatói (elemző mutatók) egy-egy altéma mélyebb elemzésére adnak lehetőséget. A kiadványban 10 első, 32 második és 71 harmadik szintű, összesen 113 indikátor található.

A fejezetek a bevezetőt követően mindig az adott téma fő indikátorának bemutatásával kezdődnek, azt követik a második, illetve a harmadik szint mutatói. Az elsődleges célkitűzés az 1995–2006 közötti időszak bemutatása volt, egyedi esetekben, például az adatgyűjtések eltérő jellege esetén ettől különböző időszakok közlésére került sor.

Reményeink szerint kötetünk rendszeres megjelenése hozzájárulhat a hazai fenntartható fejlődés méréséhez.

Sustainable development is a fundamental objective of the European Union, enshrined in its Treaty. The Union's commitment to sustainable development at the first Earth Summit in Rio de Janeiro in 1992 ultimately led to an EU-wide Sustainable Development Strategy (SDS), which was adopted by the Gothenburg European Council in June 2001 and was renewed in 2006. Measuring progress towards sustainable development is an integral part of the strategy, and with this in mind, the European Commission adopted a set of sustainable development indicators (SDIs) in February 2005. Indicators are improved continually by Eurostat.

The basis of this data compilation was the Eurostat publication 'Measuring progress towards a more sustainable Europe, 2007', while some chapters were elaborated on the basis of 'Environmental pressure indicators of Hungary, 2005', published by the Hungarian Central Statistical Office. Tables disclosed at the beginning of each chapter contain grey hatched indicators recommended by Eurostat, which cannot be compiled for lack of Hungarian data or relevance.

The indicators of the European indicator set form a hierarchical framework comprising three levels, which serve as a basis for analysing the situation of sustainable development and for following up changes. Level 1 consists of a set of high-level indicators (headline indicators) allowing an initial analysis of the theme development. Level 2 corresponds to the sub-themes of the framework and, together with level 1 indicators, monitors progress in achieving the headline policy objectives. Level 3 (analysis indicators) facilitates a deeper insight into special issues in the theme. The publication contains 10 indicators at level 1, 32 at level 2 and 71 at level 3, totalling 113.

Headline indicators are presented – after a short introduction – at the beginning of each chapter, followed by the indicators of level 2 and level 3. Our goal was to present the period of 1995–2006, but in some cases it was not possible because of e.g. different types of data collections.

We hope that this regularly updated publication of the indicator set will contribute to the measurement of sustainable development in Hungary.

Társadalmi és gazdasági fejlődés

Socio-economic development

Első szint – Level 1	Második szint – Level 2	Harmadik szint – Level 3
1.1. Az egy főre jutó GDP alakulása <i>GDP per capita</i>	Gazdasági fejlődés – Economic development	
	1.2. Bruttó állóeszköz-felhalmozás <i>Gross fixed capital formation</i>	1.5. Egy főre jutó GDP régiók szerint <i>Dispersion of regional GDP per capita</i>
	1.3. Kormányzati bruttó állóeszköz-felhalmozás <i>Gross fixed capital formation by government</i>	1.6. A GNI és összetevőinek alakulása <i>GNI and its components</i>
	1.4. A kormányzaton kívüli szektorokra vonatkozó állóeszköz-felhalmozás <i>Gross fixed capital formation by other sectors than government</i>	1.7. Bruttó megtakarítási ráta <i>Gross household savings rate</i>
	Innováció, versenyképesség, gazdasági hatékonyság – Innovation, competitiveness and economic efficiency	
	1.8. Termelékenység – <i>Productivity</i>	1.9. Kutatási és fejlesztési ráfordítások <i>Expenditure on research and development</i>
		1.10. Nemzetközi árverseny-képességi index <i>Index of international cost competitiveness</i>
		1.11. Az innovációval összefüggő árbevétel <i>Turnover from innovation</i>
		1.12. Az innovációval összefüggő anyag- és energiahatékonyság <i>Effects of innovation on material and energy efficiency</i>
		1.13. Energiaintenzitás <i>Energy intensity</i>
	Foglalkoztatottság – Employment	
	1.14. Foglalkoztatottság – <i>Employment</i>	1.15. Foglalkoztatási arány nemek szerint <i>Employment rate by gender</i>
		1.16. Foglalkoztatási arány legmagasabb iskolai végzettség szerint <i>Employment rate by highest level of education attained</i>
		1.17. Foglalkoztatási arány régióként <i>Employment rate by regions</i>
		1.18. Munkanélküliségi ráta nemek szerint <i>Unemployment rate by gender</i>
		1.19. Munkanélküliségi ráta korcsoportok szerint <i>Unemployment rate by age-groups</i>

A fenntartható fejlődés célkitűzéseinek eléréséhez kiegyensúlyozott gazdasági növekedésre van szükség, amit a környezet és társadalmi problémák figyelembe vétele mellett beruházások (humán tőkébe, és innovatív, ökohatékony termékekbe és folyamatokba), versenyző vállalkozások és magas szintű foglalkoztatottság jellemeznek.

A gazdasági növekedés témaköre a fenntartható fejlődés gazdasági dimenziója is egyben, ezáltal kapcsolódik a lisszaboni folyamathoz. 2000 tavaszán az Európai Tanács lisszaboni ülésén tűzték ki célul azt, hogy az EU-nak „a világ legdinamikusabb tudásalapú gazdaságává kell válnia, alkalmasnak kell lennie a fenntartható gazdasági növekedés, a jobb munkahelyek és a nagyobb társadalmi kohézió elérésére”.

Az Európai Tanács 2005. márciusi ülése annyiban módosította a lisszaboni stratégiát, hogy az európai gazdasági és foglalkoztatottsági növekedésnek „a fenntartható fejlődés céljával teljes összhangban kell állnia”.

A megújított fenntartható fejlődési stratégia (EU SDS) egy olyan átfogó keretrendszert fektet le – gazdasági növekedés, illetve munkahelyteremtés célkitűzések kiemelésével –, amelyen belül a lisszaboni stratégia szolgáltatja a dinamikusabb gazdasághoz szükséges hajtóerőt. E két stratégia együttesen kijelenti, hogy a gazdasági, szociális és környezetvédelmi célok erősíthetik egymást, ennél fogva együttesen kell azokat megvalósítani. A két stratégia közös célja a globális gazdasági és társadalmi folyamatok fenntarthatóságához szükséges strukturális változások támogatása, azaz egyenlő esélyek, társadalmi méltányosság, egészséges környezet biztosítása dinamikus, innovatív és kreatív vállalkozási szellem kialakítása mellett.

A témakör indikátorai az alábbi három alfejezetbe sorolhatóak:

1. **Gazdasági fejlődés**, amit az állóeszköz-felhalmozással (bruttó, kormányzati, kormányzaton kívüli) a GDP regionális eltéréseivel, a bruttó megtakarítási rátával és a bruttó nemzeti jövedelemmel összefüggésben mérnek.
2. **Innováció, versenyképesség, gazdasági hatékonyság**, amit a munkaerő-termelékenység, a kutatási és fejlesztési ráfordítások, a nemzetközi árversenyképességi index, az innovációval összefüggő árbevétel, illetve az anyag- és energiahatékonyság, valamint az energiatenzitás mutatószámaival mérnek.
3. **Foglalkoztatottság**, aminek nyomon követésekor a foglalkoztatottság (teljes, régiók, nemek, iskolai végzettség szerint), és a munkanélküliség (nemek és korcsoportok szerint) mérőszámait egyaránt figyelembe kell venni.

Sustainable development requires a balanced economic development, characterised by investments (both in human capital and in innovative and eco-efficient products and processes), competitive businesses, and full and high-quality employment in addition to considering the environment and social problems.

The theme 'economic development' highlights the economic dimension of sustainable development and bridges it to the Lisbon process. In spring 2000 the European Council held in Lisbon set itself the ambition of becoming 'the most competitive and dynamic knowledge-based economy in the world, capable of sustainable economic growth with more and better jobs and greater social cohesion'.

The European Council of March 2005 relaunched the Lisbon Strategy by refocusing on the promotion of growth and employment in Europe, 'in a manner that is fully consistent with the objective of sustainable development'.

The renewed Sustainable Development Strategy (EU SDS) lays down a comprehensive framework – highlighting the aims of economic growth and job creation – in which the Lisbon Strategy is the driving force for a more dynamic economy. These two strategies together claim that economic, social and environment protection aims can strengthen one another, therefore they should be implemented simultaneously. The common goal of the two strategies is to support structural changes that are necessary for the sustainability of global socio-economic processes, i.e. to ensure equal chances, social equity and healthy environment as well as to establish dynamic, innovative and creative entrepreneurial spirit.

Indicators in this theme can be classified into the following three sub-themes:

1. **Economic development**, measured in terms of fixed capital formation (gross, government and other than government), dispersion of regional GDP, gross household savings rate and gross national income.
2. **Innovation, competitiveness and economic efficiency**, measured by labour productivity, R&D expenditure, real effective exchange rate, turnover from innovation, material and energy efficiency and energy intensity indicators.
3. **Employment**, for the follow-up of which the measures of employment (total and by regions, gender and educational attainment) and unemployment (by gender and age-group) both should be taken into consideration.

1.1. Egy főre jutó GDP alakulása GDP per capita

Az egy főre jutó GDP alakulása az egy főre jutó bruttó hazai termék (GDP) növekedési rátája az előző év százalékában kifejezve. A GDP a gazdasági tevékenység egyik mérőszáma, az előállított termékek és szolgáltatások értéke, csökkentve az előállítás során felhasznált termékek és szolgáltatások értékével. A növekedési ráta kiszámítása változatlan áron történik, mivel így csak a volumenváltozásokat mutatja, és az árváltozások kiszűrhetők.

The change of GDP per capita is defined as the growth rate of gross domestic product per capita, expressed as the percentage change on the previous year. GDP is a measure of economic activity, defined as the value of all goods and services produced less the value of any goods or services used in their creation. The growth rate is calculated from figures at constant prices, since these give volume movements only (price movements will not inflate the growth rate).

Amíg a GDP (egy főre jutó) szintje széles körben elterjedt mutatója a gazdasági teljesítménynek és a társadalom életszínvonalának, addig a GDP növekedési üteme a gazdaság dinamizmusáról, versenyképességéről és az új munkahelyek megteremtésének lehetőségéről ad tájékoztatást. A megfelelően magas GDP-növekedési ráta azt jelenti, hogy a társadalom további gazdasági erőforrásokat tud teremteni a jelen generáció növekvő gazdasági szükségleteihez, a magasabb jövőbeni megtérülés reményében befektetéseket eszközölhet, illetve más társadalmi és környezeti célokat is megvalósíthat. Mindemellett az egy főre jutó GDP csak egy közelítő mutatója az állampolgárok anyagi jólétének, nem tekinthető a jólét átfogó mutatószámának. A növekvő termelés gyakran környezetszennyezést, egészségi problémákat, és ezzel gyakran együtt járó kiadásnövekedést okozhat, ami ugyan növeli a GDP-t, de nem járul hozzá az életminőség javulásához.

While the level of GDP (per capita) is a widely used measure of the economic performance and the standard of living of a society, the growth rate of this statistic is a measure of the dynamism of the economy, of its ability to catch up with other economies, and its capacity to create new jobs. A sufficiently high GDP growth rate means that society is generating additional economic resources to meet the growing economic needs of the present generation, to invest in view of higher returns in the future, or to address other social and environmental concerns. It is, however, important to emphasise that, if GDP per capita is a proxy of citizens' material wealth, it cannot be considered as a holistic measure of their well-being. For instance, a growing production can generate pollution or health problems that lead to an increase in various expenditures, both having a positive impact on the GDP, but not contributing to an improving quality of life.

Egy főre jutó GDP alakulása Magyarországon GDP per capita in Hungary

(előző év=100,0% – previous year=100.0%)

Ország Country	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Magyarország Hungary	101,6	101,5	104,8	105,1	104,5	105,5	104,3	104,4	104,5	105,1	104,2	104,3	101,2
EU-27*	..	101,4	102,7	102,6	102,8	103,6	101,7	101,0	100,9	102,0	101,5	102,7	102,5

Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

A magyar gazdaság teljesítménye 1995 és 2006 között a külső és belső társadalmi, gazdasági feltételrendszer változásaival összefüggésben hullámzó mértékben növekedett. A rendszerváltástól kezdve erre az időszakra is igaz, hogy a gazdaság nyitottabbá vált, meghatározó gazdasági ágazatokban javult a termelékenység és a versenyképesség.

Between 1995 and 2006 Hungarian economy showed an uneven trend influenced by the changing external and internal economic and social conditions. From the change of regime until recent years the economy became more open, while in key sectors productivity and competitiveness improved.

Ezeket a kedvező folyamatokat számos tényező segítette, mint például a technikai megújulás, a termelés összetételében bekövetkező változások, a jobb munkaszervezés és a munkaintenzitás növekedése.

This development was supported by several factors such as modern technical improvement, changes in the structure of production, better logistics and last but not least increasing labour intensity.

Az 1997-től kezdődő periódusban, először a rendszerváltás óta, a dinamikus gazdasági növekedés nem járt együtt a külső pénzügyi egyensúly veszélyes romlásával. Az 1995-ben bevezetett intézkedéscsomag következményeként (egyszeri devizaleértékelés, vámpótlék bevezetése, keresletkorlátozó intézkedések) az egyensúlymutatók látványosan javultak, de ennek ára volt, átmenetileg lefékeződött a gazdasági növekedés.

In the period starting in 1997, for the first time since the change of regime, the dynamic economic growth was not followed by a dangerous deterioration of the external balance of payments. As a consequence of the package of measures introduced in 1995 (one-time currency depreciation, introduction of an import surcharge, measures restricting demand) the indicators of equilibrium improved spectacularly, but at the same time economic growth temporarily slowed down.

Ezek után 1997-től dinamikusán emelkedett a GDP volumenindexe, amelynek csúcspontja 2000-ben 5,2% volt. Ebben az időszakban az ipar, illetve az építőipar volt a növekedés motorja.

2001-től a növekedési ütem mérséklődött. A folyamat oka a külső gazdasági feltételek romlása: a gazdasági dekonjunktúra világméretű kiterjedése, melynek következtében az export növekedésének üteme lényegesen kisebb volt, mint az előző években.

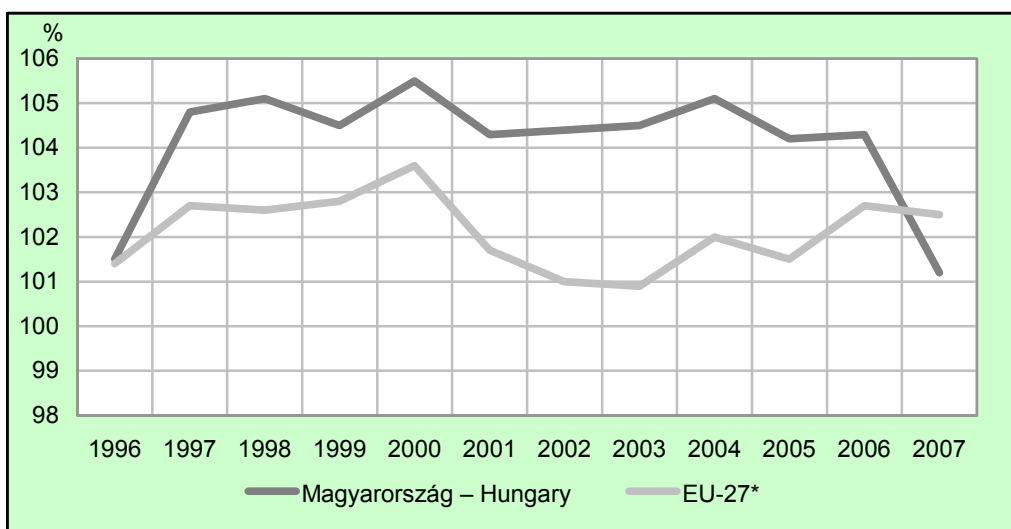
2004-ben ismét javult a helyzet az Európai Unió csatlakozással, aminek jelentős szerepe volt abban, hogy 4,8%-ra ugrik a bruttó hazai termék növekedési szintje. A látványos javulás oka termelési oldalról a mezőgazdaság teljesítményének fellendülésében, illetve felhasználási oldalról az export és a beruházások dinamikus növekedésében keresendő. A következő két évben, 2005-ben és 2006-ban a növekedés üteme megint csökkent, a húzóerő ezekben az években alapvetően három ágazat: a feldolgozóipar, a kereskedelem, javítás és a pénzügyi tevékenységek átlag feletti növekedése volt.

Subsequently, from 1997 the volume index of GDP rose dynamically, peaking at 5.2% in 2000. In this period industry and construction were the engine of growth.

From 2001 the growth rate declined. The reasons for this were the deterioration of external economic conditions and the worldwide spread of poor business performance, which was followed by significantly lower export growth rates than in previous years.

In 2004, when Hungary joined the EU, a business recovery occurred again, which played a key role in GDP growth rate reaching 4.8%. The spectacular improvement was due to the improved agricultural output on the production side and the dynamic increase of exports and investments on the expenditure side. In the next two years, in 2005 and 2006, the growth rate declined again, and the driving force in these years was the above-average increase of basically three branches: manufacturing, wholesale and retail trade and repair and financial intermediation.

Egy főre jutó GDP alakulása Magyarországon és az EU-27-ben
GDP per capita in Hungary and in the EU-27

Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

1.2. Bruttó állóeszköz-felhalmozás Gross fixed capital formation

A bruttó állóeszköz-felhalmozás a közösségi és a magán-szektorok bruttó állóeszköz-felhalmozását fejezi ki a GDP arányában. A mutató tartalmazza az elszámolási időszakban vásárolt vagy saját termelésben előállított tárgyi eszközök és immateriális javak értékét, a használt tárgyi eszközök értéknövekedését, a külföldről származó tárgyi-eszköz-apportot, valamint a pénzügyilízing-konstrukcióban beszerzett tárgyi eszközök értékét. Az arány a GDP-nek a nemzetgazdaság által állóeszköz-felhalmozásra fordított részét adja meg.

Gross fixed capital formation is the gross fixed capital formation of community and private sectors as a proportion of GDP. The indicator contains the value of purchased or own-produced tangible and intangible fixed assets, the increase of used assets in value terms, capital transfer in kind from abroad and rental paid for financial leasing, all in the accounting period. The proportion is the part of GDP that the national economy spends on fixed capital formation.

A GDP mint a gazdasági szereplők jövedelme hatással van a fogyasztásra és a beruházásra, amelyek újból visszahatnak a GDP-re. Egy egységnyi beruházás a jövedelemnek nem egy egységnyi növekedését eredményezi. Az egységnyi beruházás hatására történő összes jövedelemnövekedést beruházási multiplikátornak nevezzük.

GDP, as the income of economic actors, has an impact on consumption and investments, which in turn affect GDP. A unit of investment does not result in a unit of income increase. The total increase of income as a result of a unit of investment is defined as investment multiplier.

A fejlődő országokban magasabb a GDP-arányos felhalmozás értéke. A fejlett országokban ez az arány alacsonyabb értéket mutat. Az állóeszköz-felhalmozás fejlesztő és korszerűsítő tevékenysége következtében fokozza a versenyképességet, hatással van a gazdasági növekedésre. Mindemellett a fenntartható fejlődést szolgáló ökohatékonyság fejlesztésében kiemelt fontossággal bírnak a környezetbarát beruházások.

The value of capital formation compared to GDP is higher in developing countries. In developed countries this ratio is lower. Fixed capital formation, owing to its developing and modernising activity, enhances competitiveness and influences economic growth. In addition, environment-friendly investments are vital in developing eco-efficiency, which serves sustainable development.

Bruttó állóeszköz-felhalmozás a GDP százalékában
Gross fixed capital formation as a percentage of GDP

Év Year	GDP (folyó áron, millió Ft) (at current prices, million HUF)	Bruttó állóeszköz-felhalmozás (folyó áron, millió Ft) Gross fixed capital formation (at current prices, million HUF)	Bruttó állóeszköz-felhalmozás a GDP %-ában Gross fixed capital formation as a percentage of GDP (%)
1995	5 614 042	1 175 905	20,9
1996	6 893 934	1 500 625	21,8
1997	8 540 669	1 876 048	22,0
1998	10 087 434	2 330 595	23,1
1999	11 393 499	2 638 620	23,2
2000	13 528 590	3 107 068	23,0
2001	15 270 126	3 510 338	23,0
2002	17 180 604	3 958 342	23,0
2003	18 940 742	4 177 251	22,1
2004	20 718 120	4 650 670	22,4
2005	22 042 476	5 016 653	22,7
2006	23 795 306	5 169 515	21,7

A nemzetgazdaság bruttó állóeszköz-felhalmozása a GDP arányában 1995-ben 20,9% volt. 1999-ig folyamatosan 23,2%-ra emelkedett, ezt a növekedést a vállalatok állóeszköz-felhalmozásainak csökkenése ellenére a kormányzati szektor mutatójának növekedése biztosította. 2000–2002-ben a nemzetgazdaság GDP-arányos felhalmozása 23%-on stagnált, ami szintén a kormányzati szektorra vonatkozó mutató növekedésének eredménye, a vállalatok ezen mutatójának csökkenése ellenére. 2003-ban az érték visszaesett megközelítően az 1997-es

Gross fixed capital formation in the national economy as a proportion of GDP was 20.9% in 1995. It gradually rose to 23.2% by 1999, which growth, in spite of decreasing fixed capital formation of enterprises, was ensured by the increasing indicator of the government sector. In 2000–2002 capital formation in the national economy stagnated at 23% of GDP, which also resulted from the increasing indicator of the government sector, despite the decline of this same indicator for enterprises. In 2003 the value fell approximately to the level observed in 1997, and slowly rose after, reaching 22.7% in 2005. The fall was due

szintre, majd lassan emelkedett, 2005-ben elérte a 22,7%-ot. A visszaesést a kormányzat GDP-arányos felhalmozásának nagymértékű csökkenése magyarázza. 2006-ban a mutató 21,7%-ra mérséklődött, amit a GDP arányos felhalmozásának nagymértékű csökkenése okozott, s amit a kormányzati szektornál bekövetkező kismértékű emelkedés nem tudott kompenzálni.

1998-tól 2005-ig az ország GDP-arányos bruttó állóeszköz-felhalmozás trendje hasonló az EU-27 trendjéhez. 2006-ban az Európai Unió országai átlagában a mutató értéke tovább emelkedett, Magyarországon viszont 1 százalékpontot esett. 2006-ban a magyarországi érték 3 százalékponttal volt magasabb az EU-27 átlagánál.

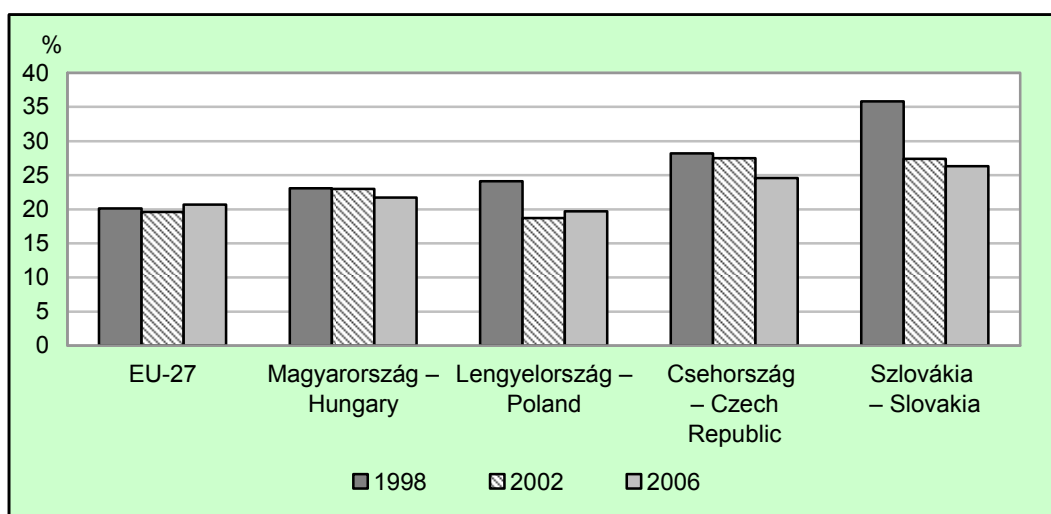
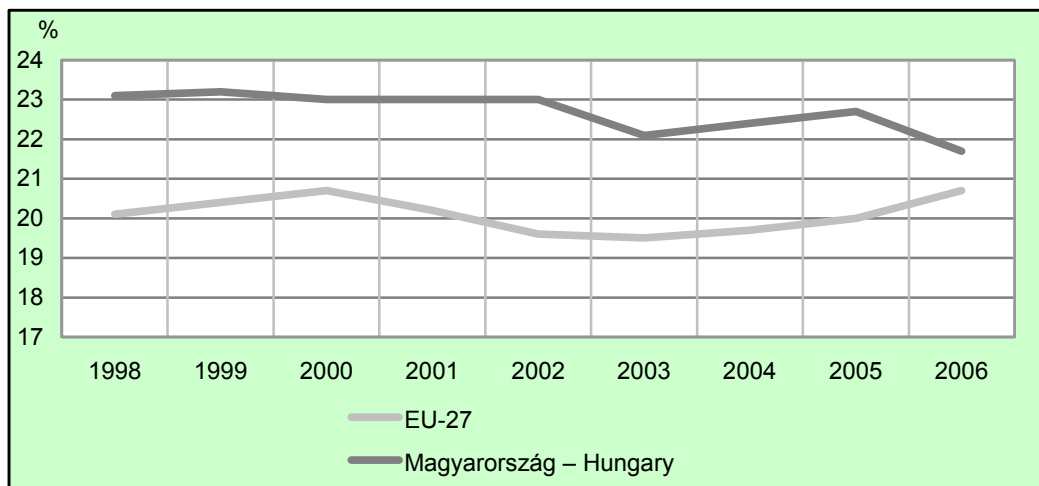
1998-ban Szlovákia és Csehország jóval magasabb értéket (35,8%, 28,2%) mutatott a magyarországinál (23,6%), bár a vizsgált időszakban mindhárom országban csökkenő tendencia tapasztalható – a két ország hazánkkal szembeni előnye (2,9 és 4,9 százalékpont) 2006-ban változatlanul jelentős volt.

to the considerable decrease of capital formation by government as compared to GDP. In 2006 the indicator was down to 21.7%, which was caused by the substantial decline of capital formation as a proportion of GDP, and which could not be offset by the slight rise recorded for the government sector.

From 1998 to 2005 Hungary's trend of gross fixed capital formation as a proportion of GDP was similar to the trend of the EU-27. In 2006 the value of the indicator for the member states of the European Union rose further on average, while it fell by 1 percentage point in Hungary. In 2006 the value registered for Hungary was 3 percentage points higher than the EU-27 average.

In 1998 Slovakia and the Czech Republic showed significantly higher values (35.8% and 28.2%, respectively) than Hungary did (23.6%), though a decreasing trend was measured in all the three countries in the period examined – the advantage of the two countries in comparison with Hungary (2.9 and 4.9 percentage points, respectively) was invariably substantial in 2006.

Bruttó állóeszköz-felhalmozás a GDP százalékában
Gross fixed capital formation as a percentage of GDP

1.3. Kormányzati bruttó állóeszköz-felhalmozás Gross fixed capital formation by government

Ez a mutató a GDP kormányzati szektor által állóeszköz-felhalmozásra fordított részét adja meg.

This indicator is defined as the part of GDP that the government sector spends on fixed capital formation.

Kormányzati bruttó állóeszköz-felhalmozás a GDP százalékában Gross fixed capital formation by government as a percentage of GDP

Év Year	A kormányzati szektor bruttó állóeszköz-felhalmozása (folyó áron, millió Ft) Gross fixed capital formation by government sector (at current prices, million HUF)	Kormányzati bruttó állóeszköz-felhalmozás a GDP százalékában Gross fixed capital formation by government as a percentage of GDP
1995	23 352	0,4
1996	118 562	1,7
1997	226 445	2,7
1998	342 149	3,4
1999	335 469	2,9
2000	433 223	3,2
2001	565 929	3,7
2002	844 514	4,9
2003	657 882	3,5
2004	733 655	3,5
2005	873 037	4,0
2006	1 049 938	4,4

A kormányzati szektor GDP-arányos bruttó állóeszköz-felhalmozása 1995-ben 0,4% volt, 1998-ig folyamatosan 3,4%-ra emelkedett. Az 1999. évi 0,5 százalékpontos csökkenés után 2002-re elérte a 4,9%-os csúcsot. 2003-ban 1,4 százalékpontos csökkenés következett be, s folyamatos növekedés után 2006-ra elérte a 4,4%-ot.

The gross fixed capital formation by the government sector represented 0.4% of GDP in 1995, and it rose continuously to 3.4% by 1998. After a decrease of 0.5 percentage point in 1999 it reached a peak of 4.9% in 2002. In 2003 a 1.4 percentage point drop was registered, and following a continuous growth it reached 4.4% by 2006.

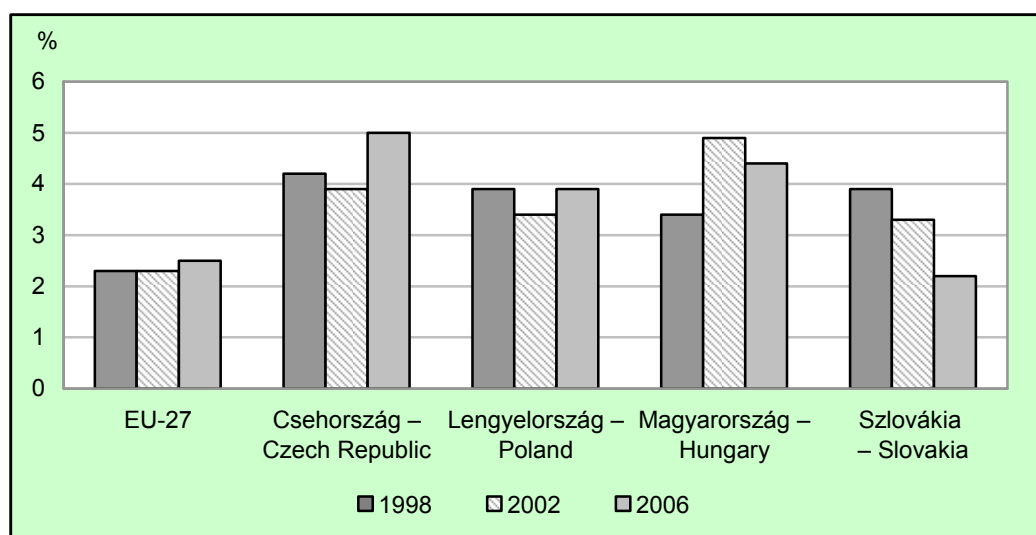
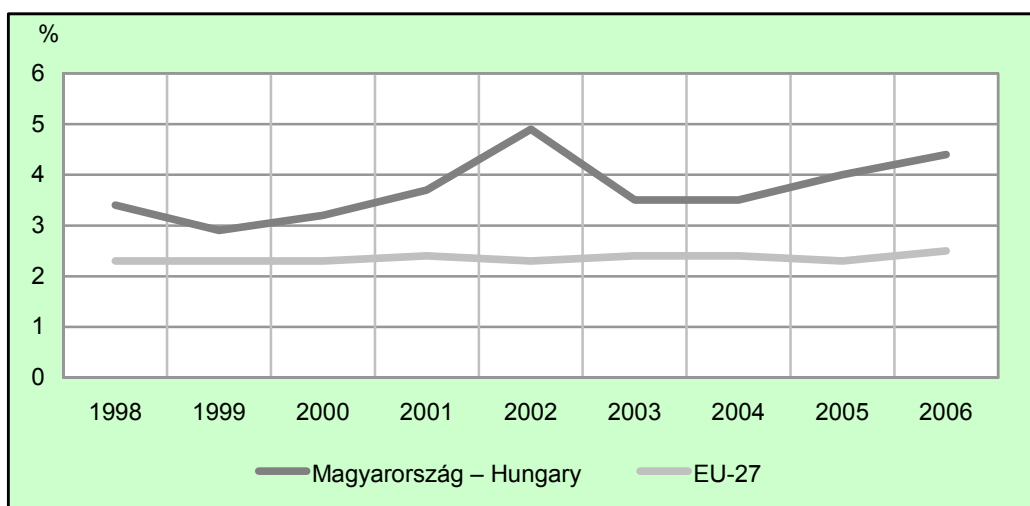
1998-től 2006-ig a kormányzati szektor GDP-arányos bruttó állóeszköz-felhalmozása 0,6–2,6 százalékponttal meghaladta az EU-27 átlagát.

From 1998 to 2006 the gross fixed capital formation by the government sector as a proportion of GDP exceeded by 0.6–2.6 percentage points the EU-27 average.

Csehországban 1998-ról 1999-re a mutató értéke 3,3%-ra csökkent, amiről azonban fokozatosan emelkedett a 2006-os 5,0%-os értékre. Szlovákia esetében a mutató ingadozásokkal, de csökken. Magyarországon és Lengyelországban az ábrán jelölt időszakban a mutató 2,9–4,4%, illetve 2,4–3,9% között ingadozott.

In the Czech Republic the value of the indicator decreased to 3.3% from 1998 to 1999, from which, however, it rose gradually to 5.0% in 2006. In case of Slovakia the indicator went down, though with fluctuations. In Hungary and Poland the indicator fluctuated between 2.9% and 4.4% and 2.4% and 3.9%, respectively, in the period shown on the figure.

Kormányzati bruttó állóeszköz-felhalmozás a GDP százalékában
Gross fixed capital formation by government as a percentage of GDP

1.4. A kormányzaton kívüli szektorokra vonatkozó állóeszköz-felhalmozás *Gross fixed capital formation by other sectors than government*

Ez a mutató adja meg a GDP kormányzaton kívüli szektorok által állóeszköz-felhalmozásra fordított részét.

This indicator is defined as the part of GDP that other sectors than government spend on fixed capital formation.

A kormányzaton kívüli szektorokra vonatkozó állóeszköz-felhalmozás a GDP százalékában ***Gross fixed capital formation by other sectors than government as a percentage of GDP***

Év Year	Bruttó állóeszköz-felhalmozás a kormányzaton kívül (folyó áron, millió Ft) <i>Gross fixed capital formation by other sectors than government (at current prices, million HUF)</i>	Kormányzaton kívüli szektorok állóeszköz- felhalmozása a GDP százalékában <i>Gross fixed capital formation by other sectors than government as a percentage of GDP</i>
1995	1 152 553	20,5
1996	1 382 063	20,0
1997	1 649 603	19,3
1998	1 988 446	19,7
1999	2 303 151	20,2
2000	2 673 845	19,8
2001	2 944 409	19,3
2002	3 113 828	18,1
2003	3 519 369	18,6
2004	3 917 015	18,9
2005	4 143 616	18,8
2006	4 119 577	17,3

A kormányzaton kívüli szektorok állóeszköz-felhalmozása a GDP százalékában 1995-ben 20,5% volt. Ez az érték 19–20% körül mozgott 2001-ig, 2002–2005-ben 18,1–18,9% volt. 2006-ban jelentősen, 1,5 százalékponttal esett vissza a GDP-arányos állóeszköz-felhalmozás.

Gross fixed capital formation by other sectors than government was 20.5% of GDP in 1995. This value was about 19%–20% until 2001, and ranged from 18.1% to 18.9% in 2002–2005. In 2006 a significant, 1.5% fall was recorded in fixed capital formation as a proportion of GDP.

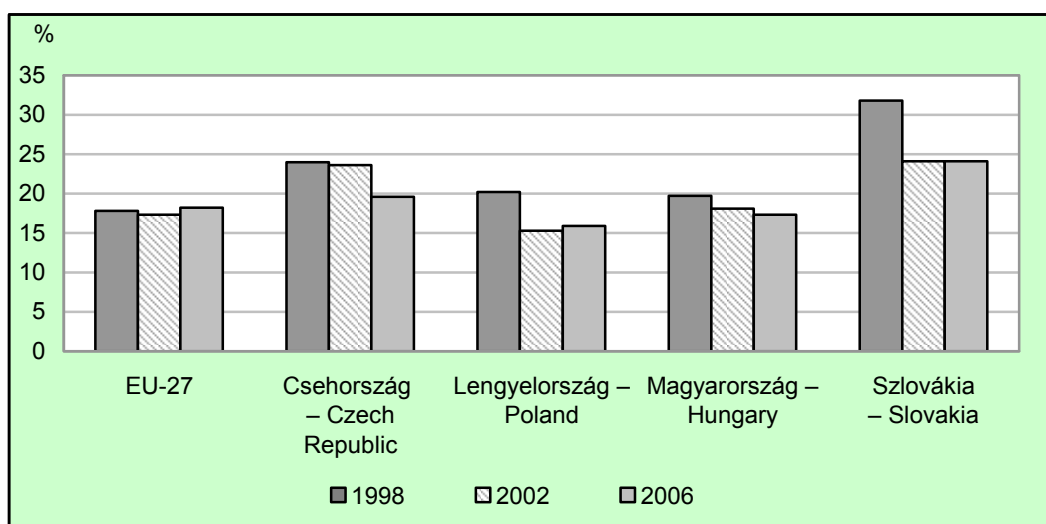
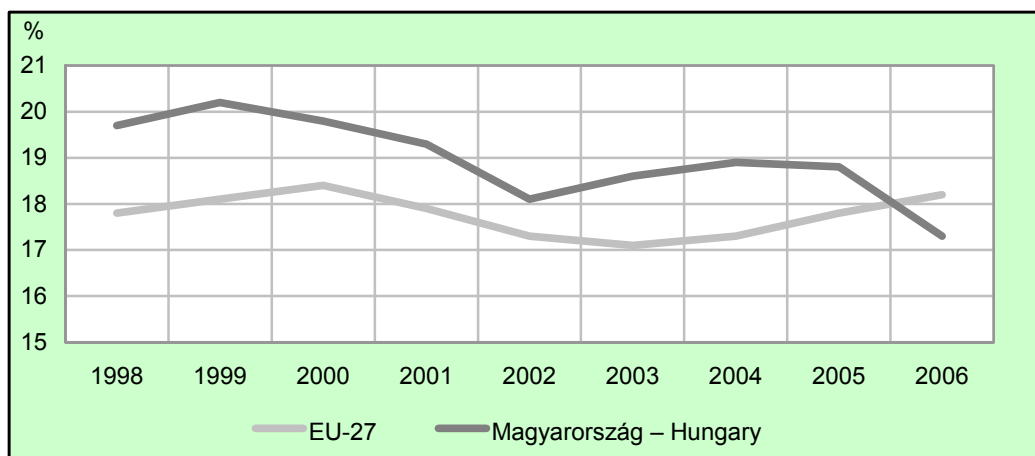
Magyarország GDP-arányos összes állóeszköz-felhalmozásával azonosan 1998-tól 2004-ig a kormányzaton kívüli szektorokra vonatkozó mutató trendje hasonló az EU-27 trendjéhez. 2005-ben és 2006-ban az Európai Unió országai átlagában a mutató értéke emelkedett, Magyarországon csökkent.

Similarly to Hungary's total gross capital formation as a proportion of GDP, the trend of the indicator of other sectors than government was similar to the EU-27 trend. In 2005 and 2006 the value of the indicator rose in the member states of the European Union on average, while decreased in Hungary.

1998–2006 között a kormányzati állóeszköz-felhalmozás Szlovákiában és Csehországban 5–10 százalékponttal magasabb volt, mint Magyarországon és Lengyelországon.

In 1998–2006 fixed capital formation by government was 5-10 percentage points higher in Slovakia and the Czech Republic than in Hungary and Poland.

A kormányzaton kívüli szektorokra vonatkozó állóeszköz-felhalmozás a GDP százalékában
Gross fixed capital formation by other sectors than government as a percentage of GDP

1.5 Egy főre jutó GDP régiók szerint *Dispersion of regional GDP per capita*

A bruttó hazai termék (GDP) az ágazatok vagy szektorok által előállított, alapáron értékelt bruttó hozzáadott értékek összege, és az ágazatokra vagy szektorokra fel nem osztható termékadók és -támogatások egyenlege, egy piaci áron értékelt mutató.

Az egy főre jutó GDP az adott év bruttó hazai terméke az évközepi népességre vetítve.

Gross domestic product is the sum of gross value added of all resident producers (institutional sectors or industries), measured at basic prices, plus the balance of taxes and subsidies on products, which cannot be divided among industries or sectors, so GDP is an aggregate value at market prices.

GDP per capita: gross domestic product divided by resident population in the middle of the year.

A régiók fejlettségi szintje az egy főre jutó bruttó hazai termék (GDP) alapján *Development level of regions based on gross domestic product (GDP) per capita*

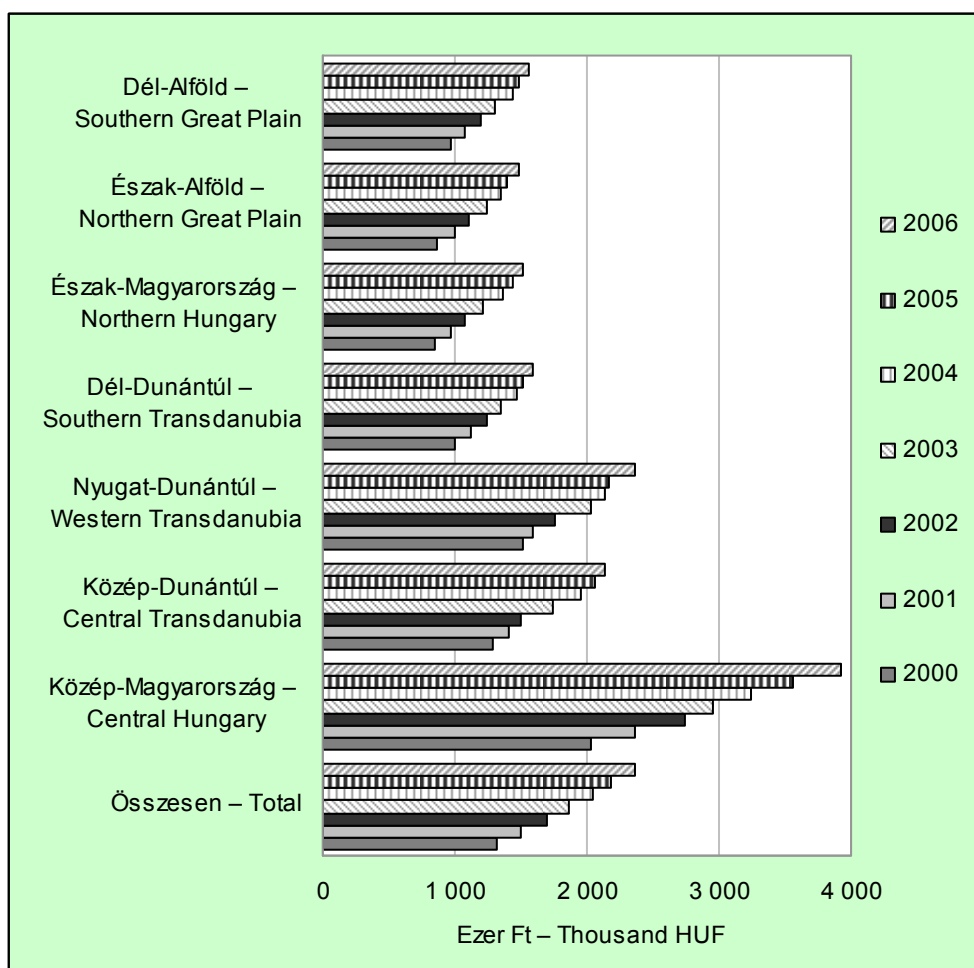
(ezer Ft – thousand HUF)										
Régió – Region	1995	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Közép-Magyarország <i>Central Hungary</i>	792	1 473	1 710	2 037	2 357	2 743	2 958	3 236	3 564	3 921
Közép-Dunántúl <i>Central Transdanubia</i>	494	969	1 051	1 288	1 415	1 502	1 744	1 954	2 056	2 139
Nyugat-Dunántúl <i>Western Transdanubia</i>	559	1 083	1 275	1 512	1 588	1 756	2 036	2 144	2 169	2 370
Dél-Dunántúl <i>Southern Transdanubia</i>	442	754	859	995	1 122	1 245	1 353	1 469	1 517	1 596
Észak-Magyarország <i>Northern Hungary</i>	394	662	731	853	971	1 081	1 210	1 366	1 439	1 512
Észak-Alföld <i>Northern Great Plain</i>	386	660	707	857	1 003	1 104	1 244	1 351	1 390	1 490
Dél-Alföld <i>Southern Great Plain</i>	449	742	819	970	1 072	1 193	1 302	1 439	1 483	1 564
Mindösszesen <i>Total</i>	544	983	1 113	1 325	1 499	1 691	1 870	2 050	2 185	2 363

Megjegyzés: 2000-től módszertani változás.
Note: methodology has changed from 2000.

Az egy főre jutó GDP alapján megállapítható, hogy 1995–2006-ban a régiók közötti gazdasági fejlettségbeli differenciáltság növekedett. A rangsor első három helyén a vizsgált időszakban Közép-Magyarország, Nyugat-Dunántúl és Közép-Dunántúl állt, Észak-Magyarország és Észak-Alföld pedig az utolsó helyen felváltva osztozott. A vizsgált időszak alatt a régiókban előállított egy főre jutó bruttó hazai termék az országos átlagot meghaladó mértékben nőtt Közép-Magyarországon és Nyugat-Dunántúlon, annak közepében helyezkedett el Közép-Dunántúl, míg a többi négy régióban kisebb-nagyobb mértékű lemaradás volt tapasztalható. Közép-Magyarország fejlettségi mutatója 1995-ben 2,05-szorosa, 2006-ban 2,63-szorosa volt a rangsor utolsó helyén álló Észak-Alföld régióhoz. Közép-Magyarország régiót speciális helyzete miatt kihagyva a számításokból 1995-ben a Nyugat-Dunántúl régió egy főre jutó GDP-je 1,45-szorosa volt a legfejletlenebb Észak-Alföld régióhoz. Ez a mutató 2006-ban 1,59-szorosára változott.

On the basis of per capita GDP in Hungary the differences in economic development of the regions increased in 1995–2006. During this time Central Hungary, Western Transdanubia and Central Transdanubia took the first three places, and either Northern Hungary or Northern Great Plain had the last position. Over the examined period GDP per capita increased at a higher-than-average rate in Central Hungary and Western Transdanubia. Central Transdanubia is close to the average level, while the other four regions fell behind by different measures. The variable of development was 2.05 and 2.63 times higher in Central Hungary than in Northern Great Plain – the last region in the rankings – in 1995 and 2006, respectively. If the figures of Central Hungary – due to its special position – are not taken into account, then the per capita GDP of Western Transdanubia in 1995 was 1.45 times as high as that of Northern Great Plain, the least developed region. This indicator changed to 1.59-fold in 2006.

A régiók egy főre jutó GDP-je, 2000–2006
Regional GDP per capita, 2000–2006

Az ország egy főre jutó GDP-je vásárlóerő-paritáson 2005-ben 14 393 PPS, az EU-27 átlagának 64,3%-a volt.¹ Közép-Magyarország régió 5 százalékkal meghaladta az Európai Unió átlagát. Közép- és Nyugat-Dunántúl régió egy főre jutó bruttó hazai terméke az uniós átlag 60–64%-a volt. Sokkal kedvezőtlenebb a helyzet a többi régióban, mivel egyik sem érte el az uniós átlag felét (41–45%).

Hungary's GDP per capita was 14 393 PPS in 2005, which was 64.3 per cent of the EU-27 average¹. GDP per capita in Central Hungary exceeded the EU average by 5 per cent, while in Central Transdanubia and Western Transdanubia these figures were 60-64% of the EU average. The situation of the other regions was much less favourable, since none of these regions reached the half of the EU average (41-45%).

2005-ben a térség országainak vásárlóerő-paritáson mért egy főre jutó GDP-je az EU-27 átlagához viszonyítva Szlovéniában (86,9%) és Csehországban (76,6%) magasabb, mint Magyarországon.

In 2005 GDP per capita in purchasing power standards, as compared to the EU-27 average, was higher in Slovenia (86.9%) and in the Czech Republic (76.6%) among the countries of the area than in Hungary.

Észtország (62,9%) és Szlovákia (60,6%) mutatója megközelíti hazánkéét. Az újonnan csatlakozó Románia és Bulgária estében ez az érték 35%.

The figures of Estonia (62.9%) and Slovakia (60.6%) are not far from our country's. The GDP per capita in Romania and Bulgaria, the two new member states, was equivalent to 35%.

¹ Az Eurostat által 2008. február 12-én rendelkezésre bocsátott adatok alapján.

¹ Based on data issued by Eurostat on 12th February 2008.

1.6. A GNI és összetevőinek alakulása GNI and its components

A GNI, a bruttó nemzeti jövedelem akkor került a gazdasági elemzések homlokterébe, amikor a nemzetközi működő tőke erőteljes növekedése, illetve a globalizáció széles körű elterjedése révén szükségessé vált a külföldi tőke által létrehozott tulajdonosi jövedelem kiszűrése. A GDP-ből a GNI értékét úgy kapjuk meg, hogy levonjuk a hazánkban működő külföldi tőke által létrehozott tulajdonosi jövedelmeket, valamint a külföldi munkavállalók itt szerzett jövedelmeit, hozzáadjuk a magyar befektetők és munkavállalók külföldön keletkezett jövedelmeit, majd korrigáljuk az EU-transzferek egyenlegével.

GNI, gross national income came to the front of economic analyses when as a result of the dynamic development of foreign direct investment and the extensive spread of globalisation there was a need to exclude property income generated by foreign investors. Gross national income is obtained from GDP by deducting property income generated by foreign investors in Hungary and the compensation of foreign employees generated in Hungary, by adding the property income and compensation of Hungarian investors and employees, respectively, generated abroad, and by correcting that with net EU-transfers.

A bruttó nemzeti jövedelem alakulása, milliárd forint*
Gross national income, billion HUF*

Év <i>Year</i>	GDP	GNI	Munka- jövedelmek egyenlege <i>Net com- pensation of employ- ees</i>	Tulajdonosi jövedelmek egyenlege <i>Net property income</i>				EU- transzferek egyenlege <i>net EU transfers</i>
				összes <i>total</i>	ebből <i>of which:</i>			
					vissza- forgatott <i>reinvested</i>	osztalék egyenlege <i>net divi- dends</i>	kamat <i>interest</i>	
1995	5 614,0	5 401,6	1,4	-213,8	27,0	-42,6	-198,2	..
1999	11 393,5	10 725,1	24,2	-692,6	-273,4	-241,3	-177,9	..
2000	13 528,6	12 808,3	32,4	-752,7	-280,8	-257,8	-214,1	..
2001	15 270,1	14 461,8	32,6	-840,9	-385,6	-265,8	-189,5	..
2002	17 180,6	16 236,5	14,7	-958,8	-456,1	-319,8	-182,9	..
2003	18 940,7	17 992,1	6,9	-955,5	-444,0	-310,9	-200,6	..
2004	20 718,1	19 503,9	-0,3	-1 256,1	-456,4	-460,3	-339,4	42,2
2005	22 042,5	20 688,1	-4,6	-1 426,8	-448,3	-541,0	-437,5	77,0
2006	23 795,3	22 214,1	4,3	-1 703,8	-321,9	-1 005,4	-376,5	118,3

* 2008. májusi publikáció alapján.

* According to data published in May 2008.

A GNI értéke 1995-ben a GDP 96,2%-át tette ki, 2000-ben 94,7%-át, 2006-ban már csak 93,4%-át, vagyis a külföldi tőke által létrejött tulajdonosi jövedelem egyre nagyobb szerepet játszik a magyar gazdaságban. Ugyanakkor a tulajdonosi jövedelmen belül ellentétesen alakul a visszaforgatott jövedelem és az osztalék aránya: 2004-ig a visszaforgatott jövedelem felülmúlja az osztalék nagyságát, 2004-ben közel egyenlőek, ettől kezdve viszont az adózott eredményből kifizetett osztalék felülmúlja az újrabefektetett jövedelmet. Míg 2002-ben a külföldi befektetők által visszaforgatott jövedelem a tulajdonosi jövedelem 48%-át tette ki, 2006-ra ez az arány 19%-ra csökkent, az osztalék pedig ugyanezen időszak alatt 33%-ról 59%-ra növekedett.

2007. évi adatok még nem állnak rendelkezésre, de az előzetes, nagymértékű osztalékadatok a leírt tendencia folytatására mutatnak, vagyis a külföldi befektetők eredményük egyre nagyobb részét osztalék formájában kiveszik az országból.

GNI was 96.2 % of GDP at current prices in 1995. This percentage was 94.7 % in 2000 and it was only 93.4% in 2006, so property income generated by foreign investors plays an increasing role in the Hungarian economy. At the same time, the shares of reinvested earnings and dividends in property income move in opposite directions: reinvested earnings exceeded dividends till 2004, they were almost identical in 2004 and from this point of time dividends paid from after-tax profit exceeded reinvested earnings. While in 2002 earnings reinvested by foreign equity investors was 48% of total property income, this ratio decreased to 19% by 2006 and dividends jumped from 33% to 59% in the same period.

Although data for 2007 are not available at the moment, according to preliminary data on large amounts of dividends the above-mentioned trend will continue, i.e. foreign equity investors take out their profit as dividends from the country in bigger and bigger amounts.

1.7. Bruttó megtakarítási ráta² Gross household savings rate²

A háztartások bruttó megtakarítási rátája azt mutatja, hogy a háztartások adott időszakban rendelkezésre álló jövedelmük – kiegészítve a magánnyugdíjpénztárak nettó vagyonváltozása miatti korrekcióval – hány százalékát halmozzák fel későbbi szükségleteik teljesítése céljából pénzügyi eszközökben, illetve tőkejavakban. A rendelkezésre álló jövedelem fennmaradó részét fogyasztásra, azaz az adott időszakban felmerült szükségletekre fordítják.

Gross household savings rate shows the percentage of households' disposable income – completed with the adjustment for the change in the net equity of households in pension funds reserves – in a given period that they accumulate for the satisfaction of their later needs in financial assets or capital goods. The remaining part of the disposable income is spent on consumption, i.e. needs arising in the given period.

A mindenkor megtakarítási ráta segítségével meghatározhatóak azok a rendelkezésre álló gazdasági erőforrások, amelyek mozgósításával a termelői, természeti, emberi és társadalmi tőke növelhető, javítva az elkövetkező generációk jólétét.

By applying the prevailing savings rate those available economic resources can be defined which can be mobilized to raise productive, natural, human and social capital, improving the well-being of future generations.

A háztartások bruttó megtakarítási rátája a GDP arányában
Gross household savings rate as a percentage of GDP

	(%)											
Megnevezés Denomination	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Magyarország Hungary	16,8	19,6	19,5	19,0	15,3	14,4	14,0	11,8	9,4	11,9	11,7	12,2
EU-27*	12,3	11,6	12,4	12,4	12,2	11,8	11,7	..

Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

Magyarországon az elmúlt 12 év alatt a háztartások bruttó megtakarítási rátája 1996-ban mutatta a legmagasabb értéket (19,6%). Az utána következő években a megtakarítási ráta folyamatosan csökkent, azaz a háztartások jövedelmük egyre kisebb hányadát halmozták fel. Ez a csökkenés 2003-ig tartott, amikor a mutató értéke 9,4% volt. 2004-től a megtakarítási hajlandóság újra növekedni kezdett, 2005-ben elérte a 11,7%-t, ez megegyezik az unió 27 tagországának átlagával.

In the past 12 years the gross household savings rate showed the highest value in Hungary in 1996 (19.6%). In subsequent years the savings rate decreased continuously, i.e. households accumulated a less and less proportion of their income. This fall lasted until 2003, when the value of this indicator was 9.4%. In 2004 the willingness to save started to grow again, and reached 11.7% in 2005, which was equivalent with the EU-27 average.

Az Európai Unió 27 tagállamában az átlagos megtakarítási ráta meglehetősen stabilnak mutatkozik, rendre 12% körüli értéket mutat. Az egyes tagországokban eltérő tendenciák figyelhetők meg. Például Nagy-Britanniában 6%, Németországban 15%, Ausztriában 13% körüli megtakarítási rátákat lehet kimutatni, míg Szlovéniában 14–16% körüli, Szlovákiában pedig 6–11% közötti ingadozás figyelhető meg az elmúlt 6 évet tekintve.

The average savings rate seems to be quite stable in the 27 member states of the European Union, representing values of about 12% year by year. For different countries different trends are observed. For example the savings rate was about 6% in the United Kingdom, 15% in Germany and 13% in Austria, while the figures fluctuated between 14% and 16% in Slovenia and between 6% and 11% in Slovakia considering the last 6 years.

Az előző 12 év első felében a magyar háztartások megtakarítási hajlandósága meghaladta az EU-27 átlagát, 2002-től azonban a folyamat megfordult, majd 2004-től a magyar megtakarítási ráta az EU-27 átlagához hasonlóan alakult.

Although in the first half of the previous 12 years Hungarian households' willingness to save exceeded the EU-27 average, the process turned back from 2002, and from 2004 the Hungarian savings rate showed a similar pattern to the EU-27 average.

² A nem pénzügyi nemzeti számlák alapján.

² Based on non-financial national accounts.

1.8. Termelékenység Productivity

A termelékenységi indikátor segítségével megkapható az egy munkaóra vonatkoztatott munkaerő-termelékenység, ami a valós teljesítményt (volumenindexként számolt GDP) a befektetett munkaerőóra (befektetett munkaóra összesen) vetíti. Az így számolt mutatószám egy ország gazdasági termelékenységéről és annak időbeli változásáról nemzetközi szinten is összevethető számot ad, szemben azzal a termelékenységi mutatószámmal, ami az alkalmazottak számára vetíti a teljesítményértékeket. A termelékenységi mutató a teljes- és részmunkaidőben ledolgozott munkaórák függvényében országról országra, illetve időben is változhat.

The productivity indicator is calculated as labour productivity per hour worked, which is real output (GDP measured at constant prices or chain-linked prices of previous year) divided by unit of labour input (total number of hours worked). Measuring labour productivity per hour worked provides a better picture of productivity developments in the economy than labour productivity per employee, as it eliminates differences in the full time/part time composition of the workforce across countries and years.

A munkaerő-termelékenység változása az előző évhez képest egységnyi ledolgozott munkaóra vetítve Change of labour productivity per hour worked compared to the previous year

Ország Country	(előző év százalékában – as a percentage of the previous year)										
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ausztria											
<i>Austria</i>	1,2	0,7	2,5	3,3	2,7	0,3	0,9	0,7	1,4	1,1	2,0
Csehország											
<i>Czech Republic</i>	3,2	-1,1	0,5	3,2	3,9	6,7	2,4	4,9	3,7	4,7	4,5
Magyarország											
<i>Hungary</i>	2,0	3,1	3,4	0,0	4,2	6,0	4,0	4,3	5,6	4,3	3,4
Németország											
<i>Germany</i>	2,3	2,5	1,2	1,4	2,6	1,8	1,5	1,2	0,5	1,3	2,4
Szlovákia											
<i>Slovakia</i>	6,8	7,4	6,2	2,5	2,5	3,3	7,8	6,8	3,6	2,6	5,4
EU-15	1,3	2,0	1,2	1,6	2,7	0,7	1,4	1,2	1,3	1,2	..

Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

Hazánk munkaerő-termelékenységének évi átlagos növekedése az elmúlt tizenegy évben (3,9%) jóval magasabb, mint az EU-15 tagállamaié (1,4%). Szlovákia kiugró (4,5%), de Csehország is hasonlóan magas értéket mutat (3,2%).

A fejlett gazdasággal rendelkező Ausztria és Németország munkaerő-termelékenységének évi átlagos növekedése 1,2 és 1,6%, közelíti az EU-átlagot.

A munkaerő-termelékenységet befolyásoló tényezők közül kiemelhetők a külfölditőke-befektetések és a technológiai fejlesztések hatásai.

In Hungary the annual average rise of labour productivity was considerably higher in the past eleven years (3.9%) than in EU-15 member states (1.4%). Slovakia showed an outstanding value (4.5%), and the Czech Republic a similar one (3.2%).

The annual average increase of labour productivity in the developed economies of Austria and Germany was 1.2% and 1.6%, respectively, approaching the EU average.

Among factors influencing labour productivity the effects of foreign direct investments and technological developments can be highlighted.

1.9. Kutatási és fejlesztési ráfordítások *Expenditure on research and development (GERD)*

A K+F tevékenység mérésére, nemzetközi összehasonlítására használt legelterjedtebb mutatószám kifejezi a meglévő ismeretanyagok bővítésére, valamint ezen új ismeretanyag új alkalmazások kidolgozásának felhasználására történő felhasználására irányuló, módszeresen folytatott alkotómunka költségének és beruházásának együttes összegét a GDP arányában.

This is the most widespread indicator for measuring R&D activity and for international comparison. The indicator is defined as the percentage share of GERD (Gross domestic expenditure on R&D) in GDP. GERD includes current and capital expenditure on research and experimental development (R&D), which comprise creative work undertaken on a systematic basis in order to increase the stock of knowledge and the use of this stock of knowledge to devise new applications.

Teljes kutatási és fejlesztési ráfordítás a GDP százalékában
Gross domestic expenditure on R&D (GERD) as a percentage of GDP

(%)		
Év Year	Magyarország Hungary	EU-27
1995	0,73	..
1996	0,65	..
1997	0,72	..
1998	0,68	..
1999	0,69	..
2000	0,78	1,86
2001	0,92	1,87
2002	1,00	1,88
2003	0,93	1,87
2004	0,88	1,83
2005	0,94	1,84
2006	1,00	1,84

Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

Magyarországon 1995 óta visszaesésekkel megszakított, de lassan növekvő tendencia figyelhető meg, ugyanakkor az Európai Unió tagországainak átlaga gyakorlatilag azonos szinten mozog. Ezzel, ha kismértékben is, de lemaradásunk csökken.

In Hungary this rate has slowly increased with occasional falls since 1995, while the average of EU-countries has been relatively stable. For that reason our lag – though to a low extent only – has decreased.

1.10. Nemzetközi árverseny-képességi index Index of international cost competitiveness

A nemzetközi árversenyképesség megítélését szolgálja a tényleges átváltási árfolyamindex (REER), ami a valutaárfolyam (NEER) változásán kívül figyelembe veszi az egy-ségre jutó munkaerőköltség változását is.

A valutaárfolyam az egyes valuták általánosan használt és elfogadott mérőszáma, mivel az a valuták értékének több külföldi valuta súlyozott átlagához viszonyított arány-száma.

Az indikátor segítségével meghatározható egy ország (vagy egy adott pénznem területi egysége) nemzetközi piacokon jelenlevő elsődleges versenytársakkal szembeni árversenyképessége. Az árversenyképesség nemcsak az átváltási árfolyamok változásától függ, hanem azt egyéb tényezők (munkaerőköltség, termelékenység) is befolyá-solják. Az index növekedése a versenyképesség csökke-nését jelenti.

To value international cost competitiveness the real effective exchange rate (REER) is used, which takes into account the change of labour cost per hour worked in addition to the change of the nominal effective exchange rate (NEER).

The nominal effective exchange rate is the generally used and adopted measure of different currencies, since it is the ratio of the value of the currencies to the weighted average of several foreign currencies.

This indicator is used to assess a country's (or currency area's) cost competitiveness relative to its principal competitors in inter-national markets. Changes in cost competitiveness depend not only on exchange rate movements but also on other factors (la-bour cost, productivity). A rise in the index indicates a loss of competitiveness.

Tényleges átváltási árfolyam index Real effective exchange rate index

(1999=100,00%)

Ország Country	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Lengyelország Poland	87,71	97,79	101,45	105,79	100,00	106,50	124,91	113,94	96,19	91,50	103,32	107,75
Csehország Czech Republic	79,64	89,20	94,35	100,44	100,00	100,62	108,14	125,78	129,11	130,83	137,42	143,08
Magyarország Hungary	104,88	102,85	107,51	104,03	100,00	103,93	115,17	130,60	135,66	142,77	149,27	138,93
Németország Germany	117,37	112,53	103,97	103,15	100,00	93,82	92,36	92,48	96,79	96,65	93,24	91,45
Szlovákia Slovakia	100,20	99,04	107,93	111,16	100,00	107,69	105,41	108,55	116,25	126,60	129,79	135,14
Ausztria Austria	112,23	106,79	102,19	102,01	100,00	95,36	94,07	93,69	95,84	96,14	95,87	96,61
EU-25	108,97	112,63	106,80	108,08	100,00	89,35	91,53	97,04	109,44	115,75	113,25	114,21

Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

Az EU-25 tagállamainak átlagos tényleges átváltási árfo-lyama 1999-ről 2000-re jelentősen lecsökkent, ami ver-senyképességének növekedését mutatja. Az ezt követő években az index értéke növekedett, a legmagasabb értéket 2004-ben érte el.

Hazánkban 1999-ről 2006-ra az index jelentősen, több mint egyharmadával nőtt, ehhez hasonló növekedést mutat Szlovákia. A visegrádi országok közül az index növekedése Csehországban a legnagyobb, Lengyelor-szágban a legkisebb.

Németország és Ausztria értéke 2000-től a visegrádi orszá-gokkal ellentétben az 1999. évi bázisértéket nem haladja meg, ezzel is jelezve a két ország erős versenyképességét.

The average real effective exchange rate of EU-25 member states fell significantly from 1999 to 2000, which shows an increase in its competitiveness. In subsequent years the value of the index grew to reach a peak in 2004.

The index for Hungary rose substantially, by over a third from 1999 to 2006. A similar rise was measured in Slovakia. Among the Visegrád countries the index rose the most in the Czech Republic and the least in Poland.

Since 2000 the figures for Germany and Austria, as opposed to Visegrád countries, have not exceeded the base value of 1999, thus indicating the strong competitiveness of the two countries.

1.11. Az innovációval összefüggő árbevétel Turnover from innovation

Ez a mutató azt fejezi ki, hogy az innovatív vállalkozások árbevételében milyen arányt képvisel a vállalkozás, vagy a piac számára is új termékek értékesítéséből származó összeg. Innovatívnak akkor minősíthető egy vállalkozás, ha új, vagy jelentősen továbbfejlesztett termékkel, szolgáltatással jelenik meg a piacon, illetve új, vagy jelentősen továbbfejlesztett termelési folyamatot, forgalmazási módszert, vagy árukat, illetve szolgáltatásokat támogató tevékenységet vezet be. Ezen túlmenően ide sorolhatók azok a vállalkozások is, amelyek az adott időszakban innovációs tevékenységbe kezdtek, de az abbamaradt, avagy nem tudták befejezni.

This indicator is defined as the ratio of turnover from products new to the enterprise or new to the market to total turnover of innovative enterprises. An enterprise is considered innovative when it introduced a new or significantly improved product (good or service) to the market or introduced a new or significantly improved production process, distribution method or activities supporting goods or services within an enterprise. Besides, all enterprises that started innovation activities in the given period that they ceased or could not finish are innovative enterprises.

Az innovációval összefüggő árbevétel Turnover from innovation

		(%)	
Ország Country	Az innovációból származó árbevétel aránya az összes árbevételből az innovatív vállalkozások körében, 2002–2004 Ratio of turnover from innovation to total turnover of innovative enterprises, 2002–2004	Ország Country	Az innovációból származó árbevétel aránya az összes árbevételből az innovatív vállalkozások körében, 2002–2004 Ratio of turnover from innovation to total turnover of innovative enterprises, 2002–2004
Ausztria Austria	14,1	Nagy-Britannia United Kingdom	19,0
Ciprus Cyprus	7,7	Németország Germany	19,7
Csehország Czech Republic	25,1	Olaszország Italy	18,3
Finnország Finland	19,2	Portugália Portugal	14,8
Görögország Greece	22,0	Románia Romania	36,6
Hollandia Netherlands	13,2	Spanyolország Spain	21,7
Írország Ireland	14,6	Svédország Sweden	18,0
Lengyelország Poland	22,0	Szlovákia Slovakia	31,8
Magyarország Hungary	13,4	Szlovénia Slovenia	25,2

Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

A vállalkozások innovációs tevékenységét vizsgáló (CIS-) adatfelvétel – ami a legalább 10 főt foglalkoztató gazdálkodó szervezetekre terjed ki – 2002–2004-es időszakra vonatkozó eredményei alapján Magyarországon az innovatív vállalkozások árbevételének átlagosan 13,4%-a származott új termékek eladásából; ezzel az EU-tagállamok között az utolsó harmadba tartozunk. Az élen Románia áll 36,6%-kal, az utolsó Ciprus 7,7%-kal.

Based on Community Innovation Survey (CIS) – which covers all enterprises with at least 10 or more employees – results for reference period 2002–2004, 13.4% of the sales of innovative enterprises in Hungary came from selling new products. This value falls into the last third of EU rankings. Romania is at the top with 36.6%, while Cyprus is ranked last with 7.7%.

1.12. Az innovációval összefüggő anyag- és energiahatékonyság

Effects of innovation on material and energy efficiency

A mutató azt fejezi ki, hogy az innovatív vállalkozások hány százaléka jelezte, hogy innovációja jelentős hatást gyakorolt a fajlagos anyag- és energiafelhasználás csökkenésére. Innovatívnak akkor minősíthető egy vállalkozás, ha új, vagy jelentősen továbbfejlesztett termékkel, szolgáltatással jelenik meg a piacon, illetve új, vagy jelentősen továbbfejlesztett termelési folyamatot, forgalmazási módszert, vagy árukat, illetve szolgáltatásokat támogató tevékenységet vezet be. Ezen túlmenően ide sorolhatók azok a vállalkozások is, melyek az adott időszakban innovációs tevékenységbe kezdtek, de az abbamaradt, avagy nem tudták befejezni.

This indicator is defined as the share of enterprises whose innovations had high effects on reducing material and energy use per unit output as % of innovative enterprises. An enterprise is considered innovative when it introduced a new or significantly improved product (good or service) to the market or introduced a new or significantly improved production process, distribution method or activities supporting goods or services within an enterprise. Besides, all enterprises that started innovation activities in the given period that they ceased or could not finish are innovative enterprises.

Az innovációval összefüggő anyag- és energiahatékonyság

Effects of innovation on material and energy efficiency

(%)			
Ország Country	Innovatív vállalkozások aránya, 2002–2004 Ratio of innovative enterprises, 2002–2004	Ország Country	Innovatív vállalkozások aránya, 2002–2004 Ratio of innovative enterprises, 2002–2004
EU-27	9,5	Lettország	
Ausztria		Latvia	56,5
Austria	4,9	Magyarország	
Ciprus		Hungary	6,3
Cyprus	8,2	Németország	
Csehország		Germany	9,5
Czech Republic	13,7	Olaszország	
Franciaország		Italy	4,4
France	15,9	Portugália	
Görögország		Portugal	25,8
Greece	9,3	Románia	
Hollandia		Romania	0,0
Netherlands	12,8	Svédország	
Írország		Sweden	7,1
Ireland	10,2	Szlovákia	
Lengyelország		Slovakia	8,8
Poland	12,0	Szlovénia	
		Slovenia	17,2

Megjegyzés: azon innovatív vállalkozások aránya, melyek az innováció hatásaként jelentős anyag- és energiahatékonyság-javulást jeleztek.
Notes: ratio of innovative enterprises which indicated that innovation had a significant effect on the improvement of material and energy efficiency per unit output.
 Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

A vállalkozások innovációs tevékenységét vizsgáló (CIS-) adatfelvétel – ami a legalább 10 főt foglalkoztató gazdálkodó szervezetekre terjedt ki – 2002–2004-re vonatkozó eredményei alapján Magyarországon az innovatív vállalkozások 6,3%-a jelezte, hogy innovációja nagymértékben hozzájárult a fajlagos anyag- és energiafelhasználás csökkenéséhez. Az EU-27 átlaga e vonatkozásban 9,5%, ami nagyon erős szóródást takar: míg Romániában egyetlen innovatív vállalkozás sem jelentett ilyen hatást, addig Lettországból a vállalkozások 56,5%-a jelezte ezt.

Based on Community Innovation Survey (CIS) – which covers all enterprises with at least 10 or more employees – results for reference period 2002–2004, 6.3% of innovative enterprises in Hungary indicated that their innovation contributed significantly to the reduction of material and energy use per unit output. The EU-27 average of this indicator was 9.5%, with a huge variance: while no innovative enterprises reported such effect in Romania, this rate was equal to 56.5% in Latvia.

1.13. Energiaintenzitás Energy intensity

Az energiaintenzitás mutatószáma egy adott naptári évben a bruttó belföldi energiafelhasználás és a GDP hányadosa, ahol az energiafelhasználás tonna olajegyenértékben szerepel (egy tonna olaj 41 868 MJ nettó fűtőegyenértékkel bír).

Az index csökkenése az energiaintenzitás növekedését jelenti, azaz minél kisebb a mutatószám értéke, annál intenzívebben használja fel egy ország a rendelkezésre álló energiaforrásokat.

A megújított fenntartható fejlődési stratégiája (EU SDS) prosperáló, innovatív, tudásalapú, versenyképes és „öko-hatékony” gazdaság támogatását tűzte ki célul. Az energiaintenzitás mutatószáma bemutatja, hogy mennyi energia szükséges egy adott ország egységnyi gazdasági termelési eredmény eléréséhez, illetve számot ad az ökohatékonyaságról azzal, hogy meghatározhatjuk, milyen mértékű az energiafelhasználás és a gazdasági teljesítmény növekedési ütemének egymástól való elválása. Az energiaintenzitás alapvetően az energiahatékonyság, a felhasznált energiaforrások függvényében, illetve a gazdaság strukturális szerkezetváltozása következtében módosulhat.

Total energy intensity is the ratio of gross inland energy consumption to gross domestic product (GDP) in a given calendar year, where energy consumption is expressed in ton of oil equivalent (one ton of oil has a net calorific value of 41 868 MJ).

The fall of the index means the growth of energy intensity, i.e. the lower the value of the indicator is, the more intensively a country uses available energy sources.

The renewed sustainable development strategy (EU SDS) aims to promote a 'prosperous, innovative, knowledge-rich, competitive, and eco-efficient economy'. Energy intensity monitors how much energy is used in a country to produce one unit of economic output, and measures one aspect of eco-efficiency by identifying to what extent there is a decoupling between the growth rates of energy consumption and economic performance. Changes in energy intensity depend on energy efficiency, energy sources used and structural economic changes.

Energiafelhasználás egységnyi GDP-re vetítve Energy consumption per unit of GDP

(kg olajegyenérték/1000 euró – kg oil equivalent/1000 euro)

Ország Country	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ausztria								
Austria	145,8	137,1	144,5	144,4	151,0	148,9	149,9	145,0
Csehország								
Czech Republic	965,8	890,2	890,5	884,7	926,9	892,4	828,5	794,8
Lengyelország								
Poland	962,8	656,7	649,2	630,3	623,1	594,3	582,5	574,0
Magyarország								
Hungary	740,6	602,2	589,7	574,8	575,6	539,1	545,8	521,0
Németország								
Germany	175,2	160,1	163,7	160,3	161,9	161,0	158,3	154,8
Szlovákia								
Slovakia	1 155,4	993,7	1054,7	1 010,3	959,8	907,3	848,3	772,2
EU-15	205,4	189,9	190,7	188,0	190,3	188,7	185,5	179,5
EU-27	236,3	213,9	214,7	211,8	214,7	212,1	208,6	202,5

Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

1995-ről 2006-ra a 27 tagállam átlagos energiaintenzitása közel 15 százalékkal csökkent, ehhez hasonló változást mutat az EU-15 átlagértéke (12,6%). A visegrádi országok energiaintenzitása átlagosan 30%-kal mérséklődött, azonban az uniós átlagnál még 2006-ban is jelentősen több energia volt szükséges a térség országaiban egységnyi gazdasági teljesítmény eléréséhez.

The average energy intensity of the EU-27 declined by almost 15 per cent from 1995 to 2006, similarly to the EU-15 average (12.6%). The fall in energy intensity of the Visegrád countries was 30% on average, nonetheless even in 2006 the energy they required to achieve a unit of economic performance was significantly more than the EU average.

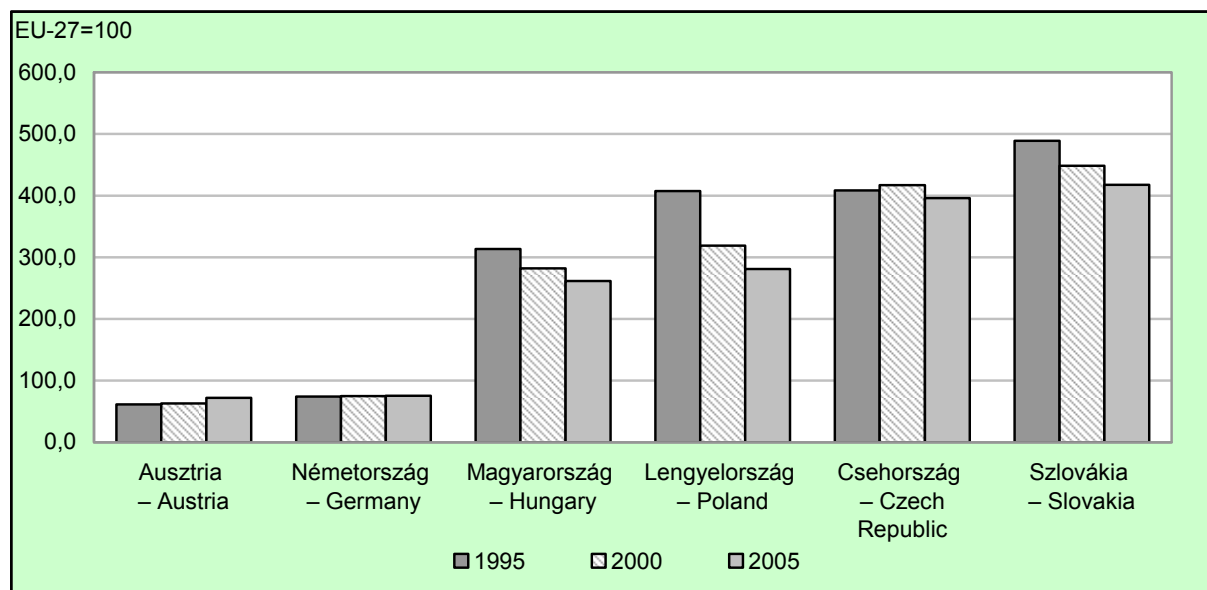
1995-ben Magyarország energiaintenzitása az EU-27 átlagértékének közel háromszorosa volt. 2006-ra az eltérés kis- mértékben, de csökkent. Említésre méltó, hogy Lengyelország 1995-ről 2006-ra közel felére csökkentette az EU-27-től való elmaradását.

Though the energy intensity of Hungary was nearly three times as high as in the EU-27 in 1995, the gap slightly diminished by 2006. It is worth noting that Poland nearly halved its lag behind the EU-27 from 1995 to 2006.

Ausztria és Németország a vizsgált időszakban energiaforrásait az uniós átlagnál nagyobb kihasználtsággal, intenzívebben használta fel.

Austria and Germany used their energy sources more intensively in the examined period than the EU on average.

Energiaintenzitás közösségi átlaghoz mért aránya
Change in energy intensity compared to EU average

1.14. Foglalkoztatottság Employment

A munkaerő-felmérésben foglalkoztatottnak tekintett az a 15–74 éves személy, aki a vizsgált időszakban (ún. vonatkozási héten,³ a hetet hétfőtől vasárnapig számítva) legalább 1 óra, jövedelmet biztosító munkát végzett, vagy munkájától csak átmenetileg (szabadság, betegség stb. miatt) volt távol.

In the Labour Force Survey, employed persons are persons aged 15–74 who during the reference week (from Monday till Sunday) performed work for pay or profit for at least one hour or were not working but had a job from which they were temporarily absent because of e.g. holidays, illness etc.

A mutatószám kulcsfontosságú gazdasági és társadalmi szempontból egyaránt, mivel egyidejűleg ad számot a gazdasági teljesítményről, életszínvonalról és a társadalmi kirekesztettség mértékéről. A megújított fenntartható fejlődési stratégia (EU SDS) és a lisszaboni stratégia a gazdasági növekedés és a munkahelyteremtés tekintetében kiegészítik egymást.

The indicator is of key interest in economic and social aspects as it reflects economic performance, living standards and the degree of social exclusion at the same time. The new Sustainable Development Strategy (EU SDS) and the Lisbon Strategy complement each other in respect of economic growth and job creation.

A lisszaboni stratégiának a versenyképesség növelése, a gazdasági növekedés céljából és a fenntartható fejlődés célkitűzéseivel összhangban egyik legfőbb célkitűzése a foglalkoztatás mértékének és színvonalának növelése, a nemek közötti egyenlőtlenségek csökkentése. Ennek érdekében konkrét irányértékeket tűz ki, miszerint közösségi szinten 2010-re 70%-os foglalkoztatottsági arányt kell elérni a 15–64 éves népesség körében.

One of the major objectives of the Lisbon Strategy is to increase the rate and level of employment and to diminish gender disparities in the interest of increasing competitiveness, economic growth and in compliance with the objectives of sustainable development. The Lisbon Strategy aims at 'achieving an average employment rate for the European Union of 70 % overall by 2010' for persons aged 15–64.

Foglalkoztatottak száma
Number of employed persons

(1000 fő – 1000 persons)

Év Year	Korcsoportok Age-groups										15–74 évesek összesen Aged 15–74, total
	15–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50–54	55–59	60–64	65–74	
1992	517,4	405,8	547,0	699,0	610,0	527,1	390,3	190,5	78,8	59,8	4025,7
1993	475,5	390,3	494,5	672,9	607,3	493,6	372,1	162,6	56,4	45,1	3770,3
1994	471,4	404,9	464,0	652,8	606,0	489,0	371,9	145,4	47,9	39,2	3692,5
1995	451,0	414,8	430,0	625,6	610,6	497,3	370,5	148,2	42,2	32,6	3622,8
1996	447,8	423,3	424,6	582,3	637,9	506,7	366,6	151,4	38,9	25,6	3605,1
1997	474,7	443,0	409,2	536,9	651,1	528,3	360,3	149,7	38,2	18,9	3610,3
1998	523,6	474,6	459,5	476,9	620,4	552,7	385,4	146,7	36,4	19,4	3695,6
1999	513,2	500,8	481,9	471,7	606,4	576,7	423,7	174,4	37,5	23,0	3809,3
2000	473,4	529,2	497,5	477,5	567,7	592,2	450,6	204,1	39,8	24,2	3856,2
2001	434,3	557,7	511,2	477,9	542,1	598,1	464,5	217,9	46,1	18,5	3868,3
2002	391,6	572,6	519,2	480,5	514,3	599,5	482,1	239,4	51,1	20,3	3870,6
2003	355,5	591,0	520,4	507,3	477,6	606,9	504,1	273,0	61,4	24,7	3921,9
2004	305,8	601,4	518,0	527,3	471,6	570,2	513,7	289,5	77,2	25,7	3900,4
2005	277,4	581,1	549,8	542,0	457,8	534,5	543,6	312,7	79,7	22,9	3901,5
2006	271,5	563,8	586,3	560,5	451,4	499,8	566,2	333,8	72,7	24,1	3930,1
2007	261,6	546,9	592,5	578,4	465,7	485,0	564,0	330,2	72,7	29,2	3926,2

Forrás: KSH munkaerő-felmérés
Source: HCSO Labour Force Survey

Magyarországon az 1990-es évek elejétől jelentős társadalmi-gazdasági átalakulási folyamat zajlott. A munkaerő-piaci változásokat a tömeges munkanélküliség meg-

In Hungary a significant social and economic changing process can be observed since the beginning of the 1990s. The changes of the labour market were characterized by the ap-

³ 2002 előtt a hónap 12. napját magában foglaló hét volt a vonatkozási hét, 2003 és 2005 között a hónap 7. napját magában foglaló hét, vagy az azt követő két hét egyike, míg 2006-tól minden hét egyben vonatkozási hét is (referenciahét).

³ Before 2002, the reference week was the week of the 12th day of the month, between 2003 and 2005 it was the week of the 7th day of the month or one of the two following weeks, while since 2006 each week has been reference week.

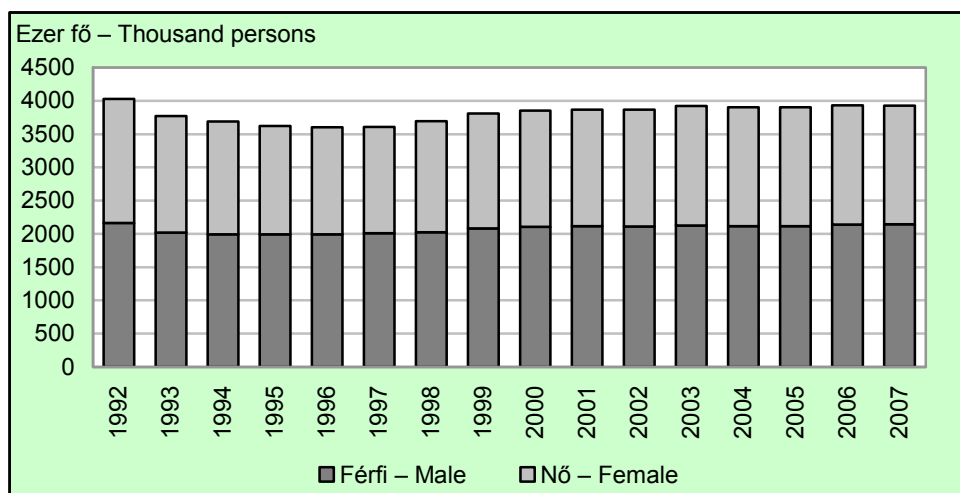
jelenése mellett a foglalkoztatottság jelentős visszaesése, valamint a foglalkoztatotti struktúra folyamatos átrendeződése jellemezte. A munkaerő-felmérés első évében, 1992-ben egy még viszonylag magas szintről (4 millió 26 ezer fő) 1996-ra a mélypontra zuhant a foglalkoztatottak száma (3605 ezer fő), majd lassú növekedés kezdődött. 2003-tól folyamatosan meghaladta a 3900 ezret, de egyszer sem érte el az 1992-es szintet.

A foglalkoztatottak összetételében lezajlott változásokat leginkább a korcsoportos összetétel, illetve az ágazati struktúra átalakulása tükrözi. A kezdeti általános recessziót követően a fiatalok korcsoportjaiban a foglalkoztatottak számának további folyamatos csökkenése figyelhető meg egészen napjainkig, ami főként a tanulásban eltöltött idő meghosszabbodásával magyarázható; míg az idősek foglalkoztatását némi javulás jellemzi, elsősorban a nyugdíjkorhatár fokozatos kitolódásának következményeként. Az ágazati átalakulás a mezőgazdaságban foglalkoztatottak számának és arányának jelentős zsugorodását eredményezte. A szolgáltatásban dolgozók aránya viszonylag változatlan maradt.

pearance of mass unemployment, the fall in the number of employed persons and by the permanent realignment of the structure of employment. From 1992, the first year of the Hungarian Labour Force Survey the number of employed decreased from a relatively high level (4,026 thousand persons) and it reached the bottom in 1996 (3,605 thousand persons). Then it began to increase slowly and permanently exceeded 3,900 thousand persons, but never reached the 1992 level.

The most important changes in the structure of employment relate to the transformation of the industrial structure and the age-groups. Following the initial general recession, the number of employed persons in the young age-groups further decreased continuously till now, which is considerably determined by the extension of duration of education. The employment of the elderly population is characterised by certain improvement, which is affected by the postponement of the retirement age limit. Due to structural changes the number and proportion of people employed in agriculture shrank, the proportion of people employed in the service sector gradually increased, while in the industry sector it remained relatively constant.

A foglalkoztatottak létszámának alakulása Magyarországon nemek szerint, 1992–2007
Trend in number of people employed in Hungary by gender, 1992–2007

A foglalkoztatottak létszámának alakulása a fiatalok és az idősek korcsoportjaiban, 1992–2007
Trend in number of people employed in older and younger age-groups, 1992–2007

1.15. Foglalkoztatási arány nemek szerint Employment rate by gender

A nemek szerinti foglalkoztatási arány a foglalkoztatott férfiaknak és nőknek az összes férfihoz és nőhöz viszonyított aránya.

Employment rate by gender is the ratio of employed men and women to the population of the same gender.

A lisszaboni stratégiának – a fenntartható fejlődési stratégia (EU SDS) célkitűzéseivel összhangban lévő – a foglalkoztatott nők arányára vonatkozó irányértéke szerint közösségi szinten 2010-re legalább 60%-os foglalkoztatottsági arányt kell elérni.

The Lisbon Strategy in compliance with the objectives of the Sustainable Development Strategy (EU SDS) aims at achieving an average employment rate of at least 60 % for women in the European Union by 2010.

Foglalkoztatottak aránya nemek szerint
Employment rate by gender

Év Year	Magyarország Hungary			EU-15			EU-27		
	férfi male	nő female	együtt together	férfi male	nő female	együtt together	férfi male	nő female	együtt together
1992	58,9	46,6	52,5	:	:	:	:	:	:
1993	54,9	43,5	48,9	:	:	:	:	:	:
1994	54,3	41,9	47,8	:	:	:	:	:	:
1995	54,0	40,0	46,7	63,5	43,3	53,2	:	:	:
1996	54,0	39,6	46,4	63,2	43,8	53,4	:	:	:
1997	54,2	39,5	46,5	63,3	44,2	53,6	:	:	:
1998	54,4	41,0	47,4	64,0	44,9	54,4	:	:	:
1999	56,2	42,3	48,9	64,5	46,1	55,2	:	:	:
2000	56,8	43,0	49,6	65,2	47,2	56,1	64,0	47,3	55,5
2001	57,1	43,1	49,8	65,5	48,1	56,7	64,1	47,9	55,9
2002	57,1	43,3	49,9	65,3	48,7	56,9	63,6	48,0	55,7
2003	57,6	44,3	50,6	65,2	49,3	57,2	63,6	48,5	55,9
2004	57,5	44,1	50,5	65,0	49,6	57,2	63,4	48,7	56,0
2005	57,4	44,2	50,5	65,5	50,7	58,0	64,0	49,6	56,7
2006	58,0	44,4	50,9	66,0	51,5	58,7	64,7	50,5	57,5
2007	58,0	44,3	50,9	66,7	52,4	59,4	65,6	51,4	58,4

Megjegyzés: 15–74 éves népességre vonatkoztatva.

Note: relating to the population aged 15–74.

Forrás: Magyarország – KSH munkaerő-felmérés (MEF), nemzetközi adatok – EU Labour Force Survey (LFS), New Cronos

Source: Hungary – Labour Force Survey of the HCSO, international data – EU Labour Force Survey, New Cronos

A foglalkoztatási arány alakulása követi a foglalkoztatottak számában bekövetkezett változásokat: 1992-ben volt a munkaerő-felmérés (MEF) történetében a legmagasabb (52,5%, férfiaknál 58,9%, nőknél 46,6%). A férfiaknál az 1996-os mélypontot követően (54%) folyamatos lassú növekedés tapasztalható, ami 2006-ra elérte az 58%-ot. A nők esetében később kezdődött a kedvező irányú folyamat, s lassúbb növekedés jellemezte, így a foglalkoztatottság tekintetében nőtt a nemek közötti egyenlőtlenség (az 1992-es 12,3 százalékponttól 2007-re 13,7 százalékpontra).

The trend of the employment rate follows the changes in the number of employed persons, namely it showed the highest value in 1992 (52.5%, 58.9% for men and 46.6% for women). After it had reached the bottom in 1996 (54%) for men, a permanent increase was experienced, which reached 58% in 2006. The favourable process started later, and the growth was slower in case of women, thus the gap increased considering employment (from 12.3 percentage points in 1992 to 13.7 percentage points in 2007).

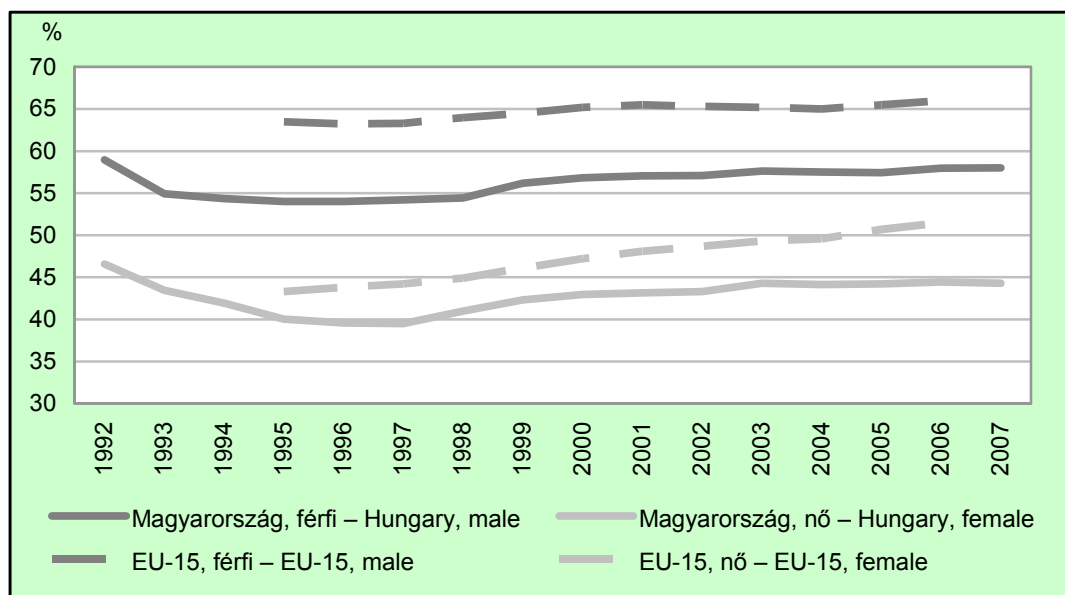
Az 1990-es évek közepén a férfiak foglalkoztatási aránya még lényegesen nagyobb mértékben maradt el az EU-15-átlagtól, mint a nőké. 2006-ra a férfiak esetében némileg csökkent a lemaradás (8 százalékpont), a nők esetében viszont több mint kétszeresére nőtt (7,1 százalékpont).

A foglalkoztatási arány lényegesen eltér az EU által célként kitűzött 70%-os, ezen belül a nőkre vonatkozó 60%-os aránytól.

In the middle of the 1990s the men's employment rate fell behind the EU-15 average to a larger extent than the women's rate, this lag slightly lessened in case of men in 2006 (8 percentage points), while in case of women it doubled (7.1 percentage points).

The employment rate widely differs from the 70% (within this 60% for women) aimed by the EU.

A foglalkoztatási ráta alakulása Magyarországon és az Európai Unióban nemek szerint, 1992–2007
Employment rate by gender in Hungary and in the EU, 1992–2007

1.16. Foglalkoztatási arány legmagasabb iskolai végzettség szerint Employment rate by highest level of education attained

A legmagasabb iskolai végzettség szerinti foglalkoztatási arány a foglalkoztatottnak az azonos iskolai végzettségű népességhez viszonyított aránya.

The employment rate by highest level of education attained is the ratio of employed persons to the total population of the same educational level.

A lisszaboni stratégia egyik legfőbb célkitűzése a foglalkoztatás mértékének és színvonalának növelése, amelyvel összhangban az iskolai végzettség tekinthető a tudásalapú társadalom elérése érdekében szükséges ún. minimum követelménynek.

One of the major objectives of the Lisbon Strategy is to increase the rate and level of employment. In compliance with this, educational attainment is considered the so-called minimum requirement of achieving knowledge-based society.

Foglalkoztatási arány legmagasabb iskolai végzettség szerint
Employment rate by highest level of education attained

(%)

Év Year	Alapfok Primary and lower secondary education	Középfok Upper secondary education		Felsőfok Tertiary education	Összesen Total
		összesen total	ebből: érettségivel rendelkezik of which: having certificate of second- ary school-leaving examination		
1992	31,4	71,0	67,9	78,2	52,5
1993	27,3	67,9	64,4	78,2	48,9
1994	25,2	67,0	62,7	76,8	47,8
1995	23,4	65,7	61,8	75,3	46,7
1996	22,9	64,4	60,0	74,9	46,4
1997	22,9	63,9	59,8	75,6	46,5
1998	23,6	63,7	58,6	74,4	47,4
1999	22,6	64,9	59,8	75,1	48,9
2000	22,3	64,9	59,6	75,4	49,6
2001	22,3	64,8	59,2	76,4	49,8
2002	21,9	64,4	58,6	76,2	49,9
2003	21,7	64,0	59,2	76,3	50,6
2004	21,1	63,0	58,3	76,6	50,5
2005	21,2	62,4	57,8	76,7	50,5
2006	20,8	62,5	57,7	75,0	50,9
2007	20,6	61,9	57,2	73,9	50,9

Megjegyzés: 15–74 éves népességre vonatkoztatva.

Note: relating to the population aged 15–74.

Forrás: KSH munkaerő-felmérés

Source: Labour Force Survey of the HCSO

Az elhelyezkedési esélyeket az iskolai végzettség jelentősen befolyásolja. Jóllehet 1992-höz, a munkaerő-felmérés kezdőévéhez képest mind az alap-, mind a közép-, mind pedig a felsőfokú végzettségűek foglalkoztatási rátája csökkent, a legkedvezőtlenebbül az alacsony iskolai végzettségűeket (az általános iskola legfeljebb 8 osztályát végzetteket) érintették a változások. 1992-ben még minden harmadik alapfokú végzettségűnek sikerült munkavállalóként megjelennie a munkaerőpiacon, 2007-ben azonban már csak minden ötödik mondhatta magát foglalkoztatottnak. A középfokú végzettségűek esetében a szakmai végzettség, illetve az érettségi tekintendő elkü-

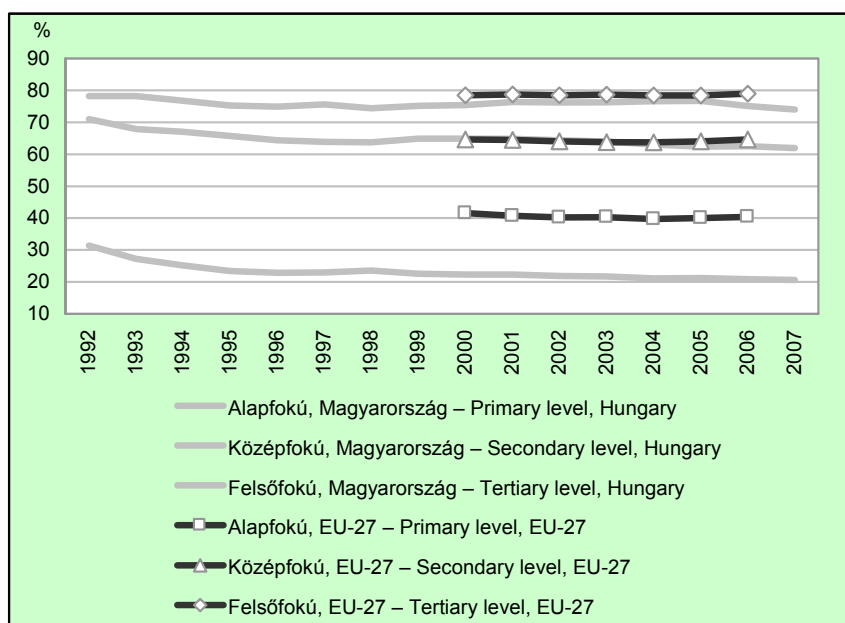
The chances to find a job are affected by the highest level of education attained. Compared to the first year of the LFS (1992), the employment rate of all three groups (persons with primary and lower secondary, with upper secondary and with tertiary education) decreased. The worst affected persons were those with at most lower secondary education. In 1992 every third person of this group was employed but in 2007 only every fifth. Among persons with upper secondary education a distinction must be made according to professional qualification and to the certificate of secondary school-leaving examination. The professional qualification means greater advantage in the labour market than the certificate in secondary grammar school

lőnítési szempontnak. A munkaerőpiac a középfokú szakmai végzettséget érettségi nélkül is inkább elismeri, mint a gimnáziumi érettségit szakmai végzettség nélkül. 2007-ben a középfokú végzettségűek közel kétharmadának, a felsőfokú végzettségűek közel háromnegyed részének volt lehetősége dolgozni. A vizsgált időszakra vonatkozóan összességében megállapítható, hogy az alacsonyabb iskolai végzettségűek és a felsőfokú végzettségűek foglalkoztatási rátája közötti különbség jelentősen növekedett. 1992-ben a felsőfokúakra jellemző foglalkoztatási ráta két és félszerese volt az alapfokúakat jellemzőnek, 2007-re pedig már három és félszeresére nőtt.

without professional qualification. In 2007 nearly two thirds of persons with upper secondary education and three fourths of persons with tertiary education had the chance to work. The gap between the employment rate of persons with lower and tertiary educational qualification became significantly wider in the examined period. In 1992 the employment rate of persons with tertiary education was two and half times more than that of persons with primary and lower secondary education and in 2007 it was three and half times more.

A foglalkoztatási ráta alakulása Magyarországon és az Európai Unióban, legmagasabb iskolai végzettség szerint, 1992–2007

Trend in employment rate by highest level of education attained in Hungary and in the EU, 1992–2007

1.17. Foglalkoztatási arány régióként Employment rate by regions

A foglalkoztatási arány a foglalkoztatottaknak a megfelelő régióban élő népességhez viszonyított arányát mutatja be régióként.

The employment rate by regions is the ratio of employed persons to the population living in the same region.

Foglalkoztatási arány régióként
Employment rate by regions

(%)

Év Year	Közép-Magyarország Central Hungary	Közép-Dunántúl Central Transdanubia	Nyugat-Dunántúl Western Transdanubia	Dél-Dunántúl Southern Transdanubia	Észak-Magyarország Northern Hungary	Észak-Alföld Northern Great Plain	Dél-Alföld Southern Great Plain	Összesen Total
1992	56,5	52,8	55,7	51,7	47,0	47,8	52,3	52,5
1993	52,5	50,2	53,9	47,4	44,1	43,8	47,7	48,9
1994	51,3	49,2	53,1	46,7	42,4	42,6	46,8	47,8
1995	50,8	47,8	51,6	43,2	40,9	41,4	46,6	46,7
1996	50,4	47,3	52,3	44,4	40,3	40,8	46,3	46,4
1997	50,3	48,0	52,8	44,1	40,3	40,2	47,2	46,5
1998	50,7	49,7	54,2	45,3	41,1	41,4	47,4	47,4
1999	52,6	51,8	55,4	46,4	42,5	43,2	48,2	48,9
2000	53,4	52,3	55,9	46,9	43,7	43,6	48,7	49,6
2001	53,8	52,7	55,7	46,3	43,8	44,2	49,0	49,8
2002	54,4	53,2	56,4	45,8	44,1	43,9	47,8	49,9
2003	55,1	55,3	55,1	47,2	45,0	45,9	47,0	50,6
2004	56,3	53,7	54,5	46,4	44,6	45,0	47,3	50,5
2005	56,6	53,6	54,8	47,1	43,6	44,7	47,4	50,5
2006	56,2	54,6	55,3	47,1	44,3	45,8	47,7	50,9
2007	56,2	54,7	55,8	45,1	44,7	45,3	48,4	50,9

Megjegyzés: 15–74 éves népességre vonatkoztatva.

Note: relating to the population aged 15–74.

Forrás: KSH munkaerő-felmérés

Source: Labour Force Survey of the HCSO

Az 1990-es évek elejétől a régiók közül Nyugat-Dunántúlon, Közép-Magyarországon és Közép-Dunántúlon volt az országos átlagot meghaladó a foglalkoztatási ráta. A rangsor csak 2003-ban változott, amikor is Közép-Dunántúl foglalkoztatási helyzete vált a legkedvezőbbé. A vizsgált időszakban mindvégig Észak-Alföld és Észak-Magyarország foglalkoztatási arányszámai alakultak a legkedvezőtlenebbül. A legjobb és a legrosszabb helyzetben lévő régiók foglalkoztatási rátája közötti különbség folyamatosan meghaladta a 10 százalékpontot, a 13,1 százalékpontos csúcs 1998-ra volt jellemző, de az utóbbi években is közel 12 százalékpontos különbségeket figyelhetünk meg.

Az 1992-es bázisévhez viszonyítva 2007-re országosan 1,6 százalékponttal csökkent a foglalkoztatási ráta. Közép-Dunántúlon 1,9 százalékpontos növekedés volt tapasztalható, Nyugat-Dunántúl és Közép-Magyarország foglalkoztatási helyzete szinte alig változott, miközben a többi régiót rátaesés jellemezte. A legjelentősebb visszaesés Dél-Dunántúlon következett be, ahol 1992-höz képest 6,6 százalékponttal csökkent a foglalkoztatási arány.

From the beginning of the 1990s the employment rate exceeds the average of the country in three regions: in Western Transdanubia, in Central Hungary, and in Central Transdanubia. The ranking changed only in 2003, when the employment rate of Central Transdanubia became the best. In the observed period the employment rates of Northern Great Plain and Northern Hungary were the worst all the time. The difference between the employment rates of regions with the best and the worst situation exceeds continuously 10 percentage points. The top with 13.1% was in 1998, but in the last few years differences of about 12% could be observed as well.

By 2007, the employment rate decreased by 1.6 percentage points compared to the basis year of 1992. In Central Transdanubia there was an increase of 1.9% percentage points, in Central Hungary and Western Transdanubia the situation in employment hardly changed while in the other regions the rate decreased. The most significant decrease was in Southern Transdanubia, where the employment rate lessened by 6.6 percentage points compared to 1992.

1.18. Munkanélküliségi ráta nemek szerint *Unemployment rate by gender*

A nemek szerinti munkanélküliségi ráta a munkanélküli férfiaknak és nőknek a gazdaságilag aktív férfiakhoz és nőkhez viszonyított aránya.

The unemployment rate by gender is the ratio of unemployed men and women to the economically active population of the same gender.

A munkanélküliség növeli a szegénység és az ebből fakadó társadalmi kirekesztettség kockázatát. Az egyes közösségi politikák és azok célkitűzései a teljes foglalkoztatottság, illetve az egyes veszélyeztetett társadalmi csoportok foglalkoztatási arányának növelését támogatják a munkanélküliség lehetőség szerinti csökkentésének érdekében.

Unemployment increases the risk of poverty and, as a consequence, social exclusion. EU policies and their objectives are oriented towards the promotion of full employment and the increase of employment rates among vulnerable social groups in the interest of decreasing unemployment as far as possible..

Munkanélküliségi ráta nemek szerint
Unemployment rate by gender

Év Year	Magyarország – Hungary			EU-15			EU-27		
	férfi male	nő female	együtt together	férfi male	nő female	együtt together	férfi male	nő female	együtt together
1992	11,0	8,7	9,9	:	:	:	:	:	:
1993	13,5	10,4	12,1	:	:	:	:	:	:
1994	12,1	9,4	10,9	:	:	:	:	:	:
1995	11,6	8,7	10,3	9,5	12,5	10,7	:	:	:
1996	10,9	8,8	10,0	9,8	12,4	10,9	:	:	:
1997	9,6	7,8	8,8	9,6	12,3	10,8	:	:	:
1998	8,5	7,0	7,8	8,9	11,9	10,2	:	:	:
1999	7,5	6,3	7,0	8,2	11,1	9,4	:	:	:
2000	7,0	5,6	6,4	7,2	9,9	8,4	8,2	10,6	9,3
2001	6,3	5,0	5,7	6,4	8,5	7,3	7,8	9,6	8,6
2002	6,1	5,4	5,8	6,9	8,7	7,7	8,3	9,8	8,9
2003	6,1	5,6	5,9	7,4	8,9	8,0	8,4	9,8	9,0
2004	6,1	6,1	6,1	7,6	9,1	8,3	8,6	9,9	9,2
2005	7,0	7,5	7,2	7,5	8,9	8,1	8,3	9,7	8,9
2006	7,2	7,8	7,5	7,0	8,5	7,7	7,6	8,9	8,2
2007	7,1	7,6	7,4	6,4	7,8	7,0	6,6	7,8	7,1

Megjegyzés: A 15–74 éves népességre vonatkoztatva.

Note: relating to the population aged 15–74.

Forrás: Magyarország – KSH munkaerő-felmérés, nemzetközi adatok – EU LFS, New Cronos

Source: Hungary – Labour Force Survey of the HCSO, international data – EU LFS, New Cronos

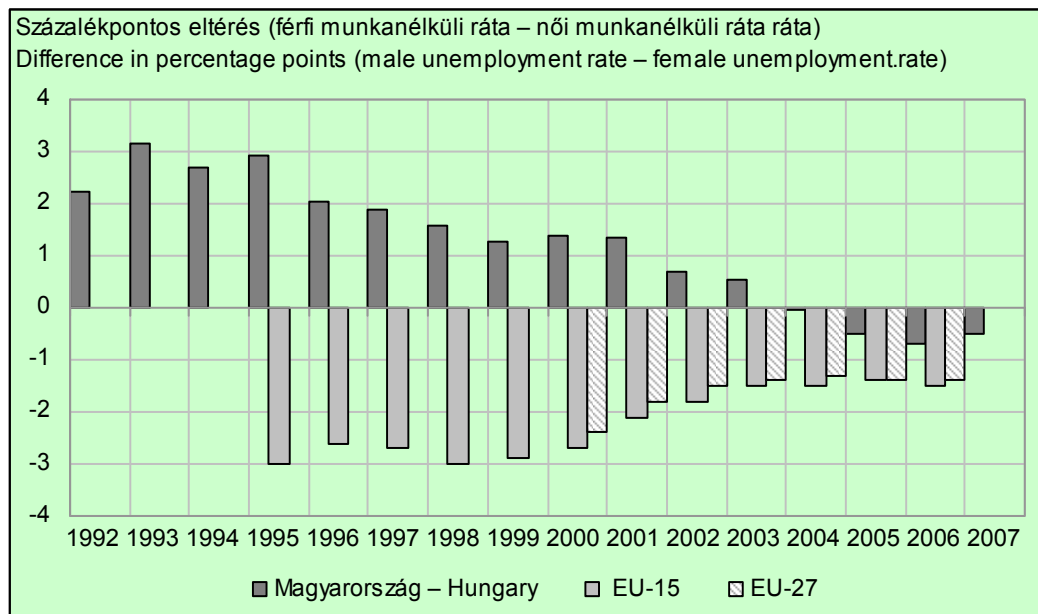
A tömeges munkanélküliség a rendszerváltást követően az 1990-es évek elején jelent meg Magyarországon. Legmagasabb szintjét 1993-ban érte el, amikor a munkaerő-felmérés adatai alapján 12,1%-os volt a munkanélküliségi ráta. A csökkenés ezt követően 2001-ig tartott (5,7%), majd ismét növekedni kezdett, 2005-től 7%-ot meghaladó szinten mozog.

Mass unemployment appeared in Hungary after the transition at the beginning of the 1990s. It reached its highest level in 1993 when the unemployment rate was 12.1% according to the data of the LFS. The decline could be observed until 2001 (5.7%), then it began to increase again, and since 2005 it has been on a level exceeding 7%.

Kezdetben a férfiakat nagyobb mértékben érintette a munkanélküliség, mint a nőket. 1993-ban 3,1 százalékpontos volt az eltérés a két ráta között, 2004-ben mindkét nemet a 6,1%-os érték jellemezte. Ezt követően a korábbi tendencia megfordult, a nők munkanélküliségi rátája meghaladta a férfiakét – úgy, mint az Európai Unióban általában.

In the beginning men were affected by unemployment to a larger extent than women. The difference between the two rates was 3.1 percentage points in 1993. In 2004 the rate was 6.1% for both genders, then this tendency changed, and the unemployment rate of women exceeded that of men as in the EU in general.

A férfiak és nők munkanélküliségi rátája közötti eltérés Magyarországon és az Európai Unióban, 1992–2007
The differences between unemployment rate by gender in Hungary and in the EU, 1992–2007

1. 19. Munkanélküliségi ráta korcsoportok szerint Unemployment rate by age-groups

A korcsoportok szerinti munkanélküliségi arány a munkanélkülieknek a megfelelő korcsoportba tartozó gazdaságilag aktív népességen belüli aránya.

The unemployment rate by age-groups is the ratio of unemployed persons to the economically active population of the same age-group.

Munkanélküliségi ráta korcsoportok szerint
Unemployment rate by age-groups

Év Year	Korcsoport Age-group									(%)
	15–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50–54	55–59	60–74	15–74 évesek összesen Aged 15–74, total
1992	18,8	11,9	10,3	8,6	7,9	7,0	7,2	6,2	4,3	9,9
1993	22,9	13,3	11,7	10,6	9,6	9,2	7,7	8,9	10,1	12,1
1994	21,0	11,6	11,2	9,3	8,2	8,4	7,0	6,4	10,5	10,9
1995	20,2	10,7	11,2	9,1	8,3	7,5	6,7	5,8	5,1	10,3
1996	19,2	11,4	10,1	8,4	8,6	7,4	6,2	6,1	5,4	10,0
1997	16,8	9,2	8,5	8,0	7,0	6,5	6,0	6,6	6,2	8,8
1998	14,0	8,4	7,4	7,2	6,7	5,9	4,7	4,6	9,1	7,8
1999	12,9	7,6	7,4	6,8	6,0	5,1	4,2	3,1	1,0	7,0
2000	12,7	7,3	6,7	5,1	5,5	5,1	4,1	3,3	1,7	6,4
2001	11,3	6,9	5,8	5,0	4,6	4,2	4,1	3,0	2,1	5,7
2002	12,6	7,0	5,7	5,4	4,8	4,2	3,7	3,5	1,4	5,8
2003	13,4	6,9	6,0	5,5	5,2	4,4	3,7	2,9	1,9	5,9
2004	15,5	6,5	6,2	5,7	5,2	4,8	4,2	3,4	1,8	6,1
2005	19,4	8,2	6,7	6,8	5,6	5,8	5,1	4,4	2,2	7,2
2006	19,1	8,6	6,9	6,9	6,7	6,2	5,4	4,1	2,7	7,5
2007	18,0	8,4	7,2	6,6	6,7	6,0	5,7	4,8	1,4	7,4

Forrás: KSH munkaerő-felmérés
Source: HCSO Labour Force Survey

A dolgozni szándékozók közül a fiatalok nagyobb arányban vannak jelen a munkaerőpiacon munkanélküliként, mint idősebb társaik. A vizsgált időszakban a 15–24 és 25–29 éves korcsoportba tartozók munkanélküliségi rátája mindvégig meghaladta az országra jellemző átlagértéket, ezen belül a 15–24 évesek esetében két-két és félszerese volt annak.

The proportion of persons wanting to work is higher in the young age-groups than in the elder ones. In the examined period the unemployment rate of persons aged 15-24 and 25-29 exceeded the national average rate all the time. Within this, the rate was two times or two and half times more than the average in case of persons aged 15-24.

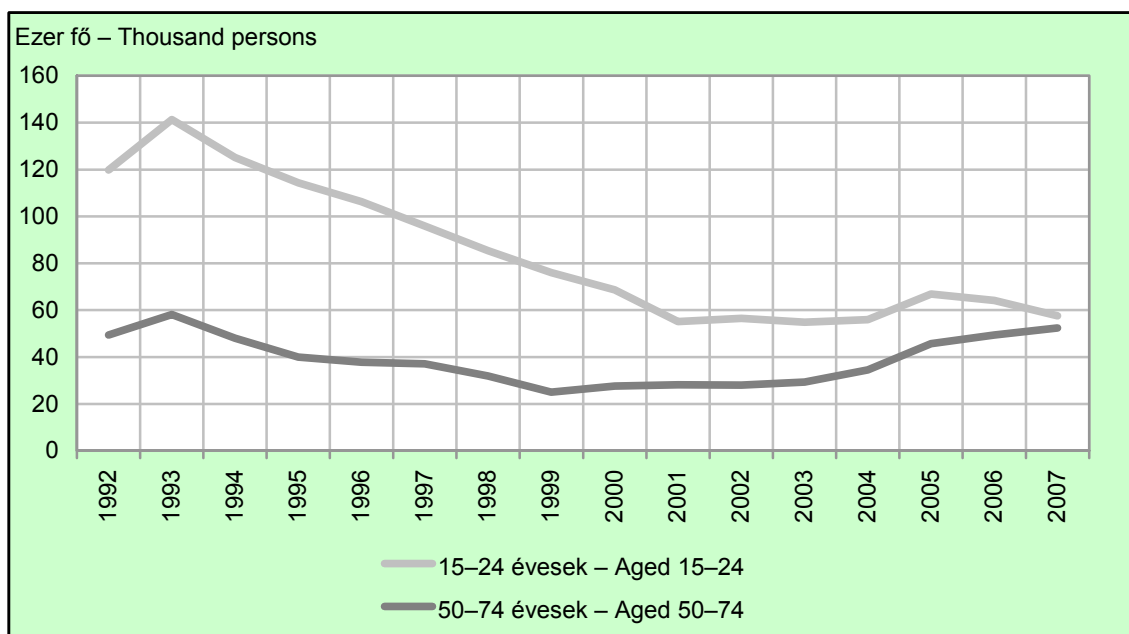
A nyugdíjkorhatár előtti években (50–59) az elhelyezkedési esélyek jelentősen csökkennek, ezért a munkájukat elvesztők közül sokan a nyugdíjazás valamelyik korai formáját választják megélhetésük biztosítására, így ezekben a korcsoportokban alacsonyabb a munkanélküliségi ráta, mint a középső korcsoportokban.

Before the age of retirement, persons (aged 50-59) have smaller chance to find a new job therefore many of them choose one of the forms of early retirement. Therefore the unemployment rate is lower among them than in the middle age-groups.

Az 1990-es évek első felében még a 60 év felettiek körében is jellemző volt a munkanélküliség, 1998-ig a többi korosztályhoz hasonlóan magasak voltak a munkanélküliségi ráták. 1998 óta azonban az ehhez a korcsoporthoz tartozók, miután elenyésző esélyük van az elhelyezkedésre, nem igazán jelennek meg a munkaerőpiacon álláske részként.

In the first half of the nineties unemployment was typical also among elder people (60 and up). Until 1998 the unemployment rates were high in this age-group similarly to the other ones. However, since 1998 persons of this age-group have not really been present at the labour market as their chance to get a job is very low.

A munkanélküliek számának alakulása a fiatalok és az idők korcsoportjaiban
Number of unemployed people in younger and older age-groups

Fenntartható termelés és fogyasztás

Sustainable production and consumption

Első szint – Level 1	Második szint – Level 2	Harmadik szint – Level 3
2.1. Erőforrás-termelékenység <i>Resource productivity</i>	Természeti erőforrások felhasználása, hulladékgazdálkodás <i>Resource and waste</i>	
	2.2. Egy főre jutó települési szilárd hulladék <i>Municipal solid waste per capita</i>	2.3. A hazai anyagfelhasználás, anyagfajtánként <i>Domestic material consumption by type of material</i>
		2.4. A települési hulladék-kezelés módjai <i>Modes of municipal waste treatment</i>
		2.5. Veszélyes hulladékok keletkezése <i>Generation of hazardous waste</i>
		2.6. Ózonkárosító vegyületek kibocsátása <i>Emissions of ozone-depleting substances</i>
		2.7. Savasodást okozó vegyületek kibocsátása <i>Emissions of acidifying substances</i>
		2.8. Szilárdanyag-kibocsátás <i>Emissions of particulate matters</i>
	Fogyasztási szokások – Consumption patterns	
	2.9. Háztartások villamosenergia-fogyasztása <i>Electricity consumption by households</i>	2.10. Közvetlen energiafelhasználás <i>Final energy consumption</i>
		2.11. Élelmiszer-fogyasztás <i>Food consumption</i>
		2.12. Motorizációs szint <i>Motorisation rate</i>
	Termelési szokások – Production patterns	
	2.13. Környezetirányítási rendszerrel rendelkező vállalkozások <i>Enterprises having environmental management system</i>	2.14. Környezetbarát címkével ellátott termékek <i>Eco-labelled products</i>
		2.14. Agrárkörnyezeti támogatások <i>Agri-environmental payments</i>
		2.16. Ökológiai gazdálkodás <i>Organic farming</i>
		2.17. Állatsűrűség <i>Livestock density</i>

A termelési és fogyasztási minták a fenntartható fejlődés fő kérdései. Számos környezeti és egészségügyi probléma kapcsolatba hozható áruk termelésével, használatával, valamint a feleslegessé vált termékek kezelésével, mivel azok komolyan fenyegetik a kívánatosnak tartott gazdasági fejlődést. Ezek a problémák nemcsak a termékeket fogyasztó, hanem a nyersanyagot és a késztermékeket importáló országokban is jelentkeznek.

A problémát már a 2002-es johannesburgi Föld-csúcson is felismerték, ennél fogva kiemelten kezelték a fenntartható fogyasztás kérdéskörét. Az EU által is támogatott, Johannesburgban elfogadott végrehajtási terv értelmében arra hívták fel a tagállamok figyelmét, hogy ösztönözzék azt a tízéves fenntartható termelési és fogyasztási keretprogram kidolgozását, amelyben „minden államnak előtérbe kell helyeznie a fenntartható fogyasztási és termelési mintákat. A fejlett országoknak e folyamat élére kell állniuk, annak érdekében, hogy minden ország hasznosíthassa a tapasztalatokat”.

A gazdasági, kormányzati szféra, valamint a fogyasztók egyaránt felelősek döntéseik globális társadalmi és környezeti hatásaiért. A társadalmi, környezeti és gazdasági megfontolásokat egy termék életciklusának minden fázisában figyelembe kell venni, a kitermeléstől a feldolgozáson, szállításon, termelésen és fogyasztáson át egészen a lerakásig, illetve az újrahasznosításig.

A jelenlegi termelési és fogyasztási minták természeti erőforrásokra rakódó terheinek csökkentése érdekében elengedhetetlen az erőforrás-használat, illetve az ahhoz kapcsolódó környezetterhelés elválasztása a gazdasági növekedéstől. Ez az EU fenntartható fejlődési stratégiájának egyik kulcskérdése, egyben az egyik prioritás a 6. környezetvédelmi akcióprogramban. Ennek keretében törekedni kell a hatékonyabb erőforrás-kihasználásra, a környezetbarát technológiák és termékek kifejlesztésére, különös tekintettel a megújuló erőforrások és az újrahasznosítás kínálta lehetőségekre.

Szükség van továbbá az emberek környezettudatos gondolkodásmódjának kialakítására annak érdekében, hogy a kevésbé környezetszennyező termékek fogyasztását részesítsék előnyben. Ezek a változások kedvező hatással lesznek az erőforrás- és általában a gazdasági hatékonyságra, valamint az innovációknak köszönhetően a versenyképességre is.

A témakör indikátorai az alábbi három alfejezetbe sorolhatóak:

1. **Természeti erőforrások felhasználása, hulladékgazdálkodás**, ami a hulladékgazdálkodással (egy főre jutó települési szilárd hulladék mennyisége, települési szilárdhulladék- és a veszélyeshulladék-kezelés), az anyagfelhasználással (összetevők, anyagfajták), és az antropogén eredetű kibocsátásokkal (ózonkárosító, savasodást okozó és a szilárd anyag) összefüggésben jellemezhető.
2. **Fogyasztási szokások**, amiről átfogó képet adnak az energiafelhasználás (villamosenergia- és végső energiafogyasztás), élelmiszer-fogyasztás és a gépjárműpark mutatószámai.
3. **A termelési szokásokról** jó jellemzést ad a környezetirányítási rendszerrel rendelkező vállalkozások számának, a környezetbarát címkével ellátott termékek mennyiségének, az agrárkörnyezeti támogatásban részesülő területeknek, az ökogazdálkodás elterjedésének, és az állatsűrűség mértékének alakulása.

Patterns of consumption and production are main issues for sustainable development. A number of environmental and health problems may be linked to the production and use of goods as well as to the disposal of goods becoming needless, because those are seriously hazardous to the economic development regarded as desirable. These problems also arise not only in countries consuming goods but in ones importing raw materials and finished goods.

This problem was also recognized by the Johannesburg Earth Summit and thereby the issue of sustainable consumption was prioritized. In the sense of the implementation plan approved in Johannesburg, also supported by EU, the member states were reminded to stimulate the elaboration of that ten-year framework programme on sustainable production and consumption, in which "all states must put forward the patterns of sustainable consumption and production. This process should be led by the developed countries with the aim that all countries may utilize these experiences."

The sectors of business and government as well as the consumers are equally responsible for all global social and environmental impacts of their decisions. All social, environmental and economic considerations should be taken into account in each phase in a lifecycle of a product from extraction, through processing, transport, manufacturing, consumption, to landfilling as well as recycling.

To reduce the burdens of current production and consumption patterns on natural resources it is indispensable to decouple resource use as well as its related environmental pressures from economic growth. This

is one of the key issues of the EU strategy on sustainable development at the same time a priority for environment action programme 6. In the framework of this, a more efficient resource use as well as developments in environment-friendly technologies and products should be aimed at with special regard to possibilities offered by renewable resources and recycling.

Furthermore, it is needed to promote environment conscious attitudes among people with the aim that they should prefer to use less polluting products. These changes will have a beneficial effect on resource and in general on economic effectiveness as well as, due to innovations, on competitiveness too.

Indicators to this topic may be classified to the below three subchapters:

1. 'Resource and waste' which may be characterized in the context of waste management (quantity of municipal solid waste per capita, disposal of municipal solid waste and hazardous waste), material consumption (components, types of material), and emissions of anthropogenic origin (ozone damaging, acidifying substances and particulate matters).

2. Consumption patterns, on which indicators for energy use (electricity and final energy use), food consumption and motor vehicle stock give a comprehensive picture.

3. On production patterns, a good overview is given by changes in the number of enterprises with an environment management system, in the volume of eco-labelled products, in areas receiving agri-environmental payments, in the extension of eco-farming and in the density of livestock.

2.1. Erőforrás-termelékenység Resource productivity

Az erőforrás-termelékenység a GDP és a hazai anyagfelhasználás hányadosa. Megmutatja, hogy mennyire gazdálkodik jól egy adott ország a felhasznált erőforrásaival. A mutatószám segítségével meghatározható, hogy a gazdasági növekedéssel egyidejűleg milyen mértékű a természeti erőforrások igénybevétele.

Resource productivity is the ratio of GDP to domestic material consumption. It shows how well a given country manages its used resources. With the help of this indicator, it may be determined how much natural resources are used simultaneously with economic growth.

Az EU megújított fenntartható fejlődési stratégiájának egyik legfőbb célkitűzése a gazdasági fejlődés és a környezeti károk előfordulásai között meglévő összefüggések megszüntetése. A természetvédelem, az agrár-környezetvédelem és a környezetgazdálkodás eszközei segítségével hosszú távon biztosítani kell és lehet tehát az ökológiai rendszerek működését, segítve ezzel mindazon erőforrások fennmaradását, amelyektől az emberi társadalom léte is nagymértékben függ.

One of the major objectives of the renewed, sustainable strategy of EU is to eliminate interactions between economic growth and occurrences of environmental damages. Applying the tools of nature conservation, agri-environment protection and environment management, the operation of ecological systems must and may be ensured in the long run, supporting the preservation of all those resources, which strongly influence the existence of human society.

A hazai Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia a természeti erőforrások, termelés és fogyasztás témakörében az egyik legfontosabb cselekvési területként (TF4) a következőket jelöli meg: „Támogatni kell a fenntartható termelés és fogyasztás kialakulását, építve a már létező kezdeményezésekre az erőforrás- és hulladékgazdálkodási politika, az integrált termékpolitika és -normák, a környezetirányítási rendszerek, valamint az innovációs és technológiai politikák területén”.

In the theme of natural resources, production and consumption the National Sustainable Development Strategy sets out the following as one of its major activity areas: „The development of a sustainable production and consumption culture should be encouraged, building on already existing initiatives in the areas of resource and waste management policy, integrated product policy and norms, environmental management systems as well as innovation and technology policies”.

Erőforrás-termelékenység Resource productivity

	(euró/tonna – euro/tonne)						
Megnevezés Denomination	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Erőforrás-termelékenység Resource productivity	466	482	584	594	576	535	653

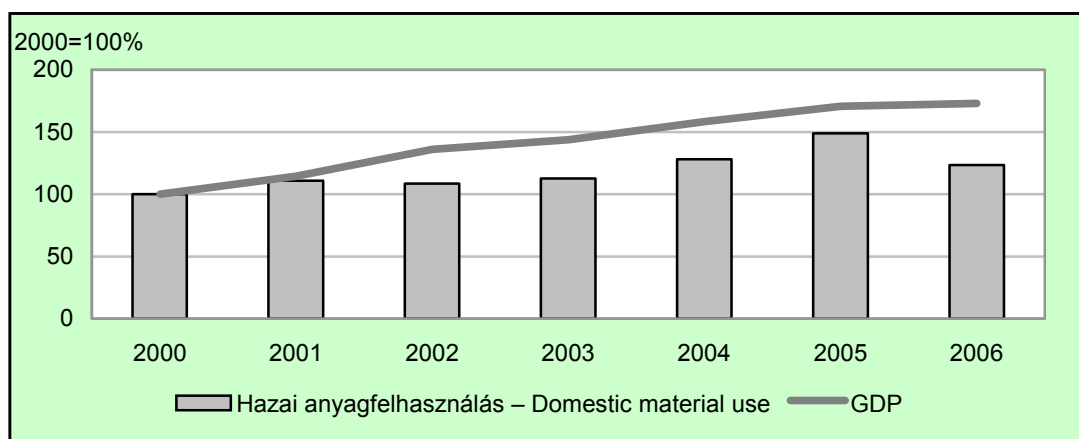
A mutatószám növekedése a rendelkezésre álló erőforrások termelékenységének növekedését jelzi, ami lehetővé teszi a kevesebb környezeti kárral együtt járó gazdasági növekedést.

As for this indicator, an increase indicates a growth in the productivity of resources available, which makes an economic growth associated with less environmental damage possible.

Magyarországon 2000-ben egységnyi tonna erőforrás felhasználása 466 euróval járult hozzá a bruttó nemzeti termékhez. A vizsgált időszakban a mutató értéke egyenletesen növekedett, 2006-ra a 2000-es érték 140%-ára.

In Hungary, the use of a resource equivalent to one tonne contributed in 2000 with EUR 466 to the gross national product. In the observed period, the value of this indicator had an even growth and amounted to 140% on the 2000 value by 2006.

A hazai anyagfelhasználás és a GDP változása Change in domestic material use and GDP

2.2. Egy főre jutó települési szilárd hulladék Municipal solid waste per capita

Az egy főre jutó települési szilárd hulladék indikátora a települési önkormányzatok által vagy megbízásukból összegyűjtött hulladék egy főre jutó mennyiségét mutatja. A települési hulladékok körébe sorolandó a háztartásokból származó vegyesen vagy szelektíven gyűjtött hulladék, a lomtalanítási hulladék, valamint az intézményekben, kereskedelemben, irodákban keletkezett hulladék.

The indicator on municipal solid waste per capita shows the volume of waste per capita collected by or on behalf of local governments. Waste originating from households collected in a mixed form or selectively, bulky item wastes, as well as waste originating from institutions, commerce and offices may be classified as municipal waste.

A termelési és fogyasztási folyamatok elkerülhetetlen velejárója a közvetlenül vagy közvetve a környezetet veszélyeztető hulladékok képződése.

An inevitable concomitant to production or consumption processes is the generation of wastes directly or indirectly hazardous to the environment.

Egy főre jutó települési szilárd hulladék
Municipal solid waste per capita

Ország Country	(kg/fő – kg/capita)											
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ausztria												
Austria	438	517	532	532	563	581	578	609	609	620	619	617 ^{a)}
Csehország												
Czech Republic	302 ^{a)}	310 ^{a)}	318 ^{a)}	293	327	334	273	279	280	278	289	296
Lengyelország												
Poland	285	301	315	306	319	316	290	275	260	256	245	259
Magyarország												
Hungary	460	468	487	484	482	445 ^{c)}	451	457	463 ^{a)}	454	460	468
Németország												
Germany	624 ^{b)}	642 ^{b)}	658 ^{b)}	647 ^{b)}	638 ^{b)}	643 ^{b)}	633 ^{b)}	640	601	587	564	566
Szlovákia												
Slovakia	295	275	275	259	261	254	239	283 ^{b)}	297	274	289	301
Románia												
Romania	350	333	333	284	322	363	345	383	350	345	377	385 ^{a)}
EU-15	505	520	537	540	555	569	572	576	568	567	560	563
EU-27	474	485	499	497	511	524	522	527	519	516	512	517

a) Becsült érték. – b) Eurostat becslés. – c) Módszertani törés.

a) Estimated value. – b) Eurostat estimate. – c) Break in series.

Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

Hazánkban az egy főre jutó települési szilárd hulladék mennyisége 1995–2000 között kismértékben csökkent (4%), a legmagasabb érték az 1997. évi, ekkor egy lakosra 487 kg hulladék jutott. 2000-től 2006-ig kis mértékű növekedés tapasztalható, ebben az időszakban a legmagasabb érték a 2006. évi (468 kg/fő), közel 5%-kal magasabb, mint 2000-ben.

In our country, the volume of solid waste per capita slightly increased (4%) between 1995 and 2000, 1997 had the highest value when 487 kg waste fell on a resident. From 2000 to 2006, a slight increase was experienced, in this period, 2006 had the highest value (468 kg/capita), nearly 5% higher than in 2000.

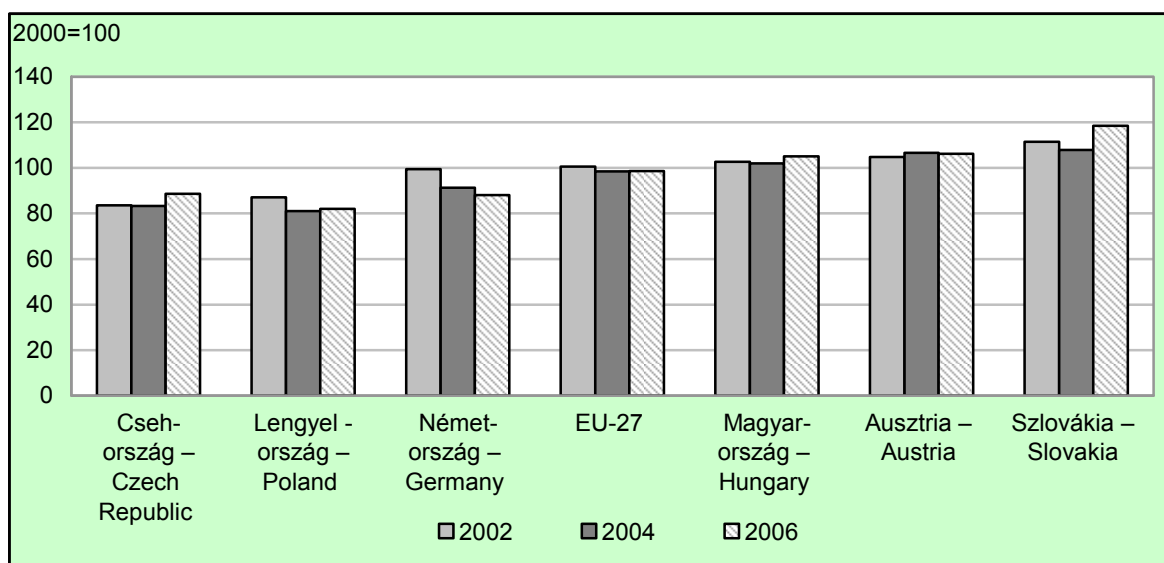
A 27 tagállamot tekintve 2006-ban egy lakosra számolva átlagosan 517 kg települési szilárd hulladék keletkezett, Németországban és a Cseh Köztársaságban ennek mindössze a fele, Ausztriában közel egyötödével több.

As for the 27 member states, in 2006, calculating for a resident, on average, 517 kg municipal solid waste was generated, in Germany and in the Czech Republic a half of this, in Austria by more than nearly one fifth.

1995–2006 között a 15, illetve a 27 tagállamot tekintve átlagosan közel 10 százalékkal nőtt az egy lakosra jutó települési szilárd hulladék mennyisége, Németországban és Lengyelországban ugyanilyen arányban csökkent.

Between 1995 and 2006, regarding the 15 as well as the 27 member states, on average, the per capita volume of municipal solid waste increased by nearly 10 percent, while in Germany and Poland decreased at the same rate.

Az egy főre jutó települési szilárd hulladék mennyiségének változása
Change in per capita volume of municipal solid waste

2.3 A hazai anyagfelhasználás anyagfajtánként Domestic material consumption, by type of material

A hazai anyagfelhasználás a nemzetgazdaságban közvetlenül felhasznált anyagok teljes mennyiségét mutatja. A definíció szerint a hazai anyagfelhasználás a nemzetgazdaságba bekerülő összes anyag (felhasznált hazai kitermelés és import) és az exportált anyagok különbségével egyenlő.

Domestic material consumption (DMC) measures the total amount of materials directly used in the economy. It is defined as all materials directly entering the national economy (used domestic extraction plus imports), minus the materials that are exported.

Közgazdasági értelemben a hazai anyagfelhasználás a nemzetgazdaság rezidenseinek anyagfelhasználását jelzi. A mutató értéke az exporttevékenységet nem tartalmazza, mivel meg kell különböztetni a hazai igények szerinti fogyasztást az exportpiac igényei által támasztott kereslettől. Az indikátort más kulcsfontosságú mutatókhoz – mint például a bruttó belföldi energiafogyasztás – hasonlóan definiáljuk.

In economic terms, DMC reflects consumption by the residents of a national economy. Exports are deducted to distinguish the consumption driven by domestic demand from that driven by the export market. It is defined in the same way as other key physical indicators such as gross domestic energy consumption.

Környezeti értelemben a mutató az anyagok nemzetgazdaságon belüli felhasználása okozta környezetterhelés mérésére szolgál, amely során az anyagokat a teljes életciklusuk alatt vizsgáljuk, függetlenül attól, hogy a környezet terhelése az országon belül, vagy abban az országban történik, ahonnan a terméket importálták.

In environmental terms, DMC is a proxy for all pressures associated with the use of materials within the economy of a country throughout their life cycle, irrespective of whether the pressures occurred in the country itself or in the country from which it was imported.

Az indikátor a kimerülő erőforrások használatának abszolút szintjét mutatja, a GDP-vel kombinálva pedig lehetőséget biztosít annak a vizsgálatára, hogy megvalósul-e a természeti erőforrások felhasználásának a gazdasági növekedéstől való szétválasztása.

DMC provides an assessment on the absolute level of use of scarce resources, and combined with GDP, it also provides insights into whether decoupling between the use of natural resources and growth of the economy is taking place.

A hazai anyagfelhasználás anyagfajtánként Domestic material consumption, by type of material

(1000 t)							
Megnevezés Denomination	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Fosszilis tüzelőanyagok és ásványvagyon kitermelése							
<i>Domestic extraction of fossil fuels and minerals</i>	73 558	79 545	80 333	85 736	89 989	116 347	93 251
Biomassza hazai kitermelése							
<i>Domestic extraction of biomass</i>	25 553	32 913	27 945	23 819	36 681	34 804	31 716
Termékek és anyagok behozatala							
<i>Import of products and materials</i>	31 295	31 508	34 330	37 029	38 024	40 846	41 564
Termékek és anyagok kivitele							
<i>Export of products and materials</i>	18 791	20 426	21 457	20 906	21 885	25 923	28 699
Hazai anyagfelhasználás							
<i>Domestic material consumption</i>	111 615	123 540	121 152	125 678	142 809	166 074	137 833

Forrás: KSH, Magyar Bányászati és Földtani Hivatal
Source: HCSO, HOMG (Hungarian Office for Mining and Geology)

Hazánkban a felhasznált anyagok mennyisége 2006-ra 2000-hez képest 23%-kal nőtt, ezen belül a fosszilis tüzelőanyagok felhasználása (a 2005. évi kiugró értéket figyelmen kívül hagyva) 27%-kal, a biomassza-felhasználás 24%-kal növekedett. Az import mennyisége közel 33%-kal, az exporté majdnem 53%-kal nőtt.

In our country, the volume of used materials, by 2006, grew by 23% compared with 2000. Within this, the use of fossil fuels increased by 27%, the use of biomass by nearly 24%. The volume of import grew by nearly 33%, that of export by almost 53%.

2.4. A településhulladék-kezelés módjai Modes of municipal waste treatment

A településhulladék-kezelési indikátor segítségével megkaphatjuk az égetésre, illetve lerakásra kerülő hulladékok mennyiségét, egy főre vetítve, kg/fő mértékegységben.

Hulladéklerakásnak minősül a hulladékoknak meghatározott jogszabályi követelmények és műszaki védelmi előírások betartásával megvalósított elhelyezése. A hulladékok égetése a hulladékok égetőben vagy vegyes tüzelésű telephelyen megvalósuló hőkezelése.

A hulladékkezelés összetett környezeti probléma: a hulladékban fellelhető értékes anyagok hasznosítása, illetve a hulladékok környezetvédelmi szempontból megfelelő módon történő ártalmatlanítása egyre költségesebb feladat.

A lerakás a legelterjedtebb hulladékkezelési eljárás, elsősorban azért, mert nem annyira költséges, mint az égetés vagy az újrahasznosítás. A 6. környezetvédelmi akcióprogram célkitűzése a lerakásra kerülő hulladék mennyiségének lehetőség szerinti csökkentése, mivel a lerakás a legkevésbé környezetbarát kezelési mód: anyagok kimosódásához, értékes területek elvesztéséhez stb. vezet.

Az égetés lehetővé teszi az energiahasznosítást és a hulladék térfogatának csökkentését. Ugyanakkor együtt jár mérgező gázok, például dioxinok kibocsátásával, salakképződéssel, és a gáztisztításból eredő vízszennyezéssel.

With the help of the indicator on municipal waste treatment the volumes of waste for incineration as well as for landfill may be determined as a per capita value in a kg/capita unit.

The deposit of waste in conformity with determined legal requirements and technical safety prescriptions is qualified as landfilling. The incineration of waste is the thermal treatment of waste in an incineration or a co-incineration plant.

Waste treatment is a complex environmental problem. An increasingly expensive task is to reuse valuable components being dumped as well as to dispose wastes in line with environmental considerations.

Waste landfilling is the most common treatment and disposal method, mainly because it is not so expensive as incineration or recycling. As for Environmental Action Plan VI, an objective is to reduce the volume of waste for landfill, because landfill is the least environment friendly disposal mode: it may result in leaching of materials and losing valuable areas, etc.

Incineration makes possible to recover energy and reduce waste volumes. On the other hand, it may lead to the emission of toxic gases such as dioxins, production of ashes, and water pollution from gas cleaning.

A lerakásra és égetésre került hulladék mennyisége egy főre vetítve
Per capita volume of waste landfilled and incinerated

	(kg/fő – kg/capita)											
Megnevezés Denomination	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Lerakásra került Waste landfilled	346	367	391	396	404	377	375	384	390	381	382	376
Égetésre került Waste incinerated	32	32	32	35	34	34	35	28	24	15	30	39

Forrás: Eurostat, kivéve a lerakásra került hulladék mennyiségének 2000. évi adata, forrás: KSH, KVM

Source: Eurostat, excluding the quantity of landfilled waste, data from 2000, source: HCSO, MEW/Ministry of Environment and Water

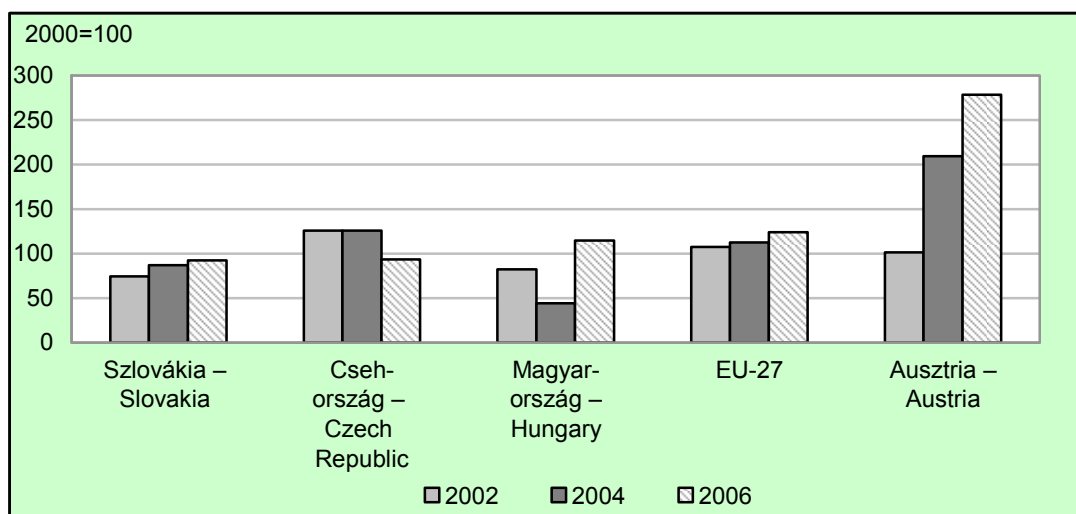
Hazánkban 2006-ban egy főre vetítve 376 kg hulladék került lerakásra, 39 kg égetésre. A 27 uniós tagállamot tekintve ebben az évben a lerakott hulladék mennyisége a hazainak közel fele (213 kg/fő), az elégetett mennyiség pedig ötszöröse (98 kg/fő).

A 6. Környezetvédelmi Akcióprogram célkitűzésével összhangban közösségi szinten 2000–2006 között jelentősen csökkent a lerakott és nőtt az elégetett hulladékok mennyisége. Ehhez képest hazánkban 2000–2006 között a lerakott mennyiség alig változott, az elégetett hulladék mennyisége pedig 20 százalékkal nőtt.

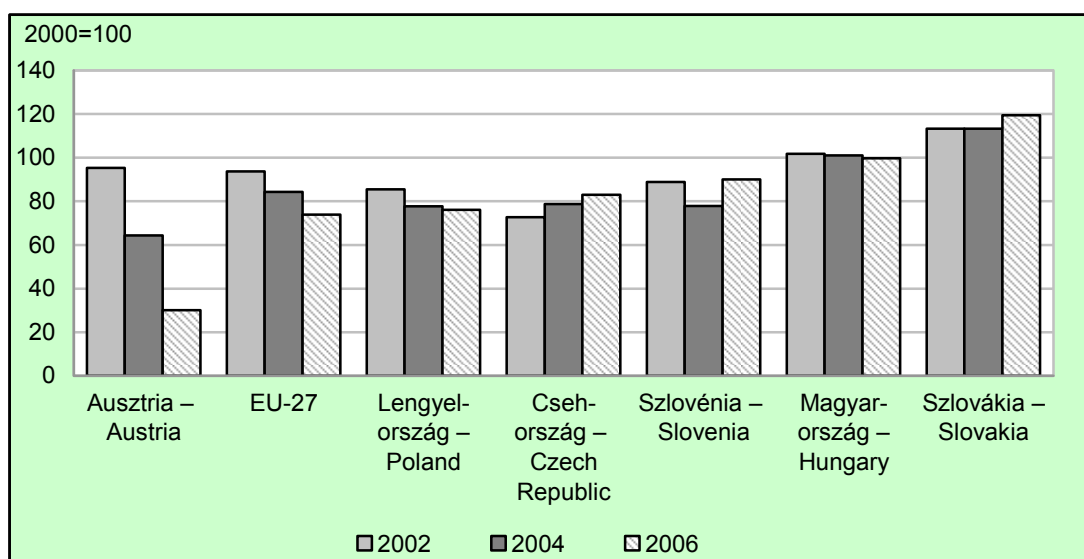
In our country, on a per capita basis, 376 kg waste was landfilled, while 39 kg was incinerated in 2006. Regarding the 27 member states, in this year, the volume of waste landfilled was nearly the half of the respective volume in Hungary (213 kg/capita), while the incinerated volume was five times greater (98 kg/capita).

As for Environmental Action Program VI, in conjunction with its objective, on community level, between 2000 and 2006, the volume of waste landfilled significantly decreased, while that of waste incinerated increased. Comparing with this, in our country, between 2000 and 2006, the volume landfilled hardly decreased, while the volume of waste incinerated grew by 20 percent.

Égetésre került hulladék mennyisége
Volume of waste incinerated

Lerakásra került hulladék mennyisége
Volume of waste landfilled

2.5. Veszélyes hulladékok keletkezése Generation of hazardous waste

A veszélyes hulladékok keletkezésének indikátora bemutatja a veszélyes hulladékok mennyiségét. Veszélyes hulladéknak minősül az a hulladék, amely vagy amelynek bármely összetevője, illetve átalakulási terméke a hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvényben meghatározott veszélyességi jellemzők valamelyikével rendelkezik, és a veszélyes összetevő olyan koncentrációban van jelen, hogy ezáltal az élővilágra, az emberi egészségre, a környezet bármely elemére veszélyt jelent, illetve nem megfelelő tárolása és kezelése esetében károsító hatást fejt ki.

Ide sorolhatóak például a használt gépjárművek, elektromos és elektronikai hulladékok, valamint az elem- és akkumulátorhulladékok.

The indicator on the generation of hazardous waste shows the volume of hazardous waste. A waste is hazardous if it or its any component or transformation product has a risk characteristic determined by Act XLIII of 2000 on Waste Management and the hazardous component is present in such concentration which is hazardous to the living world, human health and to any element of the environment as well as in case of its non-appropriate storing and handling it has a damaging impact.

Used motor vehicles, electrical and electronics waste as well as battery and car battery waste may be classified to this.

Keletkezett veszélyes hulladékmennyiség gazdasági ágak szerint
Volume of hazardous wastes generated by industries

Nemzetgazdasági ág Industry	1996	1998	1999	2000	2001	2002 ^{a)}	2003	2004	2005	2006
A – Mezőgazdaság, Vadgazdálkodás, Erdőgazdálkodás – Agriculture, game management, forestry	38,9	32,8	44,9	41,4	39,1	37,3	44,0	33,1	7,7	7,1
B – Halászat – Fishing	0,3	0,3	0,3	0,5	0,2	0,2	0,3	0,2	0,0	0,1
C – Bányászat – Mining	49,8	111,2	32,1	18,5	19,7	16,4	8,6	16,6	52,0	15,4
D – Feldolgozóipar – Manufacturing	1 329,8	1 020,6	1 502,0	1 608,8	1 573,5	1 372,8	692,1	585,6	340,8	381,4
E – Villamosenergia-, gáz-, hő- és vízellátás – Electricity, gas, steam and water provision	667,3	2 143,7	1 429,8	1 016,8	1 052,6	50,1	69,9	43,8	11,3	10,5
F – Építőipar – Construction	19,0	9,5	36,4	53,7	49,5	17,9	9,0	13,0	7,7	14,2
G – Kereskedelem, járműjavítás – Commerce and vehicle repairing	31,5	25,4	39,2	37,3	45,5	39,1	45,3	50,2	45,7	38,3
H – Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás – Hotels and restaurants	2,2	2,4	1,6	1,4	0,9	0,6	0,6	1,3	1,1	1,4
I – Szállítás, raktározás, posta és távközlés – Transport, storage, post and telecommunication	22,3	20,3	33,1	51,8	55,4	40,4	35,4	24,6	40,6	54,4
J – Pénzügyi tevékenység – Financial intermediation	1,3	1,7	0,1	0,1	0,1	0,7	0,3	0,0	0,0	0,0
K – Ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás – Real estate transactions and business services	55,6	18,1	73,6	27,5	19,7	11,2	20,7	3,6	5,0	5,0
L – Közigazgatás, védelem; Kötelező társadalombiztosítás – Administration, defence, compulsory social security	3,9	5,1	4,4	3,7	4,0	3,4	5,6	0,7	1,0	1,6
M – Oktatás – Education	1,5	1,5	1,9	1,4	1,7	2,2	2,2	0,5	0,5	0,6
N – Egészségügyi, szociális ellátás – Health and social services	4,3	5,3	7,0	7,5	7,5	7,8	8,0	9,9	11,4	10,0
O – Egyéb közösségi, személyi szolgáltatás – Other community and personal services	357,0	232,2	439,6	522,1	543,9	174,4	235,0	126,3	559,2	743,2
Összesen – In total	2 584,8	3 630,2	3 646,1	3 392,6	3 413,0	1 774,5	1 177,0	909,2	1 084,1	1 283,2

a) 2002-től a kötelező veszélyes hulladékadat-bejelentést már a 16/2001. (VIII. 18.) KöM rendelet szerinti EWC-kódoknak és megnevezéseknek megfelelően végzik. A mennyiségi változás, azaz a veszélyes hulladék mennyiségének csökkenése a korábbi és az újabb veszélyes hulladék besorolás különbségéből adódik.

a) Since 2002, compulsory reports on hazardous waste-data have been made in line with KöM Decree 16/2001, according to the EWC codes and denominations. The quantitative change, i.e. a decrease in the quantity of hazardous wastes is coming from the difference in the previous and the present classification on hazardous wastes.

Forrás: KVM, Hulladékgazdálkodási Információs Rendszer, KSH
Source: MoEW, Waste Information System, HCSO

Az elmúlt években a keletkezett veszélyes hulladékmenyiség összességében csökkenő tendenciát mutat, de az egyes nemzetgazdasági ágakon belüli részaránya a bemutatott időszak alatt jelentősen változott.

A veszélyes hulladék összes mennyisége 2004-ig csökkent, ezt követően kismértékben növekedett. 2006-ban 1283,2 kg összes veszélyes hulladék keletkezett, amelynek 90%-a az „O” (60%) és „D” (30%) nemzetgazdasági ág között oszlott meg.

In past years, the hazardous waste output as a whole showed a decreasing tendency in volume, but within certain sections significantly changed in proportion over the period covered.

The overall volume of hazardous wastes decreased up to 2004, following this slightly increased. In 2006, on the whole, 1283.2 kg hazardous waste was generated, 90% of which was divided between section O (60%) and section D (30%)

2.6. Ózonkárosító vegyületek kibocsátása *Emission of ozone depleting substances*

Az ózonkárosító vegyületek kibocsátásának indikátora bemutatja a részlegesen fluorozott szénhidrogének (HFC-k), a klórozott-fluorozott szénhidrogének (HCFC) és a mesterséges eredetű metil-bromid (CH_3Br) kibocsátásának nagyságát.

A részlegesen fluorozott szénhidrogének kibocsátása új mutató, amely a kiotói jegyzőkönyvben szereplő három ipari gázcsoport, a részlegesen fluorozott szénhidrogének, a perfluor-szénhidrogének (PFC-k) és a kén-hexafluorid (SF_6) kibocsátását tartalmazza. A mutató az egyes összetevők kibocsátott mennyiségének és globális felmelegítési képességük (GWP – global warming potential) szorzatainak széndioxid-egyenértékben számított összege.

A klórozott-fluorozott szénhidrogének és a metil-bromid kibocsátásának mutatószáma is aggregált mutató: az egyes anyagok mennyiségének és ózonlebontó képességük szorzatainak ODP-egyenértékben számított összege (ODP tonna). A viszonyítási alap a CFC-11, amelyre $\text{ODP}=1$.

A részlegesen fluorozott szénhidrogének (HFC-k) jelentősége az éghajlatváltozásban egyre nagyobb, mivel a légköri tartózkodási idejük hosszú, és felmelegítési képességük is magas. Emellett ózonlebontók is, így e folyamaton keresztül kihatnak az éghajlatváltozásra.

Hazánkban a klórozott-fluorozott szénhidrogéneket (lágy freonokat) a klór-fluor-szénhidrogéneket (CFC-k) helyettesítő, „átmeneti anyagként” használják 1992 óta. Légköri tartózkodási idejük és ózonlebontó képességük általában alacsonyabb, mint a helyettesített vegyületeké, ezért ózonréteget károsító hatásuk is kisebb. Az éghajlatváltozásra azonban hatással vannak. A CFC-eket helyettesítő lágy freonokat számos területen alkalmazzák – önmagukban vagy elegyekben – a hűtőtechnikában, habosításra és oldószerként egyaránt. Felhasználásukat 2030-ig meg kell szüntetni.

A hazai Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia a klímaváltozás témakörében az egyik legfontosabb cselekvési területként (KL11) a következőket jelöli meg: „Erősíteni kell az éghajlatváltozással kapcsolatos lakossági tájékozottságot, a kibocsátáscsökkentési és az alkalmazkodási lehetőségeire vonatkozó ismeretek közreadását, azok alkalmazásának elősegítését”.

The indicator on the emission of ozone-depleting substances shows the rate of emission of hydro-fluoro-carbons (HFCs), hydro-chloro-fluoro-carbons (HCFCs) and the artificially generated methyl bromide (CH_3Br).

The emission of hydrofluorocarbons is a new indicator, which includes the emission of the three industrial gas groups mentioned by the Kyoto Protocol, the hydrofluorocarbons, the perfluorocarbons (PFCs) and the sulphur hexafluoride (SF_6). The indicator, expressed as carbon dioxide equivalent, is the sum of the emitted volumes of single components multiplied by their global warming potential.

Expressed as ODP equivalent (ODP tonne), the indicator on the emission of hydro-chloro-fluoro-carbons and methyl bromide is an aggregated index: the sum of the volumes of single materials multiplied by their ozone depletion potential. The comparison basis is the CFC-11, for which $\text{ODP}=1$.

The significance of hydrofluorocarbons (HFCs) in climate change is increasing, because they have a long atmospheric lifetime and a high global warming potential. In addition they are also ozone depleters, thus through this process influence climate change.

In our country, hydro-chloro-fluoro-carbons ('soft' freons) have been used as a substitution "transition material" since 1992. Their atmospheric lifetime and ozone depletion potential are generally lower than that of the substituted compounds; therefore their ozone depleting potential is lower. However, they have an impact on climate change. Soft freons substituting CFCs are applied in a number of areas – standing alone or in mixtures – in cooling technique, as a foaming and a solvent material alike. Their use must be ended by 2030.

Our National Sustainable Development Strategy in the theme of climate change designates the following as one of its most important activity areas (KL11): "Awareness of climate change should be strengthened along with the disseminating and encouraging the utilisation of knowledge concerning possibilities for reducing emissions and for adapting to the new conditions."

Ózonkárosító anyagok kibocsátása
Emission of ozone depleting substances

Év Year	Részlegesen fluorozott szénhidrogé- nek, kilo- tonna CO ₂ - egyenérték <i>hydro-fluoro- carbons, kilo tonne CO₂ equivalent</i>	Klórozott-fluorozott szénhidrogének (HCFC-k), ODP-tonna <i>hydro-chloro-fluoro-carbons (HCFCs), ODP tonne</i>						Metil-bromid, ODP-tonna <i>methyl bro- mide, ODP tonne</i>
		CHF ₂ Cl	C ₂ HF ₃ Cl ₂	C ₂ HF ₄ Cl	CH ₃ CFCl ₂	CH ₃ CF ₂ Cl	Összesen <i>Total</i>	
1995	..	22,06	0,34	0,07	9,35	27,89	59,70	53
1996	..	21,45	0,32	0,33	15,18	29,9	67,18	53
1997	..	28,90	0,26	0,02	16,18	36,46	81,82	53
1998	386	32,29	0,23	0,13	19,22	37,10	88,96	53
1999	684	32,37	0,23	0,14	15,83	40,42	89,00	40
2000	557	13,67	0,22	0,14	13,02	46,75	73,80	40
2001	587	17,77	0,18	0,11	16,43	45,97	80,46	27
2002	726	15,51	0,00	0,01	13,2	2,61	31,33	27
2003	850	16,89	0,01	0,02	6,97	2,08	25,97	16
2004	905	7,08	0,02	0,00	0,54	0,79	8,44	7
2005	928	8,55	0,00	0,03	0,00	0,30	8,87	0
2006	853	7,45	0,00	0,01	0,00	0,01	7,47	0

Megjegyzés: az Európai Parlament és a Tanács 2037/2000 E-k rendelethez alapján.

Note: on the basis of Regulation (EC) No 2037/2000 of the European Parliament and of the Council.

Forrás: Vízgazdálkodási Tudományos Kutató Részvénytársaság (Vítuki Rt.)

Source: Water Resources Research Centre

Magyarország 1998-tól rendelkezik a részlegesen fluorozott gázok kibocsátásának adataival. Az elmúlt hét év alatt mennyiségük 24%-kal növekedett, az utolsó évben azonban jelentős csökkenést mutat.

A klórozott-fluorozott szénhidrogének felhasználása 1999-ig folyamatosan növekedett, ami közel másfélszeres mennyiséget jelent az 1995. évihez képest. 2006-ra Magyarország minimálisra csökkentette a HCFC-k kibocsátását.

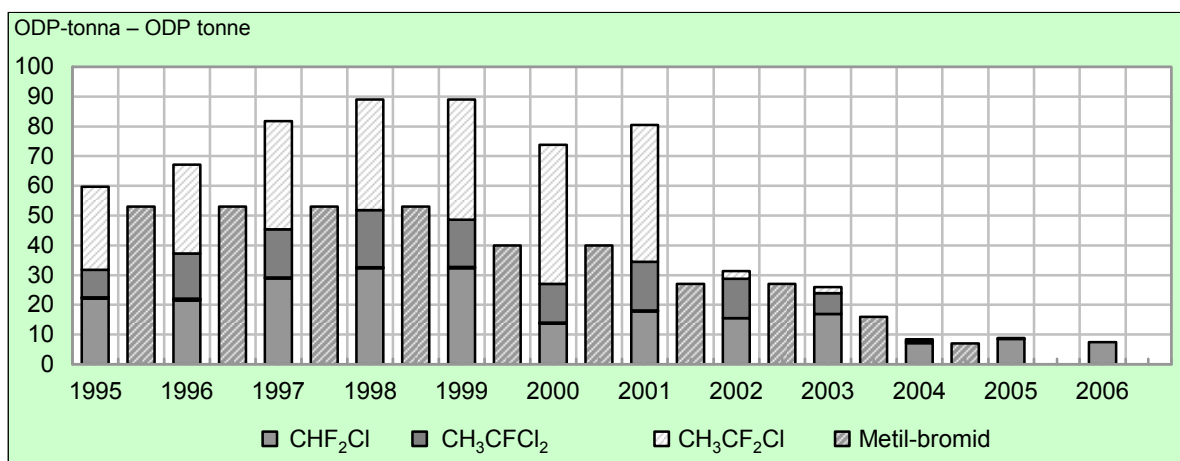
A metil-bromidot a talaj és egyes mezőgazdasági termények és tárházak fertőtlenítésére használták. A 2004. évi felhasználás 12%-a a 10 évvel korábbinak. Gyártását 2004-ben beállították.

Since 1998, Hungary has had data on the emission of hydro-fluoro-carbons. During the past seven years their volume grew by 24%, however, in the latest year, showed a significant decrease.

The use of hydro-chloro-fluoro-carbons (HCFCs) continuously increased up to 1999, which represented a volume of nearly one and half times compared with the year of 1995. By 2006, Hungary has reduced to a minimum its HCFC emission.

Methyl bromide is used to disinfect soil and certain agricultural products and warehouses. In the year of 2004, its use was 12% on that of ten years ago. Its production ended in 2004.

Klórozott-fluorozott szénhidrogének és metil-bromid kibocsátása
Emission of chlorofluorocarbons and methyl-bromide

2. 7. Savasodást okozó vegyületek kibocsátása Emissions of acidifying substances

A savasodást okozó vegyületek kibocsátásának mutatója az emberi tevékenységből származó nitrogén-oxid (nitrogén-monoxid-, nitrogén-dioxid-kibocsátás nitrogén-dioxidra átszámítva), illetve a kén-dioxid, valamint az ammónia éves összes kibocsátását követi nyomon.

A légtérbe került nitrogén-oxidok a kibocsátó forrástól nagy távolságra eljutva leülepednek, így szerepet játszanak a savasodásban, az eutrofizációban, valamint megnövekedett koncentrációjuk révén a fotokémiai füstköd (szmog) kialakulásában. A kibocsátott kén-dioxid felelős a téli szmog kialakulásáért, az ammónia kibocsátás során bemosódó nitrát és foszfát pedig főként a fokozott algásodásért felel (eutrofizáció).

A savasodást okozó anyagok kibocsátása károsítja az ökoszisztémát, különös tekintettel a talajt, az erdőket és a vízkészleteket. Kibocsátásuk szabályozása érdekében számos jogszabály született, ideértve a nagy kiterjedésű, határokon átlépő légszennyeződésekről szóló göteborgi egyezményt is (CLARTP).

2005-ben a bizottság elfogadta a levegőminőségről szóló tematikus stratégiát, amely a CLARTP-re építve felülvizsgálja és összesíti valamennyi, a környező levegő minőségével kapcsolatos jogszabályt, és azokat összhangba hozza a 2020-ra kitűzött emissziós irányértékekkel.

A kibocsátásokat a GDP termelésével összevetve képet kaphatunk továbbá az EU megújított SDS egyik legfőbb célkitűzésével, miszerint a gazdasági növekedés ne okozzon további környezetkárosítást.

The indicator on the emission of compounds causing acidification monitors the annual total emission of nitrogen-oxide (nitrogen-monoxide, nitrogen-dioxide emission converted to nitrogen-dioxide) as well as sulphur-dioxide and ammonia coming from human activities.

In the atmosphere nitrogen-oxides getting far from the originating source are deposited thus they play a role in acidification, eutrophication as well as through their increased concentration in the development of photochemical smog. Emitted sulphur-dioxide is responsible for the development of winter smog, while the nitrite and phosphate leaching into during ammonia emissions are mainly responsible for eutrophication.

The emission of materials causing acidification damages the ecosystem with special regard to the soil, forests and water reservoirs. To regulate their emission a number of laws were formulated including the Gothenburg Agreement on transboundary air pollution events affecting large areas (CLARTP).

In 2005, the commission approved a thematic strategy on air quality, which on the basis of CLARTP revises and summarizes all laws on ambient air quality and harmonizes those with emission target values set by 2020.

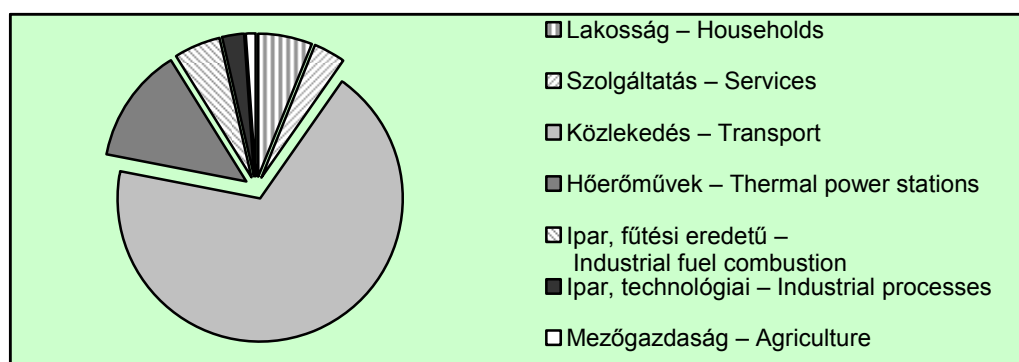
Comparing emissions with GDP production, we may get a picture on one of the main objectives of the renewed SDS of EU, namely the economic growth should not cause further environmental damages.

Savasodást okozó vegyületek kibocsátása egy főre vetítve
Per capita emission of compounds causing acidification

Megnevezés Denomination	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Nitrogén-oxidok – Nitrogen-oxid	18	19	19	20	20	18	18	18	18	18	20	21
Kén-dioxid – Sulphur-dioxide	68	65	64	58	58	48	39	36	34	24	13	12
Ammónia – Ammonia	8	8	7	8	7	7	7	6	7	7	8	8

Forrás: Vízgazdálkodási Tudományos Kutató Részvénytársaság (Vituki Rt.)
Source: Water Resources Research Centre

A nitrogén-oxid-kibocsátás szerkezete, 2006 (%)
Structure of emission of nitrogen oxides, 2006 (%)

Hazánkban a nitrogén-oxidok kibocsátási szintje a vizsgált időszakban jelentősen nem változott. 2006-ban ismét 6%-os csökkenés figyelhető meg.

1988-ban fogadták el a szófiai jegyzőkönyvet, amely a nitrogén-oxidok kibocsátásának és azok országhatárokon való átáramlásának szabályozásáról szól. Az ebben megfogalmazott előírások szerint a nitrogén-oxidok kibocsátását 1994-re az 1987-es szintre kellett csökkenteni. E jegyzőkönyvhöz Magyarország is csatlakozott.

A nitrogén-oxidok kibocsátásának legjelentősebb forrása a közlekedés, több mint 66%-os részaránnyal. A hőerőművek kibocsátása az összkibocsátás egytizedét teszi ki.

A kibocsátott kén-dioxid mennyisége ereszkedő tendenciát mutat, 1980 és 2006 között 1633 kilotonnáról 118 kilotonnára esett vissza, ami 93%-os csökkenés.

A fent bemutatott visszaesés fő okai a tüzelőanyagok kéntartalmának csökkentése, a szén használatánál a kéntelenítő berendezések alkalmazása, valamint a háztartásokban a széntüzelés visszaszorulása és a földgázfelhasználás előtérbe kerülése.

A genfi egyezményt követően Helsinkiben (1985) készült az első jegyzőkönyv a kénkibocsátások és azok országhatárokon való átáramlásának legalább 30%-kal való csökkentéséről, majd a második jegyzőkönyv a kénkibocsátások és azok országhatárokon való átáramlásának további mérsékléséről. Hazánk vállalta, hogy SO_2 -kibocsátását 2000-re 898, 2005-re 816, 2010-re 653 kilotonnára csökkenti.

A kén-dioxid kibocsátásának 88%-a a hőerőművekből, az ipari tüzelés során a szén, a lignit és a kőolajtermékek elégetéséből, valamint a lakosság hőtermeléséből keletkezett 2006-ban.

Az ammóniakibocsátás az elmúlt 25 év alatt közel 60%-kal csökkent. Ez annak is köszönhető, hogy mérséklődött a műtrágya-felhasználás a mezőgazdaságban. Az összes ammóniakibocsátás zöme mezőgazdasági eredetű (1980-ban 98%, 1985-ben 98,5%, illetve 2000-ben 94%, 2005-ben 97,5%).

A fő szennyezőforrások a mezőgazdasági ágazat (trágyázás, műtrágyázás, állattartó telepek) és a kommunális- szennyvíz-kibocsátások.

In our country, the emission level of nitrogen-dioxides, in the observed period, has not changed significantly. In 2006, a decrease of 6% may be observed again.

In 1988 the Sophia Protocol was ratified on the regulation of emission and transboundary flow of nitrogen oxides. According to its prescriptions it was a must to decrease the NO_x emission to the level of 1987 by 1994. Hungary has joined the Protocol.

In the emission of nitrogen-oxides, transport is the most significant source with a proportion of more than 66%. The emission of thermal power plants accounts for one tenth of the total emission.

The quantity of emitted sulphur-dioxide shows a declining trend, between 1980 and 2006, it dropped from 1633 kilotonnes to 118 kilotonnes, which is a decrease of 93%

Main causes of the above mentioned fall are: a decrease in the sulphur content of fuels, utilisation of desulphurizing equipments when burning coal furthermore preferring gas to coal for heating in households.

After the Geneva Agreement, the first protocol was adopted in Helsinki (1985) on reduction of emission and transboundary flow of sulphur oxides by 30% that was followed by the second protocol on further reduction. Hungary undertook the obligation to reduce the SO_2 emission by 2000 to 898 kilotonnes, by 2005 to 816 kilotonnes and by 2010 to 653 kilotonnes.

In 2006, 88% of SO_2 emission was generated in thermal power plants, industrial combustion of coal, lignite and oil products as well as household heating.

Emission of ammonia has decreased by almost 60% over the last 25 years. It is also due to that the fertilizer use decreased in agriculture. Significant part of ammonia emission is originated from agricultural activities (98.0% in 1980, 98.5% in 1985, 94.0% in 2000, 97.5% in 2005).

The main pollution sources are the agriculture (manuring, fertilization, livestock farms) and municipal wastewater emissions.

2.8. Szilárdanyag-kibocsátás Emission of particulate matter

A szilárdanyag-kibocsátás mutatója az emberi tevékenységekből származó összes szilárdanyag-kibocsátás éves mennyiségét jelzi.

This indicator shows the total emission of particulate matter originating from anthropogenic activities.

A szilárd anyagok a kén-dioxid magas koncentrációja mellett lassú légmozgás és alacsony hőmérséklet esetén az úgynevezett téli füstköd (szmog) előidézői.

At a high level of SO₂ concentration, in case of slow wind speed and low temperature, particulates are the generators of winter smog.

A 10 mikrométernél kisebb átmérőjű részecskék felé forduló növekvő figyelem azok egészségkárosító hatásának köszönhető. Ezen anyagok belélegzése számos súlyos szív- és légzőszervi betegség (pl. tüdőrák) kialakulásában játszik szerepet.

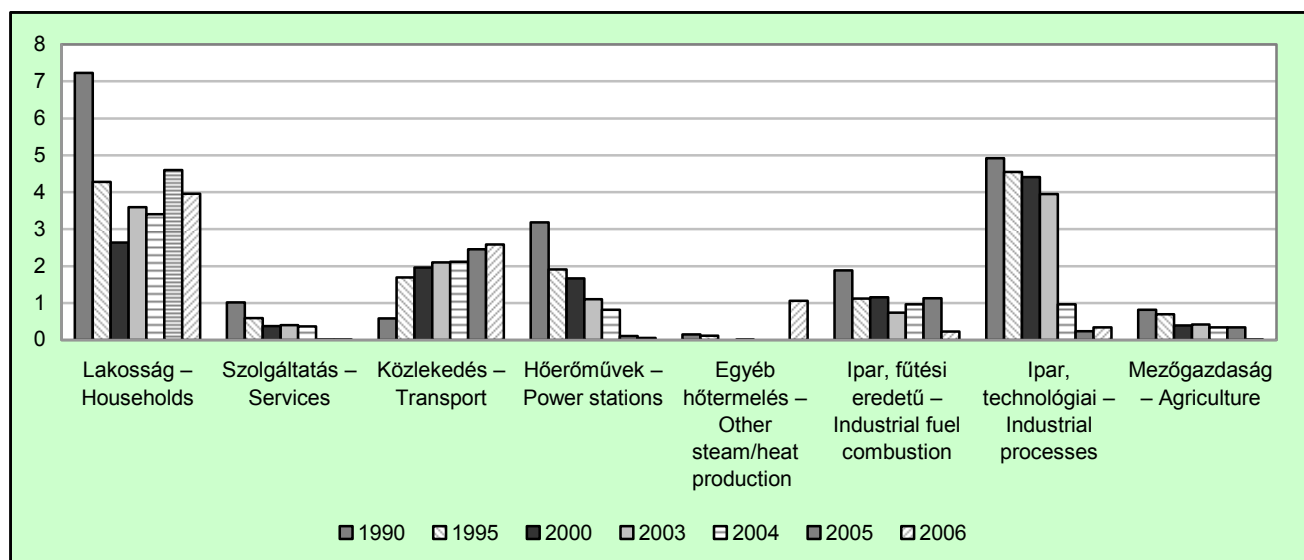
Particles, whose diameter is less than 10 micrometer, are becoming increasingly important due to their harmful effects on human health. Inspiration of particles may cause serious heart and respiratory diseases (e.g. lung cancer).

Szilárdanyag-kibocsátás Emission of particulate matter

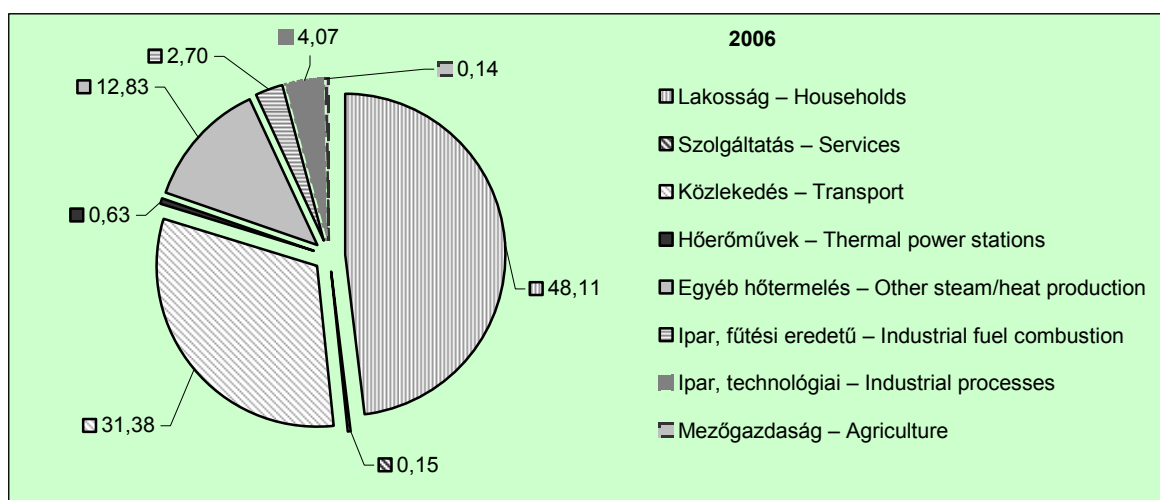
Megnevezés Denomination	(kg/fő – kg/capita)											
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Magyarország Hungary	15,0	13,6	13,3	12,4	12,5	12,6	12,0	11,7	12,3	9,0	8,9	8,2

Forrás: Vízgazdálkodási Tudományos Kutató Részvénytársaság (Vituki Rt.)
Source: Water Resources Research Centre

Szilárdanyag-kibocsátás ágazati bontásban (kg/fő) Emission of particulate matter by industries(kg/capita)

A szilárdanyag-kibocsátás szerkezete, 2006 (%)
Structure of emission of particulate matter, 2006

A szilárdanyag-kibocsátás 1980 és 2006 között 576,6 ezer tonnáról 83 ezer tonnára csökkent, ami egy lakosra vetítve 54 kg, illetve 8 kg mennyiséget jelent. A jelentősebb csökkenés az 1980-as években történt.

Over the period of 1980–2006, the emission of particles decreased from 576.6 to 83 thousand tonnes that means 54 kg and 8 kg in terms of per capita. The most significant decrease happened in the 1980's.

A legfontosabb kibocsátó forrás az energiaágazat, a lakosság és a közlekedés. A közlekedésben a szilárdanyag-kibocsátás a tökéletlen égésből származik, és főleg a dízelüzemű gépjárműveknél jelentős. A gumikopás és a fékek kopása ugyancsak számottevő szilárdanyag-kibocsátást eredményez.

The most important emission sources are branches of energy, households and transport. In transport, the emission of particulates comes from imperfect combustion, especially in case of diesel engines. Abrasion of tyres and brakes also results in a huge amount of particle emission.

A szilárdanyag-összkibocsátás csökkenése az ipar és a hőerőművek kibocsátásának jelentős visszaesésével magyarázható, bár részesedésük továbbra is magas.

A decrease in total emission of particles can be explained by a decline in the emission of industry and thermal power plants, although their proportion is still high.

2.9. Háztartások villamosenergia-fogyasztása *Electricity consumption by households*

A háztartások villamosenergia-fogyasztásának indikátora az összes szolgáltatott villamos energiából a háztartások által felhasznált összes hatásos villamos energia mennyiségének változását jelzi. Nem minősül háztartási fogyasztásnak a nem háztartási árszabással elszámolt ipari, foglalkozási célra vételezett villamos energia mennyisége.

The indicator on the electricity consumption of households shows the change in the volume of all electricity used by households. The volume of electricity drawn for industrial, employment purposes accounted with a non-household rate is not classified as household consumption.

A háztartások környezetterhelésben játszott szerepén gyakran átsiklunk. A rendelkezésre álló jövedelem növekedésével egyidejűleg a fogyasztás mértéke is folyamatosan nő. Elengedhetetlenül fontos a fogyasztók megfelelő információkkal való ellátása, a környezettudatos döntéseikben való elősegítése, annak érdekében, hogy a háztartások is megfeleljenek a fenntartható fejlődés követelményeinek.

The role of households in environmental pressures is often ignored. Simultaneously with the increase of disposable incomes the rate of consumption is continuously growing. It is vital to provide proper information to consumers, to support them in their environment conscious decisions so that households comply with requirements of sustainable development.

A hazai stratégia (Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia, NFFS) a klímaváltozás (KL) témakörében „legfontosabb cselekvési területként” a következőket jelöli meg: „A településeken a fűtés és hűtés hatékonyabbá tétele a legfontosabb, illetve a település szerkezetének és az építkezéseknek a megváltozó időjáráshoz való igazítása” (KL4), valamint „Erősíteni kell az éghajlatváltozással kapcsolatos lakossági tájékozottságot, a kibocsátás-csökkentési és az alkalmazkodási lehetőségeire vonatkozó ismeretek közreadását, azok alkalmazásának elősegítését” (KL11).

Our national strategy (National Sustainable Development Strategy – NSDS), in the theme of climate change, designates the following as “the most important activity areas”: In the settlements the most important is to make the heating and the cooling more efficient as well as to align the settlement structure and the constructions with the changing climate” (KL4), as well as “Awareness of climate change should be strengthened along with the disseminating and encouraging the utilization of knowledge concerning possibilities for reducing emissions and for adapting to the new conditions.” (KL11)

A háztartási fogyasztók villamosenergia-felhasználásának főbb adatai *Major data on the electricity consumption of household consumers*

Év Year	Fogyasztók száma, ezer Number of consumers, thousand	Villamosenergia-felhasználás Electricity use		
		összesen, millió kWh total, million KWh	az összes felhasználáson belül, % in total consumption, %	egy fogyasztóra, kWh/hó per a consumer, KWh/month
1990	4 374,7	9 188,7	28,5	176,0
1995	4 562,7	9 787,2	34,2	179,7
1996	4 583,3	10 057,5	34,2	183,3
1997	4 599,0	9 782,2	33,1	177,2
1998	4 604,3	9 679,1	32,5	175,3
1999	4 678,6	9 837,8	32,7	176,6
2000	4 728,0	9 785,7	31,7	173,3
2001	4 583,3	10 129,4	32,0	175,9
2002	4 599,0	10 555,7	32,4	180,1
2003	4 604,3	10 921,6	32,8	185,4
2004	4 678,6	10 867,0	31,7	184,4
2005	4 921,2	10 918,4	32,6	184,9
2006	4 983,0	11 077,2	31,9	185,3
2007	5 037,0	10 945,0	31,0	181,1

A villamosenergia-felhasználás a háztartásokban az 1995–2006-ig terjedő időszakban a még 25 tagú EU-ra vonatkozóan (tehát a 2004-ben csatlakozott 10 ország fogyasztását is magába foglalóan) 22%-kal nőtt, ami a különböző nemzeti és az EU-szintű energiahatékonyságot népszerűsítő intézkedések ellenére következett be.

Magyarországon a közüzemi villamosenergia-hálózat az ország minden településére kiterjed. Az utóbbi másfél évtizedben is egyre több villamos energiát igényelt a lakosság, annak ellenére, hogy az elektromos háztartási készülékek újabb típusai ebben az időszakban általában már energia-takarékos kivitelűek voltak. 2007-ben 5 millió 37 ezer háztartási fogyasztó összesen 10 945 millió kWh villamos energiát használt fel. A fogyasztók száma 15%-kal, felhasználásuk 19%-kal haladta meg az 1990. évi értéket. A háztartási villamosenergia-fogyasztók emelkedő száma részben a lakásállomány növekedésével, részben az elektromos hálózat külterületi terjeszkedésével, üdülők, hétvégi házak, településeket övező kiskertek épületeinek bekötésével magyarázható

A 2007. évi fajlagos felhasználás 1990-től való növekedése a háztartásonkénti elektromos készülékek számának növekedésével és használatának változásával függ össze. Az 1990-es évek közepétől például a melegvízvezetékre csatlakoztatható automata mosógépeket folyamatosan a korszerűbb, sokfunkciós, de a hideg vizet áramfelhasználással felmelegítő típusok váltották fel. Elterjedtek a mosogatógépek. Megnőtt a készenléti állapotban áramot fogyasztó készülékek: távirányítós televíziók, számítógépek, internetmodemek száma. Az utóbbi néhány évben egyre népszerűbbé vált a légkondicionáló készülékek használata.

Electricity consumption in households, in the period of 1995–2006, referring to the then EU with 25 member states (i.e. also including the consumption in the ten countries accessed in 2004) grew by 22%, which occurred in spite of different national and EU-level measures on popularising energy efficiency.

In Hungary, the public electricity network covers all settlements in the country. In the last one and half decade, the population demanded more and more electricity in spite of the fact that in this period the newer types of electrical household appliances were usually energy saving ones. In 2007, 5 million 37 thousand household consumers used a total of 10 945 million kWh electric energy. The number and the consumption of consumers exceeded by 15% and by 19% the value of 1990. The increasing number of household electricity consumers may be partially explained by an increase in dwelling stock, partially by an expansion of the electricity network in outer areas, by grid connection of buildings of holiday homes, weekend houses and allotment gardens surrounding settlements.

A growth in specific use from 1990 to 2007 was in connection with an increase in the number of electric appliances and with a change in their use. From the middle of the 1990s automatic washing machines connectable to a hot water pipe were gradually replaced by more modern, multifunctional types, which, however, warmed cold water with electricity use. Dishwashers are widespread. The number of appliances using electricity in a stand-by-state, like televisions with a remote control device, computers, internet modems, increased. In the last years, the use of air conditioning units has become ever more popular

2.10. Közvetlen energiafelhasználás Final energy consumption

A közvetlen energiafelhasználás indikátora az egyes gazdasági ágazatok közvetlen energiafelhasználását adja meg tonna olajegyenértékben (egy tonna olaj 41 868 MJ nettó fűtőegyenértékkel bír).

The indicator on final energy consumption gives the direct energy consumption of single industries as tonnes of oil equivalent (one tonne oil has a heat equivalent of 41868 MJ).

A hazai fenntartható fejlődési stratégia (NFFS) a „energia” (EN) témakörében „legfontosabb cselekvési területként” a következőket jelöli meg: „A jelenleg túlnyomórészt fosszilis energiahordozókból nyert energiafogyasztást csökkenteni kell. Ennek elérésében a legfontosabb feladatok:

Our National Sustainable Development Strategy, in the theme of energy (EN), designates the following as “the most important activity areas”: “Consumption of energy that is currently derived predominantly from fossil fuels must be reduced. The most important tasks in this aspect include the following:

(a) a termelés energiaintenzitásának csökkentése a tisztább termeléssel, a megelőzéssel és a technológia változtatásával;

(a) reducing the energy intensity of production by cleaner production, prevention and technology change;

(b) a gazdaságszerkezet változtatása a kevésbé energiaigényes ágazatok javára, amit sok tényező befolyásol, többek között a természeti és humán erőforrások rendelkezésre állása;

(b) changing the economic structure by increasing the weight of less energy intensive sectors. This is affected by a variety of factors, including among other things the availability of natural and human resources;

(c) az energiahatékonyság javítása az átalakítási veszteségek elkerülésével. Ahelyett, hogy minden energiafogyasztásunkat a sok átalakítással, ezáltal sok veszteséggel termelt nagyhálózati energiával elégténénk ki, hatékonyabb megoldás az energiák helyi, primer forrásból való termelése.”

(c) improving energy efficiency by avoiding conversion losses. Instead of satisfying all energy demand with power from the grid, generated through multiple conversions and consequently at great losses, generating energy from local primary sources is a lot more efficient solution”

Közvetlen energiafelhasználás, gazdasági ágak szerint Final energy consumption by industries

(1000 tonna olajegyenérték– 1000 tonnes oil equivalent)

Megnevezés Denomination	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ipar Industry	3 808	3 960	3 685	3 666	3 508	3 461	3 565	3 770	3 490	3 347	3 430	3 430
Közlekedés Transport	2 660	2 665	2 791	3 079	3 270	3 263	3 414	3 599	3750	3 882	4 196	4 680
Háztartások Households	5 833	5 857	5 492	5 281	5 425	5 276	5 614	6 019	6 637	6 063	6 381	6182
Mezőgazdaság Agriculture	649	707	689	705	719	696	669	651	614	616	577	419
Szolgáltatás Services	2 549	2 904	2 807	2 843	2 883	2 945	3 120	2 887	3057	3 488	3 428	3 152
Egyéb Other	213	194	133	112	132	118	92	87	76	67	69	58
Összesen Total	15 712	16 287	15 597	15 686	15 037	15 759	16 474	17 013	17 624	17 462	18 081	17 921

Forrás: Energia Központ Kht.
Source: Energy Centre

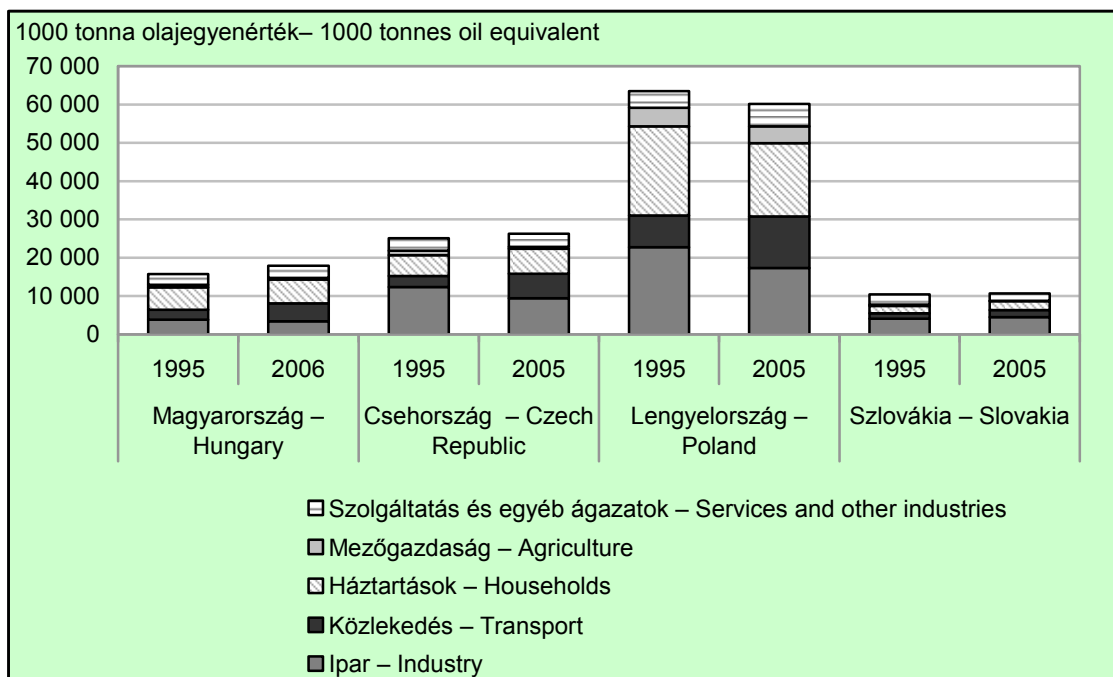
Hazánkban a közvetlen energiafelhasználás 1995–2005 között 15%-os, ezen belül a közlekedés és a szolgáltatás ezt meghaladó (57%, 34%) növekedést mutatott. Az ipar és a mezőgazdaság energiafelhasználása a vizsgált időszakban csökkent (10%), a háztartások energiafelhasználása 9%-kal nőtt.

In our country, the final energy consumption between 1995 and 2000 showed a growth of 15%. Within this, the transport and services exceeded the average (57%, 34%). Energy consumption in the industry and in the agriculture decreased (10%) in the observed period, energy consumption in households grew by 9%.

A visegrádi országok közül Lengyelországban és Szlovákiában az elmúlt tíz évben csökkent, Csehországban a hazainál kisebb mértékben, 7%-kal nőtt az energiafelhasználás. Az egyes nemzetgazdasági ágak energiafelhasználása hazánkhoz hasonlóan alakult, a mezőgazdaságé és az iparé visszaesett, a közlekedésé dinamikusán nőtt.

Out of the Visegrad Countries, in Poland and in Slovakia, in the past ten years, the energy consumption decreased, while in the Czech Republic, at a lower rate than in our country, grew by 7%. Energy consumption in the single industries changed similarly to our country, in the agriculture and in the industry decreased, while in the transport industry dynamically increased.

Közvetlen energiafelhasználás nemzetközi összehasonlításban
Final energy consumption in an international context

2.11. Élelmiszer-fogyasztás Food consumption

Az élelmiszer-fogyasztás indikátora bemutatja a magánháztartások egy főre jutó élelmiszer-fogyasztását, kg/fő mértékegységben kifejezve.

The indicator on food consumption shows the per capita food consumption of private households expressed as units of measurement of kg/person.

Az életszínvonal alakulásának egyik legfontosabb indikátora a magánháztartások élelmiszer-fogyasztásának alakulása.

One of the most important indicators on changes in living standards is the evolution of food consumption of private households.

Az élelmiszer-fogyasztás színvonalát több, egymáshoz szorosan kapcsolódó vetületben vizsgálhatjuk. Egyik dimenziója a megfigyelésnek az élelmiszerhányad összes kiadáson belüli alakulása, a másik a fogyasztás szerkezetének alakulása (otthoni élelmiszer-fogyasztás vásárlásból, illetve saját termelésből), valamint fontos a mennyiségi mutatók alakulásának feltérképezése.

The level of food consumption may be observed from several, closely interrelated, aspects. One of the dimensions of the observation is the change in the proportion of food within all expenses; the other is the change in the structure of consumption (food consumption at home from purchases as well as from own production) as well as it is important to map changes in quantitative indicators.

2000-től a tartalmilag harmonizált ún. COICOP (*Classification of Individual Consumption by Purpose*), azaz a lakossági fogyasztás rendeltetés szerinti nemzetközi nomenklatúrája került hazánkban is bevezetésre.

Since 2000, with a harmonized content, the so called COICOP (Classification of Individual Consumption by Purpose) has been introduced.

A hazai felvétel (háztartási költségvetési felvétel, HKF) sajátosságaiból adódóan a háztartásban elfogyasztott vásárolt, valamint saját termelésből származó élelmiszerek mind mennyiségben, mind értékben rendelkezésre állnak, ugyanakkor a vendéglői, munkahelyi, illetve egyéb (ún. házon kívüli) étkezések csak értékben kerülnek megfigyelésre.

Due to the specificities of our domestic survey, data on foods purchased and consumed in a household as well as originating from own production are available both in quantity and value, however, at the same time catering, workplace as well as other (so called outside the house) meals are only observed in value.

Élelmiszer-fogyasztás egy főre jutó évi átlagos mennyisége Per capita annual average quantity of food consumption

Megnevezés Denomination	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Hús, hal, kg <i>Meat, fish, kg</i>	57,5	55,1	54,8	56,7	59,2	61,9	60,8	62,4	59,5	58,7	60,3	59,7
Tojás, db <i>Eggs, pieces</i>	203	195	192	196	188	180	185	195	174	169	175	167
Tej, liter <i>Milk, litre</i>	74,4	70,0	69,0	71,3	70,5	67,6	66,6	66,4	63,0	61,8	60,5	58,6
Sajt, kg <i>Cheese, kg</i>	2,0	2,1	2,0	2,4	2,8	2,7	2,9	3,1	3,4	3,6	3,7	3,8
Zsiradék, kg <i>Fats, kg</i>	20,2	19,7	20,3	20,7	20,6	20,0	20,8	21,5	19,8	18,5	18,2	18,5
Liszt, kg <i>Flour, kg</i>	22,1	21,1	21,3	21,4	19,7	19,5	19,8	18,6	17,8	16,7	16,7	16,1
Kenyér, pék sütemény, kg <i>Bread, bakery products, kg</i>	80,6	77,7	78,6	78,1	75,0	70,8	71,7	72,7	66,9	63,8	60,6	58,4
Cukor, kg <i>Sugar, kg</i>	18,4	20,3	18,4	18,6	19,2	17,4	17,7	16,2	15,9	14,8	14,5	13,8
Burgonya, kg <i>Potato, kg</i>	47,7	49,4	47,7	47,6	43,6	42,9	43,5	42,6	37,7	36,6	36,9	33,5
Zöldség, kg <i>Vegetables, kg</i>	61,3	58,2	56,0	61,1	59,3	61,2	59,3	62,7	56,3	60	57,9	53,9
Gyümölcs, kg <i>Fruit, kg</i>	52,7	56,0	49,1	54,3	60,8	60,1	60,4	48,1	52,4	48,5	45,1	44,6

Az egy főre jutó élelmiszer-mennyiségi adatok az elmúlt időszakban néhány fogyasztási tételtől eltekintve csökkenést mutatnak.

Az egyes élelmiszerfajtáknál a két szélső jövedelmi decilisbe tartozó háztartások kiadásaiban mutatkozó különbségek leginkább az elfogyasztott élelmiszerek minőségében nyilvánultak meg. Míg a magasabb jövedelműek és a gyermektelenek esetében elmozdulás történt a korszerűbb táplálkozás irányába, addig az alacsony jövedelműek húsfogyasztásának mennyisége 70%-a, zöldségfogyasztása 50%-a, gyümölcsfogyasztása mindössze 37%-a a felső jövedelmi decilisbe tartozókéknak. A tehetősebbek ugyanakkor kevesebb kenyeret, de több péksüteményt, közel 17 literrel több tejet, háromszor annyi sajtot fogyasztanak, mint a szegények.

Quantity data on per capita food consumption, in the past period, disregarding some consumption items, show a decrease.

Differences appearing in the expenses of households belonging to the two extreme income deciles are mostly manifested in the quality of the consumed foods. While in case of those with higher incomes and without children a shift occurred in the direction of a more modern diet, those with the lowest incomes, in quantity, had a meat consumption of 70%, a vegetable consumption of 50% and a fruit consumption of only 37% compared with those in the top income decile. At the same time, the well-to-do consume less bread, but more bakery products, nearly 7 litres more milk and three times more cheese than the poor.

Az egy főre jutó élelmiszer-fogyasztás mennyisége a két szélső jövedelmi decilisbe tartozó háztartásoknál, 2006
Per capita quantity of food consumption in households belonging to the two extreme income deciles

Megnevezés <i>Denomination</i>	1. jövedelmi tized <i>Income decile 1</i>	10. jövedelmi tized <i>Income decile 10</i>
Húsfélék, kg <i>Meat types, kg</i>	44,9	63,9
Tojás, db <i>Eggs, pieces</i>	121,0	171,0
Tej, liter <i>Milk, litre</i>	45,7	62,5
Sajt, túró, kg <i>Cheese, cottage cheese, kg</i>	2,7	8,8
Zsiradék, kg <i>Fats, kg</i>	13,7	19,5
Kenyer, kg <i>Bread, kg</i>	56,5	40,2
Péksütemény, kg <i>Bakery products, kg</i>	7,6	12,3
Cukor, kg <i>Sugar, kg</i>	11,3	12,8
Burgonya, kg <i>Potato, kg</i>	30,7	32,2
Zöldség, kg <i>Vegetables, kg</i>	33,1	66,0
Gyümölcs, kg <i>Fruit, kg</i>	23,9	63,9

2006-ban az egy főre jutó háztartásban fogyasztott élelmiszer-kiadás 141,2 ezer forintot tett ki, ami az egyéni fogyasztási kiadás 21%-a volt, ez a 2000. évihez mérten 4,5%-os volumencsökkenést jelentett. Az aktív keresős háztartások jellemzően kiadásaik kisebb hányadát (20%) fordítják élelmiszerre, a nyugdíjasok valamivel nagyobb részét, 25%-át. A legalacsonyabb jövedelemmel rendelkező gyermekes családokban ez az érték kiemelkedő, megközelíti a 30%-át.

In 2006, per capita expenses on household food consumption amounted to HUF 141.2 thousand and had a proportion of 21% in individual consumption expenses; this reflected a volume decrease of 4.5% compared with 2000. Households with active earners typically spend a lesser proportion (20%) of their expenses on foods, pensioners a somewhat higher proportion of 25%. In lowest income families with children this value is outstanding, approaching 30%.

Az 1990-es évek elején az életszínvonal csökkenésével párhuzamosan az élelmiszerhányad összkiadáson belüli aránya emelkedett, majd az évtized második harmadában az életszínvonal emelkedésével az élelmiszer-fogyasztás összes kiadáson belüli részaránya csökkent.

At the beginning of the 1990s, in parallel with a decrease in living standards the proportion of food ratio in total expenses increased, then in the second third of this decade along with increasing living standards the proportion of food consumption in total expenses decreased.

Az elmúlt éveket a fogyasztói szokások jelentős átalakulása jellemezte. A saját termelésű – így alacsonyabb feldolgozottságú – élelmiszer-fogyasztás részaránya csökkent,

The past years were characterized by a significant transformation in consumer habits. The proportion of own produced – thus less processed – food consumption decreased and the propor-

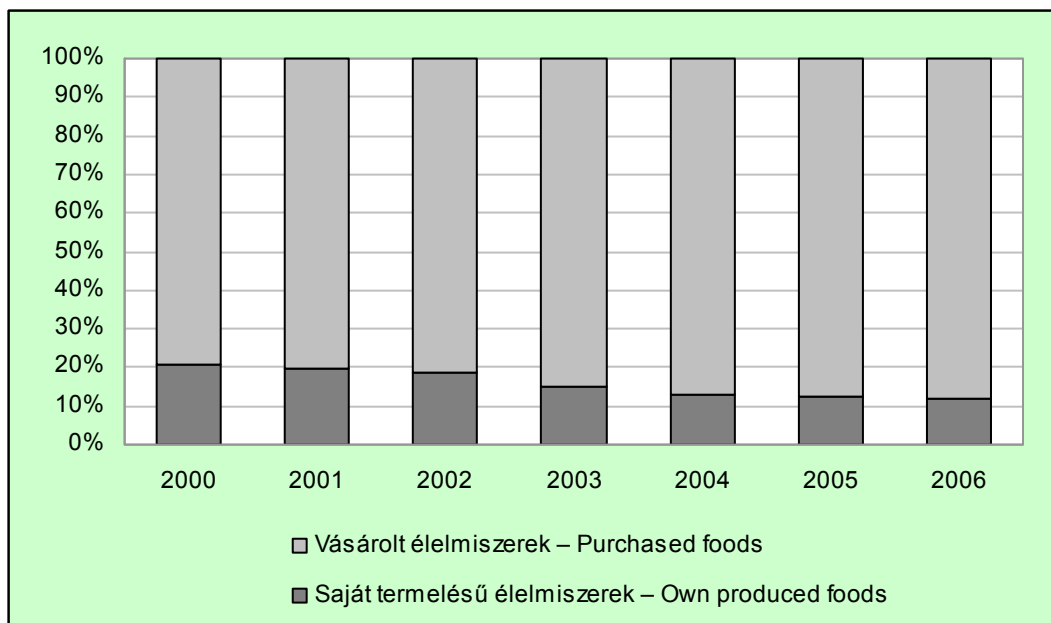
és emelkedett a magasabb fokon feldolgozott, vásárolt élelmiszereké. Ez összefügg az életmódban bekövetkezett változások mellett azzal a ténnyel is, hogy a kis mennyiségben, otthoni fogyasztásra szánt élelmiszerek előállítására a termelési költségek jelentős emelkedése miatt az évek során mind gazdaságtalanabbá vált.

A saját termelésű fogyasztás részaránya a háztartásban fogyasztott élelmiszereken belül a 2000. évi 21%-ról 2006-ra 12%-ra módosult.

tion of more processed purchased foods increased. This is connected, in addition to changes occurred in life style, with the fact that the small-scale production of foods for home consumption, because of a significant increase in production costs over the years, became more and more unprofitable.

The proportion of own produced consumption in foods consumed in households changed from 21% in 2000 to 12% in 2006.

A háztartásban fogyasztott élelmiszerek beszerzési források szerinti megoszlása folyó áron
Foods consumed in a household by acquisition sources on current prices

A változó életmód és a kínálati piac összehatásaként a házon kívül fogyasztott élelmiszerek aránya folyamatosan növekszik.

A fiatalok körében tartják népszerűségüket a gyorséttermek, az idősebbek körében a házi gondozás keretében nagy segítség a házhoz szállított meleg étel szolgáltatás, továbbá az utóbbi években megjelent több, az aktív háztartások körében is egyre népszerűbb, meleg ételt házhoz (munkahelyre stb.) szállító cég is.

As an overall impression from a changing lifestyle and a supply market, the proportion of food consumed outside households is continuously growing.

In the circle of young people, fast food restaurants keep their popularity up, in the circle of the elderly, as part of home assistance, the home delivery service of hot meals is a great help, furthermore in the past years, several firms dealing with home (workplace, etc) delivery of hot meals appeared and these are more and more popular in the circle of active households.

2.12. Motorizációs szint Motorisation rate

A motorizációs szint mutatószáma bemutatja a személygépjárművek állományváltozását.

The indicator on motorisation rate shows changes in the stock of vehicles

Az Európai Bizottság az Európai Tanács göteborgi ülése számára fő célkitűzésként jelölte meg a közúti közlekedésnek a vasútra és a belvizekre, illetve az egyéni közlekedésnek a tömegközlekedésre való áttérelésének megoldását annak érdekében, hogy a közúti közlekedés részaránya 2010-re ne legyen nagyobb az 1998-ban megfigyeltnél.

As a main objective for the European Council Session in Gothenburg, the European Commission set to solve the shift from road to rail and inland waterways as well as from individual to public passenger transport with the aim that by 2010 the proportion of road transport should not exceed that observed in 1998.

Személygépjármű-állomány adatai
Data on the stock of passenger cars

Év Year	Személygépjármű-állomány Stock of passenger cars	5 évnél fiatalabb gépjárművek állománya Stock of passenger cars <5 years	A gépjármű-állomány átlagéletkora, év Average age of the stock of passenger cars, years
	darab – pieces		
1995	2 245 395
1996	2 264 165
1997	2 297 115	424 698	12,12
1998	2 218 010	429 132	11,77
1999	2 255 526	546 210	11,60
2000	2 364 706	593 338	11,80
2001	2 482 827	676 546	11,80
2002	2 629 526	775 581	11,68
2003	2 777 219	798 952	11,40
2004	2 828 433	883 389	10,86
2005	2 888 735	952 772	10,48
2006	2 953 737	978 974	10,34
2007 ⁺	3 012 165	965 104	10,31

2010-re az EU-25 szintjén jelentős állománynövekedéssel kell számolni, elsősorban az újonnan csatlakozott országok miatt, ahol a gépjárműhasználat felfutóban van.

By 2010, on the level of EU25, a significant increase in stock must be reckoned with, first of all because of the accession countries, where the use of vehicles is gearing up.

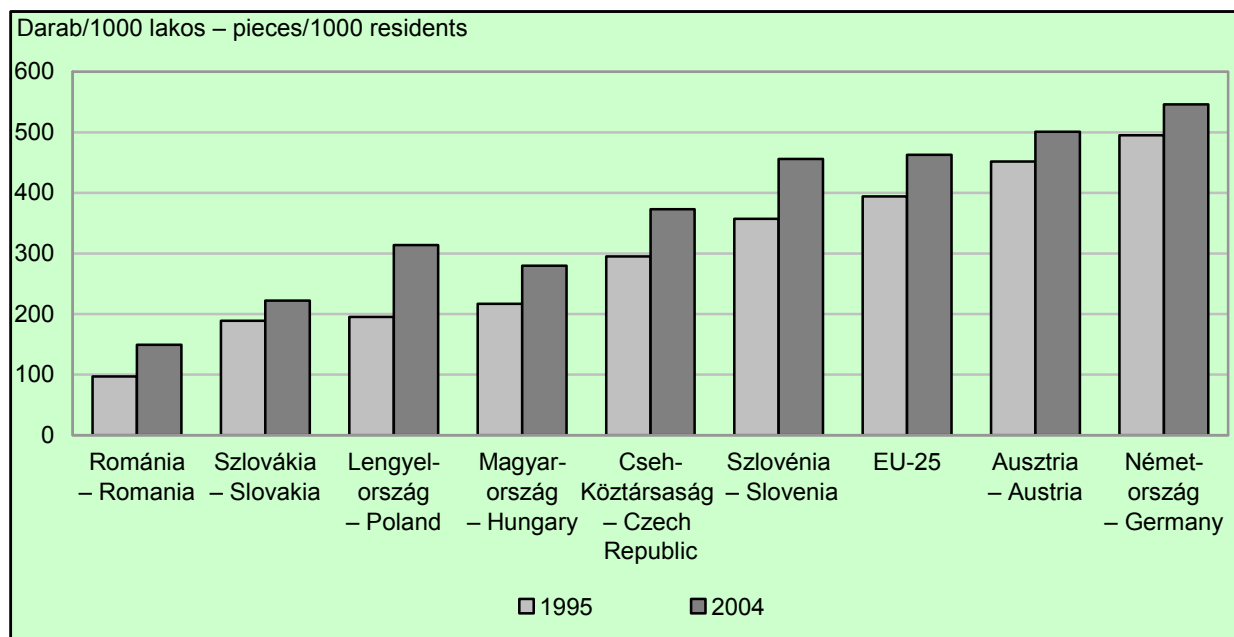
Mindezek mellett a személygépjármű-állomány 1997-ről 2007-re több mint 31%-kal, évente átlagosan 3%-kal nőtt. Ebben az időszakban a legnagyobb növekedést az 5 évnél fiatalabb gépjárművek esetében figyelhetünk meg, állományuk 1997–2007 között évente átlagosan 9%-kal bővült. A hazai gépjárműpark fiatalodott, életkora 1,8 évvel kevesebb, mint 10 évvel ezelőtt.

In addition to all of these, from 1997 to 2007, the stock of cars grew by 31% with a yearly average of 3%. In this period, the highest increase was observed for vehicles aged less than 5 years, between 1997 and 2007 their stock had an annual average growth rate of 9%. The stock of domestic vehicles became younger; its age is 1.8 years less than 10 years ago.

Eközben a személygépkocsi-állomány lecserélődött. Míg az 1990-es évek közepén a hazai személygépjármű-állomány több mint 3/5-ét KGST-autók alkották (Lada, Trabant, Wartburg, Skoda), addig napjainkban az Opel, a Ford és a Suzuki a lakosság favorizált gépjárművei.

In the meantime, the car stock was replaced. While in the middle of 1990s, COMECON (Council for Mutual Economic Assistance/Aid) cars (Lada, Trabant, Wartburg, Skoda) accounted for more than 3/5 in the stock of domestic cars, nowadays Opel, Ford and Suzuki cars are preferred by the population.

Személygépjármű-állomány 1000 lakosra vetítve, nemzetközi összehasonlításban
Figure 1 Stock of passenger vehicles per 1000 inhabitants in an international context

Forrás: Eurostat
 Source: Eustat

2.13. Környezetirányítási rendszerrel rendelkező vállalkozások *Enterprises having environmental management system*

A környezetirányítási rendszerrel rendelkező vállalkozások indikátor az ISO 14001, illetve az EMAS-minősítéssel rendelkező vállalkozások számát mutatja.

The indicator of enterprises having environmental management system is defined as the number of ISO 14001 and EMAS-registered organisations.

Az ISO 14001 a környezetvédelmi irányítási rendszer nemzetközi standardját, az EMAS pedig a környezetvédelmi irányítás- és auditrendszert jelenti. Mindkettő önkéntes környezetvédelmi irányítási rendszer, amit a gazdaság valamennyi szektorában működő vállalkozások és egyéb gazdasági szereplők – ideértve az önkormányzatokat is – alkalmazhatnak a környezetvédelmi teljesítményük értékelése és javítása érdekében.

ISO 14001 means the International Standard for Environmental Management System and EMAS is the Eco-Management and Audit Scheme, both voluntary environmental management systems, applied by enterprises and other organisations from all sectors of economic activity – including local authorities – to evaluate, report on and improve their environmental performance.

Önkéntes rendszerekről lévén szó nincs előírva kötelező adatszolgáltatás, így az alábbiakban felsorolt adatok is csupán tájékoztató jellegűek.

They are voluntary systems, which means also that no obligatory data supply is required. Therefore the data listed below are only for information.

Környezetirányítási rendszerrel rendelkező gazdasági szervezetek száma *Number of enterprises having environmental management system*

(darab – number)		
Év Year	ISO 14001	EMAS
2000	219	..
2001	321	..
2002	398	..
2003	559	..
2004	769	0
2005	989	2
2006	1 178	8
2007	1 254	15

Forrás: Környezettudatos Vállalatirányítási Egyesület
Source: Association for Environmentally Aware Management

Az ISO 14001 minősítéssel rendelkező gazdasági szervezetek száma folyamatosan növekszik, 2007-re 2000-hez képest közel hatszorosára nőtt. EMAS-minősítéssel 2007-ben 15 cég rendelkezett.

The number of enterprises with ISO 14001 increased permanently, the total number in 2007 was nearly six times as much as in 2000. 15 enterprises had EMAS system in 2007.

2.14. Környezetbarát címkével ellátott termékek Eco-labelled products

A környezetbarát címkével ellátott termékek indikátora a Magyarországon bejegyzésre került, környezetbarát minősítéssel rendelkező termékek számát mutatja meg a legfontosabb termékcsoportonként.

The indicator of eco-labelled products shows the number of products that were awarded eco-labels and are registered in Hungary, broken down by major product groups.

1993. szeptember 9-én a magyar kormány határozatot hozott a környezetbarát terméket megkülönböztető, megfélelőségtanúsító rendszer létrehozására. A határozat értelmében – a hasonló gazdasági és politikai helyzetben lévő országok közül elsőként hazánkban – a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium megalapította a Környezetbarát Termék Közhasznú Társaságot, melynek feladata a minősítőtanúsító rendszer koordinálása és működtetése.

On 9th September 1993 the Hungarian Government made a decree on the establishment of a compliance certification system differentiating environment-friendly products. In accordance with the decree – first in Hungary among countries with similar economic and political circumstances – the Ministry of Environment and Regional Development founded the non-profit company for environment-friendly products, the task of which is to co-ordinate and operate the qualification and certification system.

A környezetbarát minősítés és tanúsítás célja a környezet iránti felelősségtudat erősítése, a gyártók, forgalmazók ösztönzése a környezeti szempontból kedvezőbb tulajdonságokkal rendelkező termékek és eljárások bevezetésére, illetve a fogyasztók tájékoztatása a minősített termékekről és szolgáltatásokról.

The qualification and certification of products as environment-friendly aim at strengthening environment-consciousness, at encouraging producers and distributors to introduce products and services with more favourable characteristics in terms of environment protection, and at informing consumers on qualified products and services.

Környezetbarát címkével ellátott termékek, jelleg szerint Eco-labelled products, by character

	(darab – number)											
Termékcsoport Product group	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^{a)}
Építőipari termékek Construction products	4	4	5	57	55	55	116	131	150	150	167	167
Csomagolóeszközök Packaging materials	104	144	144	112	40	59	151	130	130
Elektromos készülékek Electrical appliances	-	-	2	36	36	25	35	47	43	43	20	20
Vegyszerek Chemicals	17	17	16	20	20	11	8	7	15
Szolgáltatások Services	..	1	1	3	2	2	2	1	1	2	2	2
Gépjárműipari termékek Transport equipment	9	9	11	21	21	20	12	12	6	5	0	0
Egyéb Other	..	5	5	5	5	5	5	0	0	5	5	5
Összesen Total	13	19	24	243	280	267	302	251	270	364	331	339

a) 2008. április 30-i állapot szerint.

a) As of 30th April 2008.

Forrás: Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, Környezetbarát Termék Kht

Source: Hungarian Eco-labelling Organisation, Ministry of Environment and Water

Hazánkban a környezetbarát termék minősítéssel ellátott termékek száma közel 40%-kal emelkedett 2008-ra 2000-hez képest. A vizsgált időszakon belül a legjelentősebb termékcsoportok az építőipari termékek, a csomagolóeszközök, valamint az elektromos készülékek. 2008-ra az építőipari környezetbarát minősítéssel rendelkező termékek részaránya mintegy 50%-ra tehető az összes környezetbarát terméken belül.

The number of eco-labelled products rose by nearly 40% in Hungary from 2000 to 2008. The most important product groups were construction products, packaging materials and electrical appliances in the period examined. The share of eco-labelled construction products in all environment-friendly products was some 50% in construction 2008.

2.15. Agrárkörnyezeti támogatások Agri-environmental payments

Az agrárkörnyezeti támogatások mutatója megadja az agrárkörnyezeti támogatásban részesülő területek nagyságát.

The indicator of agri-environmental payments is defined as the area receiving agri-environmental payments.

Az agrár-környezetgazdálkodás gyűjtőfogalom: a mezőgazdaság, valamint a természeti erőforrások, a fizikai (talaj, víz, levegő) és természeti (tájkép, természeti értékek) környezet kölcsönhatásaival kapcsolatos folyamatok, tevékenységek szabályozásával, irányításával és befolyásolásával foglalkozik.

Agri-environmental management is an umbrella term: it is engaged in regulating, managing and influencing processes and activities related to the interrelationship between agriculture, natural resources and physical (soil, water and air) and natural (landscape and natural values) environment.

Az agrár-környezetgazdálkodás célja a természeti erőforrások okszerű, fenntartható biztosítása és az élelmiszerbiztonság elősegítése.

The purpose of agri-environmental management is the reasonable and sustainable provision of natural resources and the promotion of food safety.

Az agrár-környezetgazdálkodási intézkedés keretében nyújtott támogatások a környezettudatos mezőgazdasági termelés, a tájfenntartás és állatjóléti célú fejlesztések többletjeliségét ismerik el, vagy a jelentkező bevételekieséseket ellentételezik. A terület-, illetve állatlétszám-alapú vissza nem térítendő támogatások legalább 5 éves időtartamra szólnak.

Subsidies granted under agri-environmental measures recognize the extra performance of environment-conscious agricultural production and of landscape maintenance and livestock welfare developments, or compensate for income shortages. Non-refundable subsidies based on area size and livestock number are provided for at least 5 years.

Agrárkörnyezeti támogatásban részesülő területek nagysága

Size of areas receiving agri-environmental payments

(ezer ha – thousand ha)	
Év Year	Agrárkörnyezeti támogatásban részesülő területek Areas receiving agri-environmental payments
2002	153,0
2003	234,2
2004	1 486,8
2005	1 486,8
2006	1 486,8

Agrár-környezetgazdálkodási támogatást 2002-től a Nemzeti Agrár Környezetvédelmi Program, az EU-csatlakozástól a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv keretében igényelhetnek a gazdák. Az NVT keretösszegét a 2004-es induláskor többszörösen túligényelték az érdeklődők, ezért 2005-ben és 2006-ban új támogatási kérelmek benyújtására nem volt lehetőség. Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében 2008-ban indul néhány célprogram. 2009-től a korábbi NVT-s AKG-célprogramok befejeződése után a többi célprogram is elindul.

Holders could apply for agri-environmental management (AEM) subsidies under the National Agro-environmental protection Programme from 2002, and under the National Rural Development Plan (NRDP) since the EU accession. Claims in the starting year of 2004 were several times higher than the total amount available under NRDP, therefore new claims for subsidies could not be submitted in 2005 and 2006. Some schemes will be launched under the New Hungary Rural Development Programme in 2008, while the rest of the schemes will start from 2009, after the earlier AEM target programmes under NRDP are finished.

2.16. Ökológiai gazdálkodás Organic farming

Az ökológiai gazdálkodás indikátora az ökológiai gazdálkodásba bevont területek mezőgazdasági területen belüli arányának alakulását mutatja.

The indicator of organic farming shows the share of area occupied by organic farming in total utilised agricultural area.

Az ökológiai gazdálkodás – összhangban a fenntartható mezőgazdaság elvével – a környezetkímélő, azaz a tradicionális biológiai, illetve mechanikai módszerek alkalmazására épül, és mellőzi a környezetre és egészségre veszélyes anyagok, technológiák (növényvédő szerek, műtrágya, génmanipuláció, hormonkezelés stb.) használatát.

Organic farming - in accordance with the principle of sustainable agriculture – is based on environmental-friendly, i.e. traditional, biological as well as mechanical methods, and avoids using materials or technologies (pesticides, fertilisers, gene manipulation, hormone treatment etc.) which are dangerous for human health or for the environment.

A mezőgazdaság termelési módszerei nagy szerepet játszanak a biodiverzitás és a kultúrtáj fenntartásában, megőrzésében.

Agricultural production methods play an important role in the maintenance and preservation of biodiversity and cultural landscape.

A napjainkra jellemző intenzív mezőgazdaság számos környezeti terhelés (vízszennyezés, erőforrás-kimerülés, talajtermékenység csökkenése, élőhelycsökkenés) kialakulásáért felelős.

The intensive agriculture preferable nowadays is responsible for numerous environmental pressures (water pollution, resource depletion, reduction of soil productivity, decrease of habitats).

Ebből adódóan az unió közös mezőgazdasági politikájának, valamint 6. Környezeti Akcióprogramjának is egyik fontos célkitűzése az extenzív termelési módok, az integrált gazdálkodási gyakorlatok, a megújulónyersanyag-felhasználás, továbbá az ökológiai gazdálkodás ösztönzése.

For these reasons one of the main goals of the Common Agricultural Policy (CAP) and the Sixth Environment Action Plan of the European Union is to encourage the application of extensive production methods and of integrated farming practices, the use of renewable raw materials as well as organic farming.

Az ökológiai gazdálkodásba bevont terület Area of organic farming

Év Year	Magyarország Hungary		EU-25 aránya ^{a)} , % Share of EU-25 ^{a)} , %
	területe, 1000 ha area, 1000 ha	aránya, % share, %	
1996	12,5	0,2	..
1997	19,3	0,3	..
1998	22,5	0,4	..
1999	36,1	0,6	..
2000	53,6	0,9	3,0 ^{b)}
2001	79,2	1,4	..
2002	103,7	1,8	..
2003	116,5	2,0	4,0
2004	133,0	2,3	..
2005	128,6	2,2	4,3 ^{b)}
2006	122,6	2,1	..

a) Gazdaságszerkezeti Összeírások (GSZÖ) adatai.

a) Data of Farm Structure Survey (FSS)

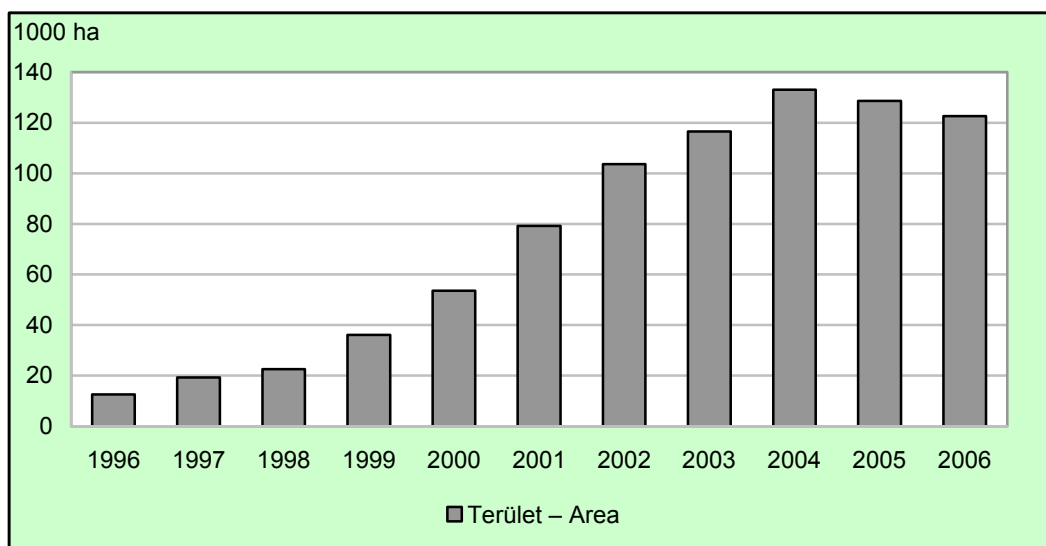
b) Becsült adat.

b) Estimated data.

Forrás: Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM)

Source: Ministry of Agriculture and Rural Development (MARD), Newcronos

Az ökológiai gazdálkodásba bevont terület nagysága (1000 ha)
Area of organic farming (1000 ha)

Az ökológiai gazdálkodásba bevont terület az utolsó két év kivételével a vizsgált időszakban folyamatosan növekedett. 2006-ban az előző évihez képest 5%-kal mérséklődött a biogazdálkodás alatt álló területek nagysága.

The area of organic farming increased continuously during the examined period, except for the last two years. In 2006 the organically cultivated area decreased by 5% compared to the previous year.

2.17. Állatsűrűség Livestock density

Az állatsűrűségi mutató értéke a 100 hektár mezőgazdasági területre vetített állatállomány számosságát mutatja be. A számosság az állatállomány nagyságát összefoglalóan kifejező egyenértékszám, a különféle állatfajok eltérő korú és ivarú állatainak összeadására szolgál. A számosság-állományt jelen esetben az alábbi állatfajok figyelembevételével számítottuk ki: szarvasmarha, sertés, juh, ló, baromfi.

The livestock density index reflects the number of livestock (LSU – livestock unit) per 100 hectares of agricultural area. LSU is an equivalent of total livestock, used for the aggregation of various species of different genders and ages. For this index livestock (in LSU) was calculated taking into account the following species: cattle, pigs, sheep, horses and poultry.

Az intenzív állattartás – különösen a sertés- és baromfitenyésztés esetében – az istállótrágya fő forrása, döntő részben felelős a tápanyagtöbblet kialakulásáért. E tápanyagtöbblet jelentős mértékben terheli a vízbázisokat. A szarvasmarha- és az egyéb állatállomány nagysága továbbá számottevően befolyásolja az üvegházgáz-koncentrációt, és az egyéb mezőgazdasági eredetű káros kibocsátásokat is.

Intensive livestock rearing – especially pig and poultry production – is the main source of farmyard manure, a key component of potential nutrient surpluses. These nutrient surpluses make remarkable pressure on aquatic systems. The number of cattle and other livestock also has a significant influence on greenhouse gas and other harmful emissions from agriculture.

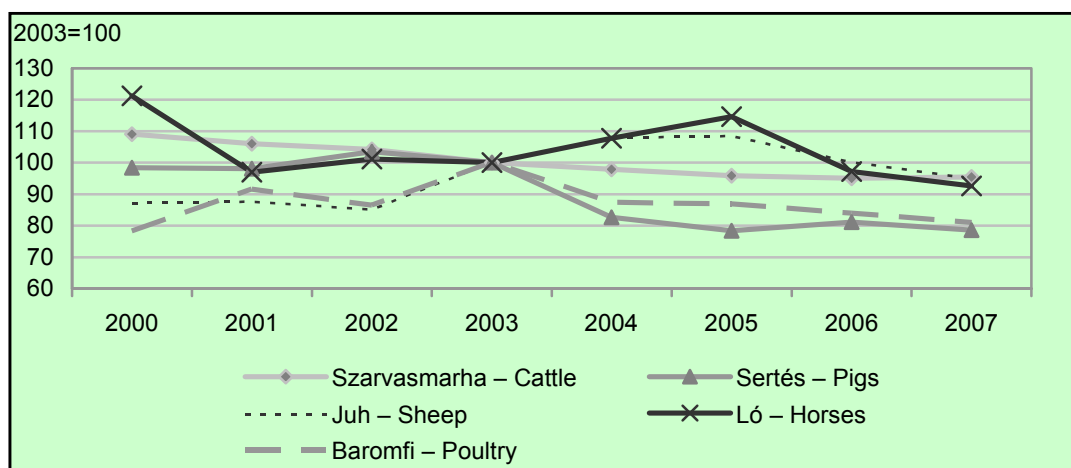
Az állatállomány-sűrűség alakulása Trend in livestock density

(számosság/100 hektár – livestock units/100 hectares)	
Év Year	Állatállomány-sűrűség Livestock density
1995	25,7
1996	25,5
1997	24,5
1998	25,7
1999	25,0
2000	25,4
2001	25,2
2002	25,4
2003	25,3
2004	23,2
2005	22,6
2006	22,6
2007	22,2

A 100 ha mezőgazdasági területre vetített állatállomány-sűrűség 1995–2003 között lényegében nem változott (25–26), azóta folyamatosan csökkent, 2007-ben 22 számosság jutott 100 hektárra.

Livestock density per 100 ha of agricultural area did not essentially change between 1995 and 2003 (25–26), but fell continuously since then: there were 22 livestock units per 100 hectares in 2007.

Az állatállomány változása számosságban Changes in livestock (LSU)

Társadalmi integráció

Social inclusion

Első szint – Level 1	Második szint – Level 2	Harmadik szint – Level 3
3.1. Szegénységi arány <i>At-risk-of-poverty rate</i>	Anyagi helyzet, életkörülmények – Monetary poverty and living conditions	
	Tartós szegénységi arány <i>At persistent-risk-of-poverty rate</i>	3.2. Szegénységi arány a társadalmi juttatások figyelembevételével, korcsoportok szerint <i>At-risk-of-poverty rate after social transfers, by age-group</i>
		3.3. Szegénységi arány a társadalmi juttatások figyelembe vételével, háztartások típusa szerint <i>At-risk-of-poverty rate after social transfers, by household type</i>
		3.4. Szegénységi kockázat <i>Relative at-risk-of-poverty gap</i>
		3.5. Jövedelemeloszlás egyenlőtlensége <i>Inequality of income distribution</i>
	Munkaerőpiac elérhetősége – Access to labour market	
	3.6. A foglalkoztatottal nem rendelkező háztartásban élők <i>People living in jobless households</i>	3.7. Dolgozók szegénységi aránya <i>In work at-risk-of-poverty rate</i>
		3.8. Tartós munkanélküliségi ráta <i>Total long-term unemployment rate</i>
		3.9. Női-férfi kereseti rés <i>Gender pay gap</i>
	Oktatás – Education	
	3.10. Korai iskolaelhagyók <i>Early school leavers</i>	3.11. Szegénységi arány a társadalmi juttatások figyelembe vételével, iskolai végzettség szerint <i>At-risk-of-poverty rate after social transfers, by highest level of educational attainment</i>
		3.12. Alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők száma <i>Persons with low educational attainment</i>
		3.13. Egész életen át tartó tanulás <i>Life-long learning</i>
		3.14. Rosszul olvasó tanulók aránya <i>Low reading literacy performance of pupils</i>
		3.15. Számítógépes ismeretek <i>Individuals' level of computer skills</i>
		3.16. Internetes ismeretek <i>Individuals' level of internet skills</i>

A 2000. márciusi liszaboni Európai Tanács-ülés felszólította a tagállamokat és az Európai Bizottságot, hogy tegyenek döntő lépéseket a szegénység 2010-re történő megszüntetése érdekében. A liszaboni folyamat a kötelező érvényű törvényalkotás helyett bevezette az önkéntes nyílt koordinációt, amelynek célja közös célkitűzések, irányelvek létrehozása, mutatószámok bevezetése, valamint a „legjobb gyakorlat” meghatározása. Ezt az elhatározást erősítette az ugyanabban az évben Nizzában elfogadott európai szociális napirend is. A 2001-es göteborgi Európai Tanács-ülésen a társadalmi dimenziót a fenntartható fejlődési stratégia egyik pilléréként határozták meg, Laekenben pedig indikátorkészletben állapodtak meg a legjobb gyakorlati technikák összehasonlítására és a fejlődés mérésére (Laeken-lista). A 2002-ben Barcelonában tartott tanácsülésen a társadalmi felzárkóztatás további hangsúlyt kapott azzal, hogy célkitűzésként fogalmazták meg a szegénység és társadalmi kirekesztettség által fenyegetettek számának jelentős csökkentését 2010-ig.

A reformfolyamat féldős felülvizsgálatának keretében az Európai Bizottság Foglalkoztatási és Szociális Ügyek Főigazgatósága publikálta a szociális védelemről és a társadalmi befogadásról szóló 2006-os közös jelentését (*Joint Report on Social Inclusion and Social Protection, 2006*). A jelentés a nyílt koordináció keretében megvalósítandó az alábbi három átfogó kihívást emeli ki.

1. A társadalmi összetartás és az egyenlő esélyek elősegítése a hatékony és fenntartható szociális védelmi rendszerek és a társadalmi befogadási politikák révén.
2. A nagyobb arányú gazdasági fejlődés és a jobb munkalehetőségek megteremtése az EU fenntartható fejlődés stratégiája révén, valamint a társadalmi befogadásra és az egészségpolitikára való összpontosítással.
3. Az irányítás és átláthatóság megerősítése, és az érdekelt bevonása az egyes szakpolitikák megtervezésébe, megvalósításába és nyomon követésébe.

A szegénység és a társadalmi kirekesztettség meghatározása és mérése nem egyszerű feladat, mivel ezek a kifejezések szorosan összefüggnek a jólét és az életszínvonal nehezen megfogható fogalmával. Annak ellenére, hogy nincs általánosan elfogadott meghatározás a szegénység fogalmára, az EU 1984-es Miniszterek Tanácsa-ülésén elfogadott definíciót gyakran használják. E szerint szegénynek minősülnek „azok a személyek, családok és csoportok, amelyek erőforrásai olyannyira korlátozottak, hogy ezáltal nem élnek az adott tagállam minimálisan elfogadható életszínvonalán”.

A témakör indikátorai az alábbi három alcsoportba sorolhatók.

- 1. Anyagi helyzet, életkörülmények,** amit a szegénységi szinttel (társadalmi juttatások után, korcsoportok és a háztartások típusa szerint) szegénységi kockázattal és a jövedelemeloszlás egyenlőtlenségeivel összefüggésben mérnek.
- 2. A munkaerőpiac elérhetősége:** a munkaerőpiacra való bejutási lehetőségek témakörében a nem foglalkoztatotti háztartásokban élők számát, a dolgozók szegénységi arányát, a tartós munkanélküliségi rátát és a női-férfi kereseti rés alakulását kell megvizsgálni.
- 3. Az oktatás** tényezői között megemlíthető a korai iskolaelhagyás csakúgy, mint az élethosszig tartó tanulás, a szegénységi arány és az iskolai végzettség összefüggéseinek (szegénységi arány a társadalmi juttatások figyelembe vételével, iskolai végzettség szerint), a PISA-felmérés eredményeinek (rosszul olvasó tanulók aránya) és a számítógép-használat elterjedtségének a kérdései.

The Lisbon European Council of March 2000 asked Member States and the European Commission to take steps towards a decisive impact on the eradication of poverty by 2010. Instead of compulsory legislation the Lisbon process introduced voluntary (open) co-ordination aiming at establishing common objectives and directives, introducing indicators and determining “best practices”. This commitment was further strengthened with the European social agenda agreed in Nice in the same year. In 2001, the social dimension was confirmed as one of the pillars of the sustainable development strategy at the Gothenburg Council, and a set of commonly agreed indicators (Laeken indicator set) as a means of comparing best practices and measuring progress was established in Laeken. The goal of social inclusion was further stressed at the Barcelona Council (March 2002), which called for the setting of targets for the significant reduction of the number of persons at risk of poverty and social exclusion by 2010.

In the framework of the mid-term revision of the reform process, the Directorate General for Employment and Social Affairs of the European Commission published its Joint Report on Social Inclusion and Social Protection, 2006. The Report highlights the following three overarching objectives to be realized in the framework of the open method of co-ordination.

- 1. To promote social cohesion and equal opportunities through effective and sustainable social protection systems and social inclusion policies.*
- 2. To achieve greater economic growth and better job opportunities through the EU sustainable development strategy and through focusing on social inclusion and health policy.*
- 3. To strengthen good governance and transparency and to involve stakeholders in the design, implementation and monitoring of policies.*

Defining and measuring poverty and social exclusion are difficult tasks as these notions are closely related to the concepts of well-being and standard of living, which are difficult issues to tackle. Although there is no single universally accepted measure of poverty, the one given by the EU Council of Ministers in 1984 is often used: poor are regarded 'those persons, families and groups of persons whose resources are so limited as to exclude them from the minimum acceptable way of life in the Member State to which they belong'.

The indicators of the topic can be classified in the following three sub-themes.

- 1. **Monetary poverty and living conditions** which are measured in connection with the level of poverty (after social transfers by age-group and by household type), the risk of poverty and the inequalities of income distribution.*
- 2. **Access to labour market:** in the topic of possibilities to get into the labour market, the number of people living in jobless households, the in work at-risk-of-poverty rate, the long-term unemployment rate and the gender pay gap have to be examined.*
- 3. Among the factors of **education**, early school leaving, life-long learning, the connection between at-risk-of-poverty rate and educational attainment (at-risk-of-poverty rate after social transfers by highest level of education attained), the results of the PISA survey (low reading literacy performance of pupils) and penetration of computer use have to be mentioned.*

3.1. Szegénységi arány At-risk-of-poverty rate

A szegénységi arány megadja a medián ekvivalens jövedelem 60%-ánál kevesebb jövedelemmel rendelkező háztartásokban élő személyek arányát a teljes népességre vetítve.

At-risk-of-poverty rate shows the share of persons living in households with income of less than 60% of the median equivalised disposable income in the total population.

Ez a mutató a jövedelmekkel kapcsolatos laekeni elsődleges indikátorok közé tartozik. Ekvivalenciaskálaként az OECD2 (módosított OECD)-skálát alkalmazzuk, melynél a háztartás első felnőtt tagja 1,0, a második és további tagjai 0,5, a gyermekek pedig 0,3 egységet képviselnek. A mutató a szegénységi küszöbértéknél kevesebből élőknek a teljes népességhez viszonyított arányát mutatja.

This indicator is one of the primary Laeken indicators. As equivalence scale we use the OECD2 (modified OECD) scale where the first adult in the household represents 1.0 unit, the second and further adults 0.5, while children 0.3 unit. The indicator shows the proportion of those living from an income below the at risk-of-poverty threshold to the total population

Az EU megújított stratégiájának (SDS) „Társadalmi integráció, demográfia és migráció” témakörében kiemelt célkitűzése, hogy a szegénység és a társadalmi kirekesztés veszélye által fenyegetett emberek száma 2010-ig csökkenjen, különös tekintettel a gyermekekre.

The main objective of the new EU Sustainable Development Strategy (SDS) in the topic “Social integration, demography and migration” is that the number of people, especially the number of children at risk of poverty and social exclusion should decrease by 2010.

Szegénységi arány
At-risk-of-poverty rate (ARPR)

Év Year	Magyarország Hungary	EU-15
2000	11	15
2001	11	..
2002	10	15
2003	12	17
2004	13	16
2005	16	16

Forrás: 2000-2003-ig HKF, 2004-től EU-SILC (VÉKA), az Eurostat a felvétel évét közli, míg a KSH a referenciaévet, itt a KSH évbesorolása szerepel

Source: Between 2000-2003 Household Budget Survey, since 2004 EU-SILC, Eurostat publishes the year of the survey, while HCSO the reference year. Here the year classification of HCSO is indicated

Magyarország az országos szegénységi arány tekintetében illeszkedik az EU-15 tagállamai átlagához. Míg az EU átlaga a vizsgált időszakban csak kismértékben emelkedett, addig az adatok alapján látható, hogy bár Magyarország 2000-ben kedvezőbb helyzetből indult (11%), 2005-re a hazai mutató az EU-15-ök átlagának felel meg (16%).

In Hungary the national at-risk-of-poverty rate corresponds to the average of the EU-15 member states. While the EU average increased only slightly in the observed period, it can be seen from the data that though the situation in Hungary was more advantageous in 2000 (11%), the indicator of our country equals the EU-15 average (16%) by 2005.

3.2. Szegénységi arány a társadalmi juttatások figyelembevételével, korcsoportok szerint At-risk-of-poverty rate after social transfers by age-group

A társadalmi juttatások figyelembevételével, korcsoportok szerint számolt szegénységi indikátor megadja a medián ekvivalens jövedelem 60%-ánál kevesebb jövedelemmel rendelkező háztartásokban élő, adott korcsoportba tartozó szegények számát az összes adott korcsoportba tartozó személy számához viszonyítva.

At-risk-of-poverty rate after social transfers by age-group shows the rate of persons of a given age-group living in households with income of less than 60% of the median equivalised disposable income to the total population of the same age-group.

Az Európai Tanács 2006. márciusi ülésén jóváhagyott, a szociális védelemre és társadalmi integrációra vonatkozó új célkitűzések és munkamódszerek alapján a tagállamok és a bizottság a koordináció nyílt módszerének alkalmazásával folytatják együttműködésüket. Ebben az összefüggésben az EU és tagállamai megteszik a szükséges intézkedéseket a gyermekeket sújtó szegénység gyors és jelentős csökkentése érdekében, és arra irányuló erőfeszítéseket fognak tenni, hogy minden gyermek számára egyenlő lehetőségeket biztosítsanak társadalmi háttérükre, nemükre, fogyatékosságukra való tekintet nélkül.

Based on the new objectives and working methods of social protection and social inclusion adopted by the European Council in March 2006, the Member States and the Commission will continue their co-operation applying the open method of coordination. In this context the EU and its Member States will take the necessary measures in the interest of the rapid and significant reduction of poverty of children and will make efforts to ensure equal opportunities for each child irrespective of its social background, sex and disability.

A szegénységi arány Magyarországon, korcsoportok szerint
At-risk-of-poverty rate in Hungary by age-group

	(%)					
Korcsoport Age-group	2000	2001	2002	2003	2004 ^{a)}	2005
Teljes népesség Total population	11,4	11,5	9,6	11,7	13,4	15,9
Ebből Of which						
0–15	17,3	15,0	12,8	16,6	19,5	25,2
0–64	11,9	11,3	9,8	12,0	14,6	17,1
16+	10,0	10,7	8,9	10,6	12,1	13,9
16–64	10,4	10,4	9,0	10,8	13,4	14,9
16–24	13,0	12,7	10,9	13,8	16,7	18,3
25–49	11,1	10,1	9,1	10,9	14,1	15,8
50–64	7,4	9,3	7,6	8,8	10,1	11,2
65+	8,2	12,2	8,2	9,8	6,5	9,4

a) 2004-től módszertani váltás, a korcsoportok a korábbi 0–15, illetve 16+ besorolásról 0–17-re, illetve 18+-ra változtak.

a) Since 2004 change in methodology, age-groups changed from 0–15 and 16+ to 0–17 and 18+.

Forrás 2000–2003-ig HKF, 2004-től EU-SILC (VÉKA), az Eurostat a felvétel évét közli, míg a KSH a referenciaévet, itt a KSH évbesorolást mutatjuk

Source: Between 2000–2003 Household Budget Survey, since 2004 EU-SILC, Eurostat publishes the year of the survey, while HCSO the reference year. Here the year classification of HCSO is indicated

A szegénységi arány életkori kategóriák szerinti vizsgálata a különböző korcsoportba tartozók szegénységi (azaz a szegénységi küszöb alatt élők adott korú népesség) arányát mutatja, így az egyes korosztályok helyzete összemérhető.

The at-risk-of-poverty rate by age-group shows the poverty rate of persons of different age-groups (i.e. population of a given age-group living below the poverty threshold), thus the conditions of the different age-groups are comparable.

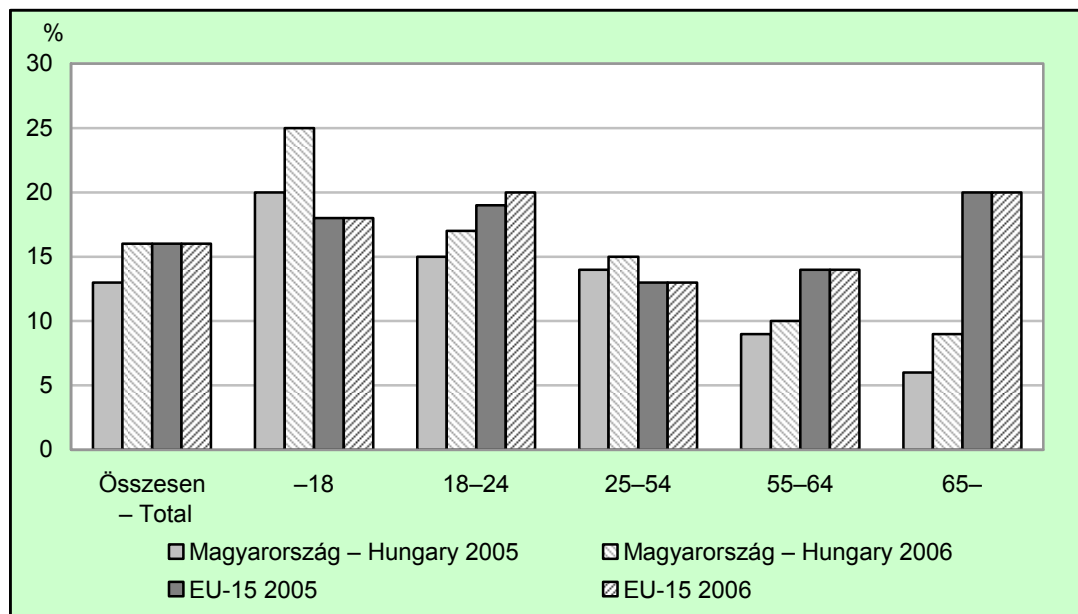
A gyermekszegénységet (0–15 év) vizsgálva szembetűnő, hogy követi az országos átlagot, bár annál minden évben magasabb. Jól látható, hogy – szemben az országos átlag 11%-ról 16%-ra növekedésével – esetükben a növekedés 17%-ról 25%-ra történt, azaz 2005-ben a kiskorú népesség negyede élt szegénységi küszöb alatt.

Examining child poverty rate we can see that it follows the trend of the national average though it is every year higher than that. It is apparent that, as opposed to the increase of the national average from 11% to 16%, child poverty rate grew from 17% to 25%, which means that one fourth of minors lived below the poverty threshold in 2005.

A fiatalokat (16–24 év) kevésbé érinti a szegénység, mint a legfiatalabb (10–15 év) korosztályt, bár az országos átlagnál minden évben magasabb értéket vett fel a mutató. Emellett az életkor növekedésével általában csökken a szegénységi arány, az idősebb korosztályokban átlag alatti. A legutolsó évben a magyar adat az EU-15-ök átlagával volt azonos, de a gyermekek szegénysége azt meghaladta, az időseké pedig jelentősen alatta maradt.

Juveniles (aged 16–24) are less affected by poverty than the youngest age-groups but their poverty rate is every year as higher than the national average. Besides, poverty rate diminishes in general along with the increase of age, and it is below the national average for elder age-groups. In the last year the data of Hungary corresponded to the EU-15 average, but the poverty rate of children exceeded that while that of elderly people was significantly below that.

A szegénységi arány Magyarországon, korcsoportok szerint
At-risk-of-poverty rate in Hungary by age-group

Forrás: Eurostat, az adatokat az Eurostat a felvétel éve szerint, a KSH a referencia-időszak szerint sorolja be, így egy év eltolódás adódik, pl: a 2005-ös KSH-adat az Eurostatnál 2006-osként szerepel

Source: Eurostat: Eurostat publishes data according to the year of the survey, while HCSO according to the reference year, thus there is a one-year shift, e.g. HCSO data of 2005 are indicated under data of 2006 at Eurostat

3.3. Szegénységi arány a társadalmi juttatások figyelembevételével, háztartások típusa szerint At-risk-of-poverty rate after social transfers by household type

A társadalmi juttatások figyelembevételével, a háztartások típusa szerint számolt szegénységi indikátor megadja a medián ekvivalens jövedelem 60%-ánál kevesebb jövedelemmel rendelkező személyek arányát háztartástípusonként, a jövedelem számításánál a társadalmi transzfereket is figyelembe véve.

At-risk-of-poverty rate after social transfers by household type shows the rate of persons having income of less than 60% of the median equivalised disposable income by household type taking into consideration social transfers as well.

A szegénységi arány háztartás típusok szerinti bontásakor egy adott típusú háztartásban élő szegény személyek számát az összes adott háztartás típusban élő személy számára vetítik.

When breaking down at-risk-of-poverty rate by household type, the number of poor persons living in a given household type is projected to the total number of persons living in that type of household.

Szegénységi arány, a társadalmi juttatások figyelembevételével, háztartások típusa szerint At-risk-of-poverty rate by household type taking into consideration social transfers

	(%)					
Megnevezés Denomination	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Gyermektelen háztartások összesen <i>Childless households, total</i>	7,2	8,6	6,6	8,8	9,6	10,1
Ebből <i>Of which</i>						
1 személyes háztartás <i>one-person households</i>	18,2	18,2	13,3	17,7	18,5	17,6
1 személyes háztartás <65 <i>one-person households <65</i>	20,0	16,9	13,7	17,1	25,7	22,0
1 személyes háztartás 65+ <i>one-person households 65+</i>	16,7	19,2	12,9	18,2	10,5	13,5
2 felnőtt gyermek nélkül (mindkettő < 65) <i>2 adults without children (both <65)</i>	6,4	7,6	4,6	8,5	9,3	10,5
2 felnőtt gyermek nélkül (legalább egy 65+) <i>2 adults without children (at least one of them 65+)</i>	3,5	6,9	4,0	6,2	4,4	8,1
egyéb gyermektelen háztartás <i>other childless households</i>	2,8	3,9	5,4	5,1	5,7	5,9
Gyermekes háztartások összesen <i>Households with children, total</i>	14,4	12,4	10,5	13,8	16,8	20,5
Ebből <i>Of which</i>						
1 szülő háztartás (legalább 1 gyermek) <i>one-parent households (at least 1 child)</i>	27,8	16,5	17,4	15,6	27,1	38,9
2 felnőtt 1 gyermekkel <i>2 adults with 1 child</i>	10,0	8,4	8,4	7,9	15,1	13,6
2 felnőtt 2 gyermekkel <i>2 adults with 2 children</i>	11,6	11,5	7,3	9,9	15,0	18,0
2 felnőtt 3 és több gyerekkel <i>2 adults with 3 or more children</i>	26,8	23,4	18,4	23,3	23,9	33,2
egyéb gyermekes háztartás <i>other household with children</i>	10,6	10,2	10,4	16,9	12,9	14,7
Mindösszesen <i>Total</i>	11,4	11,5	9,6	11,7	13,4	15,9

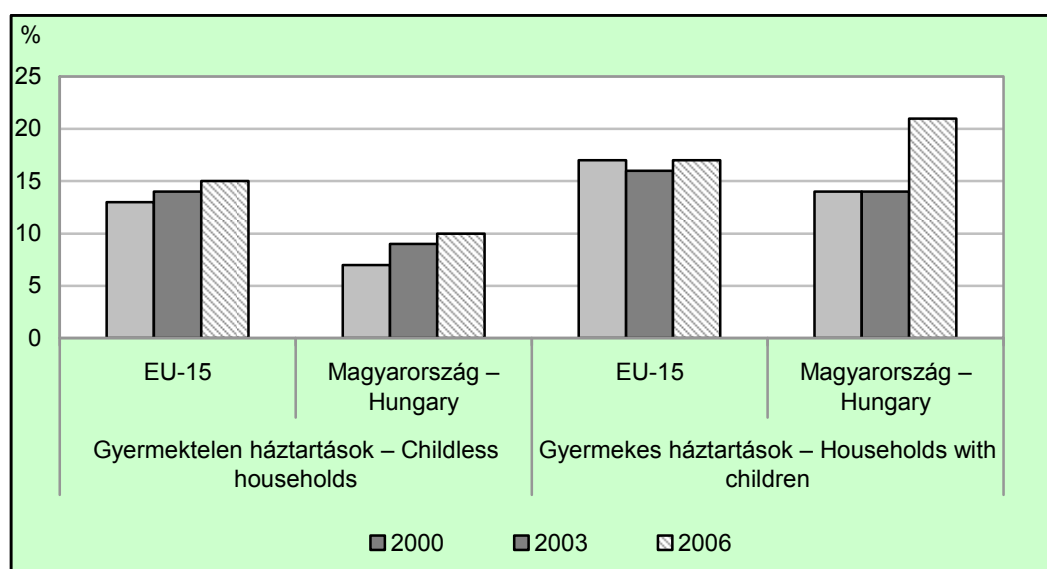
Forrás: 2000–2003-ig HKF, 2004-től EU-SILC (VÉKA), az Eurostat a felvétel évét közli, míg a KSH a referenciaévet, itt a KSH-évesbesorolást mutatjuk

Source: Between 2000–2003 Household Budget Survey, since 2004 EU-SILC, Eurostat publishes the year of the survey, while HCSO the reference year. Here the year classification of HCSO is indicated

A háztartások szerinti bontásban a gyermektelen háztartások körében mért szegénységi arány majdnem minden évben a fele a gyermekes háztartásoknál tapasztalhatónak, ez 2005-ben 10, illetve 20%-ot jelentett. Azokban a háztartásokban, ahol nincs gyerek (11% a 65 év alattiak, és 8,1% a 65 év felettiak esetében, 2005-ben), függetlenül az életkortól minden évben alacsonyabb a szegénység, mint az országos átlag. Mindemellett az egyszemélyes háztartások összességükben magasabb szegénységi aránnyal rendelkeznek, mint az országos átlag: 2000 és 2005 között 17–18% körül mozgott az arány körükben. A gyermekek száma jelentősen befolyásolja a szegénységi esélyeket, a legveszélyeztetettebbek a három vagy annál több gyerekes családok (27–33%) és az egyszülős háztartások (16–39%), esetükben a szegénységi arány jelentős ingadozásokkal, de folyamatosan növekedett az elmúlt években.

In breakdown by household type, at-risk-of-poverty rate in childless households is almost every year half of the one measured in households with children, which meant in 2005 10% and 20%, respectively. In households without children (in 2005, 11% in case of people under 65 years of age and 8.1% in case of people above 65 years of age) poverty is every year lower than the national average irrespective of age. Nevertheless, one-person households have as a whole higher at-risk-of-poverty rate than the national average: between 2000 and 2005 it was around 17-18% among them. The number of children influences significantly the chances of poverty. The risk is the highest in case of families with three or more children (27-33%) and one-parent families (16-39%) and, though with significant fluctuations, the poverty rate continuously grew among them in the past years.

**Szegénységi arány Magyarországon és az EU-15 tagállamában,
a társadalmi juttatások figyelembevételével, háztartások típusa szerint**
*At-risk-of-poverty rate in Hungary and in the EU-15 by household type taking
into consideration social transfers*

Forrás: Eurostat; az adatokat az Eurostat a felvétel éve szerint, a KSH a referencia-időszak szerint sorolja be, így egy év eltolódás adódik, pl: a 2005-ös KSH-adat az Eurostatnál 2006-osként szerepel
Source: Eurostat; Eurostat publishes data according to the year of the survey, while HCSO according to the reference year, thus there is a one-year shift, e.g. HCSO data of 2005 are indicated under data of 2006 at Eurostat

3.4. Szegénységi kockázat Relative at-risk-of-poverty gap

A szegénységi kockázat az egyes korcsoportok szegénységi arányának és a teljes népesség szegénységi arányának hányadosa. Az így kapott szám megmutatja, hogy a teljes népességen belül hány-szoros esélye van egyes csoportoknak a szegénységi küszöb alá kerülésre.

Relative at-risk-of-poverty gap is the quotient of the at-risk-of-poverty rates of the different age-groups and the at-risk-of-poverty rate of the total population. The figure received shows what is the chance of the single groups to get below the at-risk-of-poverty threshold.

Szegénységi kockázat
Relative at-risk-of-poverty gap

(teljes népesség=1,00 – total population=1.00)						
Korcsoport Age-group	2000	2001	2002	2003	2004 ^{a)}	2005
0–15	1,52	1,31	1,34	1,43	1,45	1,58
0–64	1,05	0,99	1,02	1,03	1,09	1,07
16+	0,88	0,93	0,93	0,91	0,91	0,87
16–64	0,92	0,90	0,94	0,93	1,00	0,94
16–24	1,15	1,11	1,13	1,18	1,25	1,15
25–49	0,98	0,88	0,95	0,93	1,05	0,99
50–64	0,65	0,81	0,80	0,76	0,76	0,70
65+	0,72	1,06	0,86	0,84	0,49	0,59

a) 2004-től módszertani váltás, a korcsoportok a korábbi 0–15, illetve 16+ besorolásról 0–17-re, illetve 18+-ra változtak.

a) Since 2004 change in methodology, age-groups changed from 0–15 and 16+ to 0–17 and 18+.

Forrás: 2000–2003-ig HKF, 2004-től EU-SILC (VÉKA), az Eurostat a felvétel évét közli, míg a KSH a referenciaévet, itt a KSH évbesorolása szerepel

Source: Between 2000–2003 Household Budget Survey, since 2004 EU-SILC, Eurostat publishes the year of the survey, while HCSO the reference year. Here the year classification of HCSO is indicated

A relatív esélyhányados alapján az egyes életkori csoportoknak annál nagyobb esélye van szegénységi élethelyzetbe kerülni, minél fiatalabbak. Ez a gyermekek (0–17 éves) esetén szembetűnő: az országos átlagnak 2005-ben másfélszerese volt a szegénységi kockázatuk. Az arány némiképp csökkent a 18–24 éves korosztálynál, de még mindig az országos átlag feletti a kockázatuk.

According to the relative odds ratio the younger an age-group, the higher its chance to get under poor living conditions. This is striking in case of children (0-17 year-old): their risk of poverty was 1.5-fold of the national average. This proportion decreased to some extent for the age-group 18-24 but its risk is still above the national average.

A dolgozók, illetve azon csoportok, melyekben a dolgozók szerepelnek, alacsonyabb szegénységi eséllyel bírnak, mint más korosztályok. Az idősebb korosztályok esetében a nyugdíj előtt állók kockázata jelentősen alacsonyabb bármely csoportnál a viszonylag magasabb keresetük, továbbá eltartási kötelezettségük csökkenése miatt.

Employed persons and groups where employed persons are included have lower chance of poverty than other age-groups. The risk of those before retirement is significantly lower than any other group due to their relatively higher earnings and the less obligations towards dependants.

A nyugdíjasok szegénységi esélye is az országos átlag alatt van, mivel a nyugdíjrendszer az idős korosztályt teljes egészében lefedi.

Chance of poverty is below the national average also in case of pensioners, as the pension scheme covers the total elder age-group.

3.5. Jövedelemeloszlás egyenlőtlensége *Inequality of income distribution*

A jövedelemelosztás egyenlőtlenségének indikátora megadja az ekvivalens jövedelmek eloszlásában a felső és az alsó jövedelmi ötöd jövedelmeinek hányadosát. A társadalom jövedelmi egyenlőtlenségének fontos mutatószáma, S80/S20 néven is ismeretes. A magasabb érték magasabb egyenlőtlenséget jelez.

The indicator of the inequality of income distribution is the quotient of the equalized income of the top income quintile and that of the lowest income quintile. It is an important indicator of the social inequalities which is known also as S80/S20. The higher value indicates larger inequalities.

Jövedelemeloszlás egyenlőtlensége
Inequality of income distribution

Év Year	EU-15	Magyarország Hungary
2000	4,5	3,3
2001	4,5	3,1
2002	4,6	3,0
2003	4,8	3,3
2004	4,8	4,0
2005	4,7	5,5

Forrás: 2000–2003-ig HKF, 2004-től EU-SILC (VÉKA), az Eurostat a felvétel évét közli, míg a KSH a referenciaévet; itt a KSH-évbesorolást mutatjuk

Source: Between 2000-2003 Household Budget Survey, since 2004 EU-SILC, Eurostat publishes the year of the survey, while HCSO the reference year. Here the year classification of HCSO is indicated

Az idősor alapján az Európai Unió 15 régi tagállamának alsó és felső ötödébe tartozók jövedelmi aránya az évek során alig változott, minden évben közelítőleg négy és félszeres volt, enyhe növekedés mellett.

According to the time series the income quintile share ratio hardly changed during the years in the 15 old Member States of the EU, it was around 4.5 every year beside a slight increase.

Ezzel szemben Magyarországon az új adatforrásra (EU-SILC) való áttérés után erőteljes növekedés figyelhető meg: a 2000-ben regisztrált 3,3-szeres különbségről 5,5-szeresre nőtt 2005-re.

On the other hand, in Hungary a significant growth can be observed after the change-over to the new data source (EU-SILC): it grew from the 3.3-fold difference registered in 2000 to 5.5-fold by 2005.

3.6. A foglalkoztatottal nem rendelkező háztartásban élők Persons living in jobless households by age-group

A foglalkoztatottal nem rendelkező háztartásban élők korcsoportonként mutatója jelzi egyrészt azoknak a 0–17 éves gyermekeknek az arányát a teljes, 0–17 éves gyermeknépességen belül, akik olyan háztartásban élnek, melynek egyetlen tagja sem foglalkoztatott (vagyis minden háztartástag vagy gazdaságilag inaktív, vagy munkanélküli); másrészt azoknak a 18–59 éves személyeknek az arányát mutatja a teljes 18–59 éves népességen belül, akik ugyancsak olyan háztartásban élnek, amelyben csak gazdaságilag inaktívak és/vagy munkanélküliek élnek.

The indicator of population in jobless households by age-group shows on the one hand the share of children (0-17 years) living in households where no one works (i.e. each member of the household is inactive or unemployed) in the total child population aged 0-17, and, on the other hand, the share of adults (18-59 years) living in households where only economically inactive or unemployed people live in the total population aged 18-59 years.

A megújított stratégiának (EU SDS) egyik legfontosabb célja egy prosperáló, újító, ismeretekben gazdag, versenyképes és ökológiai szempontból hatékony gazdaság elősegítése, amely magas életszínvonalat, teljes foglalkoztatást és minőségi munkát biztosít az Európai Unióban.

One of the most important objectives of the new strategy (EU SDS) is to promote an economy which is prosperous, innovative, rich in knowledge, competitive and effective in the aspect of ecology and ensures high living standard, full employment and high-quality work in the European Union.

A hazai stratégia (NFFS) megállapítása értelmében: „A gazdasági fejlődés társadalmi értelemben akkor fenntartható, ha széles társadalmi bázison nyugszik, minél több ember részt vesz a javak előállításában, és élvezi azok előnyeit”.

As the Hungarian strategy (NFFS) states: “From society’s angle economic development is sustainable if it relies on a broad social basis, and as many people participate in producing goods and enjoying their benefits as possible”.

Foglalkoztatottal nem rendelkező háztartásban élők korcsoportonként, 2003–2007
Persons living in jobless households by age-group, 2003–2007

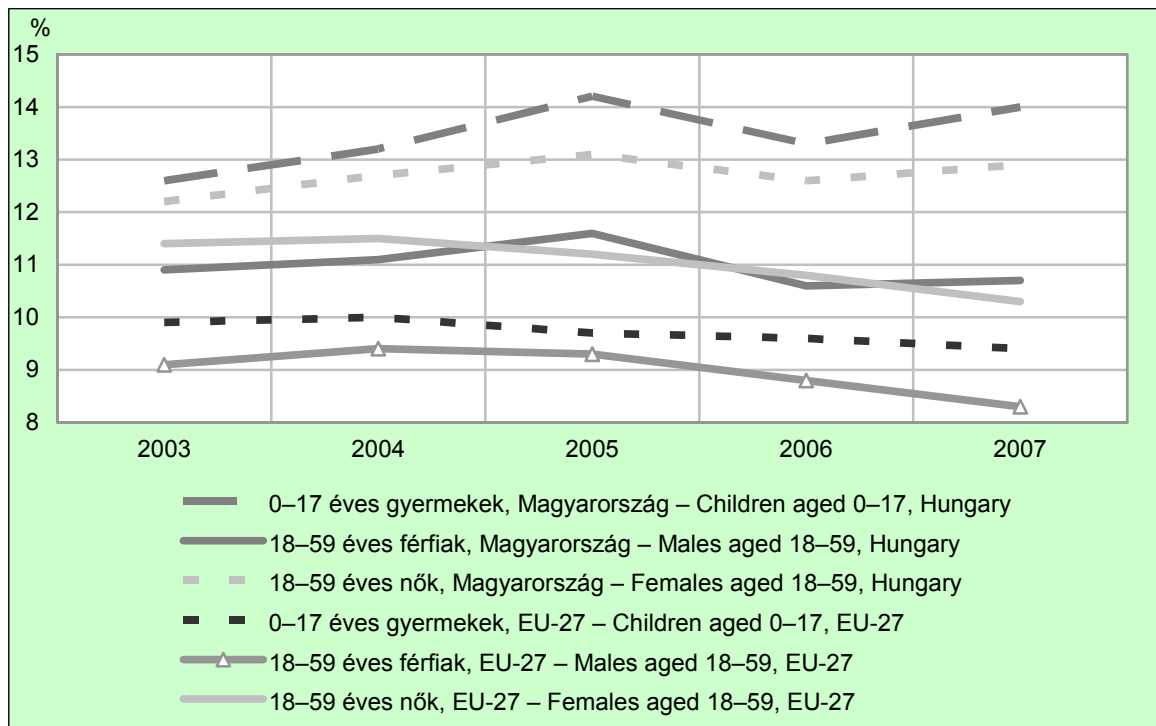
Év Year	Magyarország – Hungary			EU-15			EU-27		
	0–17 éves gyermekek <i>Children aged 0–17</i>	18–59 éves férfiak <i>Males aged 18–59</i>	18–59 éves nők <i>Females aged 18–59</i>	0–17 éves gyermekek <i>Children aged 0–17</i>	18–59 éves férfiak <i>Males aged 18–59</i>	18–59 éves nők <i>Females aged 18–59</i>	0–17 éves gyermekek <i>Children aged 0–17</i>	18–59 éves férfiak <i>Males aged 18–59</i>	18–59 éves nők <i>Females aged 18–59</i>
2003	12,6	10,9	12,2	9,8	8,6	10,9	9,9	9,1	11,4
2004	13,2	11,1	12,7	9,8	8,8	10,9	10,0	9,4	11,5
2005	14,2	11,6	13,1	9,6	8,8	10,7	9,7	9,3	11,2
2006	13,3	10,6	12,6	9,3	8,5	10,5	9,6	8,8	10,8
2007	14,0	10,7	12,9	9,3	8,1	10,2	9,4	8,3	10,3

Forrás: EU-Labour Force Survey (LFS), New Cronos
Source: EU-Labour Force Survey (LFS), New Cronos

A 0–59 évesek több mint egytizede élt olyan háztartásban a vizsgált időszakban, melynek egyetlen tagja sem volt foglalkoztatott, vagyis a háztartás megélhetésének forrása nem munkából származó jövedelem volt. A 18 év alatti gyermekek körében ez az arány néhány százalékponttal magasabb volt, mint a 18–59 évesek körében. Ez egyrészt azt mutatja, hogy a foglalkoztatottal nem rendelkező háztartásokban többnyire nem egyetlen, hanem gyakran több gyermek van kitéve a munkanélküliség, illetve az inaktivitás potenciális átörökítő hatásának, ugyanakkor az a tény, hogy a nőket is 2 százalékponttal magasabb érték jellemzi, mint a férfiakat, azt is előre vetíti, hogy az egyedülálló munkavállalási korú nők gyakrabban kényszerülnek, vagy választják, ha csak átmeneti időre is, a nem munkajövedelemből származó megélhetést, pl. a gyermekgondozási ellátások igénybevételét.

In the examined period more than one tenth of persons aged 0-59 lived in households without employed, namely the source of living didn't derive from work. Among children aged less than 18 years this rate was by some percentage points higher than among persons aged 18-59. This shows on the one hand, that in jobless households there are usually more than one child, who are jeopardized by the potential transmission of unemployment or inactivity. The fact that the rate is 2 percentage points higher for women than for men shows that single women of working age choose or are pressed to choose – even if for a short period – to live not from wage or salary, but from childcare or other social benefits.

**Foglalkoztatottal nem rendelkező háztartásokban élők aránya korcsoportonként
Magyarországon és Európai Unióban, 2003–2007**
*Share of persons living in jobless households by age-group
in Hungary and in the European Union, 2003–2007*

3.7. Dolgozók szegénységi aránya *In work at-risk-of-poverty rate*

A dolgozók szegénységi aránya megadja a medián ekvivalens jövedelem 60%-ánál kevesebb jövedelemmel rendelkező (azaz a szegénységi küszöb alatt élő) foglalkoztatottak összes foglalkoztatottakhoz viszonyított arányát.

In work at-risk-of-poverty rate shows the share of employed persons with less than 60% of the median equivalised disposable income (i.e. living below the at risk-of-poverty threshold) in the total employed population.

A mutató segítségével megkaphatjuk a medián ekvivalens jövedelem 60%-ánál kevesebb jövedelemmel rendelkező (azaz relatív szegénységben lévő) háztartásokban élő dolgozó aktivitású (16 év feletti vállalkozó és alkalmazott) népességen belüli szegények (a szegénységi küszöb alatt élők) arányát.

With the help of the indicator we can get the share of poor people (living below the risk-of-poverty threshold) within the economically active population (employed and self-employed people aged more than 16 years) living in households with less than 60% of the median equivalised disposable income (i.e. living in relative poverty).

A dolgozó népességen belüli szegénységi arány, nemek szerint
In work at-risk-of-poverty rate by gender

	(%)					
Megnevezés <i>Denomination</i>	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Összesen <i>Total</i>	5,6	4,6	4,1	6,2	9,8	6,9
Ebből <i>Of which</i>						
férfi <i>male</i>	5,7	4,9	4,6	7,0	10,6	8,1
nő <i>female</i>	5,5	4,2	3,5	5,3	8,9	5,4

Forrás: 2000–2003-ig HKF, 2004-től EU-SILC (VÉKA), az Eurostat a felvétel évét közli, míg a KSH a referenciaévet, itt a KSH évbesorolása szerepel

Source: Between 2000–2003 Household Budget Survey, since 2004 EU-SILC, Eurostat publishes the year of the survey, while HCSO the reference year. Here the year classification of HCSO is indicated

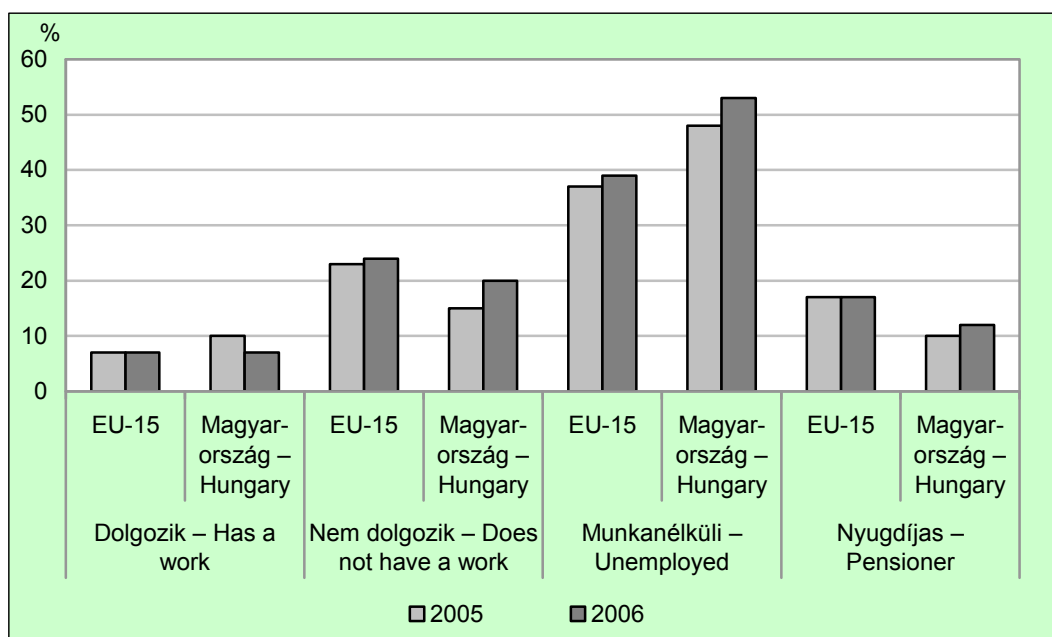
A dolgozó népesség szegénységi aránya a teljes népesség arányához hasonlóan kisebb ingadozásokkal folyamatosan emelkedett. Emellett a teljes népesség körében mért arálynak (3.1 mutató) minden évben kevesebb mint a fele volt, 2005-ben 7%.

In work at-risk-of-poverty rate, similarly to the at-risk-of-poverty rate of the total population, continuously increased with slight fluctuations. Besides, it was every year less than the half of the rate measured in the total population (indicator 3.1), in 2005 it was 7%.

A dolgozó férfiak körében minden évben magasabb a szegénységi arány, a nemek közötti különbség 2000-ben még 2 tized százalékpontnyi, az azt követő években a különbség nőtt. 2003-tól az eltérés már 2 százalékpont körül alakult.

In work at-risk-of-poverty rate is every year higher among men, the difference between genders was 0.2 percentage point in 2000 and then it grew in the following years. Since 2003 the difference has been already around 2 percentage points.

A dolgozó népességben belüli szegénységi arány Magyarországon és az EU-15 tagállamaiban*
In work at-risk-of-poverty rate in Hungary and in the EU-15 Member States*

Forrás: Eurostat; az adatokat az Eurostat a felvétel éve szerint, a KSH a referencia-időszak szerint sorolja be, így egy év eltolódás adódik, pl: a 2005-ös KSH-adat az Eurostatnál 2006-osként szerepel

Source: Eurostat; Eurostat publishes data according to the year of the survey, while HCSO according to the reference year, thus there is a one-year shift, e.g. HCSO data of 2005 are indicated under data of 2006 at Eurostat

3.8. Tartós munkanélküliségi ráta Total long-term unemployment rate

Tartósan munkanélkülinek azok a munkanélküliek számítanak, akik a munkanélküliség másik két kritériumának teljesítése mellett legalább 12 hónapja aktívan keresnek munkát. A mutató a tartósan munkanélküli személyeknek a megfelelő korú gazdaságilag aktív népességen belüli arányát jelzi.

Long-term unemployed are unemployed persons who have been actively seeking work for at least 12 months (supposing the other two criteria of unemployment were realized, i.e. were without work during the reference week and were available for work within two weeks following the reference week). The indicator is defined as the ratio of long-term unemployed persons to the economically active population of the same age-group.

Tartós munkanélküliségi ráta, 1992–2007
Long-term unemployment rate, 1992–2007

Év Year	Magyarország – Hungary			EU-15			EU-27		
	férfi male	nő female	együtt together	férfi male	nő female	együtt together	férfi male	nő female	együtt together
1992	2,3	1,7	2,0	:	:	:	:	:	:
1993	4,4	3,6	4,0	:	:	:	:	:	:
1994	5,3	3,5	4,5	4,3	5,8	4,9	:	:	:
1995	5,9	4,0	5,1	4,2	5,8	4,9	:	:	:
1996	6,1	4,3	5,3	4,2	5,7	4,9	:	:	:
1997	4,9	3,5	4,3	4,1	5,6	4,8	:	:	:
1998	4,1	3,2	3,7	3,7	5,2	4,4	:	:	:
1999	3,8	3,0	3,4	3,3	4,6	3,9	:	:	:
2000	3,6	2,6	3,1	2,9	4,1	3,4	3,5	4,6	4,0
2001	3,0	2,2	2,6	2,7	3,6	3,1	3,4	4,4	3,9
2002	2,9	2,2	2,6	2,7	3,5	3,1	3,6	4,5	4,0
2003	2,6	2,3	2,5	3,0	3,7	3,3	3,8	4,5	4,1
2004	2,8	2,6	2,7	3,1	3,8	3,4	3,8	4,5	4,2
2005	3,3	3,2	3,3	3,1	3,7	3,4	3,8	4,4	4,1
2006	3,3	3,5	3,4	3,0	3,5	3,2	3,5	4,0	3,7
2007	3,3	3,6	3,5	2,6	3,1	2,8	2,8	3,3	3,1

Megjegyzés: a 15–74 éves népességre vonatkoztatva.
Note: relating to the population aged 15–74.

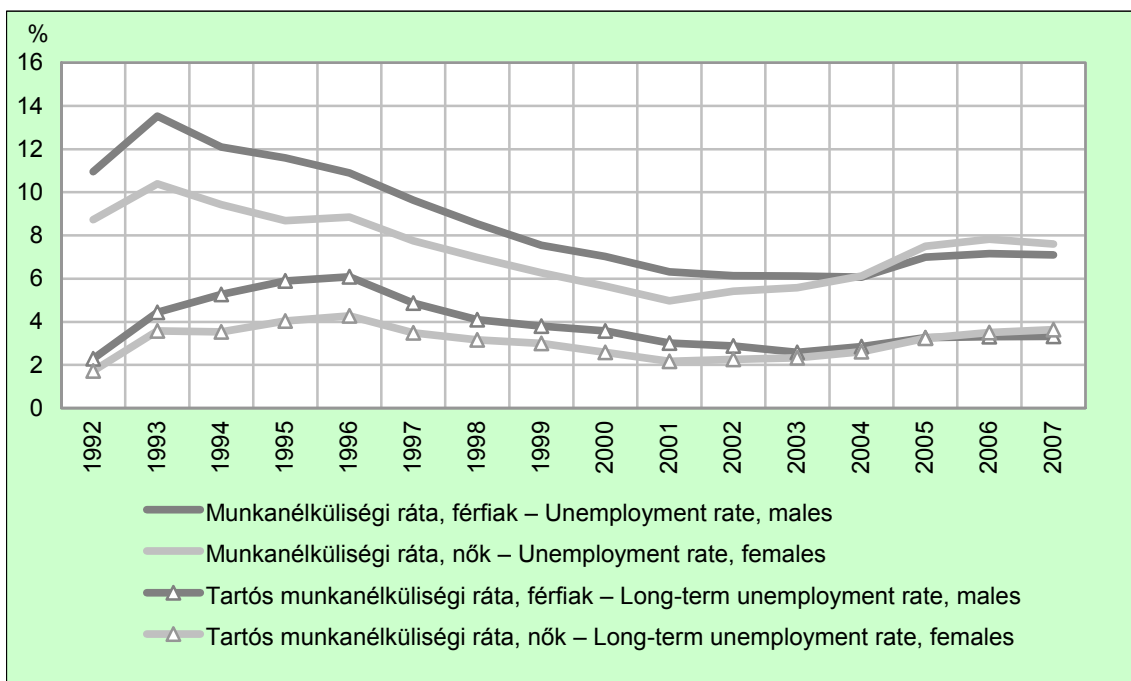
A tartós munkanélküliségi ráta az 1992-es 2%-ról indulva 1996-ig növekvő tendenciát mutatott (5,3%), majd lassú, változó ütemű csökkenés következett be egészen 2003-ig. Kezdetben jelentős eltérés tapasztalható a tartós munkanélküliségi ráta és a teljes munkanélküliségi ráta alakulásában. 1996-ot követően azonban a két ráta szintje közötti különbség megközelítően azonos maradt, vagyis amíg a legmagasabb munkanélküliség jellemezte 1993. évben még 8 százalékpont volt az eltérés, addig 1996-ot követően csupán 3–4 százalékpont. A nők tartós munkanélküliségi rátája 2006-tól meghaladta a férfiakra jellemző értéket.

A vizsgált időszakban a magyarországi tartós munkanélküliségi ráta kevesebb mint 1 százalékponttal volt alacsonyabb az EU-15 átlagánál, az EU-27 átlagától (2000-től összehasonlítva) pedig ettől némileg nagyobb mértékű eltérés tapasztalható.

The long-term unemployment rate showed an increasing tendency until 1996 (5,3%) starting from 2% in 1992, then a slow decline of altering pace followed until 2003. In the beginning a significant difference could be experienced between the run of long-term unemployment rate and unemployment rate. After 1996 the difference between the two rates remained approximately the same. While the distinction was 8 percentage points in 1993 with the highest unemployment rate, after 1996 it was only 3-4 percentage points. The long-term unemployment rate for women has exceeded the rate of men since 2006.

In the examined period the Hungarian long-term unemployment rate was by less than 1 percentage point lower than the EU-15 average, but a slightly larger distinction could be experienced between the Hungarian rate and the EU-27 average (compared since 2000).

Munkanélküliségi ráta és a tartós munkanélküliségi ráta alakulása Magyarországon, nemenként
Unemployment rate and long-term unemployment rate in Hungary by gender

3.9. Női-férfi kereseti rés Gender pay gap

A „női-férfi kereseti rés”, a *gender pay gap* (GPG) a legfontosabb indikátora az EU-ban a férfi-női keresetek különbségének. A mutató – a jelenleg érvényben lévő definíció szerint – a 16–64 éves, alkalmazásban álló nők és férfiak átlagos órabérét hasonlítja össze az adott országon belül. Az adatok forrása általában a nemzeti statisztikai hivatal valamely felvétele, vagy adminisztratív adatforrások.

Gender pay gap (GPG) is the most important indicator of the difference between male and female earnings in the EU. According to the current definition, the indicator compares the average hourly earnings of male and female paid employees aged 16-64 in the given country. The source of data is generally one of the surveys of the national statistical office or administrative data sources.

A kereseti adatokat azért vonatkoztatják munkaórára, hogy a részmunkaidőben dolgozók átlagkeresetét is figyelembe lehessen venni. (Sok országban hiányzik a mezőgazdaságban, illetve a közigazgatásban dolgozók adata.) Magyarországon órakereseteket hagyományosan nem számolunk, így a teljes munkaidőben foglalkoztatottak havi átlagkeresetét használjuk a mutató kiszámítására, ami jó közelítés. Az adatok forrása az egyéni kereseti felvétel. A felvétel vonatkozási köre a legalább 5 főt foglalkoztató gazdasági szervezetek, a kijelölt nonprofit szervezetek, valamint a költségvetési intézmények teljes köre. Ez a felvétel abban különbözik a többi intézményi munkaügyi-statisztikai felvételtől, hogy egyéni szinten kéri a kereseti adatokat. Magyarországon éves gyakoriságú a felvétel.

Earnings data relate to hourly earnings so that average earnings of part-time employees can be taken into account as well. (In many countries data of people working in agriculture and public administration are missing.) In Hungary traditionally we do not calculate hourly earnings data, thus we use the average monthly earnings of full-time employees for calculating the indicator, which is a good approach. The source of data is the individual earnings survey covering corporations employing at least 5 persons, the designated non-profit organizations and all budgetary institutions. The survey differs from the other institutional labour statistical surveys in that it collects earnings data on individual level. In Hungary the survey is annual.

Női-férfi kereseti rés Magyarországon Gender pay gap in Hungary

(%)									
Év Year	Kereseti rés GPG	Év Year	Kereseti rés GPG	Év Year	Kereseti rés GPG	Év Year	Kereseti rés GPG	Év Year	Kereseti rés GPG
1995	19	1998	20	2001	20	2004	10	2007	14
1996	21	1999	21	2002	14	2005	13		
1997	20	2000	20	2003	11	2006	11		

Magyarországon 1995-ben a női munkavállalók bruttó átlagkeresete 19%-kal volt alacsonyabb, mint a férfiaké. A női-férfi kereseti rés kisebb-nagyobb ingadozásokkal lényegében csökkenő tendenciát mutatott az elmúlt másfél évtizedben. A legnagyobb lemaradást utoljára az 1990-es évek végén mérték, a legkisebbet 2004-ben, akkor 10%-kal kerestek kevesebbet a nők, mint a férfiak. A rés csökkenésében elsősorban a 2003 második felében végrehajtott közalkalmazotti béremelés játszott szerepet.

Magyarországon a közszférát a női foglalkoztatás túlsúlya jellemzi; a dolgozók 68%-a tartozik a „gyengébb nemhez”. A bérek emelése így nagyobb mértékben érintette a nőket, mint a férfiakat, ami nemzetgazdasági szinten csökkentette a rést. A férfi-női kereseti rés nyers mutató, a tényleges különbségek megállapításához az azonos munkakörökben dolgozók kereseteit kellene összehasonlítani, a nyers mutatót finomítani kellene, erre azonban nemzeti viszonylatban nincs lehetőség.

In Hungary the gross average earnings of female paid employees were by 19% lower in 1995 than that of males. The gender pay gap showed essentially a declining tendency with differing fluctuations in the past one and a half decades. The difference was the largest at the end of the 1990s last time, while the smallest in 2004 when women earned 10% less than men. First of all the wage-increases of public employees in the second half of 2003 played a role in the decrease of the gap.

In Hungary the predomination of female employment is characteristic of the public sector; 68% of the employees are women. Thus, the wage increase affected women more than men, and this reduced the gap on the level of national economy. Gender pay gap is a raw indicator, for the determination of actual differences, the earnings of employees in the same fields of activity should be compared, the raw indicator should be improved, but it is not possible in international relation.

3.10. Korai iskolaelhagyók Early school leavers

Ez a mutató a korai iskola elhagyóknak a megfelelő korcsoportba tartozó (18–24 éves) népességen belüli arányát jelzi. Korai iskolaelhagyóknak azok az alapfokú iskolai végzettségű 18–24 évesek minősülnek, akik a kikérdezést megelőző négy hét folyamán semmiféle (sem iskolarendszerű, sem iskolarendszeren kívüli) oktatásban, képzésben nem vettek részt.

Early school leavers refer to persons aged 18 to 24 in the following two conditions: the highest level of education or training attained is ISCED 0, 1, 2 or 3c short and respondents declared not having received any education or training in the four weeks preceding the survey. The indicator is defined as the ratio of early school leavers to all persons aged 18-24.

Az EU megújított stratégiájának a „Társadalmi integráció, demográfia és migráció” témakörben egyik legfontosabb célkitűzése: „Azon erőfeszítések fokozása, melyek célja az iskolai tanulmányaikat korán abbahagyók arányának 10%-ra történő csökkentése, valamint annak biztosítása, hogy a 22 évesek legalább 85%-a középiskolai végzettséggel rendelkezzen. 2007 végéig minden olyan fiatalnak, aki befejezte az iskolát és munkanélküli, hat hónapon belül munkát, szakmai gyakorlatot, kiegészítő képzést vagy más foglalkoztatási intézkedést kell biztosítani, 2010-re pedig mindezt legfeljebb 4 hónapon belül kell lehetővé tenni”. A hazai fenntartható fejlődési stratégia is ezeknek a célkitűzéseknek igyekszik megfelelni.

One of the main objectives of the new EU Sustainable Development Strategy (SDS) in the topic “Social inclusion, demography and migration” is: “Promoting increased employment of young people. Intensifying efforts to reduce early school leaving to 10% and to ensure that at least 85% of 22 year olds should have completed upper secondary education. By the end of 2007 every young person who has left school and is unemployed should be offered a job, apprenticeship, additional training or other employability measure within six months, and within no more than 4 months by 2010.” The national sustainable development strategy endeavours to meet these objectives as well.

Korai iskolaelhagyók,* 1998–2007** Early school leavers,* 1998–2007**

Év Year	Magyarország – Hungary			EU-15			EU-27		
	férfi male	nő female	együtt together	férfi male	nő female	együtt together	férfi male	nő female	együtt together
1998 ^{a)}	16,4	15,4	15,9	27,1	20,2	23,6	:	:	:
1999	13,3	12,7	13,0	22,6	18,5	20,5	:	:	:
2000	14,3	13,2	13,8	21,8	17,2	19,5	19,7	15,6	17,6
2001	13,3	12,6	12,9	21,4	16,6	19,0	19,4	15,2	17,3
2002	12,5	11,8	12,2	21,1	16,2	18,7	19,3	14,9	17,1
2003	12,4	11,1	11,8	20,5	16,1	18,3	18,6	14,7	16,6
2004	13,7	11,4	12,6	20,1	14,8	17,5	18,3	13,6	15,9
2005	13,5	11,1	12,3	19,4	14,8	17,1	17,5	13,5	15,5
2006	14,0	10,7	12,4	19,3	14,4	16,9	17,3	13,1	15,2
2007	12,2	9,1	10,6	18,8	14,0	16,4	16,9	12,7	14,8

* Azon alapfokú iskolai végzettségű 18–24 évesek aránya, akik nem vettek részt oktatásban a felvételt megelőző 4 hétben.

* Percentage of the population aged 18-24 with at most lower secondary education and not in further education or training in the four weeks preceding the survey.

** II. negyedéves adatok.

** Data of the 2nd quarter.

a) Nemzetközileg összehasonlítható magyarországi adatok 1998-tól állnak rendelkezésre.

a) Hungarian data suitable for international comparison have been available since 1998.

Forrás: Magyarország – KSH munkaerő-felmérés, nemzetközi adatok – EU LFS, New Cronos

Source: Hungary – HCSO Labour Force Survey, international data – EU LFS, New Cronos

A vizsgált időszakban kétharmadára csökkent a 18–24 éves, alapfokú végzettségű, tanulmányokat nem folytató fiatalok, az ún. leszakadók aránya. Számos tényező közrejátszott ebben: az óvodás éveket követő iskolakezdés a korábban jellemző 6 év helyett egyre gyakrabban 7 éves korra tevődik át a szülő kezdeményezésre; 2003-tól folyamatosan egyre több középiskolában, gimnáziumban

The ratio of the early school leavers (persons aged 18 to 24 with at most lower secondary education and not receiving any education or training) declined to two thirds in the examined period. Several issues played role in this: the age of compulsory education increased; the age of starting school is more and more frequently 7 years instead of 6 – that was general earlier – initiated by the parents; since 2003 a preparatory language

vezették be a 0., úgynevezett nyelvi előkészítő évfolyamot, mely egy évvel kitolja azt az életkort, amikor az érettségi megszerezhető (az átlagos 18–19 évről 19–20 évre); ezáltal nőtt az érettségihez kötött szakképzés időtartama 1–2 évvel.

A nők körében a leszakadók aránya folyamatosan alacsonyabb volt, mint a férfiak között, s mivel esetükben nagyobb mértékű csökkenés volt megfigyelhető, az 1998. évi 1 százalékpontos eltérés 2007-re 2,3 százalékpontra nőtt.

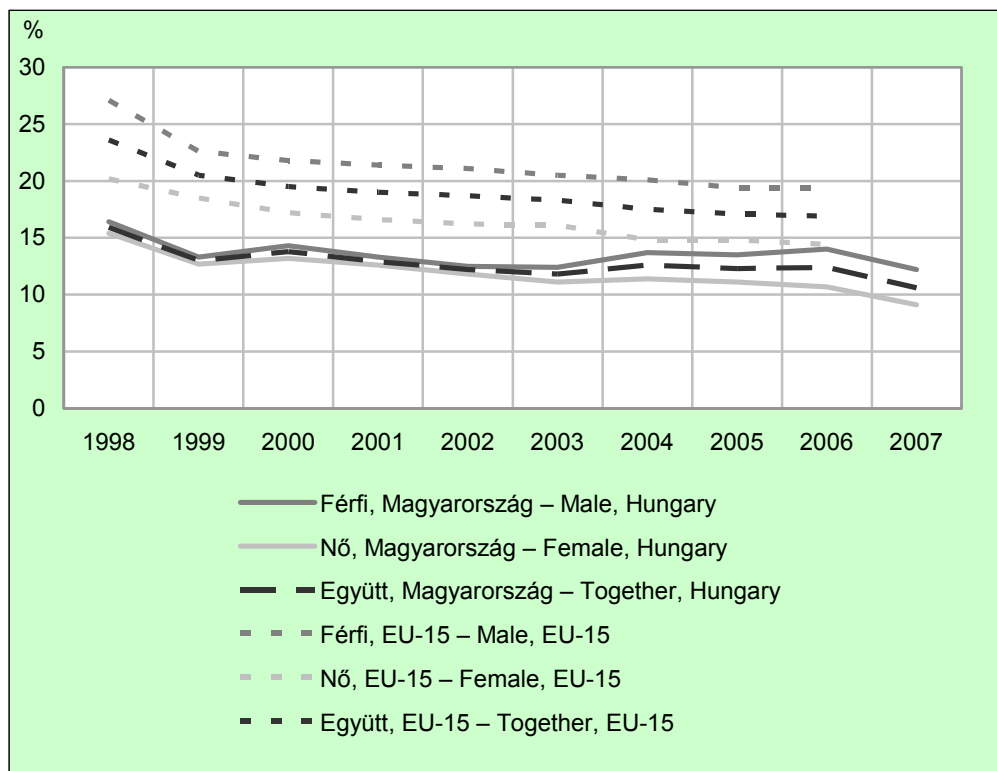
Jóllehet az EU-15 országaiban a magyarországit meghaladó ütemű volt a korai iskolaelhagyók arányának csökkenése, az 1998–2007 közötti időszakot 7,2 százalékpontos csökkenés jellemezte (Magyarországon 3,5 százalékpont), a magyar iskolarendszer még mindig több 18–24 éves alapküvé végzettségű fiatal számára kínál alternatívát legalább középfokú végzettség megszerzésére, mint az unió régi tagországai általában.

class has been introduced in more and more secondary schools which prolongs the age of obtaining G.C.E. (from 18-19 to 19-20); thus the length of professional education bounded to G.C.E. increased by 1–2 years.

The ratio of early school leavers was continuously lower and the decrease faster among women than among men in the examined period. Due to these facts, the 1 percentage point difference between the sexes in 1998 increased to 2.3 by 2007.

Though between 1998 and 2007 the decline of the ratio of early school leavers in EU-15 was larger than in Hungary (7.2 percentage points in contrast to the Hungarian 3.5%), the Hungarian school system still offers an alternative to obtain at least an upper secondary education for more 18-24 year-old persons with at most lower secondary education than the old EU member states in general.

Korai iskolaelhagyók, 1998–2007
Early school leavers, 1998–2007

3.11. Szegénységi arány a társadalmi juttatások figyelembevételével, iskolai végzettség szerint At-risk-of-poverty rate after social transfers by highest level of educational attainment

A társadalmi juttatások figyelembevételével számított iskolai végzettségi szegénységi arány bemutatja az adott iskolai végzettség szerinti medián ekvivalens jövedelem 60%-ánál kevesebb jövedelemmel rendelkező személyek arányát az összes adott iskolai végzettségi kategóriába tartozó személyhez viszonyítva.

Az indikátor segítségével megkaphatjuk, hogy a szegénységi kockázat mennyire függ az iskolai végzettségtől a 16 éves és idősebb népességnél.

At-risk-of-poverty rate after social transfers by highest level of education attained shows the ratio of persons with an income less than 60% of the median equivalised disposable income to the total number of persons belonging to the same category of educational attainment.

With the help of the indicator we can see how far risk of poverty depends on educational attainment among the population aged 16 years and more.

Szegénységi arány társadalmi juttatások figyelembevételével, iskolai végzettség szerint
At-risk-of-poverty rate after social transfers by highest level of education attained

	(%)					
Iskolai végzettség Highest level of education attained	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Általános iskola 8 osztályánál kevesebb Less than 8 grades of primary school	21	23	24	23	16	22
Általános iskola Primary school	15	16	14	16	18	18
Középfokú ^(a) Secondary education ^(a)	10	11	8	8	8	8
Középiskola utáni akkreditált, de nem felsőfokú képzés Accredited but not tertiary education after secondary school	-	7	3	5	4	4
Főiskola, egyetem College, university	2	2	2	4	2	2
Doktori képzés PhD/DLA	-	-	-	3	-	1
Összesen Total	10	11	9	11	9	11

a) Szakmunkásképző, szakiskola, szakközépiskola, gimnázium.

a) Apprentice school, vocational school, secondary vocational school with G.C.E., secondary grammar school.

Forrás: 2000–2003-ig HKF, 2004-től EU-SILC (VÉKA), az Eurostat a felvétel évét közli, míg a KSH a referenciaévet; itt a KSH évbesorolása szerepel

Source: Between 2000-2003 Household Budget Survey, since 2004 EU-SILC, Eurostat publishes the year of the survey, while HCSO the reference year. Here the year classification of HCSO is indicated

Ha a szegénységi arányt iskolai végzettség szerinti bontásban nézzük, megfigyelhető, hogy a kvalifikáció növekedésével csökken a szegénység valószínűsége. Az általános iskolai végzettséggel nem rendelkező népességben 20–24%-os a szegények aránya, ez az egyre magasabb végzettségek megszerzésével 5–10 százalékponttal csökken, így 2005-ben az általános iskolai végzettségűek szegénységi aránya 18% – ez magasabb, mint az országos átlag (11%). A középfokú végzettségűeknél az arány 8%, a felsőfokú, illetve akkreditált felsőfokú végzettségűek esetében 5% alatti.

If we examine at-risk-of-poverty rate by the highest level of education attained, we can see that the likelihood of poverty decreases by the increase of qualification. The share of poor people in the population without completed primary education is 20-24%, this share is diminishing by 5-10 percentage points with obtaining higher qualification. Thus, in 2005 the at-risk-of-poverty rate of people with primary educational attainment was 18% which was higher than the national average (11%). The rate was 8% for people with secondary educational attainment and below 5% in case of those having attained accredited tertiary education.

3.12. Alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők száma Persons with low educational attainment

Az alacsony iskolai végzettségűek legfeljebb az általános iskola 8 osztályát végezték el. A mutató az ilyen végzettségű személyek számát adja meg korcsoportonként a 15–74 éves népességen belül.

Persons with low educational attainment are those who completed at most 8 grades of primary school. The indicator shows the number of these people within the population aged 15–74 by age-group.

Alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők száma korcsoportok szerint, 1992–2007
Persons with low educational attainment by age-groups, 1992–2007

(1000 fő – 1000 persons)

Év Year	Korcsoportok – Age-groups										15–74 évesek összesen Aged 15–74, total
	15–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50–54	55–59	60–64	65–74	
1992	790,9	132,7	171,7	229,3	224,4	263,7	365,5	423,7	445,5	682,2	3 729,6
1993	805,7	130,1	158,1	239,1	230,4	234,0	382,3	419,4	451,4	726,2	3 776,7
1994	806,9	130,5	144,8	225,8	233,3	223,2	345,1	407,8	440,0	743,6	3 701,0
1995	861,2	130,7	136,8	197,8	222,2	217,0	318,2	383,2	427,9	769,0	3 664,0
1996	831,6	137,1	125,9	172,9	228,4	213,8	292,8	376,1	414,9	768,7	3 562,2
1997	803,2	144,6	122,4	169,1	239,5	227,8	262,1	378,7	400,1	761,3	3 508,8
1998	684,0	157,3	144,3	155,5	239,0	245,0	255,6	384,2	366,8	765,3	3 397,0
1999	640,6	146,9	134,2	133,2	202,0	221,3	215,8	352,5	344,5	752,7	3 143,7
2000	634,0	142,8	125,6	123,6	168,4	221,1	208,0	323,8	343,6	726,2	3 017,1
2001	636,2	146,5	135,2	120,8	161,9	217,4	214,0	280,9	353,5	719,7	2 986,1
2002	627,7	141,2	139,9	119,9	152,3	207,7	213,5	244,1	346,4	703,9	2 896,6
2003	630,9	134,8	127,7	115,7	126,6	187,3	194,7	203,0	337,4	669,7	2 727,8
2004	637,6	132,0	117,8	123,2	111,8	179,2	192,5	193,8	312,8	648,5	2 649,2
2005	635,5	117,5	116,8	128,7	114,7	162,8	203,3	191,9	273,2	652,4	2 596,8
2006	635,4	110,2	115,9	126,0	110,0	142,4	197,7	183,5	233,8	636,3	2 491,2
2007	624,7	102,1	127,3	124,1	106,2	122,3	188,6	177,1	207,0	621,1	2 400,5

Az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők száma a 15–74 éves népességen belül fokozatosan csökkent a vizsgált időszakban, 15 év alatt több mint egyharmadával. A legjelentősebb csökkenés a középkorosztályokban következett be, esetenként több mint a felére esett vissza a létszám az egyes korcsoportokban.

The number of persons aged 15–74 with low educational attainment diminished gradually during the examined period, by more than one third during 15 years. The most significant decline occurred in the middle age-groups, the number of these persons decreased by more than half in some age-groups.

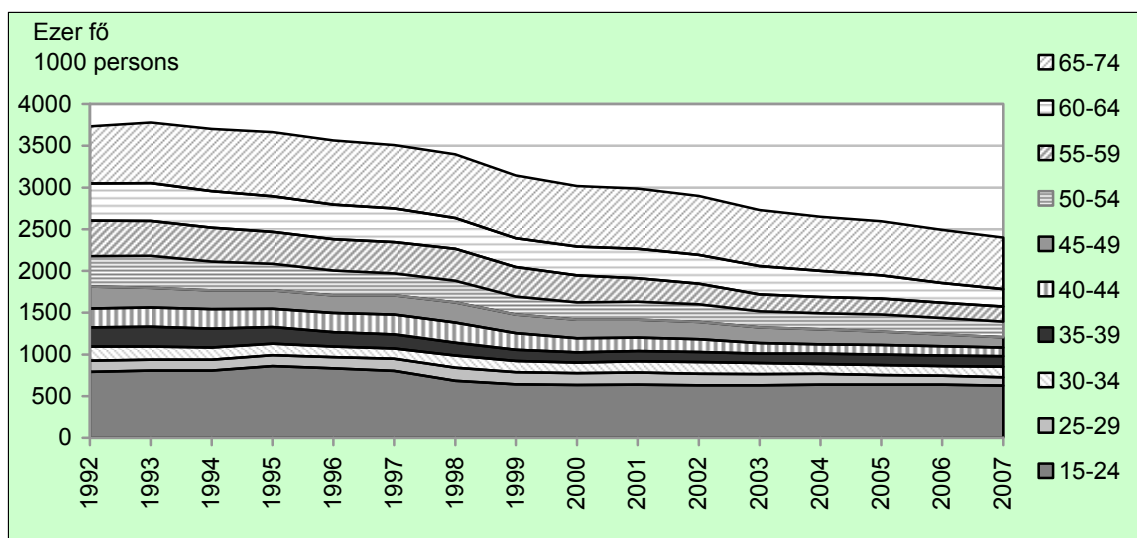
A 64 év feletti népességen belül tapasztalható a legkisebb eltérés, ahol 2003-ig az 1992-es bázisévet meghaladó volt az alacsony iskolai végzettségűek száma, s azt követően is csak kismértékben csökkent. A 15–24 éveseknél a kezdeti növekedést mérsékelt csökkenés követte, ez a tendencia figyelhető meg időben elhúzódóan a 25–29 évesek körében.

The smallest fall can be experienced among persons aged 65–74 where until 2003 the number of persons with low educational attainment was higher than in the basis year (1992), and it declined only to a small extent even after 2003. Among persons aged 15–24 the initial increase was followed by a slight decrease. The same tendency can be noticed among persons aged 25–29 but with some postponement.

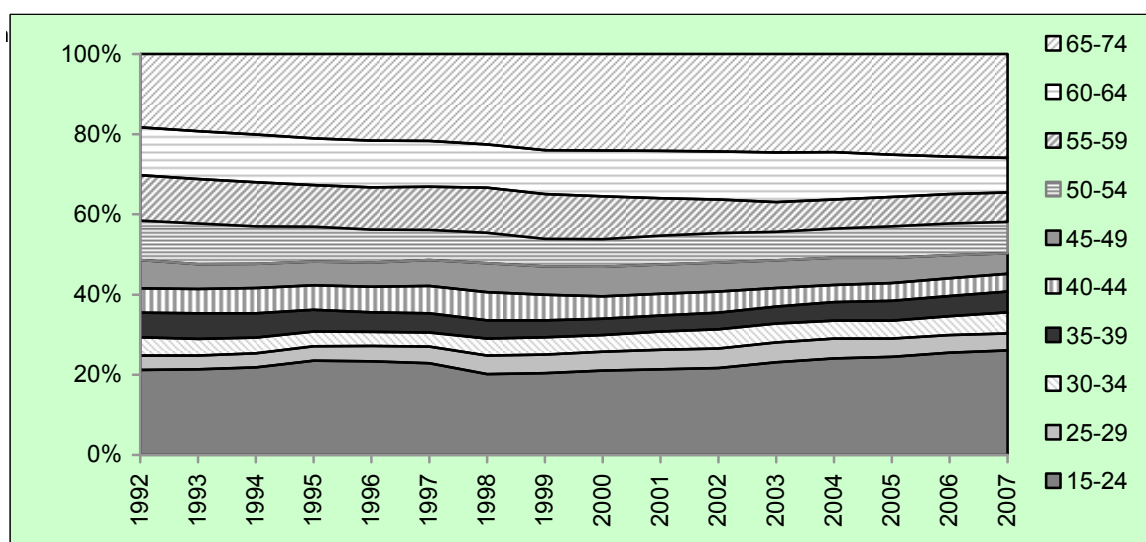
1992-ben az alacsony iskolai végzettségűeknek 40%-a került ki a korskála két végéről, a 15–24 és 65–74 évesek közül. 2007-ben együttes arányuk már meghaladta az 50%-ot.

40% of persons with low educational attainment belonged to the youngest (15–24) and oldest (65–74) age-groups in 1992. In 2007 they had together already a ratio of more than 50%.

Alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők száma korcsoportok szerint
Number of people with low educational attainment by age-group

Az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők korcsoportok szerinti megoszlása
Distribution of population with low educational attainment by age-group

3.13. Egész életen át tartó tanulás Life-long learning

Az egész életen át tartó tanulás mutatója a felvételt megelőző 4 hétben oktatásban részt vevő 25–64 éveseknek a teljes 25–64 éves népességen belüli arányát jelzi.

Life-long learning refers to persons aged 25-64 who answered that they received education or training in the four weeks preceding the survey. It is defined as the ratio of the population aged 25-64 in education or training to the whole population of the same age-group.

Egész életen át tartó tanulás,* 1998–2007
Life-long learning,* 1998–2007

Év Year	Magyarország – Hungary			EU-15			EU-27		
	férfi male	nő female	együtt together	férfi male	nő female	együtt together	férfi male	nő female	együtt together
1998 ^{a)}	3,0	3,6	3,3	:	:	:	:	:	:
1999	2,6	3,1	2,9	7,8	8,5	8,2	:	:	:
2000	2,4	3,3	2,9	7,6	8,5	8,0	6,7	7,5	7,1
2001	2,2	3,1	2,7	7,5	8,5	8,0	6,6	7,6	7,1
2002	2,6	3,3	2,9	7,5	8,8	8,1	6,6	7,7	7,2
2003	4,0	4,9	4,5	9,1	10,5	9,8	7,9	9,1	8,5
2004	3,4	4,6	4,0	10,0	11,5	10,7	8,6	10,0	9,3
2005	3,2	4,6	3,9	10,4	12,1	11,3	9,0	10,5	9,7
2006	3,4	4,7	4,0	10,2	12,2	11,2	8,7	10,5	9,6
2007	3,2	4,5	3,9	10,2	12,4	11,3	8,8	10,6	9,7

* A felvételt megelőző 4 hétben oktatásban részt vevő 25–64 éveseknek a teljes 25–64 éves népességen belüli aránya.

* Percentage of the population aged 25–64 participating in education and training over the four weeks prior to the survey.

a) Magyarországi adatok 1998-tól állnak rendelkezésre.

a) Hungarian data have been available since 1998

Forrás: Magyarország – KSH munkaerő-felmérés, nemzetközi adatok – EU Labour Force Survey, New Cronos

Source: Hungary – Labour Force Survey of the HCSO, international data – EU Labour Force Survey, New Cronos

A népesség tanulási, továbbképzési aktivitásáról ad képet az egész életen át tartó tanulás indikátora. A fejlett piacgazdaságokban az oktatás-képzés egyre kevésbé fejeződik be az iskolarendszertől való kilépéssel, a szakképesítés megszerzésével. A folyamatos technológiai fejlődés szükségsszerűvé teszi a képzésbe való többszöri bekapcsolódást, a rendszeres továbbképzést, a gazdasági szerkezet átalakulásával járó szakmaváltást. Az egyén egész életén át tartó tanulási folyamata a munkaerőnek a gazdaság által megkövetelt változó igényekhez való alkalmazkodását szolgálja. Mindemellett átfog minden olyan tervszerű tanulási tevékenységet, melynek célja ismeretek szerzése, illetve készségek és kompetenciák fejlesztése.

1998–2002 között a munkaerő-felmérés adatai szerint a 25–64 éves népességen belül azoknak a részaránya, akik részt vettek valamiféle iskolarendszerű, vagy iskolarendszeren kívüli képzésben, 3% körül alakult. Ez 2003-ban mintegy 1,5 százalékpontos ugrásszerű növekedés után 2007-ig évi 4% körüli szinten állandósult, ami jelentősen eltér az uniós átlagtól: kevesebb, mint a fele. Míg az uniós régi tagországaiban a 25–64 évesek több mint egytizede számol be oktatásban, képzésben való részvételéről, addig Magyarországon csak minden 25. ehhez a korcsoportba tartozó személy.

The indicator of life-long learning gives a picture about the learning and training activity of the population. In developed economies it is more and more characteristic that learning and training is not finished when someone gets out of the education system and obtains qualification. The continuous technological development requires regular training or change of profession due to the transformation of the economic structure. Life-long learning serves the adjustment of the labour force to the changing demands of the economy. Besides, it comprehends all planned learning activities which aim at obtaining knowledge or improving abilities and competencies.

According to the data of the Labour Force Survey between 1998 and 2002, the share of people participating in some kind of formal or non formal education in the total population aged 25-64 was around 3%. This share, after a great increase of nearly 1.5 percentage points in 2003, became steady on a level of around 4% till 2007 which differs significantly from the EU average, i.e. it is less than half of the average. While in the old EU member states more than one tenth of the population aged 25-64 state that they participate in education or training, in Hungary only every 25th person belonging to this age-group does so.

Magyarországon és az unióban is általában több nő részese az egész életen át tartó tanulásnak, mint férfi.

Az ok nem feltétlenül csak a felnőtt korú népesség alacsonyabb tanulási szándékában vagy lehetőségeiben keresendő. Feltételezéseink szerint sokan nem vesznek számításba olyan képzéseket a kérdés megválaszolásakor, melyek rövidebb ideig tartanak, egy-két napos betanítási folyamatot jelentenek, vagy esetleg nem munkához kapcsolódóak.

In Hungary and in the EU in general more women are involved in life-long learning than men.

The reason is not absolutely only the less learning intention or possibilities of the adult population. According to our assumptions, when answering the question, many people do not take into account shorter, one- or two-day-long trainings or trainings which are not connected to the job.

3.14. Rosszul olvasó tanulók aránya *Low reading literacy performance of pupils*

A rosszul olvasók aránya megadja azoknak a tanulóknak az arányát, akik egyest, vagy rosszabb értékelést kaptak a PISA kombinált szövegértési teszten.

The indicator presents the share of 15-year-old pupils who are at level 1 or below of the PISA combined reading literacy scale.

A szövegértés a tanulóknak az életük során előforduló írásbeli információk felhasználásának képességét méri. Ez az adat a nemzetközi tanulói teljesítménymérésből (PISA) származik, ami az OECD által kidolgozott nemzetközileg standardizált felmérés a 15 éves tanulók körében. A PISA definíciója szerint a szövegértés az írásbeli információk megértése, felhasználása és értelmének visszaadása, valamilyen egyéni cél elérésének, tudás- vagy képességfejlesztésnek, illetve a társadalom életében való részvételnek céljából. Az 5 fokozatú skálán az egyes és alacsonyabb szintű teljesítmény azt jelenti, hogy a tanulók valószínűleg nem érnek el sikereket a PISA által mérni kívánt legalapvetőbb olvasási készségekben. Ezeknek a tanulóknak komoly nehézségeik vannak, amikor a szövegértés hatékony használatával más területen tudásukat és készségeiket kell fejleszteniük.

Reading literacy focuses on the ability of students to use written information in situations which they encounter in their life. The data are coming from the Programme for International Student Assessment (PISA) which is an internationally standardised assessment that was developed by the OECD and administered to 15-year-olds in schools. In PISA, reading literacy is defined as understanding, using and reflecting written texts, in order to achieve one's goals, to develop one's knowledge and potential and to participate in society. Proficiency at Level 1 and below means that the pupils are not likely to demonstrate success on the most basic type of reading that PISA seeks to measure. Such students have serious difficulties in using reading literacy as an effective tool to advance and extend their knowledge and skills in other areas.

Rosszul olvasó tanulók aránya
Share of pupils with low reading literacy

	(%)		
Megnevezés <i>Denomination</i>	2000	2003	2006
Magyarország <i>Hungary</i>	22,7	20,5	20,6
EU-27	21,3	..	24,1

2006-ban az EU-27 országok diákjainak 24,1%-a, egyre növekvő hányada ért el alacsony szintű teljesítményt a PISA-felmérés szövegértés részében. Az országok között nagy különbségek mutatkoztak: Finnországban a két leggyengébb diákcsoport együtt nem érte el az 5%-ot, míg Bulgáriában és Romániában az 50%-ot is meghaladta. A többi EU-tagországban 12 és 32% között változott a nem megfelelő szövegértésű diákok aránya, Magyarországon 20,6% volt.

In 2006, 24.1% of EU countries' pupils reached only the requirements of low level in the reading literacy part of PISA, and this rate is increasing. There are great differences among countries: in Finland, the rate of the 2 weakest groups is below 5%, while the same rate is over 50% in Romania and Bulgaria. In the rest of the EU countries, the rate of low reading literacy performance pupils is between 12% and 32%, this rate is 20,6% in Hungary.

3.15. Számítógépes ismeretek *Individuals' level of computer skills*

A számítógépes ismeretek indikátora megadja a különböző szintű számítógépes ismeretekkel rendelkező 16–74 éves lakosok arányát a teljes azonos korintervallumú lakosságra vetítve.

The indicator of individuals' level of computer skills presents the share of individuals having basic, medium and high level computer skills in the total population aged 16–74.

A vizsgált számítógépes ismeretek köre 2007-ben az alábbi volt:

- ▶ fájlok, mappák kezelése (másolása, törlése, áthelyezése),
- ▶ szövegszerkesztő használata (szövegrészek másolása, kivágása és beillesztése dokumentumon belül, pl. Word),
- ▶ táblázatkezelő használata /matematikai alpműveletek (összeadás, kivonás, szorzás, osztás) végzése matematikai képletek segítségével, pl. Excel-ben/,
- ▶ fájl tömörítése (pl. WinZip használatával),
- ▶ új eszközök csatlakoztatása, installálása (nyomtató, modem stb.),
- ▶ számítógépes program írása speciális programnyelv használatával.

A felmérésnél azok a személyek, akik a 6 művelet közül egyiket sem jelölték meg, nem rendelkeznek számítógépes ismeretekkel, akik 1 vagy 2 műveletet végeznek a felsoroltak közül, alapszintű számítógépes ismeretekkel bírnak, akik 3–4-et, középszintűvel, akik 5 vagy 6-ot, felsőszintűvel.

Skills surveyed in 2007 were:

- ▶ *copy or move a file or folder;*
- ▶ *use copy and paste tools to duplicate or move information on screen;*
- ▶ *use basic arithmetic formula (add, subtract, multiply, divide) in a spreadsheet;*
- ▶ *compress files;*
- ▶ *connect and install new devices, e.g. a printer or modem;*
- ▶ *write a computer programme using a specialised programming language.*

In the survey, persons who carried out none of these six items had no computer skills, those who carried out 1 or 2 of the six computer-related items had low level of basic computer skills, those who carried out 3 or 4 computer-related items had medium level, and those carrying out 5 or all items had high level of basic computer skills.

Különböző szintű számítógépes ismeretekkel rendelkezők aránya az adott korcsoporton belül
Share of individuals with different levels of computer skills in the given age-group

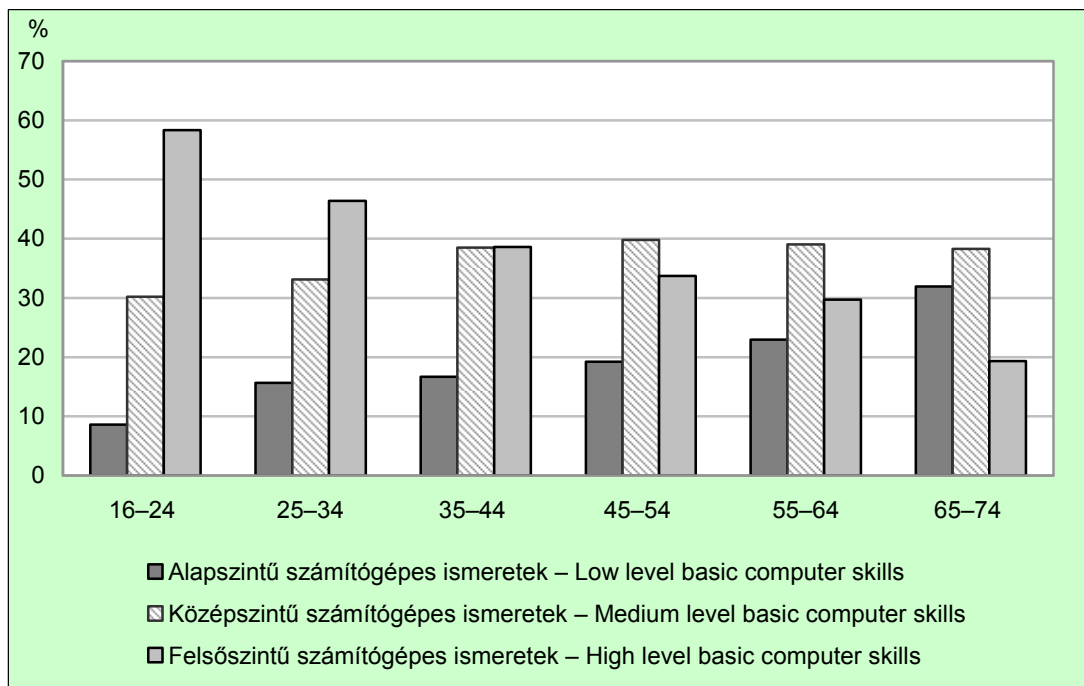
Korcsoport Age-group	(%)					
	Alapszintű ismeretek Low level basic computer skills		Középszintű ismeretek Medium level basic computer skills		Felsőszintű ismeretek High level basic computer skills	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007
16–24	8,9	7,8	28,9	27,5	52,6	53,2
25–34	12,8	12,8	25,8	27,1	36,8	38,0
35–44	11,8	12,5	25,8	28,8	27,0	28,9
45–54	10,5	11,1	21,4	23,1	17,0	19,6
55–64	9,5	9,1	13,5	15,4	10,0	11,7
65–74	3,5	4,8	4,8	5,7	2,5	2,9
Összesen Total	10,0	10,1	21,0	22,2	25,3	26,6

Megjegyzés: az azonos korcsoportba tartozó teljes népesség arányában.
Note: as a percentage of the total population in the same age-group.

A 2007-es felmérés szerint a magyar lakosság 62,4%-a használt már életében számítógépet. A számítógépes ismeretekre vonatkozó kérdések a használat színvonalának megismerését célozták meg. A 16–44 évesek átlagot meghaladó arányban rendelkeznek felsőszintűnek tekintett számítógépes ismeretekkel. Közülük is kiemelkednek a 16–24 éves fiatalok, akiknek több mint fele magasszintű számítógép-használó.

According to the survey in 2007, 62.4% of the Hungarian population have used already computer in their life. The questions regarding computer skills aimed at getting information on the level of usage. The share of persons aged 16-44 having high level computer skills is over the average. Among them the share of young people aged 16-24 is even more outstanding, more than half of them have high level computer skills.

**Különböző szintű számítógépes ismeretekkel rendelkezők aránya
a korcsoport összes számítógéphasználójára vetítve, 2007**
**Share of individuals with different levels of computer skills
in the total population using computer in the given age-group, 2007**

3.16. Internetes ismeretek *Individuals' level of internet skills*

Az internetes ismeretek indikátora megadja a különböző szintű internetes ismeretekkel rendelkező 16–74 éves lakosok arányát a teljes azonos korintervallumú lakosságra vetítve.

The indicator of individuals' level of internet skills presents the percentage of individuals having basic, medium and high level internet skills on the basis of the total population aged 16–74.

A vizsgált internetes műveletek köre 2007-ben az alábbi volt:

- ▶ keresőoldalak használata (pl. Google, Yahoo, Alta-vizsla),
- ▶ e-mail küldése csatolt fájlal (dokumentum, kép stb),
- ▶ üzenetküldés chatszobákba, hírcsoportokba vagy on-line vitafórumokra,
- ▶ internet használata telefonhívásra,
- ▶ fájlmegosztó rendszerek (peer-to-peer) használata filmek, zene stb. cseréjére,
- ▶ weboldal készítése.

Skills surveyed in 2007 were:

- ▶ *using a search engine to find information*
- ▶ *sending e-mails with attached files*
- ▶ *posting messages to chatrooms, newsgroups or an online discussion forum*
- ▶ *using the internet to make telephone calls*
- ▶ *using peer-to-peer file sharing for exchanging movies, music, etc.*
- ▶ *creating a web page*

A felmérésnél azok a személyek, akik a 6 művelet közül egyiket sem jelölték meg, nem rendelkeznek internetes ismeretekkel, akik 1 vagy 2 műveletet végeznek a felsoroltak közül, alapszintű internetes ismeretekkel bírnak, akik 3–4-et, középszintűvel, és akik 5 vagy 6-ot, felsőszintűvel.

In the survey, persons who carried out none of these six items had no internet skills, those who carried out 1 or 2 of the six Internet-related items had low level of basic internet skills, those who carried out 3 or 4 Internet-related items had medium level, and those carrying out 5 or all items had high level of basic internet skills.

Különböző szintű internetes ismeretekkel rendelkezők aránya az adott korcsoporton belül ***Share of individuals with different levels of internet skills in the given age-group***

Korcsoport <i>Age-group</i>	(%)					
	Alapszintű ismeretek <i>Low level basic internet skills</i>		Középszintű ismeretek <i>Medium level basic internet skills</i>		Felsőszintű ismeretek <i>High level basic internet skills</i>	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007
16–24	27,0	19,4	40,5	47,1	16,8	20,6
25–34	28,9	28,4	27,0	34,1	10,1	11,5
35–44	29,1	29,2	20,0	26,7	5,2	6,2
45–54	23,2	25,9	13,4	18,9	4,2	3,9
55–64	15,7	18,0	7,1	12,2	1,3	1,6
65–74	5,4	5,1	1,8	2,9	0,4	0,7
Összesen						
<i>Total</i>	22,6	22,2	19,1	24,5	6,6	7,6

Megjegyzés: az azonos korcsoportba tartozó teljes népesség arányában.
Note: as a percentage of the total population in the same age-group.

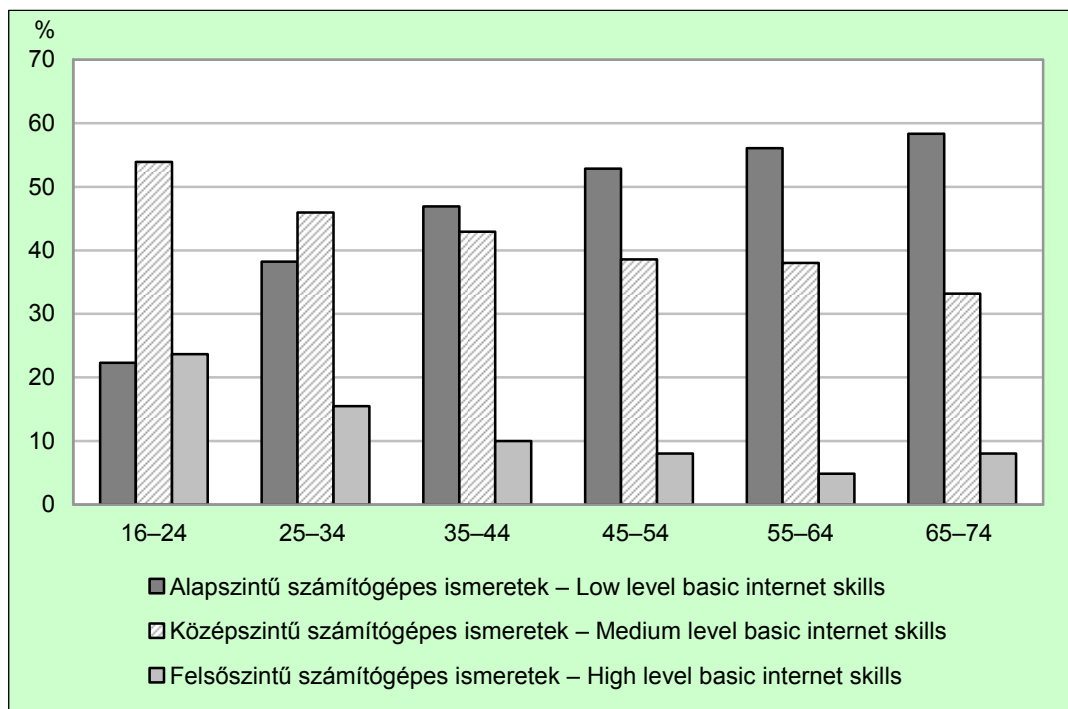
2007-ben a magyar lakosság 54,4%-a használt már életében internetet. Az internethasználati műveletekre vonatkozó kérdések a használat színvonalának felmérését célozzák. 2006-ban a lakosság nagyobb része főleg alapszintű internetes ismeretekkel rendelkezett, 2007-re a

In 2007, 54.4% of the Hungarian population have used already internet in their life. The questions regarding internet skills aimed at getting information on the level of usage. In 2006 a larger part of the population had mainly low level basic internet skills, by 2007 this shifted to medium level knowledge.

súlypont áttolódott a középszintű ismeretekre. Alapszintű ismeretekkel saját korcsoportjukon belül legnagyobb arányban a 35–44 évesek rendelkeznek, míg a középszintű ismeretek esetében, csakúgy, mint a felsőszintűekében, a 16–24 éves korosztály tagjai bírnak a legmagasabb arányszámmal.

Persons aged 35–44 with low level basic internet skills have the highest proportion in their own age-group, while in case of medium level and high level internet skills the rate is the highest among persons of the age-group 16–24.

Különböző szintű internethasználoi ismeretekkel rendelkezők aránya a korcsoport összes internethasználójára vetítve, 2007
Share of individuals with different levels of internet skills in the total population using internet in the given age-group, 2007

Demográfiai változások

Demographic changes

Első szint – Level 1	Második szint – Level 2	Harmadik szint – Level 3
4.1. A jelenlegi és a várható függőségi arány <i>Present and expected dependency ratios</i>	Társadalom – Demography	
	4.2. A 65 éves korban várható élettartam nemek szerint <i>Life expectancy at age 65 by gender</i>	4.3. Teljes termékenységi arányszám <i>Total fertility rate</i>
		4.4. Belföldi vándorlás <i>Internal migration</i>
	Időskorúak jövedelmi helyzete – Old-age income adequacy	
	4.5. A 65 év feletti és a 65 év alatti személyek átlagos jövedelmének hányadosa <i>Quotient of average income of persons aged over 65 and under 65 years</i>	4.6. A szegénységi küszöb alatt élő 65 év feletti népesség aránya <i>Proportion of persons aged over 65 years living under the poverty line</i>
	Az államháztartás fenntarthatósága – Public finance sustainability	
	4.7. A kormányzati szektor konszolidált bruttó adóssága a GDP arányában <i>General government consolidated gross debt as a proportion of GDP</i>	Átlagos életkor a munkaerőpiac elhagyásakor <i>Average exit age from labour market</i>

Európában a II. világháborút követően a megnövekedett születésszám egészen az 1960-as évekig jellemző volt, az akkor született generáció az elkövetkező 25 évben éri el a nyugdíjkorhatárt. Vannak azonban más, hosszabb távú strukturális tényezők, amelyek befolyásolják a társadalom korösszetételét. Európában ma az emberek hosszabb ideig élnek, mint korábban, és a gyermekvállalási hajlandóság a stabil népesség fenntartásához szükséges szint alatt van. A bevándorlás némileg ellensúlyozza a fenti hatásokat, annak jelenlegi szintje azonban túl alacsony a nagymértékű kompenzációhoz. Mindezek eredményeképpen a generációk közötti arány eltolódik, a középkorúak és idősök részaránya növekszik a fiatalok arányához képest.

A fenti demográfiai változásoknak mélyreható következményei vannak. Az Európai Tanács 2000. márciusi lisszaboni ülésén célul tűzte ki annak vizsgálatát, hogy az öregedő népességet számba vevő közfinanszírozás hosszú távon fenntartható-e. A 2001 márciusában Stockholmban meghozott uniós célkitűzés szerint az EU-ban az 55–64 évesek foglalkoztatottsági arányát 2010-ig 50%-ra kell emelni. Ugyanezen év júniusában a göteborgi Európai Tanács-ülés lezárásaként kimondták, hogy az öregedő társadalom kihívásainak leküzdésére átfogó stratégia szükséges.

A 2002-ben Laekenben tartott Európai Tanács-ülés többek között a nyugdíjak és a nyugdíjrendszerek finanszírozásának fenntarthatóságára vonatkozóan is megfogalmazott célkitűzéseket. A 2002-es barcelonai tanácsülés iránymutatásokat készített az egészségügy és az idősgondozás területén a kitűzött célok (elérhetőség, minőség és a rendszerek finanszírozhatóságának fenntartása) alapján, ugyanakkor elismerte, hogy az uniós egészségügyi rendszerek a szolidaritás, egyenlőség és egyetemesség elvén alapulnak.

Az Európai Tanács 2003-as brüsszeli ülésén arra ösztönözte a tagállamokat, hogy „a nemzeti munkaerőpiacokat alakítsák át az idősök, a nők, a bevándorlók és a fiatalok munkaerő-kínálatának növelésével, az aktív öregség támogatásával, a korai nyugdíjba vonulás visszaszorításával”.

Az EU megújított stratégiája külön fejezetben tér ki az integráció, a demográfia és a migráció kérdéseire, általános célkitűzésként az integráción alapuló társadalom kialakítására szólít fel a generációk közötti és azokon belüli szolidaritás figyelembe vételével, valamint a lakosság életminőségének – mint a tartós egyéni jólét előfeltételének – biztosítása és javítása által.

A témakör indikátorai az alábbi három alfejezetbe sorolhatóak:

1. **Társadalom**, ami a várható élettartam, belső vándorlás és a termékenységi arányszám alapján jellemezhető.
2. **Időskorúak jövedelmi helyzetének** megállapítása két mutatóra épül: a 65 év feletti és a 65 év alatti személyek átlagos jövedelmének hányadosa, és a szegénységi küszöb alatt élő 65 év feletti népesség aránya.
3. **Az államháztartás fenntarthatósága**, ami a kormányzati szektor konszolidált bruttó adóssága a GDP arányában elnevezésű mutatón alapszik.

The post-war baby boom lasted well into the 1960s in Europe, and the then born generation will continue to reach retirement age over the next 25 years. However, there are other, longer-term structural factors which are also influencing the age distribution of the population. Europeans are living longer than they used to and their birth rate has fallen well below the level needed to sustain a stable population. Although immigration may compensate to some extent for these effects, current levels are too low to make a major contribution. As a result the balance between the generations is changing and the numbers of middle-aged and elderly people are growing in relation to the young.

These demographic changes have profound implications. The European Council, at its meeting in Lisbon in March 2000, requested an assessment of the long-term sustainability of public finances, examining the impact of ageing populations. At Stockholm, in March 2001, it was agreed to set an EU target for increasing the average EU employment rate among 55–64 year-old people to 50% by 2010. In June of the same year, the conclusions from the Gothenburg Council emphasised the need for a comprehensive approach to meet the challenges of an ageing society.

The Laeken Council (2002) set out objectives among others concerning the financial sustainability of pensions and pensions systems. The Barcelona Council (2002) prepared orientations in the field of healthcare and care for the elderly based on the objectives set (accessibility, quality, financial sustainability of systems), while recognising at the same time that all health systems in the EU are based on the principles of solidarity, equity and universality.

At the Brussels meeting in March 2003 the European Council urged Member States to reform national labour markets by increasing labour supply particularly amongst older people, women, immigrants and young people; by encouraging active ageing and by discouraging early retirement.

The renewed strategy of the EU devotes a separate chapter to the issues of social inclusion, demography and migration, requesting, as a general objective, to establish a society based on social inclusion, by considering solidarity between and within generations, and by ensuring and improving the quality of life – as the precondition of durable individual well-being – of the population.

The indicators of the theme can be classified into the following three sub-chapters:

1. **Demography**, which can be described by life expectancy, internal migration and fertility rate.
2. **Old-age income adequacy** is measured by two indicators: the quotient of average income of persons aged over 65 and under 65 years, and the proportion of persons aged over 65 years living under the poverty line.
3. **Public finance sustainability**, which is based on the indicator of general government consolidated gross debt as a proportion of GDP.

4.1. A jelenlegi és a várható függőségi arány Present and expected dependency ratios

A függőségi arányban az aktív korú népességhez a náluk fiatalabb és idősebb népesség létszámát viszonyítjuk. A mutatószám a demográfiában dimenzió nélkül értelmezendő. Aktív életkorúaknak jelenleg a 20–59 éveseket tekintjük. A 20 éves alsó korhatár az iskolai tanulmányok befejezéséhez, a 60 éves felső korhatár az öregségi nyugdíjazáshoz kapcsolódik. A függőségi arány kifejezi az egy aktív korúra jutó eltartási kötelezettséget.

The dependency ratio is defined as the ratio of persons of young and old ages to the persons of working age. The indicator is to be interpreted with no dimensions in demography. At present persons aged 20–59 years are considered persons of working age. The lower age limit of 20 years is related to the completion of studies at school, while the upper age limit of 60 years to old-age retirement. The dependency ratio expresses the support burden per person of working age.

A mutató értékét hosszabb távon befolyásolja a gyermekvállalás és a halandóság alakulása, valamint a vándormozgalom. A függőségi arány történelmi változásának általános trendje a magas szintről történő lecsökkenés a gyermekvállalás mérséklődésének hatására, majd az alacsony szintről történő felnövekedés az életkor kitolódásának következtében. Ez utóbbi trend bontakozik ki napjainkban, különösen erőteljesen a fejlett országokban, és állít a társadalmak elé rendkívül komoly hosszú távú kihívásokat.

The value of the indicator is influenced in the long run by fertility, mortality and migration. The general trend in the historic change of the dependency ratio is a decrease from a high level due to the decline in the number of births, followed by a rise from a low level because of shifting life expectancy. This latter trend develops nowadays – especially markedly in developed countries – and makes extraordinarily serious long-term challenges for societies.

A függőségi arány értékét alapvetően befolyásolja az, hogy kiket tekintünk aktív korúaknak. Napjaink tendenciája az aktív kor alsó és felső határának emelkedése, előbbi a hosszabb iskolázás, utóbbi a javuló életkilátások miatt. Ebben a folyamatban az életút belső arányainak megőrzése szükségesnek mutatkozik a népességfejlődés fenntarthatóságához.

The value of the dependency ratio is basically influenced by the definition of working age. The present trend is the rise of the lower and upper limits of working age, the former because of longer time spent in education, while the latter due to improving life span. Keeping the internal ratios of life path seems to be necessary in this process to ensure the sustainability of population development.

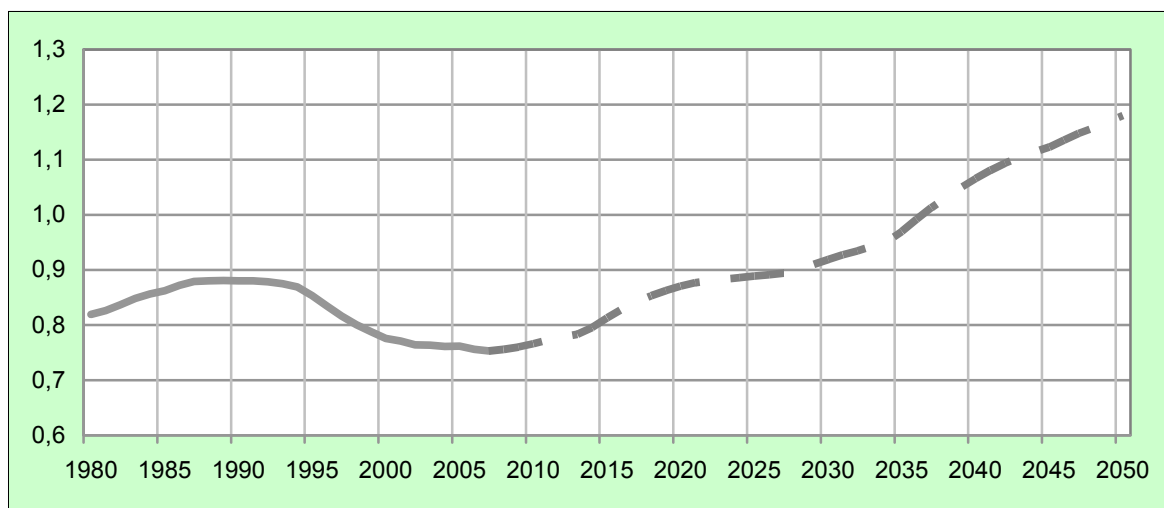
A függőségi arány alakulása
Change of the dependency ratio

Időszak – Period	Függőségi arány – Dependency ratio
1980	0,819
1985	0,862
1990	0,880
1995	0,853
2000	0,771
2005	0,762
2010	0,765
2015	0,813
2020	0,870
2050	1,180
2100	1,434

Magyarországon 1980 elején a függőségi arány értéke 0,819 volt, tehát 1000 aktív korúra 819 nem aktív korú jutott. Az 1990-es évek termékenységi hullámvölgye a mutató értékét 0,8 alá vitte, a legalacsonyabb értéket 2006-ban figyelhettük meg (0,756). Ez egyúttal a hosszabb távú trend mélypontja is, mivel az előreszámítások a jövőben folyamatos és jelentős emelkedést jeleznek. A függőségi arány értéke 2050-ben 1,2, 2100-ben 1,4 körül lehet a népesség-előreszámítás alapváltozata szerint.

At the beginning of 1980 the dependency ratio was 0.819 in Hungary, i.e. there were 819 persons out of working age per 1000 persons of working age. The fertility fall in the 1990s reduced the indicator value to under 0.8, and the lowest value was observed in 2006 (0.756). This was at the same time the bottom of the long-term trend, since projections predict a continuous and significant rise in the future. The value of the dependency ratio is expected to be around 1.2 in 2050 and about 1.4 in 2100 according to the baseline variant of population projections.

Teljes függőségi arány az országos előreszámítás alapján
Total dependency ratio based on national projection

Magyarázat: a teljes függőségi arány = (0–19 évesek + 60–x évesek)/20–59 évesek.

Explanatory note: total dependency ratio=(persons aged 0–19 years + persons aged 60–x years)/persons aged 20–59 years.

Megjegyzés: az előreszámítás több változatban készült, az ábra az alapváltozat szerinti alakulást mutatja.

Notes: several projection variants were made, and the figure shows the baseline variant.

Forrás: KSH Népeségtudományi Kutató Intézet, Előreszámítási adatbázis, 2006/2007

Source: Projection database 2006/2007 of the Demographic Research Institute at HCSO

A függőségi arány területi maximumai és minimumai, 2006
Maximums and minimums of the dependency ratio by territorial units, 2006

Függőségi arány Dependency ratio	Budapesti kerületek Districts in Budapest	Statistikai kistérségek Statistical micro-regions	Megyék Counties	Régiók Regions
Maximum Maximum	0,948	0,965	0,821	0,814
Minimum Minimum	0,583	0,669	0,716	0,725

Forrás: KSH Népeségtudományi Kutató Intézet, Előreszámítási adatbázis, 2006/2007

Source: Projection database 2006/2007 of the Demographic Research Institute of HCSO

A belső és részben a nemzetközi vándormozgalom, továbbá a termékenység és halandóság területi különbségei jelentős eltéréseket okoznak a függőségi arány területi alakulásában. Általában véve a függőségi arány alacsonyabbnak mutatkozik a városokban, mint a községekben az intenzív bevándorlás miatt. Viszont a szuburbanizációs időszakokban, illetve amikor a bevándorlási források elapadnak, a városi népesség függőségi aránya gyors ütemben közeledik az átlaghoz, sőt esetenként (példa erre néhány budapesti elitkerület) lényegesen fölé is kerülhet.

A 2. táblázat a függőségi arány területi értékeinek differenciáltságát mutatja be, viszonyításként az országos érték: 0,756.

The regional disparities of internal and partly international migration as well as of fertility and mortality may cause different regional patterns of the dependency ratio. In general the dependency seems to be lower in towns than in villages because of intensive immigration from the rural areas. However, in periods of suburbanisation and when the sources of migration dry up, the dependency ratio of urban population approaches the average at a high rate, and in certain cases (e.g. some elite districts in Budapest) may even exceed that essentially.

Table 2 presents the differentiation of the dependency ratio by territorial units. For the sake of comparison: the national value is 0.756.

4.2. A 65 éves korban várható élettartam nemek szerint

Life expectancy at age 65 by gender

Ez az indikátor megmutatja, hogy a 65 évet betöltött férfiak és nők az adott év halandósági viszonyai mellett még hány további életévre számíthatnak. A mutató az életkörülmények javulásáról ad tájékoztatást, különösen egészségügyi és táplálkozási szempontból.

This indicator shows how many further years of lifetime can be expected by males and females at the age of 65 years under the mortality conditions of the given year. The indicator informs on the improvement of living conditions, especially from the point of view of health and nutrition.

Az EU megújított stratégiájának (SDS) célja csökkenteni az életmódhoz kapcsolódó, krónikus betegségek növekedését, főként a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű csoportokban és területeken.

The renewed EU strategy (SDS) aims to cut the increase of chronic diseases related to lifestyle, especially in groups and areas having disadvantages from socio-economic aspects.

A férfiak és a nők 65 éves korban várható élettartama

Life expectancy of males and females at the age of 65 years

Nem Gender	(év – year)											
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Férfi Male	12,07	12,11	12,20	12,21	12,14	12,49	13,04	13,04	12,88	13,14	13,11	13,40
Nő Female	15,75	15,63	15,90	15,96	15,80	16,17	16,74	16,79	16,68	16,94	16,88	17,20

A 65 éves korban még várható élettartam hazánkban a férfiak esetében 2006-ban 13,4 év, nők esetében 17,2 év volt. 1995-ben ennek a mutatónak az értéke 12,1, illetve 15,8. 1995 és 2006 között az emelkedés férfiaknál 1,3, nőknél 1,5 év.

In Hungary life expectancy at age 65 was 13.4 years among males, and 17.2 years among females in 2006. The respective values of this indicator were 12.1 and 15.8 in 1995. Between 1995 and 2006 the rise was equivalent to 1.3 years for males and 1.5 years for females.

Magyarországon a 65 éves férfiak és nők életkilátásai lényegesen különböznek egymástól, a két nem közötti különbség 2006-ban közel 4 év volt.

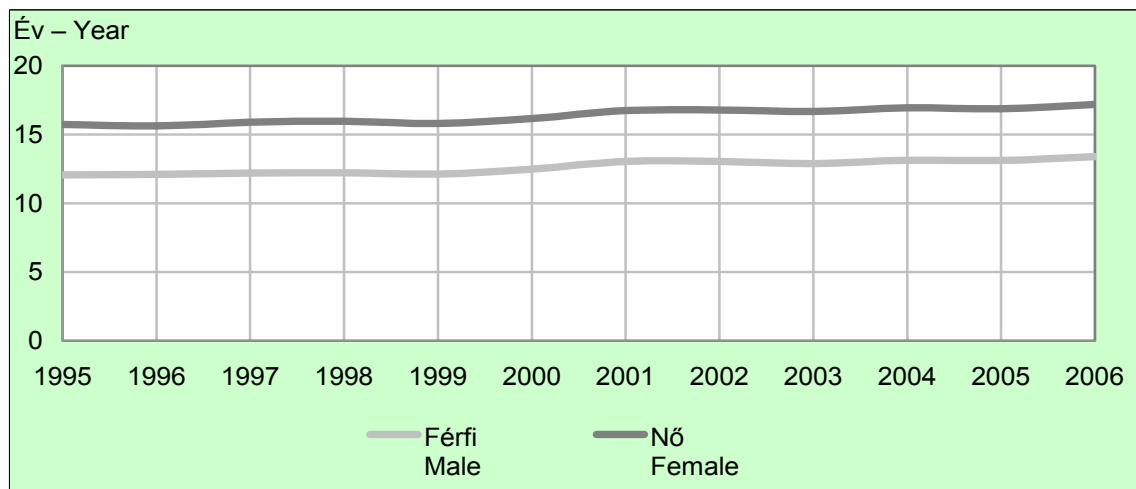
The living prospects of 65 year-old males and females are quite different in Hungary. The gap between the two genders was nearly 4 years in 2006.

2005-ben a 65 éves életkorban még várható életévek EU-átlaga a férfiaknál 16,4 év, a nőknél 20,3 év volt, ez mind a két nem esetén 3 évvel magasabb, mint hazánkban.

In 2005 the average of years of lifetime expected at age 65 was 16.4 years for males and 20.3 years for females in the EU, which was 3 years more in case of both genders than in Hungary.

A férfiak és nők 65 éves korban várható élettartama

Life expectancy of males and females at the age of 65 years

4.3. Teljes termékenységi arányszám Total fertility rate

A teljes termékenységi arányszám azt fejezi ki, hogy egy nő élete folyamán hány gyermeknek adna életet az adott év kor szerinti születési gyakorisága mellett. Egy hipotetikus generáció befejezett termékenységet jelzi, amit az adott évi női korszpecifikus termékenységi arányszámok összegzésével számítunk ki.

Total fertility rate expresses the average number of children that would be born alive to a woman during her lifetime if she were to pass through her childbearing years conforming to the age-specific fertility rates of a given year. It indicates the completed fertility of a hypothetical generation, which is calculated by summing the female age-specific fertility rates of a given year.

A jövőbeni népesség nagyságát és kormegoszlását befolyásoló egyik fontos tényező az élveszületések számának alakulása, amit a szülőképes korú nők számán kívül a termékenység szintje határoz meg. A termékenység szintjének mérésére a leggyakrabban a teljes termékenységi arányszámot használjuk. Ez a mutató méri a reprodukció szintjét is: 2,1-es értéke jelzi a népesség egyszerű reprodukcióját, ha a többi tényezőt változatlanak tekintjük. A mutató nemzetközi és időbeli összehasonlításra alkalmas, mert kiszűri a korösszetétel különbségéből adódó hatást. Hátránya ugyanakkor, hogy érzékeny a születések időzítéséből adódó hatásokra, ezért érdemes hosszabb távon figyelembe venni a mutató alakulását. Amennyiben a mutató értéke tartósan a reprodukciós szint alatt vagy felett van, akkor ez a népesség számának, korösszetételének változását eredményezi. A reprodukciós szintnél alacsonyabb termékenység a népesség öregedéséhez és hosszabb távon létszámának csökkenéséhez vezet, amelynek következményeivel egyre inkább szembesülnek az egyes országok. Ez a folyamat hatással van a gyermekgondozási és oktatási intézmények, illetve az idősgondozással, nyugdíjakkal kapcsolatos ellátások iránti igények jövőbeni alakulására.

One of the important factors influencing the size and age distribution of the future population is the number of live births, which is determined by fertility rate in addition to the number of females of child-bearing age. To measure the level of fertility total fertility rate is used the most often. This indicator also measures the level of reproduction: its value of 2.1 indicates the simple reproduction of the population if the other factors are considered unchanged. The indicator is appropriate for international and chronological comparisons because it eliminates the effect of differences in age structure. However, it has the disadvantage that it is sensitive to the effects of the timing of births, therefore it is worth to consider the indicator in the long run. If the value of the indicator is lastingly lower or higher than the level of reproduction then this results in changing size or age structure of the population. Fertility under the level of reproduction leads to the ageing of the population and to the decrease of its number in the long term, the consequences of which are more and more apparent in different countries. This process influences the future needs for child care and educational institutions and for elderly care and pension provisions.

Teljes termékenységi arányszám
Total fertility rate

Terület – Area	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Magyarország Hungary	1,57	1,45	1,37	1,33	1,29	1,33	1,31	1,31	1,28	1,28	1,32	1,35
EU ^{a)}	1,47	1,45	1,44	1,44	1,44	1,47	1,45	1,45	1,47	1,49	1,50	1,50
EU-15	1,45	1,46	1,46	1,48	1,48	1,51	1,50	1,50	1,53	1,55	1,56	..
EU tagok 2004 óta EU members since 2004	1,53	1,42	1,37	1,33	1,31	1,32	1,25	1,25	1,24	1,26	1,28	1,30

a) Vizsgált év tagországi adatainak átlaga.

a) Average of data on member states in the examined year.

Forrás: WHO European health for all database (WHO Regional office for Europe), KSH Demográfiai évkönyv, 2006

Source: WHO European health for all database (WHO Regional office for Europe), Demographic Yearbook of HCSO, 2006

Magyarországon a termékenység szintje már hosszú ideje nem biztosítja a népesség egyszerű reprodukcióját. A teljes termékenységi arányszám csökkenésének üteme különösen az 1990-es években gyorsult fel, s 2003-ban érte el a történelmi minimumot az 1,28-as értékkel. 2006-ra az egy nőre jutó gyermekek száma 1,35-ra emelkedett, ez a népesség egyszerű reprodukciójához szükséges szinttől 35,7%-kal marad el. Az EU-ban ugyanakkor a teljes termékenységi arányszám értéke 1,5 volt.

Fertility level in Hungary has not ensured the simple reproduction of the population for a long time yet. The rate of decrease of total fertility rate accelerated particularly in the 1990s, and reached a historic minimum at 1.28 in 2003. The number of children per woman rose to 1.35 by 2006, which was 35.7% lower than what would have been needed for the simple reproduction of the population. At the same time total fertility rate was 1.5 in the EU.

Az Európai Unión belül eltérő a teljes termékenységi arányszám alakulása. 1995-ben még az újonnan csatlakozott országok arányszáma volt magasabb, 2005-ben azonban már jelentős mértékben meghaladta az EU-15 teljes termékenységi arányszáma (1,56) a 2004 óta vagy a 2007-ben csatlakozott országok átlagát (1,28). A különbség kialakulásában döntő hatása az újonnan csatlakozott országok jelentős termékenységcsökkenésének volt.

A jelenlegi alacsony termékenységi szintben szerepe van a nők átalakuló termékenységi magatartásának, a szülések idősebb életkorra történő halasztásának. A későbbi gyermekvállalás nem jár együtt feltétlenül a nők befejezett termékenységének csökkenésével, hiszen életük során pótolhatják elhalasztott szüléseiket, de megnő az esélye annak, hogy az eredetileg tervezettnél kevesebb gyermeket vállalnak. A halasztás hatása azonban rövid távon a született gyermekek számában, a termékenység csökkenésében megjelenik, hozzájárulva a népesség öregedéséhez.

Total fertility rate changes differently within the European Union. Back in 1995 the rate of newly acceded member states was higher, while in 2005 total fertility rate of the EU-15 (1.56) was substantially higher than the average of countries having acceded since 2004 or in 2007 (1.28). The difference was largely due to the significant decline of fertility within the newly acceded countries.

The transforming fertility attitude of females, i.e. the postponement of childbearing to older age also has an impact on the low fertility level at present. Later child-bearing does not necessarily imply the drop of completed fertility of females, since they can make up for their postponed childbearing in their lifetime but they will more probably bear fewer children than originally envisaged. However, the effect of postponement will appear in the short run in the number of live-born children and in the decrease of fertility, contributing to the ageing of the population.

4.4. Belföldi vándorlás Internal migration

A belföldi vándorlás a népesség országon belüli térbeli, földrajzi mozgását követi nyomon. A teljes vándorlási arányszám azt mutatja, hogy egy ember élete folyamán hányszor változtatna állandó vagy ideiglenes lakóhelyet, ha az adott évi vándorlási gyakoriságok tartósan megmaradnának.

Internal migration follows up the geographical movement of population within the country. Total migration rate shows the number of times one person would change her/his permanent or temporary place of residence in her/his lifetime if migration frequencies of a given year prevailed lastingly.

A belföldi vándorlás összefoglaló adatai
Summary data of internal migration

Év Year	Állandó Permanent	Ideiglenes Temporary	Összes Total	Állandó Permanent	Ideiglenes Temporary	Összes Total	Állandó Permanent	Ideiglenes Temporary	Összes Total
	belföldi vándorlás internal migration			belföldi vándorlás ezer lakosra internal migration per thousand population			teljes vándorlási arányszám total migration rate		
1995	210 909	195 714	406 623	20,6	19,1	39,8	2,0	1,6	3,6
1996	208 971	216 903	425 874	20,5	21,3	41,8	2,0	1,8	3,9
1997	219 837	198 978	418 815	21,6	19,6	41,2	2,2	1,6	3,8
1998	224 208	195 696	419 904	22,2	19,3	41,5	2,2	1,7	3,9
1999	220 185	178 869	399 054	21,9	17,8	39,6	2,2	1,5	3,7
2000	229 007	175 972	404 979	22,8	17,6	40,4	2,3	1,5	3,7
2001	216 853	183 024	399 877	21,3	18,0	39,3	2,0	1,5	3,5
2002	232 717	187 002	419 719	22,9	18,4	41,3	2,2	1,6	3,8
2003	242 537	192 834	435 371	23,9	19,0	43,0	2,2	1,6	3,8
2004	218 567	200 897	419 464	21,6	19,9	41,5	2,0	1,7	3,7
2005	222 275	210 878	433 153	22,0	20,9	42,9	2,1	1,8	3,8
2006	253 562	235 633	489 195	25,2	23,4	48,6	2,3	2,0	4,3

A teljes belföldi vándorlási arányszám 2006-ban 4,3 volt, közel 20%-kal magasabb, mint 1995-ben.

In 2006 total migration rate was 4.3, nearly 20% higher than in 1995.

1995-től kisebb-nagyobb ingadozások mellett mérsékelt emelkedés jellemzi a belföldi vándorlást. A belföldi vándorlások száma 2006-ban 489 ezer fő volt, 13%-kal haladta meg az előző évi és 20%-kal az 1995. évi értéket. 2006-ban 254 ezer lakos változtatott állandó és 236 ezer ideiglenes lakóhelyet.

Since 1995 internal migration has moderately risen with smaller or larger fluctuations. The number of internal migration was 489 thousand persons in 2006, 13% and 20% more than in the previous year and in 1995, respectively. In 2006 254 thousand inhabitants changed their permanent and 236 thousand their temporary place of residence.

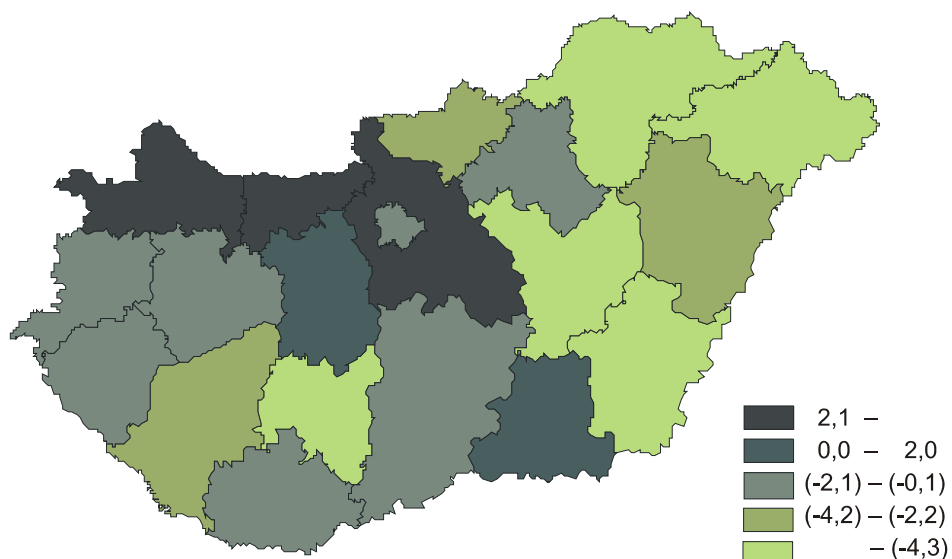
2006-ban Pest, Komárom-Esztergom és Győr-Moson-Sopron megyék voltak a fő vándorlási célterületek. A legnagyobb belföldi vándorlási veszteséget Borsod-Abaúj-Zemplén, Jász-Nagykun-Szolnok és Tolna megye szenvedték el.

In 2006 Pest, Komárom-Esztergom, and Győr-Moson-Sopron counties were the main destinations of migration. Borsod-Abaúj-Zemplén, Jász-Nagykun-Szolnok and Tolna counties suffered the most severe losses due to internal migration.

2006-ban Budapest helyzete sajátos: ugyan még jelentős az elvándorlás, de ennek üteme az elmúlt évek során számottevően mérséklődött.

In 2006 Budapest was a special case: though the out-migration was still significant, its rate slowed down considerably in the last few years.

Ezer lakosra jutó belföldi vándorlási különbség megyénként, 2006
Internal migration difference per thousand population by counties, 2006

4.5. A 65 év feletti és a 65 év alatti személyek átlagos jövedelmének hányadosa *Quotient of average income of persons aged over 65 and under 65 years*

Ez a mutató a 65 évnél idősebbek ekvivalens jövedelmét viszonyítja a 65 évesnél fiatalabbakéhoz. A nyugdíjasok relatív szegénységi helyzetét mutatja, dimenzió nélküli érték.

This indicator compares the equivalized income of persons aged over 65 years to that of persons aged under 65 years. It shows the relative poverty of pensioners, and is a value with no dimension.

Az EU megújított stratégiája (SDS) támogatja a tagállamoknak a szociális védelmi rendszerek korszerűsítésére és fenntarthatóságának biztosítására irányuló erőfeszítéseit.

The renewed strategy of the EU (SDS) supports the efforts of member states to modernise and ensure the sustainability of social protection systems.

A mutató ehhez nyújt támogatást – a két korosztály jövedelmeinek különbsége akkor tekinthető nagyknak, ha a viszonyszám értéke 1-nél jóval kisebb, fordított esetben a nyugdíjasok relatív helyzete jobb, mint az aktív korosztályé.

The indicator can be used for this. The difference between the incomes of the two age-groups is considered large if the ratio is considerably lower than 1. Vice versa, pensioners are in a relatively better situation than the active age-group.

A 65 év feletti és a 65 év alatti személyek átlagos jövedelmének hányadosa*
Quotient of average income of persons aged over 65 and under 65 years*

Időszak <i>Period</i>	Magyarország <i>Hungary</i>	EU-15
2002	0,88	..
2003	0,87	..
2004	1,01	0,84
2005	0,94	0,83

* A laekeni indikátorok továbbfejlesztése kapcsán került sor az ún. nyugdíjasindikátorok kidolgozására 2002-től.

* *"Pensioner indicators" have been elaborated since 2002 by further developing the Laeken indicators.*

Forrás: Eurostat, az Eurostat a felvétel évét közli, míg a KSH a referenciaévet, itt a KSH évbesorolása szerepel

Source: Eurostat. Eurostat discloses the survey year, while HCSO the reference year. Here the method of HCSO is applied

A magyarországi adatok szerint a két korosztályt összehasonlítva a 65 alattiak és 65 felettiak jövedelmi helyzete összességében nem tér el jelentősen egymástól, az arány 94%. Az EU-15-öknél (a régi tagállamokban) a 65 év feletti jövedelme 83–84%-a az aktív korcsoportokénak.

According to data on Hungary the overall income position of persons aged under 65 and over 65 years do not differ considerably from each other when comparing the two age-groups. The rate equals 94%. In the EU-15 (old member states) the income of persons aged over 65 years represents 83–84% of that of active age-groups.

4.6. A szegénységi küszöb alatt élő 65 év feletti népesség aránya Proportion of persons aged over 65 years living under the poverty line

Ez a mutató a medián ekvivalens jövedelem 60%-ánál (azaz a szegénységi küszöbnél) kevesebb jövedelemmel rendelkező 65 év feletti személyek arányát adja meg az összes 65 év feletti személyhez viszonyítva.

This indicator is defined as the ratio of persons aged over 65 years having less income than 60% of the median equivalent income (i.e. the poverty line) to all persons aged over 65 years.

Szegénységi küszöb alatt élő 65 év feletti népesség aránya
Proportion of persons aged over 65 years living under the poverty line

						(%)
Megnevezés Denomination	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Magyarország Hungary	8	12	8	10	6	9
Új tagállamok ^{a)} New member states ^{a)}	8	9	8	9	9	11
EU-15	17	18	19	19	20	20

a) Csehország, Észtország, Ciprus, Litvánia, Lettország, Málta, Lengyelország, Szlovénia, Szlovákia, Magyarország.

a) Czech Republic, Estonia, Cyprus, Lithuania, Latvia, Malta, Poland, Slovenia, Slovakia and Hungary.

Forrás: Eurostat, kivéve Magyarország: 2000–2003-ig HKF, 2004-től EU-SILC (VÉKA)

Source: Eurostat, except for Hungary: HBS for years 2000–2003, EU-SILC from 2004

A 65 év feletti népesség 2005. évi szegénységi mutatója (9%) alatta marad a régi tagállamokban mért értéknek (20%), és az új tagállamokéhoz hasonlóan alakul.

The poverty indicator of the population aged over 65 years (9%) was lower than the proportion measured in old member states (20%), and was similar to that of new member states.

4.7. A kormányzati szektor konszolidált bruttó adóssága a GDP arányában General government consolidated gross debt as a proportion of GDP

A kormányzati szektor konszolidált bruttó adóssága egyike a maastrichti szerződésben megfogalmazott kritériumoknak, amelyek teljesítése feltétele az euróövezethez történő csatlakozásnak. E szerint az államadósság szintje nem haladhatja meg a bruttó hazai termék (GDP) 60%-át, vagy megfelelő mértékben és ütemben kell csökkennie és közelítenie ehhez az értékhez: ez az államháztartás hosszabb távú fenntarthatóságának feltétele.

The consolidated gross debt of the general government is one of the criteria of the Maastricht Treaty, which have to be met in order to enter the euro area. According to the Treaty, the gross government debt must not exceed 60% of the gross domestic product (GDP), or it has to decrease and converge to the threshold to a sufficient extent and at a sufficient rate: this is the requirement of long-term sustainability of government.

A kormányzati szektor bruttó adóssága a GDP százalékában
Gross general government debt as a percentage of GDP

(%)		
Év Year	Magyarország Hungary	EU-27
1995		:
1996	73,7	:
1997	64,0	:
1998	62,0	:
1999	61,1	:
2000	54,2	
2001	52,1	61,0
2002	55,8	60,3
2003	58,0	61,8
2004	59,4	62,1
2005	61,7	62,6
2006	65,6	61,3
2007	66,0	58,7

Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

Magyarországon az államadósság az 1990-es évek második felében fokozatosan, jelentős mértékben csökkent, 2001-ben érte el a minimumát, jóval a maastrichti küszöbérték alatt. Az államadósság azóta folyamatosan emelkedett: 2005-ben újra meghaladta a küszöbértéket, 2007-ben pedig a 10 évvel korábbi szintet túlszárnyalva a negyedik legmagasabb az EU-27 tagországai közül. Az Európai Unió átlagában az adósság 61-63 százalék között ingadozott az évtized első hat évében, 2007-ben viszont jelentősen csökkenve a 60%-os küszöb alá került.

In Hungary the government debt was decreasing gradually and substantially in the second half of the 1990s, and reached the minimum in 2001 – which was far below the 60% threshold. The government debt has been increasing since then: it exceeded the limit again in 2005, and was the fourth highest within the 27 EU member states in 2007, when it surpassed the value recorded 10 years before. In the European Union the average government debt fluctuated between 61% and 63% in the first six years of the decade, but decreased substantially and fell below the 60% threshold in 2007.

Népegészségügy Public health

Első szint – Level 1	Második szint – Level 2	Harmadik szint – Level 3
5.1. Egészségesen várható élettartamok <i>Healthy life years</i>	Egészségi állapot – Health condition	
	5.3. Halálozások kiemelt halálokok és nemek szerint <i>Death rate by major causes of death and by gender</i>	5.4. Öngyilkosság következtében meghaltak aránya, korcsoportok szerint <i>Suicide death rate by age-group</i>
		5.5. Öngyilkosság következtében meghaltak aránya, nemek szerint <i>Suicide death rate by gender</i>
5.2. Születéskor várható élettartam <i>Life expectancy at birth</i>	Az egészséget meghatározó tényezők – Health determining factors	
	5.6. Szalmonellás megbetegedések <i>Incidence of salmonellosis</i>	5.7. A túlsúlyos személyek aránya a 18 év felettiek körében, nemek és korcsoportok szerint <i>Proportion of overweight people among the population over 18 years of age by gender and age-group</i>
		5.8. Dohányzók aránya a 18 év felettiek körében, nemek szerint <i>Proportion of current smokers among the population over 18 years of age by gender</i>
		5.9. Dohányzók aránya a 18–24 évesek körében, nemek szerint <i>Proportion of current smokers among the population aged 18–24 by gender</i>
		5.10. A lakosság légköri szilárdanyag-kibocsátás általi veszélyeztettsége <i>Urban population exposure to air pollution by particulate matter</i>
		5.11. A lakosság ózonkibocsátás általi veszélyeztettsége <i>Urban population exposure to air pollution by ozone</i>
		Zajszennyezés <i>Population living in households considering that they suffer from noise</i>
	5.12. Mérgező vegyi anyagok <i>Index of production of toxic chemicals</i>	5.13. Súlyos munkahelyi balesetek <i>Serious accidents at work</i>

Az Európai Unióról szóló szerződés 152. cikkelye értelmében magas szintű egészségvédelemre van szükség az Európai Közösség tagállamaiban. Az egészség kulcsfontosságú az unió polgárainak jóléte szempontjából, valamint az a polgárok alapvető joga, mindemellett nagymértékben függ a környezet, a mezőgazdaság, az ipar, a kereskedelem, a társadalom és a gazdaság területén hozott politikai döntésektől. Az egészséges népesség a gazdasági fejlődés elengedhetetlen feltétele. Az egészségi állapot javítása, a várható élettartam, valamint az egészségben eltöltött életek számának növelése hosszabb, termelékenyebb aktív korszakot biztosít. A nem megfelelő egészségi állapot növeli az egészségügyi ellátórendszer kiadásait, a munkahelytől távol töltött időtartamot, így az a produktivitás csökkenését eredményezi.

A 152. cikkely értelmében a közösségi program feladata a nemzeti szabályozások kiegészítése, biztosítva a népesség egészségének javítását, a betegség-, illetve járványmegelőzést, a veszélyforrások elkerülésében való segítségnyújtást. Az Európai Tanács Göteborgban 2001 júniusában a népegészségügyet a fenntartható fejlődési stratégia négy leginkább kiemelt területe közé sorolta. Megállapította, hogy az Európai Uniónak intézkedéseket kell hoznia annak érdekében, hogy eloszlassa az állampolgárok élelmiszerbiztonsággal és -minőséggel, a vegyi anyagok használatával, a fertőzőes járványok kialakulásával és az antibiotikumokkal szembeni rezisztenciával kapcsolatos aggodalmait.

Az Európai Parlament és Tanács 2002 szeptemberében határozat formájában elfogadta a közösség első népegészségügyi cselekvési programját, amelynek megvalósítására 2003. január 1. és 2008. december 31. között kerül sor. Az első integrált közösségi egészségügyi program számos fontos fejleményt és előrehaladást eredményezett.

Az Európai Parlament és Tanács 2007. október 23-án fogadta el az egészségügyre vonatkozó második közösségi cselekvési program (2008–2013) létrehozásáról szóló határozatot. A programot – a korábbi gyakorlatnak megfelelően – szélesebb körű európai egészség stratégia részeként indítják, és éves munkaprogramok keretében valósítják meg. Lényeges elvárás, hogy az új program a jelenleg még érvényben lévő szerves folytatásaként működjön, figyelembe véve annak elért eredményeit és értékelését.

A témakör két alfejezetre osztható.

1. **Egészségi állapot**, amit a halálozások (kiemelt halálokok és nemek szerint), illetve az öngyilkosságok (meghaltak aránya, korcsoport és nemek szerint) aránya jellemez.
2. **Az egészséget meghatározó tényezők** közé sorolhatóak a szalmonellás megbetegedések, a mérgező vegyi anyagok termelése, a túlsúlyosság (18 év felettiek körében, nemek és korcsoportok szerint), a dohányzás (18 év felettiek körében, nemek szerint, 18–24 évesek, nemek szerint), a légköri emisszió, valamint a munkahelyi balesetek mindenkor alakulása.

Article 152 of the Treaty establishing the European Community lays down that 'a high level of human health protection shall be ensured in the definition and implementation of all Community policies and activities'. This is a recognition of the fact that health is key to the well-being of European citizens and a fundamental right of people. Nevertheless, it is also heavily dependent on policies in a wide range of areas, including environmental, agricultural, industrial, trade, social and economic issues. The health of the population is also indispensable to economic development. Improvements in health status, and increases in life expectancy and in healthy life years, lead to longer, more productive working lives. Ill health results in healthcare costs, absence from work and a loss in productivity.

The EU Treaty (Article 152) states that 'Community action, which shall complement national policies, shall be directed towards improving public health, preventing human illness and diseases, and obviating sources of danger to human health'. At the Gothenburg European Council in June 2001, public health was singled out as one of the four priority areas for the sustainable development strategy. It was stated that 'the European Union must respond to citizens' concerns about the safety and quality of food, use of chemicals and issues related to outbreaks of infectious diseases and resistance to antibiotics. In September 2002 the European Parliament and Council adopted a resolution concerning the first Community public health action programme to be implemented between 1st January 2003 and 31st December 2008. The first integrated Community health programme resulted in many important developments and progresses.

On 23rd October 2007 the European Parliament and Council adopted the resolution about the second Community public health action programme (2008-2013). In accordance with the earlier practice, the programme will be launched as a part of the wider European health strategy and implemented in the framework of annual work programmes. It is an essential expectation that the new programme should be the integral continuation of the one still in force taking into account its results and evaluation.

The topic is divided in two sub-themes.

1. Health condition which is characterized by the death rate (by main causes of death and by gender) and by the suicide death rate (by age-group and by gender).

2. Among the health determining factors there are the incidence of salmonellosis, the production of toxic chemicals, the proportion of overweight people (among population over 18 years of age by gender and by age-group), the proportion of smokers (among population over 18 years of age by gender and population aged 18-24 by gender), the atmospheric emission and the evolution of accidents at work.

5.1. Egészségesen várható élettartamok Healthy life years

Az egészségesen várható élettartam a fenntartható fejlődés egyik legfontosabb mutatója. Az indikátor kifejezi, hogy egy személy egy adott életkorban (konvencionálisan a születéskor és 65 éves korban, de bármely más életkorra is kiszámíthatóan) hány egészségesen eltöltött évre számíthat. Az egészségesen várható élettartam a betegségtől, korlátozottságtól mentes várható életéveket jelenti, az az indikátor, melyben az életminőség koncepciója megjelenik. A funkcionális egészségi állapot indikátora, amit a várható élettartammal összevetve egyre inkább az életminőség egy fontos mutatójaként használnak.

Healthy Life Years (HLY) is one of the most important indicators of sustainable development. The indicator shows the number of years that a person at a given age (conventionally at birth and at age 65, but it can be calculated for any other age) is still expected to live in a healthy condition. Healthy life years mean expected life years free of illness or disability. Healthy Life Years is the indicator where the concept of life quality appears. It is the indicator of functional health state, and compared with life expectancy it is used more and more frequently as an important indicator of life quality.

A mutató számítása két komponensen alapul az Európai Unió országaiban: a halálozási adatok felhasználásával és a korlátozottság (disability) önértékelése alapján (a 2005-ben indított VÉKA-SILC reprezentatív lakossági felvételeből). A feltett kérdés arra vonatkozik, hogy a megfigyelt személyt tartósan korlátozza-e a mindennapi tevékenységében valamilyen egészségügyi probléma. Azokat tekintik egészségesnek, akiket egészségi ok nem korlátoz a mindennapi életvitelében. A számítás az Eurostatban hivatalosan elfogadott – a rövidített halandósági táblák módszertanára épülő – eljárással („Sullivan method”) történik.

In the EU member states the indicator is calculated based on two components: using mortality data and on the basis of disability self-assessment (from the representative survey VÉKA-SILC launched in 2005). The asked question is whether the respondent is steadily limited by any health problem in his/her daily living. Those are regarded as healthy who are not limited in their daily living by health reasons. The calculation is made based on mortality tables by the Sullivan method which is officially adopted in Eurostat.

Az eredmények értékelésénél érdemes figyelembe venni, hogy a kérdőív kérdéseire adott válaszok önértékelésen alapulnak, szubjektívek. (Pl.: „Van-e olyan egészségi problémája, amely legalább 6 hónapja korlátozza szokásos tevékenységében? Igen, van, és ez komoly korlátozást jelent / Igen, van, de ez csak kisebb korlátozást jelent / Nincs.”)

When evaluating the results it is worth to take into account that the answers given to the questionnaire are subjective, based on self-assessment. (E.g. “Do you have any health problem which has been causing limitation in daily living for at least six months? Yes, and it causes severe limitation / Yes, but it causes only insignificant limitation / No”.

A múlt század demográfiai folyamatainak hatására (halandósági arányok, és ezen belül főleg a csecsemőhalandóság jelentős csökkenése, a termékenység csökkenése mellett) a fejlett országokban a népesség korösszetétele alapvetően megváltozott. A várható élettartamok látványos növekedése miatt a 20. század második felében az időskorú népesség részaránya egyre nagyobb lett, ami fokozott társadalmi-gazdasági kihívást jelent. Már az 1960-as években felmerült annak igénye, hogy létrehozzanak egy olyan mutatót, ami az élet hossza mellett az élet minőségét is kifejezi.

As a result of demographic processes of the last century (significant decrease of mortality rates and within this mainly infant mortality rate parallel with the decrease of fertility) the age structure of the population in the developed countries changed essentially. Due to the spectacular increase of life expectancy, the proportion of elderly population became larger and larger in the second half of the 20th century which means great socio-economic challenges. The demand has emerged already in the 1960s to establish an indicator which expresses not only the length of life but also its quality.

Egészségesen várható élettartamok Magyarországon Healthy life years in Hungary

Év Year	Férfi Male		Nő Female	
	születéskor at birth	65 éves korban at age 65	születéskor at birth	65 éves korban at age 65
2005	52,0	5,0	53,9	5,0
2006	54,7	5,0	57,5	5,6
2007	55,3	5,3	58,0	5,9

Magyarországon a férfiak életük 79,9%-át egészségesen élik le, míg a nők csak 74,9 %-át. A nők várható élettartama tehát hosszabb, de a férfiakénál hosszabb a betegségben eltöltött időszak. A különbség a még egészségesen várható életevek mennyiségét illetően a későbbi életkorokban már csökken.

A korlátozottság, illetve a nem egészségesen leélt életevek egyre növekvő terhet jelentenek a társadalmi ellátórendszerekre (nyugdíjrendszer, egészségügyi ellátórendszer), de közvetve az egész nemzetgazdaságra nézve is. A hosszantartó ápolási igények és az egészségügyi kiadások növekedése egy bizonyos határon túl már igen nehezen finanszírozható. A nyugdíjkorhatár emelésével párhuzamosan el kell érni, hogy az időskorúak valóban munkaképesek legyenek, és élvezni tudják egészségesen várható életeveiket.

Az EU kiemelt fontosságú egészségpolitikai célja az egészségesen várható élettartam növelése az elkövetkező években.

Minden országban törekedni kell arra, hogy az elkerülhető megbetegedéseket és a sérüléseket megelőzzék – a rendelkezésre álló erőforrásokat ennek érdekében átcsoportosítva –, ezzel növeljék az egészségesen megélt életevek számát.

Az Eurostat 2005. évi adatai szerint az egészségesen várható élettartam a férfiak esetében átlagosan 15, a nőknél 19 évvel rövidebb a születéskor várható élettartamnál, ami azt jelenti, hogy egy átlagos EU-állampolgár férfi élete 80,5%-át, egy nő pedig 76,8%-át éli le egészségesen, azaz korlátozottságmentesen. A férfiak Dániában, a nők Máltán töltik várhatóan életük legnagyobb részét egészségesen (90%, illetve 86,1%).

In Hungary men live 79,9% of their life in healthy condition, while this rate is 74,9% in case of women. Thus, life expectancy of women consists of a longer healthy period and of life years spent in illness which are longer than in case of men. The difference in the number of years still expected to live in healthy condition decreases at older ages.

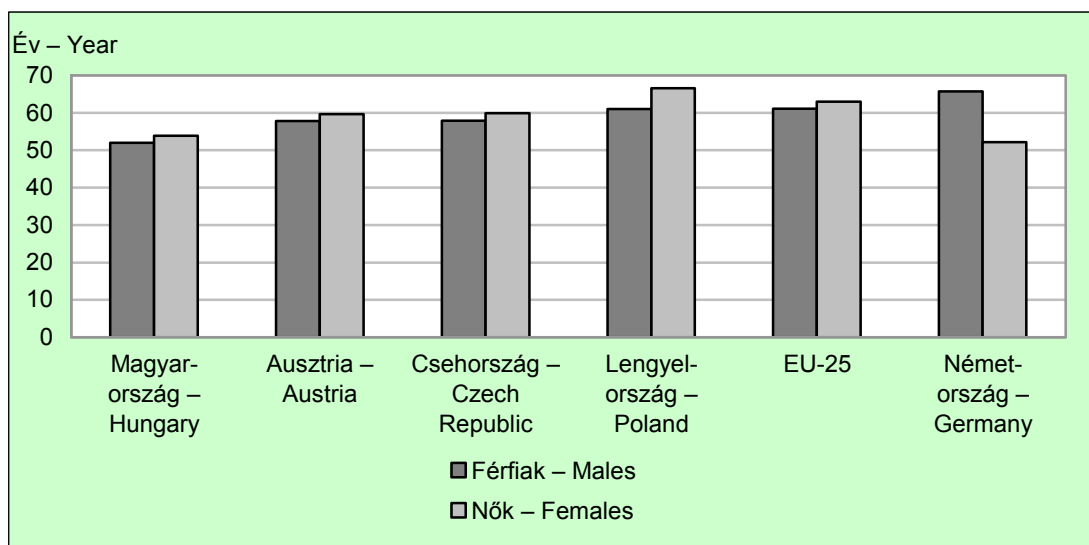
Disability and life years spent in unhealthy condition mean a more and more increasing burden on social provision systems (pension scheme, health insurance scheme) and indirectly on the whole national economy. Beyond a certain limit it is very difficult to finance the demands for long-term care and the increase of health expenditures. In parallel with raising the retirement age it must be achieved that old-age people are really fit for work and can enjoy their life years expected to live in a healthy condition.

A major objective of the EU health policy is to increase healthy life years in the next years.

By rearranging available resources, each country must make every effort to prevent avoidable illnesses and injuries and thus to increase the number of healthy life years.

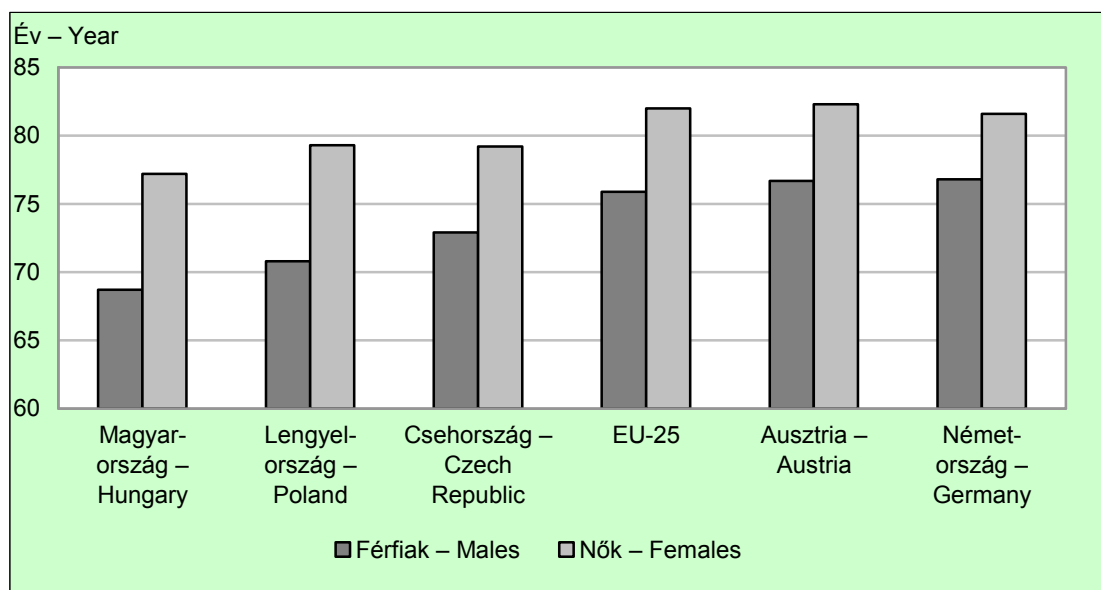
According to the data of Eurostat in 2005, healthy life years are on average by 15 years shorter than life expectancy at birth in case of men and by 19 years in case of women. It means that an average man in the EU lives 80.5% of his life in a healthy condition, i.e. free of disability, while this rate is 76.8% for women. Healthy life expectancy is the longest in Denmark for men and in Malta for women (90% and 86.1%, respectively).

Egészségesen várható élettartam az EU egyes tagállamaiban, 2005
Healthy life years in some EU member states, 2005

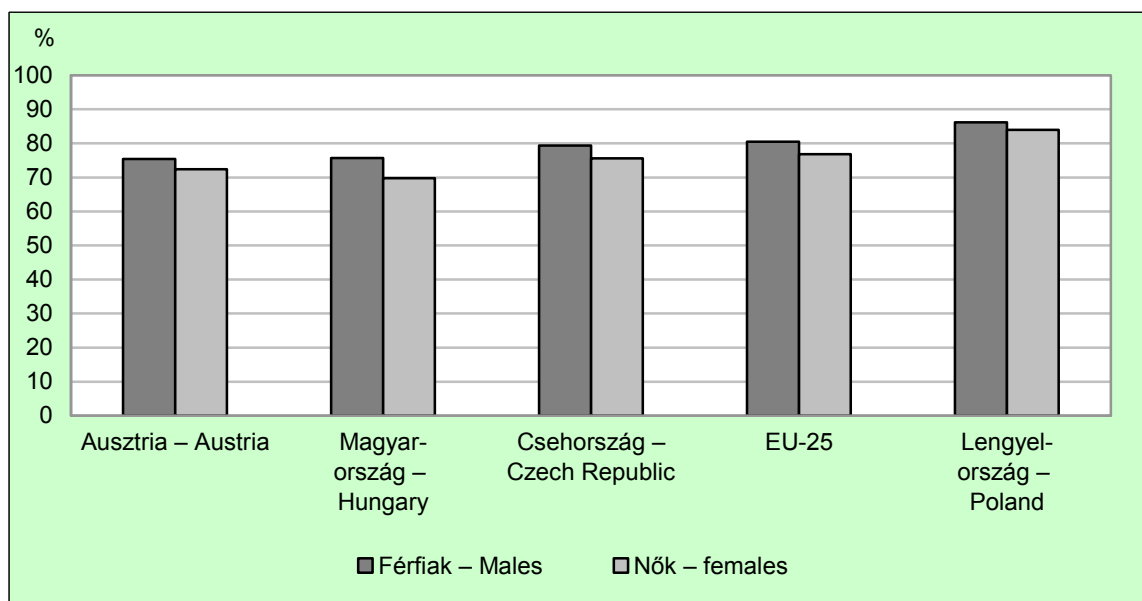

Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

Születéskor várható élettartam az EU egyes tagállamaiban, 2005
Life expectancy at birth in some EU member states, 2005

Az egészségesen várható élettartam aránya az EU egyes tagállamaiban, 2005
Proportion of healthy life years in some EU member states, 2005

5.2. Születéskor várható élettartam Life expectancy at birth

A születéskor várható élettartam indikátora a születéskor várható évek számát mutatja nemek szerint az adott év halálozási viszonyai mellett. Minél kedvezőtlenebbek egy ország halálozási mutatói, annál alacsonyabb a születéskor várható élettartam.

The indicator of life expectancy at birth shows the number of years still to be lived at birth under the current mortality conditions by gender. The more disadvantageous the mortality indicators of a country, the shorter life expectancy at birth.

Az EU megújított stratégiájának (SDS) a népegészségügyet érintő legfontosabb célkitűzései között szerepel az egészséget fenyegető veszélyekkel szembeni védelem, valamint a környezetszennyezésre és az egészséget érő káros hatásokra vonatkozó tájékoztatás javítása.

One of the most important objectives of the renewed EU strategy (SDS) concerning public health is to improve the protection against health-related risks and the information on environmental pollution and harmful effects on health.

A férfiak és nők születéskor várható élettartama Life expectancy of males and females at birth

Nem – Gender	(év – year)											
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Férfi – Male	65,25	66,06	66,35	66,14	66,32	67,11	68,15	68,26	68,29	68,59	68,56	69,03
Nő – Female	74,50	74,70	75,08	75,18	75,13	75,59	76,46	76,56	76,53	76,91	76,93	77,35

Az elmúlt tizenkét esztendő alatt a születéskor várható élettartam folyamatosan emelkedett: a férfiak 2006-ban 4 évvel, a nők 3 évvel hosszabb életet remélhettek, mint 1995-ben.

In the last twelve years life expectancy at birth rose continuously. In 2006 life expectancy of men was by 4 years more while that of women was by 3 years more than in 1995.

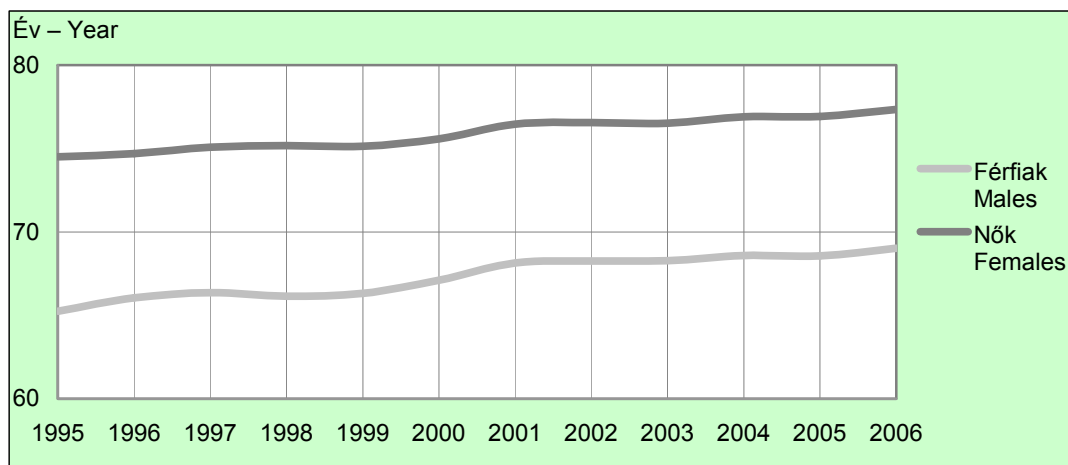
Magyarországon a férfiak és nők életkilátásai lényegesen különböznek egymástól. Míg a 2006-ban született férfiak 69 esztendőre számíthattak, addig a nők 77 esztendőre.

In Hungary life expectancy of men differs significantly from that of women. While males born in 2006 can expect to live 69 years, females 77 years.

Az emelkedés ellenére 2005-ben hazánkban a férfiak esetén 7 évvel, a nők esetén pedig 5 évvel kevesebb a születéskor remélhető életévek száma az EU átlagához viszonyítva.

Despite the increase, in Hungary male life expectancy at birth was in 2005 by 7 years shorter while female life expectancy at birth by 5 years shorter than the EU average.

A férfiak és nők születéskor várható élettartama Life expectancy of males and females at birth

5.3. Halálozások kiemelt halálokok és nemek szerint Death rate by major causes of death and by gender

Ez az indikátor a százezer lakosra jutó halálozások számát mutatja halálokok és nemek szerint. A halálokok szerinti csoportosítás a betegségek nemzetközi osztályozása X. revíziója alapján készült.

This indicator shows the number of deaths per hundred thousand inhabitants by causes of death and by gender. Causes of death are classified according to the 10th Revision of the International Classification of Diseases.

Százezer lakosra jutó halálozás kiemelt halálokok szerint
Number of deaths per hundred thousand inhabitants by major causes of death

Év Year	Fertőző Infectious	Daganatok Neoplasms	Keringési rendszer Circulatory system	Légző- rendszer Respiratory system	Emésztő- rendszer Digestive system	Erőszakos okok External causes	Egyéb Other	Összesen Total
								(⁰ /0000)
1995	7,9	322,1	712,5	62,4	114,5	110,4	78,2	1 408,0
1996	7,6	328,5	717,5	60,1	97,2	104,7	72,4	1 388,1
1997	7,1	328,8	693,0	56,8	96,6	100,2	72,5	1 355,0
1998	7,0	330,7	705,2	51,5	102,2	100,5	75,1	1 372,1
1999	7,3	334,6	716,3	60,6	100,7	100,6	78,7	1 398,9
2000	6,5	329,8	674,5	50,6	98,4	93,4	74,8	1 328,0
2001	6,0	331,4	661,8	42,5	93,7	92,8	69,3	1 297,5
2002	5,7	330,1	667,7	46,3	90,5	93,6	73,7	1 307,6
2003	4,9	336,3	681,7	53,7	93,2	93,1	77,9	1 340,9
2004	4,8	336,9	664,5	51,6	90,5	90,0	72,5	1 310,9
2005	5,0	317,8	703,3	64,5	84,3	79,2	91,6	1 345,6
2006	4,3	321,7	660,9	62,4	85,8	75,4	96,2	1 306,7

Megjegyzés: 2005-től a halálhírek feldolgozásában változás történt. A kézi módszert felváltotta az automatikus halálhírek feldolgozás, mely során a szöveges halálhírek bejegyzések kódolása és a statisztikában közölt elsődleges halálhírek kiválasztása gépi úton készül.

Note: from 2005 modifications were made in the data processing of causes of death. Manual data processing was succeeded by automatic data processing for causes of death.

Magyarországon 2006-ban a legtöbb ember a keringési rendszer betegségeiben halt meg, gyakoriságukat tekintve ezután a daganatok következnek. E két halálhírek csoport az összes halálozásnak több mint 70%-át teszi ki. Viszonylagos súlyuk miatt ki kell még emelni az emésztő rendszer betegségeiben, az erőszakos eredetű halálhírekben és a légzőrendszer betegségeiben elhunytak számát, ami az összes halálozás 17%-a. A nem említett okok csupán a halálozások 8%-át teszik ki.

A két nem halálhírek struktúrája nagyon hasonló, a különbség az egyes halálhírek csoportok egymáshoz viszonyított arányaiban van. A férfiak körében 2006-ban magasabb volt a daganatos betegségeiben, a légző-, az emésztőrendszer betegségeiben és az erőszakos okokban elhaltak aránya, a nők között pedig sokkal gyakrabban vezettek halálhoz a keringési rendszer betegségei.

Nemzetközi összehasonlításra a WHO európai népességre standardizált halálozási arányszámát használjuk.

A magyar férfiak standardizált mutatói az öt kiemelt halálhírek főcsoport mindegyikében sokkal magasabbak, mint az EU-átlag. 2005-ben az emésztőrendszer betegségeiben meghaltak arányszáma több mint kétszerese, a keringési rendszer betegségeiben meghaltak arányszáma pedig közel kétszerese volt az EU-átlagnak.

In 2006 most people died of the diseases of the circulatory system, and they were followed by neoplasms in the frequency of causes of death in Hungary. These two groups of causes of death led to more than 70% of the total number of deaths. Due to their relative weight, the number of deaths due to the diseases of the digestive system, external causes and the diseases of the respiratory system has to be stressed as well. These amount to 17% of the total number of deaths. The other, not mentioned causes amount to only 8% of the total number of deaths.

The structure of causes of death is very similar for the two genders, there is a difference in the proportions of the major causes. In 2006 the proportions of deaths due to neoplasms, diseases of the respiratory system, digestive system and external causes were higher among men, while the diseases of the circulatory system led to death more frequently in case of women.

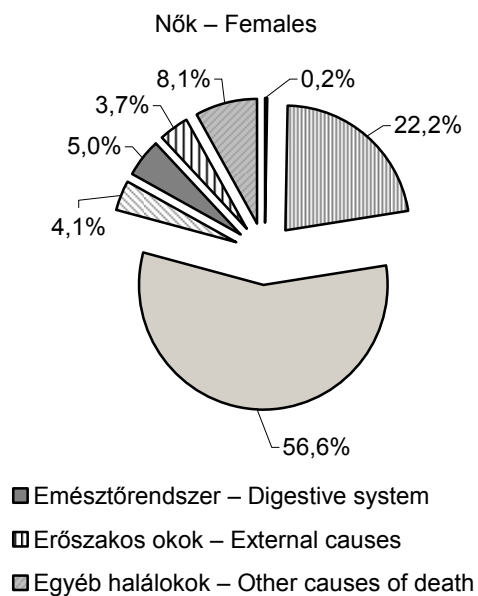
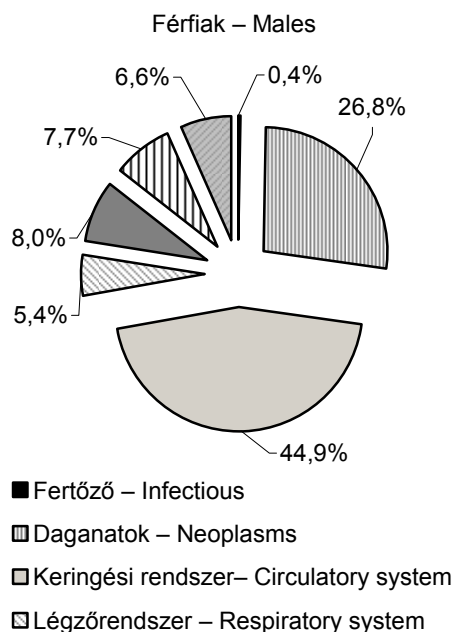
In international comparisons we use the WHO mortality rate standardized for the European population.

In all the five main groups of causes of death the standardized rates of Hungarian men are much higher than the EU average. In 2005 the rate of those dying from the diseases of the digestive system was more than twice of the EU average, while the rate was nearly twofold of the EU average in case of deaths due to the diseases of the circulatory system.

A magyar nők halálaki mutatói kisebb mértékben haladják meg az EU-átlagot, mint a férfiaké. 2005-ben a légzőrendszer betegségeinek halandósága hasonló volt, mint az EU országainak átlaga. A keringési rendszer betegségeinek halandósága azonban 80%-kal magasabb az EU átlagánál.

In case of women the indicators of causes of death exceed the EU average to a smaller extent than in case of men. In 2005 mortality due to diseases of the respiratory system was similar to the average of the EU member states but mortality from diseases of the circulatory system was by 80% higher than the EU average.

Meghaltak megoszlása kiemelt halállokok és nemek szerint, 2006
Distribution of deceased people by major causes of death and by gender, 2006

5.4. Öngyilkosság következtében meghaltak aránya, korcsoportok szerint Suicide death rate by age-group

Ez az indikátor a százezer lakosra jutó öngyilkosságok számát mutatja korcsoportok szerint. Az adatok nem tartalmazzák azokat az öngyilkossági kísérleteket, amelyek nem végeztek halállal.

This indicator shows the number of suicides per hundred thousand inhabitants by age-group. The data do not contain attempted suicides which did not result in death.

A halállal végződött öngyilkosságok százezer lakosra jutó száma korcsoport szerint
Number of fatal suicides per hundred thousand inhabitants by age-group

Korcsoport Age-group	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
7-14	0,8	0,3	0,7	0,5	1,2	1,1	0,4	0,7	0,8	0,8	0,6	0,3
15-24	11,7	10,9	10,2	11,0	11,5	10,7	11,2	10,5	9,0	9,9	7,4	7,6
25-34	22,9	22,9	22,0	24,1	23,9	23,9	19,3	17,6	16,8	17,5	15,8	15,4
35-44	44,3	45,2	42,7	46,3	46,2	42,3	40,5	41,7	33,7	35,3	34,1	27,6
45-54	51,2	52,4	45,6	54,1	50,0	51,5	48,6	45,7	46,5	47,2	45,5	46,8
55-64	43,4	45,3	42,4	38,9	43,6	42,5	37,4	35,5	39,6	35,3	36,6	33,7
65-X	67,2	68,9	65,7	56,0	60,4	59,6	52,4	48,8	50,5	46,2	43,8	40,1
Összesen Total	32,6	33,3	31,2	31,6	32,5	32,0	29,2	28,0	27,7	27,1	26,0	24,4

Megjegyzés: 2005-től a halálloki feldolgozásban változás történt. A kézi módszert felváltotta az automatikus halálloki feldolgozás, mely során a szöveges halálloki bejegyzések kódolása és a statisztikában közölt elsődleges halálok kiválasztása gépi úton készül.

Note: from 2005 modifications were made in the data processing of causes of death. Manual data processing was succeeded by automatic data processing for causes of death.

Az öngyilkosság okozta halálozási arányszámok 1995 és 2006 között minden vizsgált korcsoportban csökkentek, azonban jelentős különbségek mutatkoznak: amíg a legtöbb korcsoport 2006. évi rátája közel 40%-kal lett alacsonyabb, mint az 1995. évi, addig a 45-54 évesek arányszámai csak 9%-kal csökkentek.

Az öngyilkossági halandóságot tekintve mindkét nem esetén a 45-54 éves és a 65 éves és idősebb korosztály a legveszélyeztetettebb.

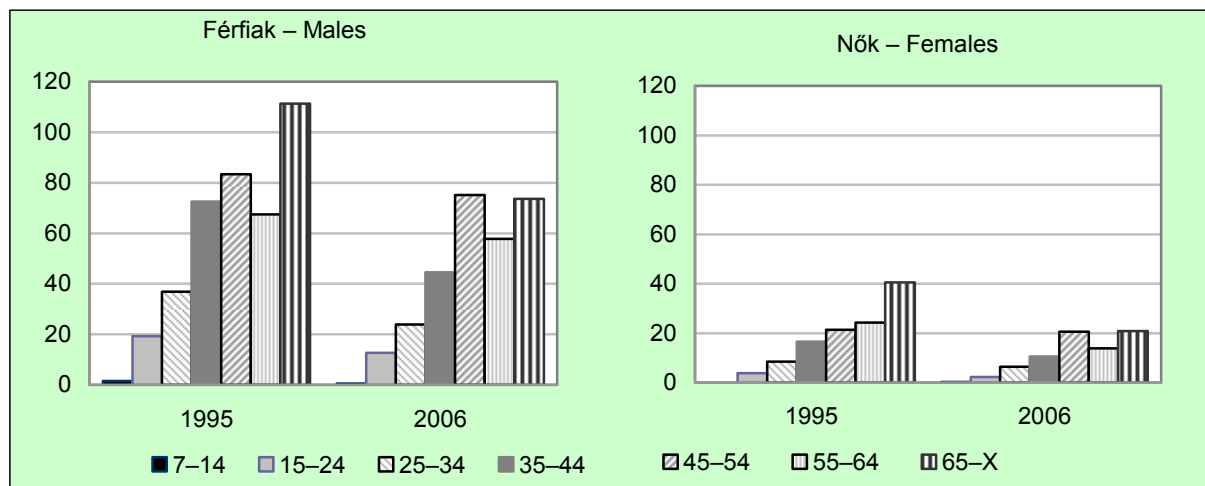
2005-ben a 65 éves és idősebb korcsoport öngyilkosság okozta halandósága az Európai Unió országaiban átlagosan a férfiaknál 33, a nőknél 9 százezrelék volt, ez a mutató Magyarországon a férfiaknál 83, a nőknél 21 százezrelék.

Suicide death rates decreased in all examined age-groups between 1995 and 2006. However, there are significant differences in the extent of the decrease: while in 2006 the rates of most of the age-groups were by nearly 40% lower than in 1995, the rates of the age-group 45-54 decreased only by 9%.

Concerning suicide mortality the age-groups 45-54 and 65-X are exposed the most in both genders.

In 2005 the suicide mortality of the age-group 65-X was on the average of the EU member states 33 per hundred thousand for men and 9 per hundred thousand for women. In Hungary this rate was 83 per hundred thousand for men and 21 per hundred thousand for women.

A halállal végződött öngyilkosságok százezer lakosra jutó száma korcsoport és nem szerint
Number of fatal suicides per hundred thousand inhabitants by age-group and by gender

5.5. Öngyilkosság következtében meghaltak aránya, nemek szerint Suicide death rate by gender

Ez az indikátor a százezer lakosra jutó öngyilkosságok számát mutatja nemek szerint. Az adatok nem tartalmazzák azokat az öngyilkossági kísérleteket, amelyek nem végződtek halállal.

This indicator shows the number of suicides per hundred thousand inhabitants by gender.

The data do not contain attempted suicides which did not result in death.

A halállal végződött öngyilkosságok százezer lakosra jutó száma nemek szerint
Number of fatal suicides per hundred thousand inhabitants by gender

Nem – Gender	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Férfi Males	50,2	51,2	48,6	50,5	52,3	50,7	47,1	45,5	44,9	43,5	42,3	38,9
Nő Females	16,5	17,0	15,3	14,5	14,5	15,1	13,0	12,2	12,0	12,3	11,2	11,3

Megjegyzés: 2005-től a halálloki feldolgozásban változás történt. A kézi módszert felváltotta az automatikus halálloki feldolgozás, mely során a szöveges halálloki bejegyzések kódolása és a statisztikában közölt elsődleges halálok kiválasztása gépi úton készül.

Note: from 2005 modifications were made in the data processing of causes of death. Manual data processing was succeeded by automatic data processing for causes of death.

1995-ben százezer férfi lakosra 50, százezer női lakosra 17 öngyilkosság okozta halálozás jutott, tizenkét esztendő alatt ez az arány a férfiak körében 39-re, a nők körében 11-re csökkent. A vizsgált időszakban a nemek közti különbség nem változott, az öngyilkosság következtében meghaltak több mint 70%-a férfi.

In 1995 the number of deaths from suicide was 50 per hundred thousand male and 17 per hundred thousand female population. In twelve years this rate decreased to 39 among men and to 11 among women. The difference between genders did not change in the examined period; more than 70% of those deceased due to suicide were men.

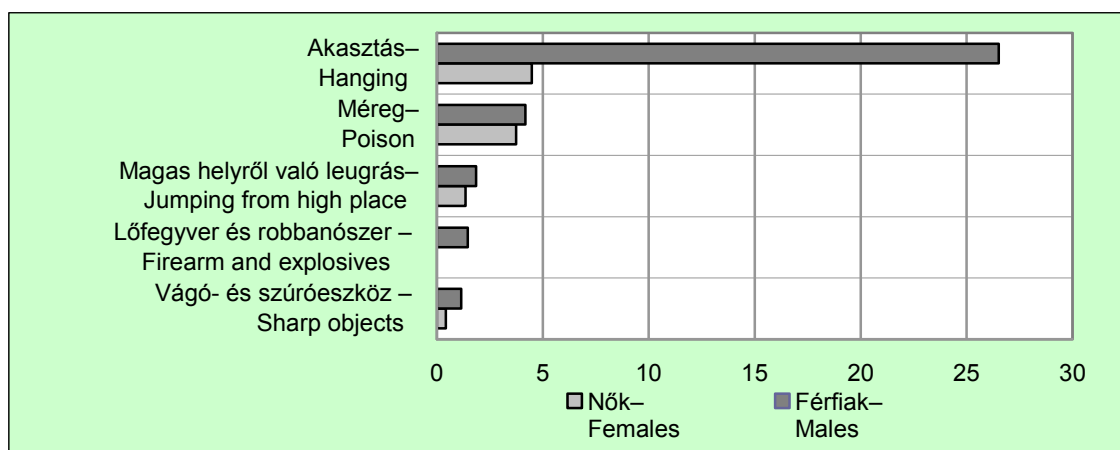
Nemzetközi összehasonlításban a hazai adatok a csökkenés ellenére is kiemelkedően magasnak mondhatók. 2005-ben az EU-átlag az öngyilkosság okozta halálozások esetén a férfiaknál 18, a nőknél 5 százezrelék volt.

Despite the decrease, Hungarian figures are still considered outstandingly high in international comparison. In 2005 the EU average of deaths from suicide was 18 per hundred thousand for men and 5 per hundred thousand for women.

A magyarországi öngyilkosság egyik legfontosabb sajátossága, hogy az esetek több mint a felében az elkövetés módja öngasztás. Lényeges eltérést mutat a férfiak és nők elkövetési módja. Míg férfiaknál az öngyilkosság következtében meghaltak több mint 60%-a az akasztást választja, addig a nőknél ugyanez az arány egyformán oszlik el az akasztás és a mérgezés mint elkövetési módok között.

One of the most important features of suicides in Hungary is that in more than half of the cases the way of committing suicide is self hanging. The ways of committing suicide are quite different by gender. While 60% of men deceased due to suicide choose hanging, this rate is divided equally between hanging and poisoning in case of women.

Halállal végződött öngyilkosságok százezer lakosra jutó száma az elkövetés módja és nemek szerint, 2006
Number of fatal suicides per hundred thousand inhabitants by the way of committing suicide and by gender, 2006

5.6. Szalmonellás megbetegedések Incidence of salmonellosis

Ez az indikátor a szalmonellás megbetegedések számát adja meg.

The indicator shows the number of salmonellosis cases.

A szalmonellafertőzés (*salmonellosis*) rendszerint fertőzött étel fogyasztása után kialakuló gyomor-bélrendszeri tünetekkel együtt járó betegség. Jellemző, hogy a baktérium a szájon át kerül be a szervezetbe, általában szennyezett élelmiszerrel vagy innivalóval. A salmonellosisok 95%-át fertőzött tojás vagy baromfi-hús okozza.

Salmonellosis is generally an illness with gastroenteric symptoms caused by contaminated food. It is characteristic that the bacteria get into the organism through the mouth with contaminated food or drink. 95% of salmonellosis cases are caused by contaminated eggs or poultry.

Az általános megítélés szerint nem tartozik a legsúlyosabb fertőző betegségek sorába, gyakori előfordulása miatt a fertőző élelmiszer eredetű megbetegedések általános számbavételére mint helyettesítő indikátor alkalmazható a fenntartható fejlődés indikátorai között.

According to the general opinion salmonellosis is not among the most severe infectious diseases, and due to its frequent occurrence, it can be used among the indicators of the sustainable development as a substitution indicator for surveying food-borne infectious illnesses in general.

A fertőzés elsősorban a gyermekek és fiatalok megbetegedését okozza, az idős, legyengült szervezetre pedig halálos veszélyt jelenthet. A fertőzésért a fő felelős számos egyéb ok mellett élelmiszer, de emberről emberre is terjed a betegség.

The infection causes illness first of all among children and young adults and it may be a fatal danger for the old and weakened human organism. Beside numerous other causes, food is responsible for the infection above all but infection spreads from person to person as well.

Tudnunk kell, hogy odafigyeléssel, alaposítással, a higiénés szabályok betartásával megelőzhető a fertőzés kialakulása.

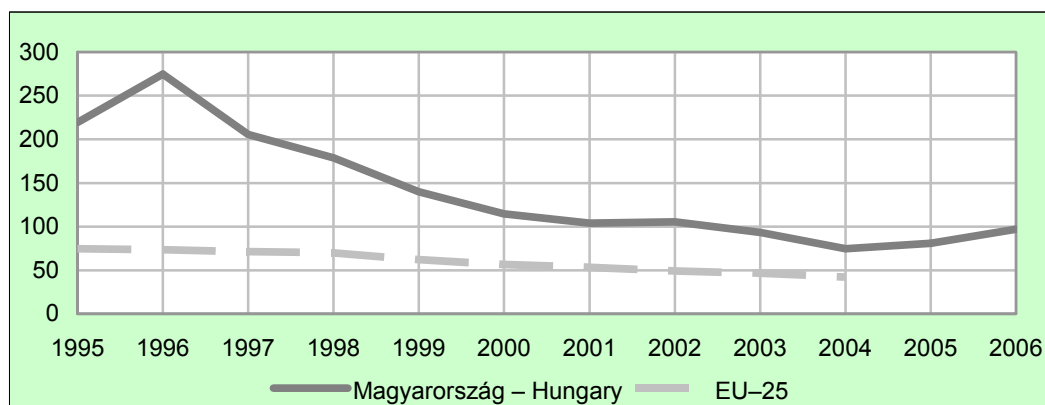
We must know that infection can be prevented with care, thoroughness and by keeping the hygiene rules.

Százezer lakosra jutó szalmonellás megbetegedések száma
Number of salmonellosis cases per hundred thousand inhabitants

Megnevezés Denomination	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Magyarország Hungary	219,4	274,6	205,7	178,7	139,8	114,6	103,9	105,4	93,2	74,7	80,8	96,8
EU-25	74,7	73,4	71,3	69,8	62,0	56,4	53,4	49,4	46,5	42,4

Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

Százezer lakosra jutó szalmonellás megbetegedések száma
Number of salmonellosis cases per hundred thousand inhabitants

Magyarországon a kötelező fertőzőbeteg-bejelentések több mint felét a szalmonellás esetek teszik ki. A salmonellosis járványügyi helyzete 1995 és 2004 között javult.

A százezer lakosra jutó megbetegedések száma 1995-ben 219,4, 2004-ben már csak 74,7 volt. A nyári járványoknak köszönhetően ez a szám 2005-ben 80,8-re, 2006-ban pedig 96,8-re nőtt. Általánosságban elmondható, hogy a járványok kiterjedése mérséklődött, 500 vagy több megbetegedéssel járó járványok nem fordultak elő.

A megbetegedések aránya az EU-átlaghoz képest is javul, míg 1995-ben a magyarországi megbetegedések aránya az EU-átlagnak mintegy háromszorosa volt, 2000-ben közel kétszeresére csökkent, azóta ez a hátrány folyamatosan egyre kisebb.

In Hungary more than half of the infectious diseases reported obligatorily are cases of salmonellosis. The epidemic situation of salmonellosis improved between 1995 and 2004.

The number of salmonellosis cases per hundred thousand inhabitants was 219.4 in 1995, while it was only 74.7 in 2004. Due to the epidemics in summer, this number grew to 80.8 in 2005 and to 96.8 in 2006. In general it can be said that the extent of epidemics moderated, epidemics with 500 or more salmonellosis cases did not occur.

The proportion of cases compared to the EU average improves as well. In 1995 the proportion of cases in Hungary was nearly threefold of the EU average, it decreased to twofold in 2000 and the difference has been continuously decreasing since that time.

5.7. A túlsúlyos személyek aránya a 18 év felettiek körében, nemek és korcsoportok szerint Proportion of overweight people over 18 years of age by gender and age-group

Az általánosan elfogadott definíció szerint túlsúlyosnak tekinthetők azok, akik esetében a testtömegindex (TTI), azaz a kilogrammban mért testtömeg és a méterben mért testmagasság négyzetének hányadosa nagyobb vagy egyenlő 25-tel. A túlsúlyos kategória jelen esetben magába foglalja az elhízottakat is, azaz azokat, akiknél a TTI nagyobb vagy egyenlő 30-cal.

According to the generally accepted definition, overweight people are those whose body mass index (BMI), i.e. the ratio between the weight measured in kilograms and the square of the height measured in metres is greater or equal to 25. In present case the category overweight people includes also obese people whose BMI is greater or equal to 30.

Az elhízás egyre nagyobb problémát jelent a fejlett országokban: becslések szerint a kívánatosnál nagyobb testtömeg számlájára írható az összhálozás mintegy tizede (a túlsúly ugyanis számos betegség kialakulásában szerepet játszhat, mint például a szív-érrendszeri és egyes daganatos betegségek, a cukorbetegség esetében), illetve az egészségügyi kiadások 2–7%-a. A WHO adatai szerint több mint 1 milliárd túlsúlyos és 300 millió elhízott ember él a világon.⁴

Obesity is a larger and larger problem in the developed countries: according to estimations body mass larger than the ideal is responsible for nearly one tenth of the total deaths (overweight may namely play a role in the development of numerous diseases, such as diseases of the circulatory system, certain neoplasms and diabetes mellitus) and account for 2-7% of the health expenditures. According to the data of WHO more than 1 billion overweight people and 300 million obese people live in the world.⁴

A túlsúlyos és elhízott férfiak és nők százalékos aránya
Percentage of overweight and obese men and women

Nem Gender	Korcsoport Age-group	2000			2003		
		túlsúlyos overweight	elhízott obese	túlsúlyos vagy elhízott összesen overweight or obese to- gether	túlsúlyos overweight	elhízott obese	túlsúlyos vagy elhízott összesen Overweight or obese to- gether
Férfi Male	18–24	21,6	7,7	29,3	21,6	4,9	26,5
	25–44	41,2	16,7	57,9	40,0	17,7	57,7
	45–64	41,2	24,4	65,6	43,7	23,8	67,5
	65+	43,6	17,7	61,3	39,8	28,9	68,7
	Összesen Total	38,5	18,0	56,5	38,7	19,6	58,3
Nő Female	18–24	9,6	3,5	13,1	12,6	2,4	15,0
	25–44	22,9	15,0	37,9	22,1	12,7	34,8
	45–64	38,1	24,3	62,4	37,7	25,3	63,0
	65+	34,8	24,6	59,4	38,1	23,0	61,1
	Összesen Total	28,5	18,5	47,0	29,8	18,0	47,8

Forrás: Országos Lakossági Egészségfelmérés (OLEF) a 2000. és a 2003. évben.
Source: National Health Interview Survey in 2000 and in 2003.

A felnőtt magyar lakosságnak mintegy fele túlsúlyos vagy elhízott. A kérdőíves lakossági egészségfelmérésekből rendelkezésre álló adatok alapján megállapítható, hogy a túlsúlyosság különösen a középkorúak és az idősebbek körében rendkívül gyakori: a 45 éves és idősebb férfiak több mint kétharmadának magasabb a normálisnál a test-súlya, de a hasonló korú nők esetében is csak néhány százalékponttal alacsonyabb ez az arány. A két felmérés között eltelt három évben (2000–2003 között) kis mértékű emelkedés volt megfigyelhető a túlsúlyosok arányában mindkét nem esetében.

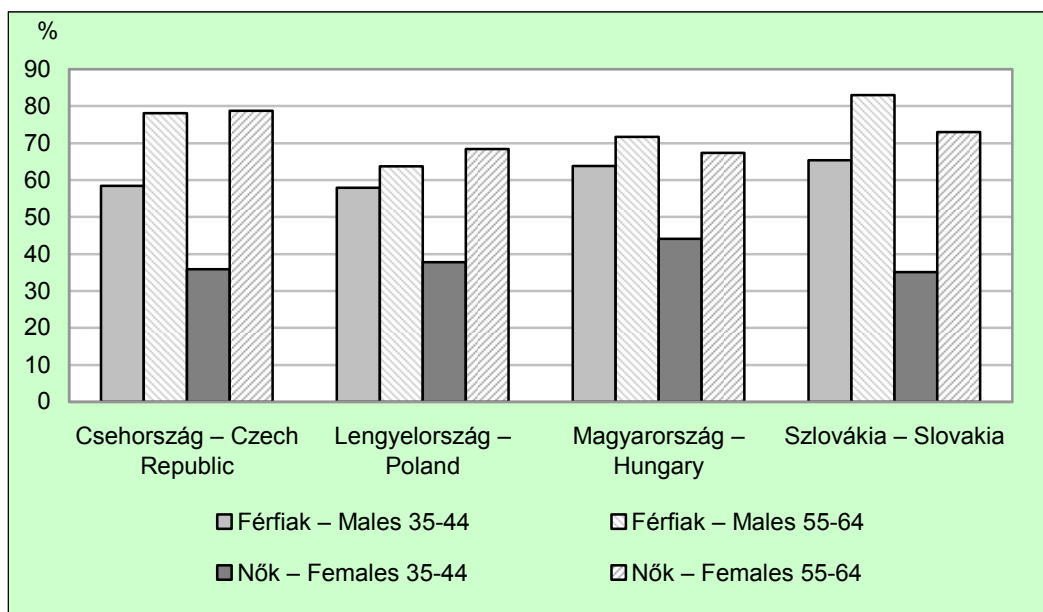
Nearly half of the Hungarian adult population is overweight or obese. Based on the data from the population health interview surveys it can be stated that overweight is especially frequent among middle-aged or elderly people: the weight of more than two thirds of men aged 45 and over is higher than the normal but this rate is only by some percentage points less in case of women of the same age. In the three years between the two surveys (2000–2003) a slight increase could be observed in the proportion of overweight people for both genders.

⁴ World Health Organisation: The World Health Report 2002. <http://www.who.int/whr/2002/en/>.

Az adatok nemzetközi összehasonlítását az egységes definíciók ellenére kissé megnehezíti, hogy a különböző országokban eltérő életkori csoportokra kiterjedően és különböző években végezték a felméréseket. Általában megfigyelhető, hogy a férfiak körében valamivel gyakoribb a túlsúlyosság, mint a nőknél, illetve hogy az életkor emelkedésével növekszik a normálisnál magasabb testtömeg előfordulása.

Despite the uniform definitions international comparisons are somewhat difficult as the surveys were carried out in different years and for different age-groups in the different countries. In general it can be noticed that overweight is slightly more frequent among men than among women and that the occurrence of body mass larger than the normal increases with age.

A túlsúlyos férfiak és nők aránya néhány európai országban, a legutolsó rendelkezésre álló év adatai alapján
Proportion of overweight men and women in some European countries based on the latest available data

Forrás: Eurostat
 Source: Eurostat

5.8. Dohányzók aránya a 18 év felettek körében, nemek szerint Proportion of current smokers among the population over 18 years of age by gender

Ez az indikátor a dohányzók százalékos arányát mutatja a teljes népességen belül. Dohányzónak számítanak azok, akik napi rendszerességgel, vagy akár alkalmanként dohányoznak.

The indicator shows the percentage rate of current smokers among the total population. Current smokers are those who smoke tobacco daily or occasionally.

A dohányzás bizonyítottan oksági kapcsolatban áll számos daganatos, szív-érrendszeri és légzőszervi betegség kialakulásával. Az anyai dohányzás emellett számos komplikációhoz vezethet a teherbeeséssel, a terhességgel és a szüléssel kapcsolatban is, és a bölcsőhalál bekövetkezésének esélyét szintén emeli. A dohányzás egyes fertőző betegségek esetében is szerepet játszhat: a HIV-fertőzöttek gyenge immunrendszerük miatt különösen veszélyeztetettek a dohányzás okozta megbetegedésekkel szemben. A tb-halálozások magas számához a dohányzás is hozzájárul.

It is proven that smoking is in causal relation with the development of numerous neoplasms and diseases of the circulatory and respiratory systems. Besides, maternal smoking may lead to numerous complications connected with getting pregnant, with pregnancy and childbirth as well as raises the possibility of Sudden Infant Death Syndrome (SIDS). Smoking may play a role also in case of some infectious diseases: because of their weak immune system HIV-infected persons are especially exposed to diseases caused by smoking. Smoking contributes to the large number of TB deaths as well.

A dohányzás következtében megromlott egészségi állapot nemcsak az egyén számára okozhat problémát, hiszen az egészségügyi ellátások gyakoribb igénybevételéhez és a kiesett munkanapok számának emelkedéséhez vezethet, ez pedig jelentősen növeli a társadalmi költségeket is.

Bad health condition caused by smoking may cause problems not only for the person, as it may result in the more frequent use of health services and in the increased number of missed working days, which increase significantly the social expenses as well.

A dohányzás hozzájárul a szegénységhez, valamint az egészségi egyenlőtlenségekhez mind egyéni, mind társadalmi szinten.

Smoking contributes to poverty and health inequalities both on the level of individuals and of the society.

Mindezek mellett a dohánytermesztésnek a környezetre gyakorolt negatív hatása sem hagyható figyelmen kívül. A dohánytermesztéshez szükséges tűzifa kitermelése hozzájárul az erdők területének csökkenéséhez; a termesztés során felhasznált peszticidek megmérgezhetik az embereket, a termőföldet és az ivóvizet; a felhasznált műtrágya a talaj eróziójához vezet.

Besides, the negative effect of tobacco growing on the environment is neither negligible. The extraction of firewood necessary for tobacco growing contributes to the decrease of forest area; the pesticides used may poison people, soil and drinking water; the artificial fertilizers used lead to soil erosion.

Továbbá a dohánytermékek illegális kereskedelme, amely a szervezett bűnözéshez kapcsolódik, veszélyezteti az országok biztonságát és csökkenti a belső stabilitást, a megnövekedett bűnözés és erőszak révén pedig befolyásolja az emberek biztonságát.

Moreover, the illegal trade of tobacco products connected to organized crime endangers the security of countries, decreases internal stability and through more crimes and violence it influences the security of people.

A rendszeres és alkalmi dohányosok százalékos aránya a felnőtt férfiak és nők körében
Percentage of daily and occasional smokers among male and female adults

Nem Gender	2000		2003	
	rendszeres dohányosok daily smokers	alkalmi dohányosok occasional smokers	rendszeres dohányosok daily smokers	alkalmi dohányosok occasional smokers
Férfi Male	38,2	2,4	37,1	3,6
Nő Female	23,0	3,3	24,6	3,3

Forrás: Országos Lakossági Egészségfelmérés (OLEF) 2000. és 2003. évben
Source: National Health Interview Survey in 2000 and in 2003

Magyarországon 2003-ban a férfiak 40,7%-a, a nők 27,9%-a dohányzott, nagy többségük rendszeresen. A két vizsgált év (2000, 2003) eredményei között nem mutatkozott jelentős különbség a dohányosok arányát tekintve.

Az ENSZ adatai szerint a dohányzás a halálozások és a betegségek legjelentősebb elkerülhető kockázati tényezője: 2005-ben 5,4 millió halálesethez vezetett a világon, és becslések szerint 2030-ra ez a szám eléri majd a 8,3 milliót. Az EU-ban évente 650 000 ember haláláért tehető felelőssé a dohányzás, illetve további 79 000 ember haláláért a passzív dohányzás.

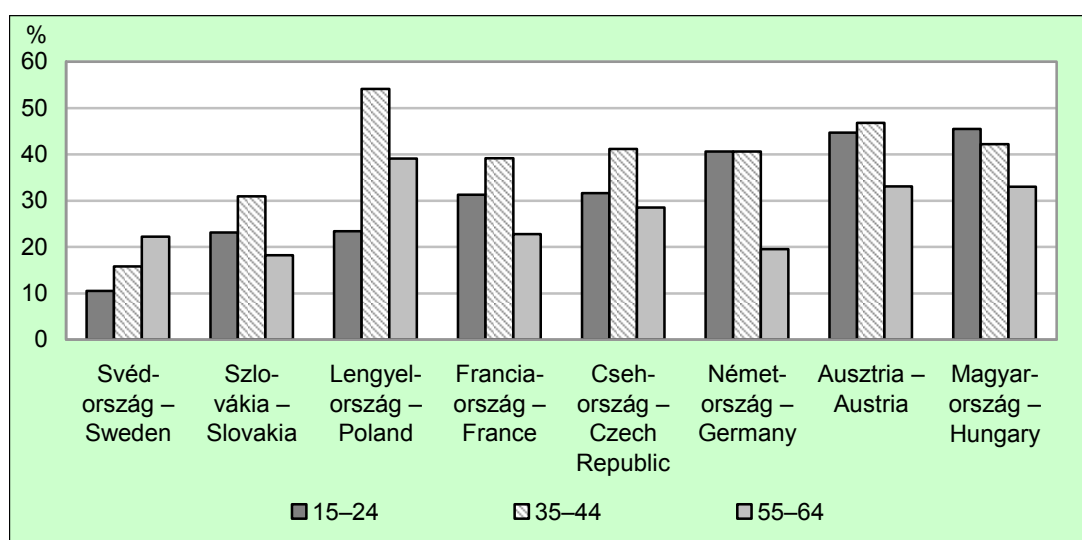
2003-ban az EU országokban a felnőtt lakosságnak mintegy 30%-a dohányzott, többségük (26%) napi rendszerességgel. A legtöbb tagállamban a férfiak körében magasabb a dohányosok aránya, mint a nőknél (bár van néhány kivétel, például Svédország, ahol a két nem közül inkább a nőkre jellemző valamivel nagyobb arány). Összességében a férfiak csaknem 40%-a és a nők 25%-a tekinthető dohányosnak az EU-n belül.

In Hungary 40.7% of men and 27.9% of women smoked in 2003, most of them were daily smokers. There was no significant difference in the rate of smokers between the results of the two examined years (2000, 2003).

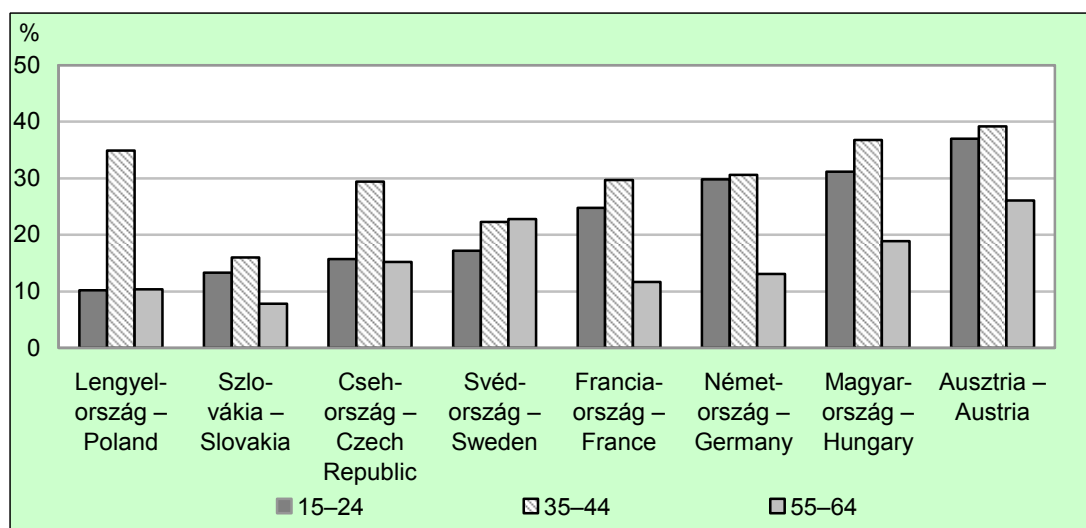
According to the data of the UNO smoking is the most significant avoidable risk factor for deaths and diseases: in 2005 it led to 5.4 million deaths in the world, and this figure is estimated to reach 8.3 million by 2030. In the EU smoking is responsible for 650,000 deaths and passive smoking for a further 79,000 deaths every year.

In the EU member states nearly 30% of the adult population smoked in 2003, most of them (26%) were daily smokers. In most of the countries the rate of smokers is higher among men than among women (there are some exceptions, e.g. Sweden where the rate is slightly higher among women). On the whole, nearly 40% of men and 25% of women can be considered smokers in the EU.

A dohányosok aránya a férfiak körében
Proportion of smokers among men

A dohányosok aránya a nők körében
Proportion of smokers among women

5.9. Dohányzók aránya a 18–24 évesek körében, nemek szerint Proportion of current smokers among the population aged 18–24 by gender

Ez az indikátor a dohányzók százalékos arányát mutatja meg a 18–24 év közötti népességben belül. Dohányzónak számítanak azok, akik napi rendszerességgel, vagy akár alkalmanként dohányoznak.

The indicator shows the percentage rate of current smokers among the population aged 18–24. Current smokers are those who smoke tobacco daily or occasionally.

Az elszívott dohánytermékek mennyisége összefüggésben áll a következményként kialakuló betegségekkel. Éppen ezért a dohányzókban belül különösen fontos a fiatalok csoportja, hiszen minél korábban kezd el dohányozni valaki, annál nagyobb esélye van rá, hogy nagy mennyiségű dohányáru fogyasztójává válik élete során (ha nem szokik le).

The quantity of smoked tobacco products is in connection with the diseases developing as a result of smoking. Therefore, the young age-group is especially important among smokers, as the earlier someone begins to smoke the larger the chance is that he/she will consume a large quantity of tobacco products during his/her life (if he/she does not give up smoking).

A rendszeres és alkalmi dohányosok aránya a 18–24 év közötti férfiak és nők körében Percentage of daily and occasional smokers among males and females aged 18–24

Nem Gender	2000		2003	
	rendszeres dohányosok daily smokers	alkalmi dohányosok occasional smokers	rendszeres dohányosok daily smokers	alkalmi dohányosok occasional smokers
Férfi	45,1	7,2	41,5	3,0
Nő	30,9	5,8	30,5	7,5

Forrás: Országos Lakossági Egészségfelmérés (OLEF) a 2000. és a 2003. évben
Source: National Health Interview Survey in 2000 and in 2003

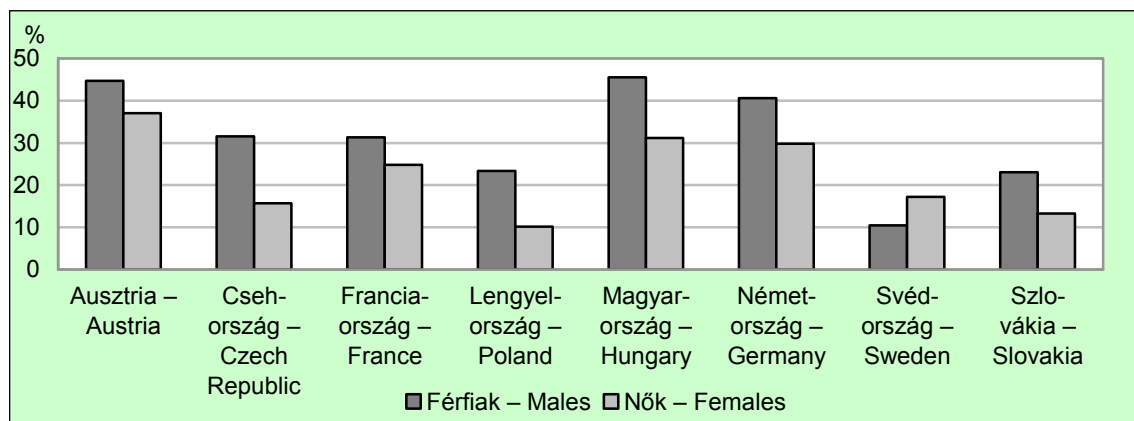
Magyarországon az adatgyűjtés a 18 év felettiekre vonatkozott mindkét lakossági felmérés esetében. Az eredmények alapján a 18–24 év közötti férfiak több mint fele (52,3%-a) dohányzott 2000-ben, 2003-ban ennél valamivel alacsonyabb volt az arány (44,5%). A 18–24 év közötti nők több mint harmada dohányzott mind 2000-ben, mind 2003-ban (36,7, illetve 38%).

In Hungary data collection referred to the population over 18 years of age in both health interview surveys. According to the results more than half (52.3%) of men aged 18–24 smoked in 2000, while this rate was slightly lower in 2003 (44.5%). More than one third of women aged 18–24 smoked both in 2000 and in 2003 (36.7% and 38% respectively).

Az EU országokban a teljes népességhez viszonyítva a legfiatalabb (15–24 éves) korosztályban általában valamivel alacsonyabb arányban fordulnak elő a dohányosok. Ez alól persze vannak kivételek, mint például Ausztria, Németország, vagy éppen Magyarország. A nemi különbségek tekintetében ugyanaz jellemző, mint a teljes népesség dohányosainál, azaz a férfiak között több a dohányos, mint a nők körében – ugyanakkor Svédország a fiatalok esetében is kivételt jelent.

In EU member states the rate of smokers in the youngest age-group (15–24) is generally lower compared to the total population. There are of course some exceptions, e.g. Austria, Germany or even Hungary. The differences between genders are similar as in case of the total population, i.e. there are more smokers among men than among women, and Sweden is an exception in case of young people as well.

A dohányzó férfiak és nők aránya néhány európai országban, a legutolsó rendelkezésre álló év adatai alapján Proportion of male and female smokers in some European countries based on the latest available data

Forrás: Eurostat, 15–24 éves korcsoport adatai alapján
Source: Eurostat, based on data of age-group of 15–24 years

5.10. A lakosság légköri szilárdanyag-kibocsátás általi veszélyeztettsége Urban population exposure to air pollution by particulate matter

A lakosság légköri szilárdanyag-kibocsátás általi veszélyeztettségének mutatója megadja az egyes agglomerációkban felállított mérőhelyek általi szilárdanyag-szennyezés éves átlagos koncentrációját az ott élők lélekszámával súlyozva.

The indicator shows the population-weighted annual mean concentration of particulate matter at urban background stations in agglomerations.

A 10 mikrométernél kisebb átmérőjű ún. finom részecskék, a légzőszervünk legmélyebb részeibe is eljutnak, ezáltal légzési problémákat, illetve szív- és tüdőbetegségben szenvedő emberek állapotában rosszabbodást okoznak.

Fine particulates (PM10), i.e. particulates whose diameter is less than 10 micrometers, can be carried deep into the lungs where they can cause inflammation and a worsening of the condition of people with heart and lung diseases.

Az Európai Tanács 1996-ban léptette életbe a keretirányelvet (96/62/EC) a környező levegő minőségének vizsgálatáról és kezeléséről. Ennek első származékos irányelvét 1999-ben adták ki, mely szerint a PM10 légszennyezőkre a megengedett határérték 40 mikrogramm/m³.

In 1996, the Environment Council adopted Framework Directive 96/62/EC on ambient air quality assessment and management. The first Daughter Directive (1999/30/EC) relating to limit values for PM10 and other pollutants in ambient air fixed an annual limit value of 40 micrograms of PM10 per m³.

Az egyes tagállamok részére a 2004/224/EC bizottsági határozat a fenti keretirányelv értelmében éves jelentésbeli kötelezettséget ír elő a környező levegőben meglévő bizonyos légszennyezőkre.

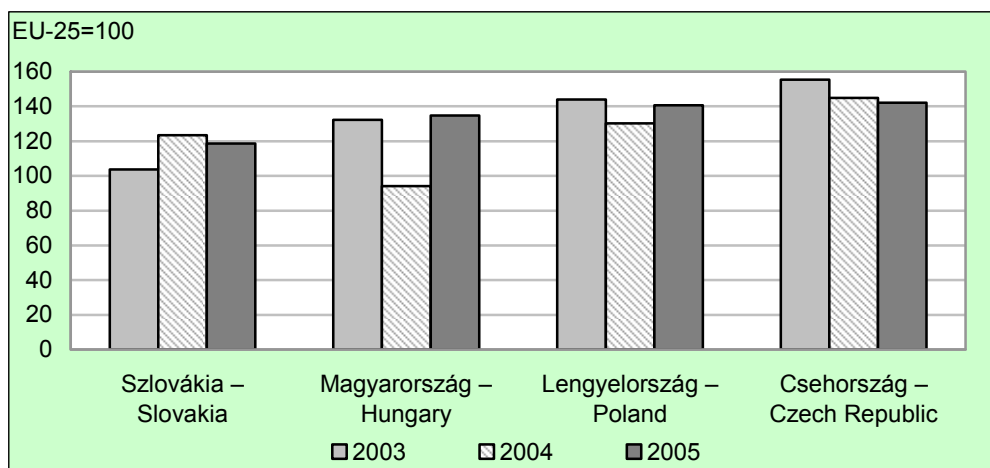
Annual reporting must follow Commission Decision 2004/224/EC of 20 February 2004 laying down arrangements for the submission of information under Council Directive 96/62/EC in relation to limit values for certain pollutants in ambient air.

A lakosság légköri szilárdanyag-kibocsátás általi veszélyeztettsége Urban population exposure to air pollution by particulate matter

Megnevezés Denomination	(mikrogramm/m ³ – micrograms/m ³)						
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Magyarország Hungary	40,1	25,2	37,7
Csehország Czech Republic	28,1	32,6	35,4	39,8	47,1	38,8	39,8
Lengyelország Poland	37,7	39,3	35,7	44,0	43,6	34,9	39,4
Szlovákia Slovakia	36,5	28,5	26,7	28,6	31,4	33,1	33,2
EU-25	27,0	27,5	27,5	28,4	30,3	26,8	28,0

Forrás: Eurostat.
Source: Eurostat.

A lakosság légköri szilárdanyag-kibocsátás általi veszélyeztettségének közösségi átlagtól való eltérése Difference of urban population exposure to air pollution by particulate matter from the EU average

5. 11. A lakosság ózonkibocsátás általi veszélyeztetettsége Urban population exposure to air pollution by ozone

A lakosság ózonkibocsátás általi veszélyeztettségének mutatója megadja az egyes agglomerációkban felállított mérőhelyek által nappali időszakban, maximum 8 óra alatt mért átlagos, az ott élők lélekszámával súlyozott, határérték feletti ózonkoncentrációt.

The indicator shows the population-weighted yearly sum of maximum daily 8-hour mean ozone concentrations above a threshold (70 micrograms of ozone per m³) at the urban background stations in agglomerations.

Az ózon jelentős fotokémiai oxidáns, az egészségre, környezetre, növényi kultúrákra és növényi anyagokra is ártalmas. A megemelkedett ózonkoncentráció légzési problémákat okoz.

Ozone is a strong photochemical oxidant, which causes serious health problems and damage to the ecosystem, agricultural crops and materials. Human exposure to elevated ozone concentrations can give rise to inflammatory responses and decreases in lung function.

Az Európai Tanács 1996-ban léptette életbe a keretirányelvet (96/62/EC) a környező levegő minőségének vizsgálatáról és kezeléséről. A kapcsolódó, harmadik származékos irányelvet 2002. február 12-én adták ki (1999/300/EC), ez hosszú távú célkitűzésként a napi (8 órás) átlagos ózonkoncentráció megengedett határértékét 120 mikrogramm/m³-ben jelöli meg.

In 1996, the Environment Council adopted Framework Directive 96/62/EC on ambient air quality assessment and management. The third Daughter Directive (2002/3/EC) relating to ozone was adopted on 12 February 2002 with a long-term objective of 120 micrograms of ozone per m³ as a maximum daily 8-hour mean within a calendar year.

A 2004/224/EC sz. bizottsági határozat a fenti keretirányelv értelmében az egyes tagállamoknak éves jelentésbeli kötelezettséget ír elő a környező levegő szennyezettségének nyomon követése érdekében.

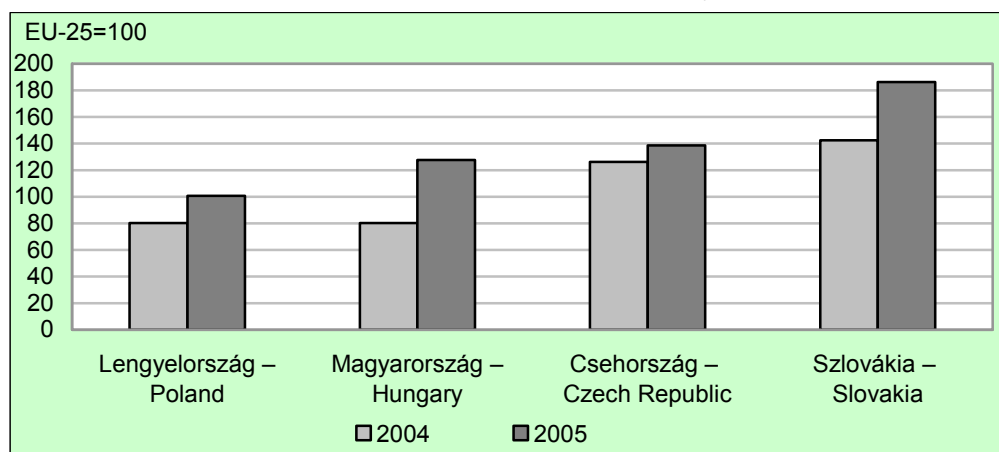
The annual reporting must follow the Commission Decision 2004/224/CE of 20 February 2004 laying down arrangements for the submission of information under Council Directive 96/62/EC in relation to limit values for certain pollutants in ambient air.

A lakosság ózonkibocsátás általi veszélyeztetettsége Urban population exposure to air pollution by ozone

Megnevezés Denomination	(mikrogramm/m ³ – micrograms/m ³)						
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Magyarország Hungary	2 895	5 091
Csehország Czech Republic	4 766	4 880	3 483	4 574	7 032	4 561	5 531
Lengyelország Poland	3 344	3 712	3 780	4 476	5 218	2 902	4 022
Szlovákia Slovakia	..	6 694	2 881	6 019	7 936	5 145	7 430
EU-25	3 854	3 117	3 852	3 707	5 908	3 613	3 990

Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

A lakosság ózonkibocsátás általi veszélyeztettségének közösségi átlagtól való eltérése Difference of the urban population exposure to air pollution by ozone from the EU average

5.12. Mérgező vegyi anyagok

Index of production of toxic chemicals

Ez az indikátor a mérgező vegyi anyagok termelésének alakulását adja meg. A mutatószám aggregált, öt, különböző mérgezési fokozat szerint csoportosított vegyi anyag termelését tartalmazza, az alábbiak szerint.

- rákkeltő, mutagén, reprodukciót károsító (CMR);
- krónikus mérgező anyagok;
- fokozottan mérgező vegyi anyagok;
- mérgező vegyi anyagok;
- káros vegyi anyagok.

This indicator presents the trend in aggregated production volumes of toxic chemicals, broken down into five toxicity classes:

- carcinogenic, mutagenic and reprotoxic (CMR) chemicals;
- chronic toxic chemicals;
- very toxic chemicals;
- toxic chemicals;
- harmful chemicals.

Tagadhatatlan, hogy a vegyszerek gyártásában forgalmazásban és használatában hatalmas gazdasági előny rejlik, ugyanakkor óriási terhet ró a környezetre és az emberi egészségre. Az Európai Unió életbe léptette új vegyi anyag politikáját, ami a közösségi termékfelelősség elve alapján a biztonságos használatért az egész láncot – a gyártótól, a kereskedőn keresztül a felhasználóig – teszi felelőssé.

It is undeniable that there are enormous economic advantages in the production, trade and use of chemicals, but, at the same time they put huge burden on the environment and on human health. The European Union introduced its new chemicals policy which holds the total chain - from the producer through the trader to the user - responsible for the safe use of chemicals based on the principle of product responsibility.

Az EU megújított stratégiája (EU SDS) a közegészségügy témakörében tér ki a vegyi anyagok termelésének kérdéseire. Az egyik legfontosabb célkitűzés annak biztosítása, hogy a vegyi anyagokat 2020-ra olyan módon állítsák elő, kezeljék és használják fel, ami nem jelent számottevő veszélyt az emberi egészségre és környezetre. A vegyi anyagok regisztrálásáról, értékeléséről, engedélyezéséről és korlátozásáról (REACH) szóló rendelet elfogadása mérföldkövet jelentett abban a folyamatban, amelynek végső célja a különös aggodalmat okozó vegyi anyagok és technológiák kiváltása.

The new EU SDS deals with the questions of chemicals production in the topic of public health. One of the most important objectives is to ensure that by 2020 chemicals should be produced, handled and used in ways that do not pose significant threats to human health and the environment. In this context, the adoption of the Regulation for the registration, evaluation, authorisation and restriction of chemicals (REACH) was a milestone in the process which has the final aim to replace substances of very high concern by suitable alternative substances or technologies.

Vegyi anyagok termelése

Production of chemicals

Év Year	Összes termelés ^{a)} , kg/fő Total production ^{a)} , kg/capita	Ebből mérgező vegyi anyagok ^{b)} , kg/fő Of which toxic chemicals ^{b)} , kg/capita	Mérgező vegyi anyagok részaránya, % Proportion of toxic chemicals, %
1999	948	298	31,4
2000	1 005	362	36,0
2001	964	357	37,1
2002	977	308	31,5
2003	1 013	322	31,8
2004	1 051	362	34,4
2005	1 095	419	38,3
2006	1 100	438	39,5

a) Eurostat-módszer szerint, vegyipari alapanyagok termékcsoportjai listája alapján, kivéve kőolaj-feldolgozás, műanyagalapanyag-gyártás és a gyógyszergyártás vegyipari termékei.

a) According to the Eurostat methodology, on the basis of the product groups of chemical raw materials except for chemicals of manufacture of refined petroleum, plastic raw materials and pharmaceuticals.

b) Az Eurostat módszertana szerint, a megadott 166 terméket tartalmazó lista alapján.

b) According to the Eurostat methodology, on the basis of the list containing 166 products.

Hazánkban 1999-ben egy lakosra vetítve közel 1000 kg vegyi anyagot termeltek összesen, ennek közel egyharmada mérgező volt. Az összesen megtermelt mennyiség 15%-kal, a mérgező anyagoké azonban ennél jóval nagyobb mértékben, egyharmadával nőtt.

1999-ben az összesen megtermelt vegyi anyagok 31,4%-a minősült mérgezőnek, 2006-ra ez az arány egynegyedével növekedett.

In 1999 nearly 1,000 kg/capita chemicals were produced in Hungary, about one third of which was toxic. The total quantity produced increased by 15% while that of toxic chemicals grew at a much higher pace, by one third.

In 1999 31.4% of the total chemicals produced were qualified as toxic, while this share increased by one fourth by 2006.

5.13. Súlyos munkahelyi balesetek Serious accidents at work

A munkabalesetek alakulásának nemzetközi összehasonlításához a súlyos, három napnál hosszabb keresőképtelenséggel járó balesetek százezer foglalkoztatottra jutó számának 1998-hoz viszonyított arányát használják. A referencianépesség foglalkoztatotti adatai az egységes európai munkaerő-felvételből állnak rendelkezésre. Az összehasonlíthatóság javítása érdekében az indexszámot gazdasági ágazat szerint standardizált gyakoriságokból számítják. A mutató csak azoknak az ágazatoknak az adatait tartalmazza, amelyekről minden tagország teljes körűen tud adatot szolgáltatni.

For international comparisons of the evolution of accidents at work, the number of serious accidents at work with more than three days' absence from work per hundred thousand persons in employment is used in comparison to 1998. Employment data of the reference population are available from the uniform European labour force survey. In order to improve comparability the index is calculated from incidences standardized by economic sectors. The index contains only the data of those sectors on which each member state can provide full-scale data.

Az Európai Unió hosszú távú politikájában nagy hangsúlyt fektet az egészséges és biztonságos munkahelyek megteremtésére. Célja a munkavállalók egészségét hátrányosan befolyásoló és a munkabaleseteket előidéző kockázati tényezők feltárása, és ezek ismeretében hatékony megelőzési stratégiák kidolgozása a foglalkozási megbetegedések és a munkabalesetek számának csökkentése érdekében. A közösségi stratégia célkitűzése a munkabalesetek százezer foglalkoztatottra jutó számát az EU 27 tagországában összesen 25%-kal való csökkentése a 2007 és 2012 közötti időszakban.

The long-term policy of the European Union lays great stress on creating healthy and safe workplaces. Its objective is to explore the risk factors influencing negatively the health status of employees and causing accidents at work and, knowing these factors, to elaborate effective prevention strategies in the interest of decreasing the number of occupational diseases and accidents at work. The objective of the community strategy is to decrease the number of accidents at work per hundred thousand persons in employment by 25% in the EU-27 between 2007 and 2012.

A súlyos munkabalesetek gyakorisága Incidence of serious accidents at work

Megnevezés Denomination	(1998=100)										
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU-15	104	103	100	100	100	98	94	86	81	78	76
EU-25	100	100	99	95	88	83	79	77
Magyarország Hungary	123	110	103	100	93	94	86	84	83	79	79

Megjegyzés: az Európai Munkabaleseti Statisztika (ESAW) módszertana alapján.

Note: based on the methodology of the European Statistics of Accidents at Work (ESAW).

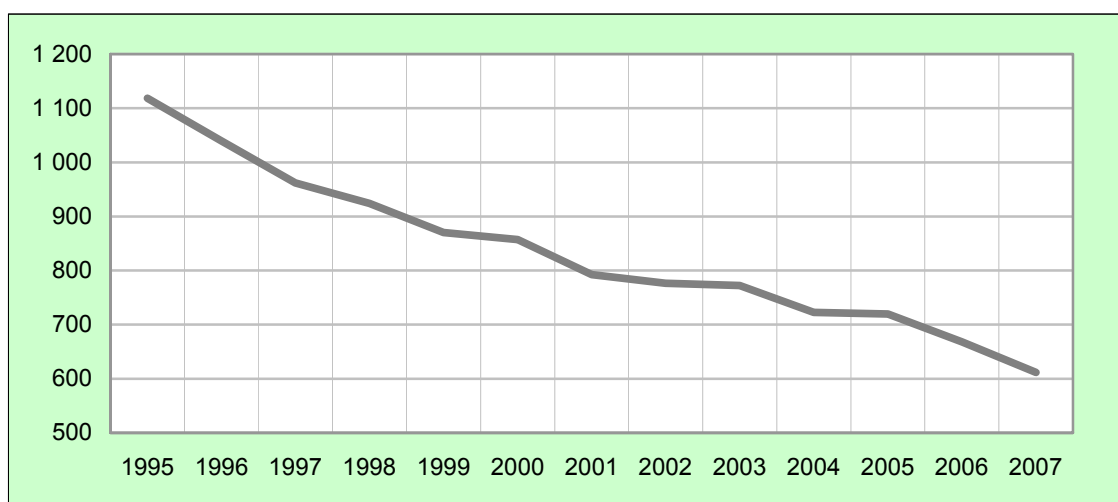
Magyarországon az Európai Unió átlagához hasonló tendenciák érvényesültek az elmúlt időszakban. A mutató szerint 1998-tól 2005-ig 21%-kal csökkent a súlyos munkabalesetek gyakorisága hazánkban. Az EU-15 tagországában összesen 24, az EU-25 tagországában összesen 23% volt a csökkenés mértéke.

In Hungary similar tendencies could be observed in the last period as the EU average. According to the index the incidence of serious accidents at work decreased by 21% between 1998 and 2005 in our country. The decrease was altogether 24% in the EU-15 and 23% in the EU-25.

Magyarországon 2007-ben 21–154 munkabalesetet jelentettek be, ennek 0,6%-a volt halálos. A bejelentési kötelezettség a szervezett munkavégzés keretében foglalkoztatottak súlyos, három napnál hosszabb keresőképtelenséggel járó és a halálos baleseteire vonatkozik. 1995 óta a súlyos munkabalesetek százezer alkalmazottra jutó száma 1118-ról 612-re, a halálos munkabalesetek gyakorisága 5,9-ről 3,5-re csökkent.

In Hungary 21,154 accidents at work were reported in 2007 and 0.6% of them were fatal. The reporting obligation relates to the serious accidents with more than three days' absence from work and the fatal accidents of persons in organized employment. Since 1995 the number of serious accidents at work per hundred thousand employees has fallen from 1,118 to 612, while the incidence of fatal accidents at work has decreased from 5.9 to 3.5.

Súlyos munkabalesetek százezer alkalmazottra jutó száma
Number of serious accidents at work per hundred thousand employees

Klímváltozás, energetika

Climate change and energy

Első szint – Level 1	Második szint – Level 2	Harmadik szint – Level 3
6.1. Az üvegházhatású gázok kibocsátása <i>Greenhouse gas emissions</i>	Klímváltozás – Climate change	
	6.3. Az üvegházhatású gázok kibocsátása gazdasági ágak szerint <i>Greenhouse gas emissions by economic branches</i>	6.4. Az energiafogyasztás üvegházhatású-gáz-intenzitása – <i>Greenhouse gas intensity of energy consumption</i>
		Az üvegházhatású gázok kibocsátásának előrejelzése <i>Projections of greenhouse gas emissions</i>
		6.5. Magyarország felszíni éves középhőmérséklete – <i>Annual average surface temperature in Hungary</i>
6.2. Megújuló energiaforrások <i>Renewable energy sources</i>	Energetika – Energy	
	6.6. Energiaimport-függőség <i>Energy dependency</i>	6.7. Primer energiaellátás, energiaforrások szerint – <i>Primary energy supply by energy sources</i>
		6.8. A megújuló energiaforrások részesedése a villamosenergia-termelésben – <i>Share of renewables in production of electricity</i>
		6.9. Közlekedési célú bioüzemanyag-felhasználás – <i>Consumption of biofuels by transport</i>
		6.10. Kapcsolt hő- és energiatermelés – <i>Combined heat and power generation</i>
		6.11. Implicit energiaadó <i>Implicit tax on energy</i>

Mára széles körűen elfogadott tény, hogy az emberi tevékenységek – mint a szén, az olaj vagy a gáz elégetése – során keletkező üvegházhatású gázok kibocsátása általános felmelegedést okoz a Föld légkörében. Ennek legvalószínűbb velejárója az éghajlatváltozás, ami azonban várhatóan a Föld különböző területein eltérő mértékben fejti ki hatásait. Változás következhet be a mezőgazdasági termelés jellegében, a földhasználat mértékében, a járványzónák kiterjedésében, a vízkészlet nagyságában, és minden bizonnyal a természeti katasztrófák bekövetkezésének veszélye is növekedni fog. Mindennek jelentős gazdasági és társadalmi következményei lehetnek.

Az éghajlatváltozás nagymértékben fenyegeti a fenntartható fejlődés célkitűzéseinek megvalósíthatóságát. Ennek kapcsán a bizottság a göteborgi ülésen felkérte az Európai Tanácsot, hogy tegye meg azokat a lépéseket, amelyek révén elérhető a „tiszt” energiaforrásokra való áttérés és az energiafogyasztás csökkentése. A megújuló erőforrásokból megtermelt villamos energia mennyiségének, valamint a kapcsolt energiatermelés (a villamos energia és a hasznosítható hőenergia együttes előállítása) növelése révén mérsékelhető a fosszilis erőforrások felhasználása iránti igény. Ez fontos része az Európai Klímaváltozási Programnak, amely számba veszi az üvegházhatású gázok kibocsátásának mértékét és a kiotói vállalások elérése érdekében szükséges intézkedéseket.

Az EU-15 és az EU-25 tagállamok többsége a kiotói jegyzőkönyv keretében vállalták, hogy az üvegházhatásúgáz-kibocsátást 2008–2012 között csökkentik. Ez a vállalás országonként eltérő, az EU-15-é 8%, Magyarorszáé 6% az 1985–1987-es időszakhoz viszonyítva.

Az Európai Bizottság 2007 szeptemberében mutatta be az energiapiac liberalizációjával kapcsolatos harmadik jogszabálycsomagot. A csomag öt fő célkitűzést jelöl meg, amelyek révén biztosítható a hatékony belső energiapiac és várhatóan stabil, kiszámítható szabályozási környezetet teremt az iparág számára.

A fejezet két alfejezetre épül:

1. **Klímaváltozás**, ami az üvegházhatású gázok kibocsátásáról (teljes, gazdasági ágak szerint), az energiafogyasztás üvegházhatás-intenzitásáról, és hazánk átlaghőmérsékletéről ad számot.
2. **Energetika** témakörben a legfontosabb mutatószámok a megújuló energiaforrások felhasználásának részesedése (villamos energia és összes primer energia), a bioüzemanyag-felhasználás, a kapcsolt hő- és energiatermelés, valamint az energiatranszmisszióból eredő adóbevételek.

Today it is widely accepted that the greenhouse gas emissions because of human activities such as the combustion of coal, oil or gas cause a general warming in the atmosphere of the Earth. This will most probably lead to climate change, which, however, will have different impacts in different areas of the Earth. There may be changes in the character of agricultural activities, in the degree of land use, in the extension of epidemic areas, in the size of water resources and in all probability the danger of possible natural disasters will be more serious. All this can have substantial economic and social consequences.

Climate change threatens the feasibility of sustainable development targets to a high extent. Therefore the Commission invited the European Council in Gothenburg to make the steps required to achieve the changeover to “clean” energy sources and the reduction of energy consumption. By increasing the volume of electricity produced from renewable energy sources and combined power generation (the combined generation of electricity and usable heat energy), the need for using fossil resources can be lowered. This is an important component of the European Climate Change Programme, which takes into account the extent of greenhouse gas emissions and the measures needed to achieve the Kyoto commitments.

The majority of EU-15 and EU-25 member states undertook in the Kyoto Protocol to cut greenhouse gas emissions in 2008–2012. This commitment differs from country to country, it is 8% for the EU-15 and 6% for Hungary compared to the period of 1985–1987.

The European Commission presented in September 2007 the third package of legal rules concerning the liberalization of the energy market. The package determines five main purposes which, if achieved, can ensure the efficient internal market and are expected to create a stable and predictable legal background for the industry.

The chapter is subdivided into two sub-chapters:

1. **Climate change**, which takes into account greenhouse gas emissions (total and by industries), greenhouse gas emissions intensity of energy consumption, and the average temperature in Hungary.
2. **Energy**, which theme includes the key indicators of renewables in gross inland energy consumption (electricity and total primary energy), consumption of biofuels, combined heat and power generation, and tax revenues from energy consumption.

6.1. Az üvegházhatású gázok (ÜHG) kibocsátása Greenhouse gas emissions

Ez az indikátor a hat üvegházhatású gáz (CO₂, CH₄, N₂O, HFC, PFC, SF₆) kibocsátásának a globális felmelegedéshez való hozzájárulásuk arányában (GWP) súlyozott értékeinek összegét mutatja be, CO₂-ekvivalensre átszámolva. 100 éves időtávlatban CO₂=1 és CH₄=21, azaz 100 év alatt 1 tonna metán 21 tonna CO₂-nak megfelelő felmelegedést okoz.

A mutatószám bázisáé vonatkoztatott indexszám. A bázis a fluort nem tartalmazó gázokra általában 1990, a fluortartalmú gázokra pedig 1995.

Emissions of the six greenhouse gases (CO₂, CH₄, N₂O, HFC, PFC and SF₆) are weighted by their global warming potentials (GWPs) and aggregated to give total emissions in CO₂ equivalents. Over 100 years CO₂=1 and CH₄=21, i.e. 1 ton of methane causes the same warming over 100 years as 21 tons of CO₂.

Total emissions are presented as indices, where the base year = 100. In general, the base year is 1990 for non-fluorinated gases (CO₂, CH₄ and N₂O), and 1995 for fluorinated gases (HFC, PFC and SF₆; see exception under metadata).

Az EU-15 a kiotói jegyzőkönyv 4. cikkelye alapján vállalta, hogy 2008–2012-re az üvegházhatású gázok kibocsátását 8%-kal csökkenti az 1990-es szinthez képest. A tagállamok részesedését az „EU-buborékból” az eredetileg 1998-ban megkötött ún. kötelezettségmegosztó egyezség (*Burden Sharing Agreement*) tartalmazza, melyet a kiotói jegyzőkönyv 2002. májusi ratifikációja során specializáltak.

Under Article 4 of the Kyoto Protocol, the EU has agreed to an 8% reduction in its greenhouse gas emissions by 2008–2012, compared to 1990. The reduction for each of the EU-15 countries has been agreed under the “EU Burden Sharing Agreement” made in 1998, which was specified when the Kyoto Protocol was ratified in May 2002 (Council Decision 2002/358/EC).

A kiotói jegyzőkönyv lehetővé teszi, hogy a vállalások országoként eltérőek legyenek, ennek megfelelően a tíz új tagállamból nyolc az EU-15-től eltérő célértéket és vonatkozási évet jelölt ki.

The Kyoto Protocol allows some countries to increase emissions, provided these are offset by reductions in other countries. Accordingly, eight of the ten new Member States of the EU chose other reduction targets and base years than those specified for the EU-15.

A hazai fenntartható fejlődési stratégia (NFFS) a klímaváltozás (KL) terén legfontosabb cselekvési területként első helyen az alábbiakat jelöli meg: az üvegházhatású gázok (ÜHG) kibocsátásának szabályozását, mérséklését elsősorban az energiafelhasználás, az építkezési szokások, a közlekedési igények, illetve az ipari tevékenységek megváltoztatásával kell elérni. Az EU emissziókereskedelmi rendszere a gazdasági szereplők számára gazdasági kényszerre teszi az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését.

In the national sustainable development strategy the firstly mentioned most important actions in the area of climate change (KL) are the following: the emission of greenhouse gases should be regulated and ultimately reduced primarily by changes in energy consumption, construction patterns, transport needs and industrial activities. The EU's emission trading system places economic pressure on economic actors to reduce greenhouse gas emissions.

Üvegházhatású gázok (ÜHG) kibocsátása Greenhouse gas emissions

(1990=100,0)

Év Year	EU-15	EU-27	Csehország Czech Republic	Lengyelország Poland	Magyarország Hungary	Szlovákia Slovakia
1995	96,9	93,4	78,7	77,2	65,9	72,3
1996	98,9	95,5	82,2	80,8	67,7	73,0
1997	97,4	93,6	78,5	78,7	66,1	73,3
1998	97,8	92,7	76,5	73,7	65,6	71,4
1999	96,3	90,7	72,3	71,4	65,8	69,7
2000	96,6	90,7	75,9	69,0	64,3	65,8
2001	97,7	91,7	76,1	68,5	65,8	70,2
2002	97,1	90,9	73,4	66,0	64,0	67,5
2003	98,7	92,8	75,2	68,4	66,8	68,0
2004	98,8	92,8	75,0	64,7	67,5	67,6
2005	98,0	92,1	74,2	65,5	66,4	68,0
Cél	92,0	:	92,0	94,0	92,0	94,0

Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

1995–2005 között hazánkban az üvegházhatású gázok kibocsátása kismértékben nőtt, ezzel ellentétben a visegrádi országok közül Lengyelország közel 8%-kal, Csehország és Szlovákia 4,5%-kal mérsékelte a kibocsátás mértékét.

Megállapítható, hogy a visegrádi országok már 1995-ben teljesítették a kitűzött célértékeket, amelynek elérésében nem kis szerepet játszott az 1990-es évek elején a tér-ségben végbement gazdasági szerkezetváltás.

In 1995–2005 greenhouse gas emission slightly increased in Hungary, while among Visegrád countries Poland lowered its output by nearly 8%, and the Czech Republic and Slovakia both by 4.5%.

It is arguable that Visegrád countries have already accomplished the target values in 1995, in which the economic restructuring in the region at the beginning of the 1990s had a key role.

6.2. Megújuló energiaforrások Renewable energy sources

Ez az indikátor bemutatja a megújuló energiaforrások, úgy-mint a szél, a víz, a geotermikus források, a napenergia, illetve a biomassza (tűzifa) és a biogáz felhasználása révén megtermelt primer energia mennyiségét kilotonna olaj-egyenértékben (egy tonna olaj 41 868 MJ nettó fűtőegyenértékkel bír).

The indicator presents the volume of primary energy generated from renewable energy sources (wind, water, geothermal sources, solar energy, biomass (fuelwood) and biogas) in kilotonne of oil equivalents (one tonne of oil has a net calorific value of 41 868 MJ).

A hazai stratégia (NFFS) egyik legfontosabb célkitűzése a megújuló energiaforrások részarányának növelése, annak érdekében, hogy az energiaszektorban megvalósított fejlesztések során a megújuló részarányának növelése irányába tett megfelelő lépések meghatározó mértékben hozzájáruljanak az üvegházhatású gázkibocsátások hosszú távú szabályozásához. Mindemellett kitér arra a megkerülhetetlen tényre, miszerint a megújuló energiaforrások kiválasztása, felhasználása során is messzemenően tekintettel kell lenni a környezeti hatásokra.

One of the main goals of the National Sustainable Development Strategy (NSDS) is to enhance the share of renewable energy sources so that in the course of developing the energy sector adequate steps towards increasing the share of renewable energy sources should make a predominant contribution to regulating the emissions of greenhouse gases in the long term. In addition, the strategy covers the unavoidable issue that environmental impacts must be fully taken into account in choosing and using renewable energy sources.

A hazai stratégia az EU megújított stratégiája által kitűzött célokkal összhangban az alábbiakat tűzi ki feladatul: az EU célja a megújuló részarányának növelése 2020-ig az összenenergiafelhasználásban, s ebben – a hazai adottságok és lehetőségek figyelembe vételével – megfelelő arányban részt kell vállalni.

In line with the goals set by the renewed EU strategy the national strategy determines the following tasks: the EU aims to increase the share of renewable energy sources in total energy consumption by 2020, and Hungary must participate in this project in an adequate proportion, in view of domestic conditions and resources.

A megújuló energiaforrásokból megtermelt primer energia mennyisége energiaforrások szerint Primary energy production from renewable sources by fuels

(kilótonna olajegyenérték – kilotonne oil equivalents)									
Megnevezés Denomination	1995	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Vízerőművi villamos energia Hydroelectric power	14,1	15,6	14,3	16,7	16,7	14,3	17,6	18,0	16,7
Szélerőművi villamos energia Wind power	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,3	0,5	0,9	3,7
Tűzifa Fuelwood	379,2	325,0	356,5	323,4	348,5	434,1	428,4	599,2	620,2
Becsült megújuló energiaforrások Estimated renewable energy sources	451,4	475,3	432,3	497,9	477,2	437,1	483,3	537,3	597,1
Ebből – Of which									
geotermális geothermal	86,0	86,0	86,0	86,0	86,0	86,0	86,0	86,0	86,0
biogáz biogas	1,2	1,2	2,4	2,6	3,2	4,6	6,5	7,1	12,2
napenergia solar energy	0,7	0,7	0,7	1,4	1,7	1,8	1,8	1,9	1,9
biomassza biomass	363,5	387,4	343,2	407,9	386,4	344,7	389,0	442,3	506,4
Kommunális hulladék Municipal waste	51,8	58,9	58,2	62,0	47,6	36,0	32,8	66,0	93,1
Bio üzemanyagok Biofuels	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,0	11,9
Összesen ^{a)} Total ^{a)}	870,6	845,3	832,2	869,0	866,4	903,9	946,2	1193,4	1296,3

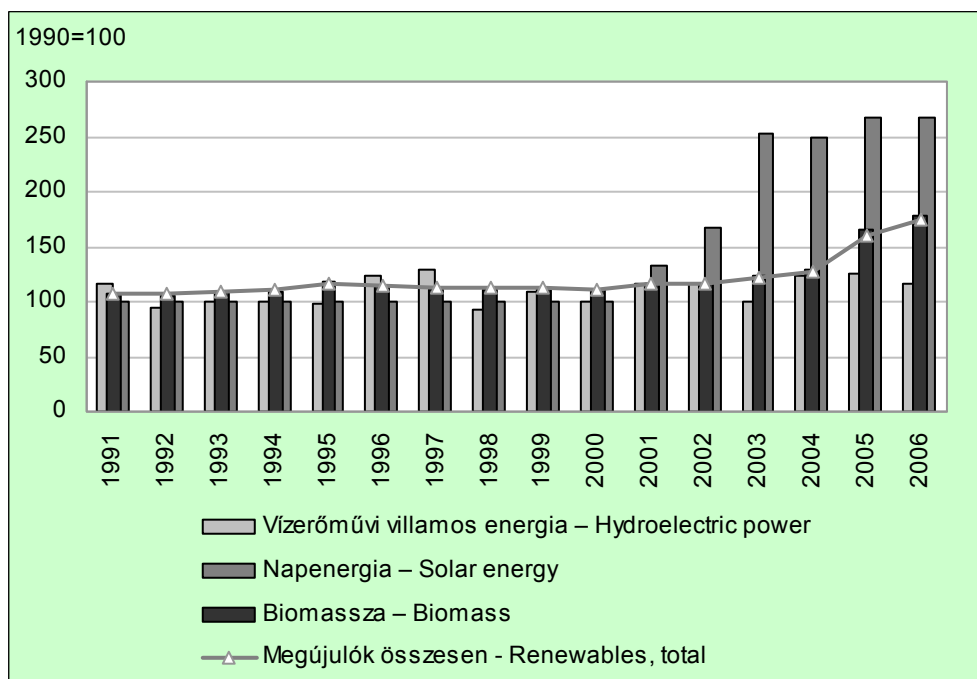
a) Eurostat-módszerint, a kommunális hulladék felét számba véve.

a) In accordance with Eurostat methodology, taking into account half of municipal waste.

Forrás: Energia Központ Kht

Source: Energy Centre Hungary Pbc

A megújuló energiahordozók felhasználásának alakulása
Consumption of renewable energy sources

Hazánkban 2006-ra a megújuló energiaforrások részaránya a primer energiafelhasználásban 4,7%, a felhasznált mennyiség a fenti időszakot tekintve évente átlagosan 3,5%-kal növekedett. 2006-ban a biomassza mint megújuló energiaforrás felhasználása a meghatározó (91%), ezt követi a geotermia (7%), majd a vízenergia részesedése (1%). Hazánkban a szélenergia felhasználásának kezdete 2001-re, a bioüzemanyagoké 2005-re tehető, 2006. évi részesedésük még 1% alatti érték.

Szakértői becslések szerint a hazai besugárzási viszonyok alapján mintegy 1852 PJ napenergiát lehetne a mai technológiákkal évente hasznosítani (2006-ban az ország teljes energiafogyasztása 1152 PJ volt), ennek ellenére a 2006-ban Magyarországon megtermelt energia mindössze 0,15%-a származott a napenergiából.

2005-ben az Európai Unióban az energiafelhasználáson belül a megújuló energiaforrások részesedése az egyes országokban 1,6–36,3% között mozgott, átlagosan 6,7% volt. A legnagyobb mértékű Lettországból (36,3%), a legkisebb arányú Luxemburgban (1,5%) és Nagy-Britanniában (1,6%) volt. 20% feletti részesedéssel büszkélkedhetett még Svédország, Finnország és Ausztria; 10–20% közötti volt a megújuló energiaforrások aránya Portugáliában, Dániában, Romániában, Szlovéniában és Észtországban.

The share of renewable energy sources in primary energy consumption was 4.7% in Hungary by 2006, and the volume of consumption increased by an annual average 3.5% in the above period as a whole. In 2006 the consumption of biomass as renewable energy source was dominant (91%), followed by geothermal energy (7%) and hydroelectric energy (1%). Wind-power and biofuel consumption in Hungary started in 2001 and 2005, respectively. Their respective shares remained below 1% in 2006.

According to expert estimations some 1852 PJ of solar energy could be used annually with today's technologies, considering irradiation conditions in Hungary (in 2006 total energy consumption of Hungary was equal to 1152 PJ), in spite of which only 0.15% of energy generated in Hungary in 2006 came from solar energy.

In member states of the European Union the shares of renewable energy sources of energy consumption ranged from 1.6% to 36.3% in 2005, and were 6.7% on average. It was the highest in Latvia (36.3%) and the lowest in Luxembourg (1.5%) and the United Kingdom (1.6%). Sweden, Finland and Austria also had shares of over 20%; the shares of renewable energy sources were between 10% and 20% in Portugal, Denmark, Romania, Slovenia and Estonia.

6.3. Az üvegházhatású gázok kibocsátása, gazdasági ágak szerint Greenhouse gas emissions by economic branches

Ez az indikátor a főbb gazdasági szektorok üvegházhatásúgázkibocsátás-értékeit mutatja be. A főbb gazdasági ágak kiválasztása az emissziós leltár alapján történt.

This indicator shows the greenhouse gas emissions of key economic sectors. A key economic branch is chosen based on the inventory of emissions.

Magyarország az éghajlatváltozási keretegyezmény (UNFCCC) részes feleként, az éghajlat-változási kormányközi testület (IPCC) által kidolgozott módszertan alkalmazásával évről évre elkészíti az üvegházhatású gázok (ÜHG) kibocsátási leltárát, és azt a kapcsolódó jelentéssel együtt benyújtja az ENSZ számára. A leltár az emberi tevékenységekkel összefüggő kibocsátásokat veszi számba.

Hungary, as a party to the Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), – applying the methodology elaborated by the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) – prepares year by year its inventory of greenhouse gas emissions, and submits it together with the related report to the UN. The inventory takes into account emissions in connection with human activities.

Üvegházhatású gázok kibocsátása gazdasági ágak szerint Greenhouse gas emissions by economic branches

(millió tonna, CO₂ - ekvivalens – million tonnes, CO₂ equivalent)

Megnevezés Denomination	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Feldolgozóipar és építőipar <i>Manufacturing and construction</i>	12,06	9,38	9,46	9,10	9,70	9,13	10,33	8,85
Energiatermelő iparágak <i>Energy producing industries</i>	23,80	23,65	23,62	21,67	22,80	20,34	18,56	19,41
Ipari folyamatok <i>Industrial processes</i>	7,19	8,94	9,28	9,71	10,05	10,56	12,24	8,85
Mezőgazdaság <i>Agriculture</i>	4,99	5,81	5,91	5,13	5,39	6,01	6,28	5,89
Hulladékgyűjtés <i>Waste management</i>	8,49	8,83	9,02	9,13	8,87	9,05	8,46	8,41
Közlekedés <i>Transport</i>	3,65	3,83	3,81	3,86	3,84	3,93	4,09	4,12
Egyéb (energiatermelés) <i>Other (energy production)</i>	17,64	15,61	16,88	17,26	18,67	17,82	17,93	..
Egyéb (nem energiatermelés) <i>Other (other than energy production)</i>	0,25	0,24	0,26	0,21	0,27	0,34	0,15	..
Összesen Total	79,33	77,59	79,37	77,18	80,58	79,44	80,20	78,62

Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

6.4. Az energiafogyasztás üvegházhatásúgáz-intenzitása Greenhouse gas intensity of energy consumption

Ez az indikátor bemutatja az energiafelhasználás üvegházhatásúgáz-intenzitását, amely az energiafelhasználással kapcsolatos ÜHG (CO₂, metán és nitrogénoxidok) -kibocsátás és a bruttó energiafelhasználás hányadosa.

This indicator presents the greenhouse gas intensity of energy consumption, which is the ratio of greenhouse gas emissions (carbon dioxide, methane and nitrogen oxides) of energy consumption to gross inland energy consumption.

Környezeti szempontból a mutató nagy jelentőséggel bír, mivel információt szolgáltat arra vonatkozóan, hogy az energiafelhasználás eszközei és módszerei mennyire terhelik a környezetet és az emberi egészséget. Ugyanakkor jellemzi a gazdaság és a társadalom szereplőinek környezettudatosságát is.

From an environmental point of view the indicator has a high importance because it provides information on the extent to which the tools and methods of energy consumption are a burden on the environment and human health. However, it is also characteristic of the environment-consciousness of social and economic actors.

Az energiafogyasztás üvegházhatásúgáz-intenzitása Greenhouse gas intensity of energy consumption

(2000=100,0)

Év Year	EU-27	Csehország Czech Republic	Lengyelország Poland	Magyarország Hungary	Szlovákia Slovakia
1995	105,2	101,2	102,9	102,1	111,2
1996	104,8	103,6	105,3	102,8	111,9
1997	103,0	97,1	102,5	102,1	112,8
1998	101,6	98,6	101,4	101,4	109,7
1999	100,7	101,3	100,8	101,7	108,0
2000	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
2001	99,8 ^{a)}	98,7	99,9	100,7	97,1
2002	99,5 ⁺	94,2	97,3	97,0	92,0
2003	99,7	91,0	98,5	98,9	93,5
2004	98,5 ⁺	88,9	95,9	95,2	91,2
2005	97,6 ⁺	88,4	94,7	91,6	89,3

Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

6.5. Magyarország felszíni éves középhőmérséklete Annual average surface temperature in Hungary

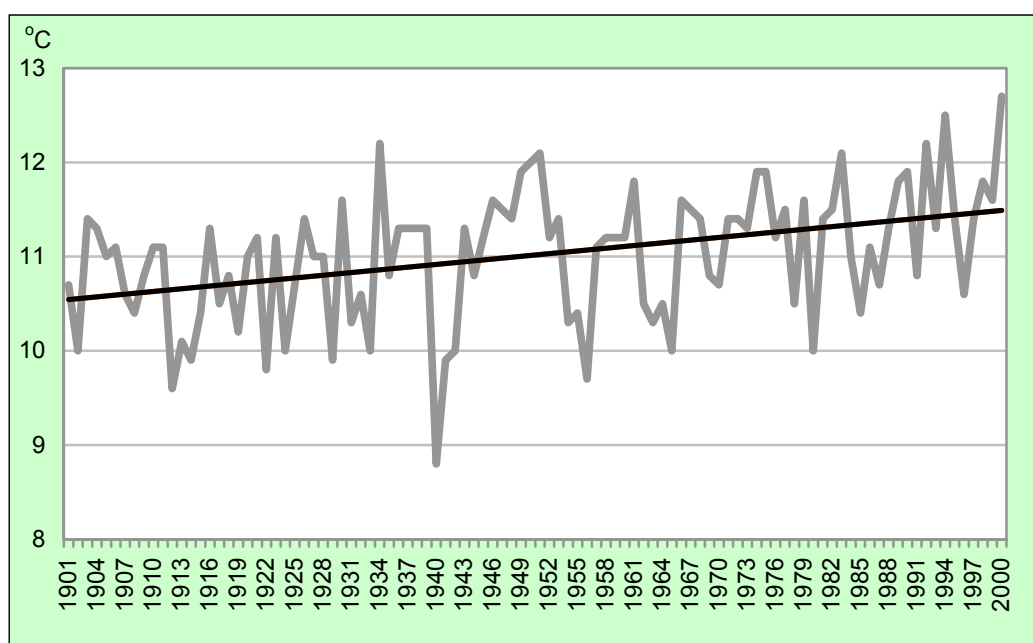
Magyarország éghajlata mérsékelt, földrajzi elhelyezkedése miatt mentes a túlzott éghajlati szélsőségektől. Az országon belüli kis szélességkülönbség, illetve az elhanyagolható magasságkülönbségek miatt Magyarország éghajlata meglehetősen egyöntetű – természetesen a hegyszerző tényezők befolyásoló hatással vannak.

Hungary has a temperate climate and is free from exaggerated climatic extremities because of its geographical location. Owing to the low difference of latitude within the country and to the negligible differences of altitude the climate of Hungary is quite uniform – though topographic factors certainly have their impact.

A melegedési tendenciát trendvonalal ábrázoljuk az 1901–2000-ig terjedő időszakra Budapest területén.

The trend line in the figure shows the trend of warming in the area of Budapest for the period 1901–2000.

Felszíni éves középhőmérséklet Budapesten, 1901–2000
Annual average surface temperature in Budapest, 1901–2000

Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat
Source: Hungarian Meteorological Service

Budapesten 1901–2000 között 1940-ben mérték a legalacsonyabb (8°C), 2000-ben a legmagasabb éves középhőmérsékletet (11,5°C), ami várhatóan tovább nő.

Between 1901 and 2000 the lowest (8°C) annual average temperature was measured in 1940, while the highest (11.5°C) in 2000 in Budapest, which is expected to rise further.

A tárgyalt időszakban a legmelegebb évek a globális hőmérsékleti tendenciákkal összhangban a múlt század utolsó évtizedében jelentkeztek, ezek rendre 2000, 1994 és 1992 voltak. Az éves középhőmérsékletek sorozatából az 1971–2000 közötti időszak átlaghőmérsékletére 11,4°C adódik, mintegy kéttized fokkal meghaladja az előző, 1961–1990 közötti periódus átlagát. Az 1991-es év az utolsó az évek sorozatában, aminek az átlaga az 1971–2000-es normál érték alatt alakult. Jelentős az évről évre fellépő változékonyság, a hőmérséklet emelkedő tendenciája azonban az utóbbi 30 évben egyértelműen kimutatható. Az évi középhőmérsékletek sorozatára illesztett lineáris trend szerint a melegedés mértéke meghaladja a 0,9°C-ot a 100 év során, amelynek nem kis része a fokozódó városhatásnak tudható be.

In line with global temperature trends the warmest years in the examined period were observed in the last decade of the past century, these years were 2000, 1994 and 1992. In the series of annual average temperatures the average temperature of the period of 1971–2000 was 11.4°C, some two tenths of a degree higher than the average of 1961–1990, the previous period. In the series of the years year 1991 was the last the average of which was lower than the normal value for 1971–2000. Although the year-by-year changeability is significant, clearly there is a rising temperature trend in the past 30 years. According to the linear trend of the series of annual average temperatures warming exceeds 0.9°C over 100 years, a considerable proportion of which was due to the increasing urban impact.

6.6. Energiaimport-függőség Energy dependency

Az energiaimport-függőség megmutatja, hogy egy adott ország milyen mértékben szorul importált energiaforrásokra a hazai energiaigények teljesítése érdekében. Az indikátor a következő képlet alapján számolható: a nettó import mennyisége elosztva a bruttó belföldi energiafelhasználás és tankerek összegével.

Energy dependency shows the extent to which an economy relies upon imports in order to meet its energy needs. The indicator is calculated as follows: net imports divided by the sum of gross inland energy consumption and bunkers.

Az Európai Unió a Zöld Könyvben teszi közzé az átfogó energiapolitikai stratégiáját, amelynek keretében továbbra is elsődleges fontosságú kérdésnek számít az ellátás biztonsága, a megújuló energiaforrások használatának ösztönzése, és a liberalizáció. Utóbbi kapcsán az Európai Bizottság komoly lépésekre szánta el magát az energiapiaci monopóliumok felszámolása érdekében.

The European Union published a comprehensive energy political strategy in its Green Book. This publication handles safe provision, the encouragement to use renewable energy sources and liberalization as questions of key significance. In the latter respect the European Commission decided to make important steps towards eliminating monopolies on the energy market.

Energiaimport-függőség, energiaforrások szerint
Energy dependency by energy sources

	(%)									
Megnevezés Denomination	1995	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007 ⁺
Összesen										
Total	47,8	53,2	55,2	53,3	57,2	62,1	61,1	63,5	63,1	62,8
Szén Coal	30,2	27,4	30,7	25,6	20,2	25,1	31,2	41,1	44,7	46,7
Olaj Oil	71,1	74,6	77,8	71,8	76,5	75,7	78,0	81,9	81,4	86,5
Gáz Gas	60,2	73,4	75,3	72,9	79,2	84,2	79,8	81,1	82,0	80,5
Villamos energia Electricity	5,4	2,4	7,4	6,9	9,1	17,2	17,2	12,9	15,0	8,2
Egyéb ^{a)} Other ^{a)}	-3,9	-11,3	-14,6	6,3	19,9	11,0	8,1	9,6	-8,2	-6,9

a) Koksz, brikett, tűzifa és egyéb megújuló.

a) Coke, briquette, fuelwood and other renewable.

Forrás: Energia Központ Kht

Source: Energy Centre Pbc

Hazánk primer energiahordozók tekintetében jelentős importra szorul saját forrásainak szűkössége miatt. Nemcsak primer, de szekunder energiahordozókat is importálunk, ilyen pl. a benzin, vagy a villamos energia.

Hungary needs significant imports of primary energy sources because of the scarcity of its own sources. Not only primary but also secondary energy sources such as petrol or electricity are imported.

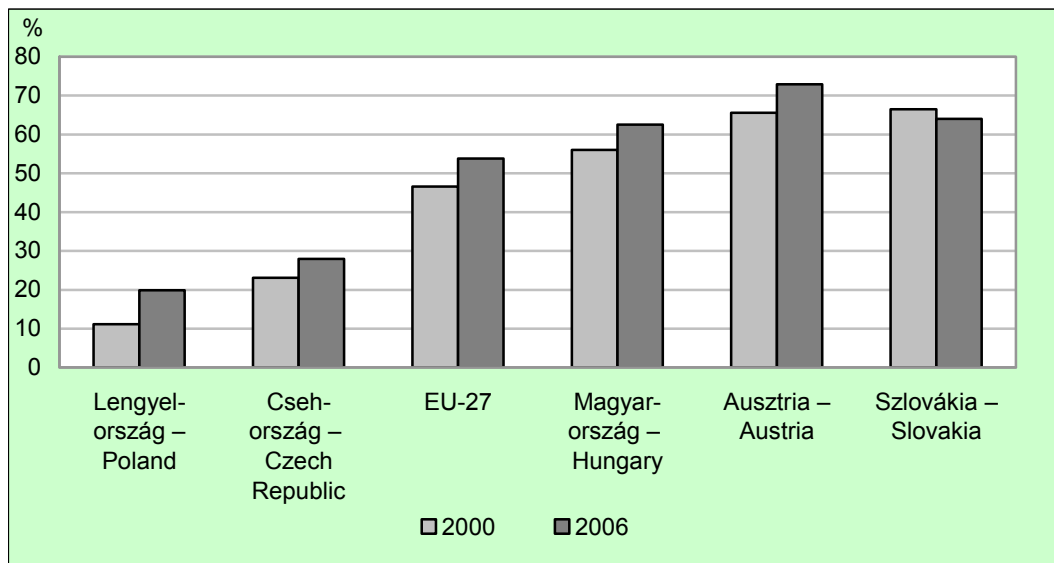
Magyarország energetikai importfüggősége az európai átlag felett van, abszolút értékben is meglehetősen magas, 2007-re a 63%-ot közelíti.

The energy dependency of Hungary exceeds the European average, and is relatively high in absolute terms as well, approaching 63% by 2007.

2005-ben a 27 tagállamot tekintve az importfüggőség 52,3% volt, amely 1995-től 9 százalékponttal növekedett. A 25-ök esetében is hasonló tendencia figyelhető meg, bár ez esetben az importfüggőség valamivel alacsonyabb. Ausztria importfüggősége kiemelkedő (71,8%), ugyanakkor Lengyelország és Csehország gazdasága szorul a legkevesbé energiabehozatalra.

In 2005 the energy dependency of the 27 member states was 52.3%, an increase of 9 percentage points from 1995. A similar trend was observed for the EU-25, though import dependency was somewhat lower in this case. The energy dependency of Austria was outstanding (71.8%), while the Polish and Czech economies are the least dependent on energy imports.

Energiaimport-függőség, valamennyi energiaforrás
Energy dependency, all energy sources

Forrás: Eurostat
 Source: Eurostat

6.7. Primer energiaellátás, energiaforrások szerint Primary energy supply by energy sources

Ez az indikátor a villamos energia, a hőenergia és az egyéb, rendelkezésre álló energiaforrások formájában felhasznált energia összes mennyiségét adja meg, egy főre vetített tonna-olajegyenértékben (egy tonna olaj 41 868 MJ nettó fűtőegyenértékkel bír). Az indikátor figyelembe veszi az elsődleges termelés, a behozatal és a készletváltozás nagyságát, de nem tartalmazza az exportált mennyiséget.

The indicator presents the total volume of energy used in the form of electricity, heat and other available sources. The indicator is presented for each year in tonnes of oil equivalent (toe) per capita (one tonne of oil equals 41 868 MJ of calorific value). The indicator includes primary energy production, imports and stocks build-up, but excludes export activities.

Az indikátor az egyik legfontosabb ún. terhelésindikátor (DPSIR-modell), bemutatja a rendelkezésre álló energiaforrásokkal kapcsolatban felmerülő környezetterhelés mértékét. A különböző energiaforrások tudatos és mértéktartó felhasználása fontos lépést jelenthet a fenntartható gazdaság felé.

This indicator is one of the most important "pressure indicators" (DPSIR model), it represents the overall pressure of available energy sources. The conscious and moderate use of different energy sources may be an important step towards sustainable economy.

Napjaink egyre fokozódó energiaszükséglete a nem megújuló fosszilis és a nukleáris energiaforrások mind kiterjedtebb felhasználását igényli – a fosszilis energiaforrások révén történő energiatermelés az egyik legfőbb forrása az üvegházhatású gázok kibocsátásának. Hosszú távon azonban várható, hogy a fosszilis energiaforrások elérhetősége behatárolja majd az energiafelhasználás korlátlan növekedését.

The growing energy demand today requires the extensive use of non-renewable fossil and nuclear energy sources. The generation of electricity by the combustion of fossil fuels is one of the largest sources of greenhouse gas emissions. In the long run, however, the unlimited increase of energy consumption is expected to be constrained by the availability of fossil fuels.

Az Európai Tanács által 2006 márciusában beindított európai energiapolitika három fő területre, úgymint az ellátás biztonságára, a versenyképességre és a környezetvédelmi fenntarthatósági célkitűzésekre helyezi a hangsúlyt.

The European energy policy launched by the European Council in March 2006 focuses on three main areas, i.e. the goals of safety of provision, competitiveness and sustainability of environment protection.

A fentieknek megfelel a hazai stratégia (NFFS), ami az energia (EN) témakörben elsőként hozza az energiafogyasztás csökkentésének szükségességét. A fosszilis energiaforrások felhasználásának mérséklése mellett további feladatként említi meg az energaintenzitás csökkentését, a gazdaságszerkezet változtatását a kevésbé energiaigényes ágazatok javára, illetve az energiahatékonyság javítását.

In compliance with the above the National Sustainable Development Strategy states first in theme energy (EN) the necessity of cutting energy consumption. In addition to the moderation of fossil fuel consumption, it mentions the reduction of energy intensity, the change of economic structure by increasing the weight of less energy intensive sectors and the improvement of energy efficiency as next tasks to achieve.

Primer energiaellátás energiaforrások szerint Primary energy supply by energy sources

(tonna olajegyenértéke/fő – tonne oil equivalent/capita)										
Megnevezés Denomination	1995	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Szén Coal	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
Olaj Oil	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7
Gáz Gas	0,9	1,0	1,0	1,0	1,1	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1
Villamos energia ^{a)} Electricity ^{a)}	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4
Egyéb ^{b)} Other ^{b)}	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Összesen Total	2,5	2,6	2,5	2,5	2,5	2,6	2,6	2,7	2,7	2,7

a) EU-konform metódus szerint.

a) In compliance with EU methodology.

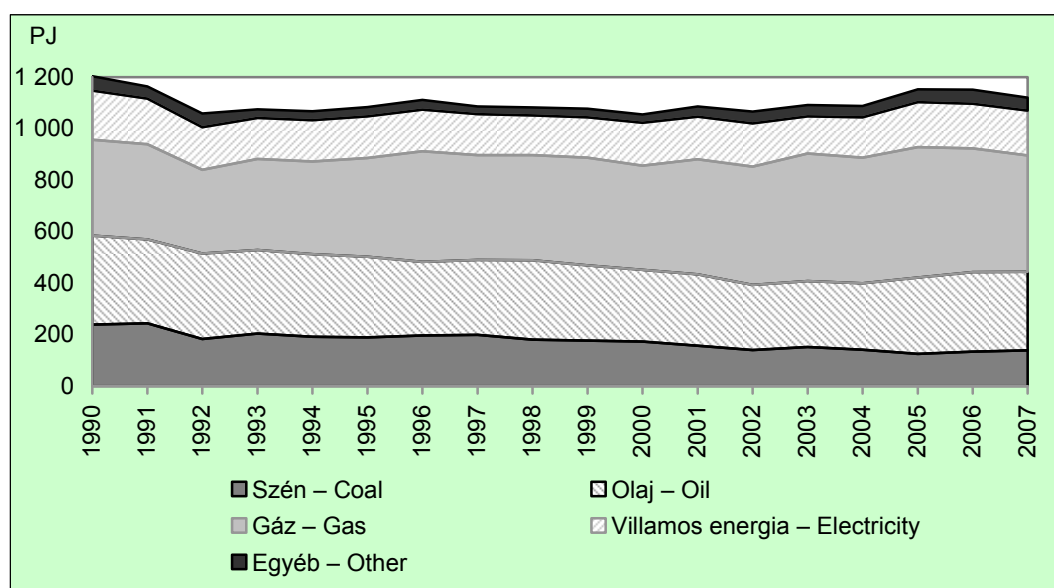
b) A primer energiatermelés „egyéb” adata tartalmazza a megújuló és a hulladék-energiahordozókat (ebből mintegy 18–20 PJ becsült megújuló energiahordozó).

b) "Other" data of primary energy production contain renewable and waste energy sources (of which some 18–20 PJ are estimated to be renewable energy sources).

Forrás: Energia Központ Kht

Source: Energy Centre Hungary Pbc

Primer energiafelhasználás
Primary energy consumption

Nemzetközi összehasonlításban Magyarországon viszonylag alacsony az egy főre jutó energiafelhasználás: az EU valamennyi tagállama magasabb értéket képvisel. A rendszerváltás után az energiafelhasználás visszaesett, az azt követő időszakban mérsékelt növekedést mutatott.

Az energiaellátást biztosító energiaforrások szerkezete 1990-től napjainkig világszerte, így hazánkban is jelentős változásokon ment keresztül. Magyarországon a széntermelés erősen visszafejlődött (42%), a kőolajtermékek felhasználása kisebb mértékben, 12%-kal esett vissza. A földgáz felhasználása ezzel szemben egyharmaddal nőtt, térhódítása különösen a lakosság körében igen látványos.

In Hungary the gross inland energy consumption per capita is well under the EU average, all member states exhibit higher values. After the change of regime in Hungary energy consumption fell, while from then on it increased moderately.

In the period of 1990–2006 the structure of primary energy products has changed considerably all over the world, so in Hungary as well. The production of coal has dropped significantly (42%), while the consumption of crude oil products declined to a lesser extent, by 12% in Hungary. Conversely, the use of natural gas rose by one third, its expansion was especially remarkable in households.

6.8 A megújuló energiaforrások részesedése a villamosenergia-termelésben Share of renewables in production of electricity

Ez az indikátor a megújuló energiaforrásokból megtermelt villamos energia részarányát mutatja be.

This indicator presents the share of electricity generated from renewables.

A világ energiafogyasztásának napjainkban mintegy 90%-a fosszilis energiaforrásokból származik, ugyanakkor hazánkban az atomenergia nagyobb részaránya miatt ez az érték kisebb: 60% körüli. A fosszilis energiaforrások részaránya becslések szerint 2010-ig változatlan marad, a vízi és egyéb megújuló energia részaránya viszont a korábbi előrejelzések ellenére várhatóan kisebb lesz. A villamos energia termelése komoly környezetterhelést jelent, a folyamatosan növekvő energiaigények a fosszilis energiaforrások kimerülését vetítik előre. Környezetünk és a természeti erőforrások védelmének legfőbb záloga a megújuló energiaforrások részarányának növelése, vagy az energiaigények csökkentése.

Fossil fuels account for some 90% of global energy consumption nowadays, while Hungary is less dependent on fossil energy sources (about 60%), since nuclear energy represents a relatively high contribution. According to several estimations the share of fossil fuels remains stable until 2010, but on the contrary to former predictions the contribution of hydroelectricity and other renewables is expected to be lower. Electricity generation is a serious burden on the environment, fossil fuels are expected to be exhausted because of the permanently increasing energy needs. The major pre-condition of protecting our environment and natural resources is raising the share of renewable energy sources or cutting energy needs.

Az EU megújított stratégiája (SDS) konkrét célkitűzéseket fogalmaz meg a megújuló energiaforrások részarányának növelésére, miszerint 2010-re átlagosan az energiafogyasztás 12%-ának, továbbá közös, de differenciált célkitűzésként a villamosenergia-fogyasztás 21%-ának megújuló energiaforrásból kell származnia, és emellett vizsgálni kell ezen arányok 2015-ig 15%-ra való emelésének a lehetőségét.

The renewed EU strategy (SDS) sets concrete goals to enhance the proportion of renewable energy sources, according to which 12% of energy consumption on average and, as a common but differentiated goal, 21% of electricity consumption must come from renewables by 2010, and the possibility of increasing these proportions to 15% by 2015 should be examined too.

A hazai stratégia célja az EU célkitűzéseinek megfelelően ebben – a hazai adottságok és lehetőségek figyelembe vételével – megfelelő arányban és módon részt vállalni (EN-5).

In accordance with EU goals the national strategy aims to participate in this project in an adequate proportion and way, in view of domestic conditions and resources (EN-5).

A megújuló energiaforrásokból megtermelt villamos energia részaránya Share of electricity generated from renewable energy sources

	(%)										
Ország Country	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2010 ^{a)}
EU-27	12,7	13,1	13,4	13,4	13,8	14,4	12,9	12,9	13,9	14,0	21,0
Csehország Czech Republic	3,5	3,5	3,2	2,7	3,6	4,0	4,6	2,8	4,0	4,5	8,0
Lengyelország Poland	1,7	1,8	2,1	1,9	1,7	2,0	2,0	1,6	2,1	2,9	7,5
Magyarország Hungary	0,6	0,6	0,4	0,5	0,5	0,8	0,7	0,9	2,3	4,6	3,6
Szlovákia Slovakia	14,9	14,5	15,5	16,3	16,9	17,4	18,6	12,0	14,3	16,5	31,0

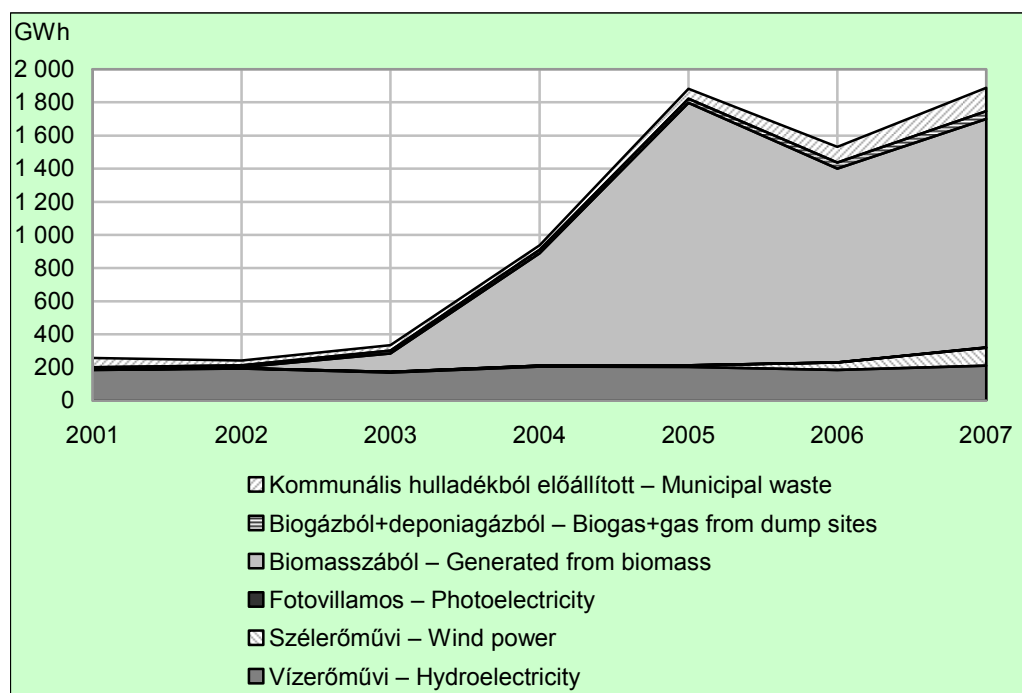
a) Célértékek alapján.

a) On the basis of target values.

Forrás: Energia Központ Kht

Source: Energy Centre Hungary Pbc

A megújuló energiaforrásokból megtermelt villamos energia, energiaforrások szerint*
Electricity generated from renewables, by energy sources*

* Kommunális hulladék bázis 50%-a számba véve, nem tartalmazza a kamragázból és kohógázból termelt villamos energiát.
 *Taking into account 50% of municipal waste basis, excluding electricity generated from coke oven gas and throat gas.

A csatlakozási tárgyalások során Magyarország a megújuló energiaforrásokkal kapcsolatban elkötelezte magát, hogy 2010-ig a megújuló energiahordozóval megtermelt villamosenergia-felhasználás részarányát 3,6%-ra növeli – ezt az értéket hazánk már 2005-ben teljesítette. A többi visegrádi ország célkitűzései a hazait meghaladják, azonban a célértékektől 2005-ben még valamennyien jelentős elmaradást mutattak.

Hazánkban 2001-től a villamos energia előállítására a biomassza felhasználása a többszörösére, míg a fotovillamos és a szélenergia hasznosítás jóval kisebb mértékben növekedett.

A vízenergia termelése viszonylag változatlan, a kommunális hulladékok elégetésével nyert villamos energia mennyisége több mint kétszeresére nőtt.

A biogázból és depóniagázból előállított villamos energia mennyisége 2001-ben 7,6 GWh volt, ez a mennyiség 2007-re a hatszorosára, 47 GWh-ra nőtt.

In accession talks Hungary committed itself concerning renewable energy sources to increasing the share of electricity consumption generated by renewables to 3.6% by 2010 – Hungary has already reached this figure in 2005. Although the remaining Visegrád countries determined higher figures than the Hungarian one as goals to achieve, they all lagged behind the target values considerably in 2005.

From 2001 onwards the consumption of biomass to generate electricity grew manifold in Hungary, while the consumption of photovoltaic and wind power was up to a substantially lower extent.

The generation of hydroelectricity was relatively stable, while electricity produced from the combustion of municipal wastes increased to over two-fold.

The volume of electricity generated from biogas and gas that derives from dump sites was 7.6 GWh in 2001, which volume became six times higher, 47 GWh in 2007.

6.9. Közlekedési célú bioüzemanyag-felhasználás Consumption of biofuels by transport

A közlekedési célú bioüzemanyag-felhasználás indikátora megadja a közlekedés bioüzemanyag-felhasználás arányát a teljes üzemanyag-felhasználásra vetítve.

The indicator of consumption of biofuels by transport is defined as the ratio of biofuel consumption by transport to total fuel consumption.

Az EU megújított stratégiája indikatív célként tűzi ki, hogy 2010-re a közlekedési ágazatban használt üzemanyag 5,75%-ának bioüzemanyagnak kell lennie (2003/30/EK irányelv), és meg kell fontolni arányuk 8%-ra való emelését 2015-re.

The renewed strategy of the EU set an indicative aim that 5.75% of the fuel used by the transport sector should be bio-fuel by 2010 (Directive No. 2003/30/EC), and the possibility of raising their share to 8% by 2015 should be considered.

2007-ben az EU állam- és kormányfői kötelezettséget vállaltak arra, hogy 2020-ig minden tagállamban legalább 10%-kra növelik a bioüzemanyagok használatát a szállítás területén.

In 2007 the heads of states and governments in the EU committed themselves to enhancing in all member states the consumption of biofuels in the area of transport by at least 10% until 2020.

2008. januárban az Európai Bizottság a megújuló energiákról szóló irányelv részeként bemutatta a 2003-as bioüzemanyag-irányelv felülvizsgált változatát. Az irányelv megerősíti a 2020-as 10%-os célértéket, de kiegészíti egy „fenntarthatósági kritériummal”, hogy megelőzze az olcsóbb, de környezetkárosító bioüzemanyagok tömeges alkalmazását. Nem alkalmazható tehát olyan bioüzemanyag, amely élettartamában a fosszilis energiahordozókhoz képest kevesebb mint 35%-os széndioxid-megtakarítást hoz, illetve nem számítható be a 10%-os arányba a 2008. január 1-je után, a védett, „magas biodiverzitással rendelkező” füves területeken, erdők és lápok területén vetett termésből származó bioüzemanyag sem.

In January 2008 the European Commission presented – as part of the directive on renewable energy sources – the revised version of the year 2003 biofuel directive. This directive confirms the target value of 10% by 2020 but completes it with a “criterion of sustainability” to prevent the use of cheaper but environment-damaging biofuels in large number. So no biofuels can be used which bring about a less than 35% saving of carbon dioxide in their lifetime compared to fossil fuels. In addition, biofuels generated from the production sown after 1 January 2008 on protected grassland areas with a “high level of biodiversity” and on forest and bog areas cannot be included in the 10% proportion either.

A bioüzemanyagokról szóló 2003/30/EK irányelv rendelkezéseit a magyar jogba a bioüzemanyagok és más megújuló üzemanyagok közlekedési célú felhasználásának egyes szabályairól szóló 42/2005. (III. 10.) Korm. rendelet ültette át. A bioüzemanyagok gyártásának fejlesztéséről és közlekedési célú alkalmazásuk ösztönzéséről szóló 2058/2006. (III.27.) Korm. határozat 5,75%-ban rögzíti a 2010. december 31-re vonatkozó nemzeti célelőirányzatot, amelynek elérésére a kormány intézkedéscsomagot fogadott el.

The provisions of Directive No. 2003/30/EC on biofuels were laid down in Hungarian legislation by Government Decree No. 42/2005 (III. 10.) on certain rules of biofuel and other renewable fuel consumption by transport. Government Decision No. 2058/2006 (III.27.) on developing the production of biofuels and on promoting their consumption by transport fixed the national target at 5.75% until 31 December 2010. To achieve this the government adopted a package of measures.

A hazai stratégia (NFFS) energia (EN) témakörben foglalkozik a bioüzemanyagok felhasználására vonatkozó célkitűzéssel, miszerint ösztönözni kell a megújuló energiaforrások nagyobb arányú felhasználását, a fosszilis üzemanyagok helyettesítését a közlekedésben (EN-5).

The National Sustainable Development Strategy (NSDS) touches on the goal concerning the consumption of biofuels in theme energy (EN), according to which increasing the proportion of renewable energy sources and replacing fossil fuels must be encouraged in transport (EN-5).

A közlekedési célú bioüzemanyag-felhasználás aránya Share of biofuel consumption by transport

Év Year	EU-15	EU-27	Csehország Czech Republic	Lengyelország Poland	Magyarország Hungary	Szlovákia Slovakia
1995	0,08	0,08	0,45	0,00	0,00	0,00
1996	0,12	0,11	0,51	0,00	0,00	0,00
1997	0,16	0,15	0,77	0,00	0,00	0,00
1998	0,14	0,13	0,42	0,00	0,00	0,00
1999	0,16	0,15	0,69	0,00	0,00	0,00
2000	0,24	0,24	1,46	0,00	0,00	0,00
2001	0,28	0,29	1,40	0,09	0,00	2,40
2002	0,39 ⁺	0,37 ⁺	1,39	0,00	0,00	0,18
2003	0,51	0,50	1,19	0,43	0,00	0,13
2004	0,73	0,67	0,56	0,18	0,00	0,07
2005	1,18	1,08	0,05	0,57	0,40	0,65

Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

A magyarországi kereskedelmi forgalomban a bioüzemanyag az uniós célkitűzésekkel összefüggésben 2005-ben még 6 ezer tonna volt, 2010-ben várhatóan pedig már 36–45 ezer tonna mennyiségben lesz felhasználható.

A jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló 2003. évi CXXVII. törvény 2005. évi módosítása alapján 2007. július 1-jétől, illetve biodízel esetében 2008. január 1-jétől differenciált jövedéki adókulcsot vezettek be, ahol a megkívánt bioüzemanyag-mértéket elérő üzemanyagok esetében a jövedéki adó alacsonyabb.

In line with EU goals 6 thousand tonnes of biofuels were traded in Hungary in 2005, and a volume of 36–45 thousand tonnes is expected to be used in 2010.

Based on Act CXXVII of 2003 on Excise Taxes and Special Regulations on the Distribution of Excise Goods, as amended in 2005, differentiated excise tax rates were introduced from 1 July 2007, and 1 January 2008 in case of biodiesel, where the excise tax is lower for fuels reaching the required biofuel extent.

6.10. Kapcsolt hő- és energiatermelés Combined heat and power generation

A kapcsolt hő- és energiatermelési indikátor bemutatja a hővel kapcsolt villamosenergia-termelő (CHP) rendszerek által megtermelt villamos energia mennyiségét az összes megtermelt villamos energia arányában.

The indicator of combined heat and power (CHP) generation presents the volume of electricity produced by combined heat and power generating systems as a proportion of total electricity produced.

A klasszikus villamosenergia- és hőtermelő rendszerek (SHP – *Separate heat and power*) mindig csak a kitűzött célnak kell, hogy megfeleljenek, így az erőművek áramot, a hőközpontok pedig fűtési és melegvizet termelnek. A klasszikus erőművek esetén a termelődő hőt többnyire hulladékhőnek tekintik, és hűtőtornyokon a hűtővíz elpárologtatásával és hűtésével elvezetik – természetesen a hűtés így további villamosenergia- és vízvesztést okoz.

Classic heat and power (SHP – Separate heat and power) generating systems always have to meet only the objectives set, thus power plants produce power, while heating centres heating and hot water. In case of classic power plants the heat generated is usually considered waste heat, and is dissipated through cooling towers by evaporating and cooling cooling water – naturally cooling therefore causes further losses of electricity and water.

A CHP-rendszerek (kogenerációs) jellemzően a fűtőanyag elégetésével keletkezett gőzt turbinákra vezetik, villamos áramot termelnek, majd a megmaradó hőt hőcserélőkön keresztül fűtési célra is felhasználják. A CHP-rendszerek elterjedése bármely gazdasági ágon, illetve ágazaton belül – ide értve a lakosságot is – megoldható.

CHP (co-generation) systems conduct the steam – generated typically by combusting fuel – to turbines, generate electricity, and use the remaining heat for heating purposes, too, through heat exchangers. CHP systems may be used within any industry or sector – including the residential sector.

A CHP-berendezések által megtermelt energia jelentősen hatékonyabb hasznosítását figyelembe véve az üvegházhatású gázok kibocsátása az egységnyi megtermelt energia mennyiségre vonatkoztatva kevesebb mint fele a hagyományos erőművekkel szemben.

Taking into consideration the substantially more efficient utilisation of power generated by CHP equipment, greenhouse gas emissions relative to per unit volume of electricity produced is less than half in comparison with traditional power plants.

Az EU megújított stratégiája felszólítja a tagállamokat az erőművek hatékonyságának növelésére, különösen a hővel kapcsolt villamos energia termelésének további előmozdítására. Ennek megfelelően a CHP-rendszerek hazai jogi kereteit részben a 2003. január 1-jével hatályba lépett 2001. évi CX. törvény a villamos energiáról (továbbiakban VET), illetve a hozzá kapcsolódó 56/2002. (XII. 29.) GKM rendelet az átvételi kötelezettség alá eső villamos energia átvételének szabályairól és árának megállapításáról, valamint a kapcsolódó egyéb jogszabályok alakították ki.

The renewed EU strategy requests the member states to increase the efficiency of power plants, and especially to promote combined heat and power generation. Accordingly, Act CX of 2001 on Electric Energy (hereinafter referred to as AEE), in force since 1 January 2003, and the related decree No 56/2002 (XII. 29.) on the rules of distribution and on the calculation of distribution fees of electricity under off-take obligation by the TSO, as well as other related legal rules form the Hungarian legal background of CHP systems.

CHP rendszerek által megtermelt villamos energia aránya
Proportion of electricity generated by CHP systems

	(%)								
Ország Country	1994	1996	1997	1998	2000	2002	2004	2005	2006
Ausztria Austria	21,4	24,7	24,7	24,8	10,4	13,6	15,2	15,4	16,1
Csehország Czech Republic	:	:	:	:	:	17,1	16,4	16,8	15,1
Lengyelország Poland	:	:	:	:	:	16,0	17,0	16,8	16,0
Magyarország Hungary	:	:	:	:	:	21,5	18,2	19,1	22,4
Németország Germany	9,0	6,8	6,7	7,5	10,6	9,8	9,3	12,6	12,5
Szlovákia Slovakia	:	:	:	:	:	17,5	15,3	15,3	27,6
EU-15	9,0	9,4	10,1	10,9	9,6	9,2	9,5	10,2	10,1

Forrás: Eurostat, Energia Központ Kht
Source: Eurostat, Energy Centre Hungary Pbc

Az új VET, illetve a hozzá kapcsolódó kiegészítő jogszabályok kedvező jogi és közgazdasági környezetet teremtenek elsősorban a nagyobb méretű ipari és intézményi energiafogyasztók számára történő kombinált hő- és villamosenergia-termelésre.

A visegrádi országokban a hővel kapcsolt villamosenergia-termelés 2002-től kezdődően regisztrálható. Ebben az évben Magyarország képviseli a legnagyobb részarányt, ez az érték 2006-ra alig változott. 2002–2006 között a legnagyobb mértékű növekedést Szlovákia mutatja, Lengyelországban a CHP-termelés részaránya 16%-os értéken stagnál. Csehországban kis mértékű csökkenés tapasztalható.

The new AEE and the related complementary legal rules form a favourable legal and economic background for combined heat and power generation to primarily large industrial and institutional energy consumers.

The combined heat and power generation in Visegrád countries has been registered since 2002. That year Hungary represented the highest share, which figure hardly changed by 2006. In 2002–2006 the highest growth was measured in Slovakia, while the share of CHP generation in Poland stagnated at 16%. A slight decrease was observed in the Czech Republic.

6.11. Implicit energiaadó Implicit tax on energy

Az implicit energiaadó indikátora bemutatja az energiafelhasználáshoz kapcsolható adóbevételeket a végső energiafelhasználásra vetítve. Az indikátor mértékegysége euró/toe, ahol a befolyó adóbevételek euróban, a felhasznált energia mennyisége tonna-olajegyenértékben kerülnek számításra (1 t olaj 41 868 MJ fűtőolajegyenértékkel bír).

Az indikátor megadja a végső energiafelhasználásból eredő adó mértékét, amely feltételezhetően hozzájárul az energiafelhasználás hatékonyságának növeléséhez.

A hazai stratégia (NFFS) az energia (EN) témakörben legfontosabb cselekvési területként kitűzi, hogy a jelenleg túlnyomórészt fosszilis energiahordozókból nyert energiafogyasztást csökkenteni kell. Ennek érdekében az energiaárakban a környezetre gyakorolt externális költségeket is egyre jobban figyelembe kell venni. Ezáltal megvalósulhat a „szennyező fizet” elve, ami hozzájárulhat a fogyasztók energiatakarékos viselkedésformájának kialakulásához, illetve tovább kell fejleszteni a gazdasági ösztönzés (adókedvezmények, -mentességek, támogatások és kedvezményes hitelek) eszközeit.

The indicator of implicit tax on energy is the ratio of tax revenues from energy consumption to final energy consumption calculated for a calendar year. The measurement unit of the indicator is EUR/toe, where energy tax revenues are measured in EUR and final energy consumption in tonnes of oil equivalent (toe). (1 tonne of oil has a calorific value of 41 868 MJ.)

The indicator measures the taxes levied on the final use of energy, which presumably contributes to foster the efficiency of energy consumption.

The National Sustainable Development Strategy (NSDS) sets the following as the most important action areas under the energy (EN) theme: the consumption of energy currently derived predominantly from fossil fuels must be reduced. To achieve this, external environmental costs must be increasingly taken into account in energy prices. This is how the "polluter pays" principle can be put into practice, fostering the development of an energy-saving attitude among consumers, and the means of economic incentives (tax breaks and exemptions, subsidies and preferential loans) must be developed further.

Energiafelhasználásból származó adóbevételek a végső energiafelhasználásra vetítve
Tax revenues from energy consumption per final energy consumption

(euró/toe – euros/toe)

Év Year	Csehország Czech Republic	Lengyelország Poland	Magyarország Hungary	Szlovákia Slovakia	EU-15
1995	39,0	20,6	58,5	..	163,1
1996	38,8	22,3	43,8	..	158,1
1997	36,5	20,7	43,9	28,3	158,1
1998	37,7	25,4	48,3	27,8	156,4
1999	41,5	30,6	46,5	27,5	167,1
2000	43,2	34,9	42,1	31,6	161,8
2001	49,8	38,3	41,1	26,2	158,4
2002	57,7	43,2	45,3	30,4	163,3
2003	56,6	39,5	45,5	39,3	165,0
2004	61,3	39,6	46,1	44,7	161,6
2005	73,1	50,1	47,5	49,0	157,3
2006	77,5	52,3	47,0	51,2	155,8

Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

1997-ban a visegrádi országok egységnyi felhasznált energiából eredő átlagos adóbevétele alig negyede volt az EU-15-tagállamok értékének. 2006-ra ez az arány harmadára módosult.

Hazánkban 2006-ban az egységnyi hőmennyiségű energia felhasználásából eredő adóbevétel 47 euró körüli érték, ez a többi visegrádi országhoz képest a legalacsonyabb. Csehország kiemelkedő (77 euró), Lengyelország és Szlovákia közel azonos értéket mutat (50 euró).

In 1997 the average tax revenues of Visegrád countries per unit of energy consumption were hardly a quarter of the EU-15 figure. This ratio changed to one third by 2006.

In Hungary tax revenues from energy consumption per unit of heat volume of energy consumption were about 47 euros in 2006, which was the lowest value compared to the rest of the Visegrád countries. The Czech Republic had an outstanding figure (77 euros), while Poland and Slovakia showed nearly identical values (50 euros).

Fenntartható közlekedés

Sustainable transport

Első szint – Level 1	Második szint – Level 2	Harmadik szint – Level 3
7.1. A közlekedés energiafelhasználása <i>Energy consumption of transport</i>	A forgalom növekedése – Transport and mobility	
	7.2. A személyszállítás megoszlása <i>Modal split of passenger transport</i>	7.4. Személyszállítási teljesítmények <i>Volume of passenger transport</i>
	7.3. Az áruszállítás megoszlása <i>Modal split of freight transport</i>	7.5. Áruszállítási teljesítmények <i>Volume of freight transport</i>
	Árak – Prices	
	7.6. Üzemanyagárak <i>Road fuel prices</i>	
	A közlekedés társadalmi és környezeti vonatkozásai – Transport impact	
	7.7. A közlekedés üvegházhatásúgáz-kibocsátása <i>Greenhouse gas emission from transport</i>	A közlekedés során kibocsátott ózonképző vegyületek <i>Emissions of ozone precursors from transport</i>
		A közlekedés során kibocsátott szilárd részecskék mennyisége <i>Emission of particulate matters from transport</i>
	7.8. Közúti közlekedési balesetek áldozatai <i>People killed in road accidents</i>	Az új személygépkocsik kilométerenkénti átlagos CO ₂ -kibocsátása <i>Average CO₂-emissions per km from new passenger cars</i>

A közlekedés alapvető szerepet játszik a társadalomban: biztosítja a nyersanyagok és késztermékek szállítását, valamint a munkaerő mobilitását. Az Európai Unió lakosságának 6%-a a szállítási szektorban (ez nem tartalmazza az egyéb, szállítással kapcsolatos alágakat, pl. járműgyártás) dolgozik. A szállítás ág bruttó hozzáadott értéke a GDP közel 6%-át adja, a közlekedés pedig a háztartások kiadásainak 14%-át teszi ki. A közlekedési infrastruktúrában jelentős összegű közösségi és egyéni beruházás valósul meg.

A közlekedés a fenntartható fejlődés egyik kritikus pontja, mert a szektor alapvető gazdasági és társadalmi előnyei nehezen ellensúlyozzák a magas társadalmi és környezeti költségeket. Továbbá a közlekedés társadalmi és környezeti költségeinek többsége nem a költségek okozóira, hanem a társadalom egészére hárul.

A közlekedés témakörében bemutatott indikátorok három alfejezetbe sorolhatóak.

1. **A forgalom növekedése**, ami a forgalomnövekedést a gazdasági fejlődéssel összevetve vizsgálja (áru- és személyszállítás megoszlása, valamint szállítási teljesítmények).
2. **Árak**, ami az üzemanyagok árainak idősoros alakulását veszi számba.
3. **A közlekedés társadalmi és környezeti vonatkozásai** alfejezetben a közlekedés negatív mellékhatásairól kaphatunk képet, úgymint a közlekedésből eredő üvegházhatású gázok és a szennyező anyagok kibocsátásáról, valamint a közlekedésbiztonságról.

Transport plays a fundamental role in society: it ensures the transport of raw materials and finished products as well as the mobility of work force. In the European Union, 6% of the population is employed in the transport industry (not including other transport related subsections, e.g. vehicle manufacturing). In the transport industry GVA (Gross Added Value) accounts for nearly 6% of GDP, while traffic accounts for a 14% of household expenses. In the transport infrastructure, collective and individual investments, totalling a significant amount, were implemented. On the basis of the above, it may be pointed out that the transport industry has a great importance.

Traffic is a critical point to sustainable development, because the fundamental economic and social advantages of this industry hardly offset its high social and environmental costs. Furthermore, as for social and environmental costs of traffic, the majority does not fall to the generators of costs, but to the whole of society.

Indicators presented in the theme of transport may be classified to three sub-themes:

1. **Transport and mobility**, which compares increases in traffic with economic development (modal split of freight and passenger transport, as well as transport volumes).
2. **Prices**, which accounts for changes in time series of road fuel prices.
3. In the sub-theme titled **"Transport impacts"**, we may get an overview on the negative side effects of traffic, like emission of traffic generated green house gases and polluting substances as well as on traffic safety.

7.1. A közlekedés energiafelhasználása Energy consumption of transport

Ez az indikátor a közlekedés energiafelhasználásának nagyságát adja meg a közlekedés jellege szerinti bontásban, PJ-ban kifejezve.

This indicator shows the volume of energy consumption in transport broken down into traffic types, expressed in PJ

A jelenlegi közlekedési szokások magukban hordozzák a negatív mellékhatásokat, így kívánatos lenne a gazdasági növekedéssel egyensúlyt tartó, de annál kisebb mértékben növekvő közlekedési rendszer létrehozása – ez a fenntartható fejlődés egyik legfőbb célkitűzése. Ehhez kapcsolódik az Európai Tanács göteborgi csúcsértekezletén megfogalmazott program is: „Intézkedéseket kell hozni a forgalomnövekedés és a GDP növekedési ütemének elválasztására”.

Current transport practices have inherent negative side effects, thus it would be desirable to create a transport system being in equilibrium with economic growth, but compared with this growing at a lower rate – this is one of the most important objectives for sustainable development. The programme formulated by the Gothenburg Summit Meeting of the European Council is connected to this: “Measures should be introduced to separate increase in traffic and growth rates of GDP”.

E mutatószám jól bontható a közlekedés jellege szerint, így alkalmas lehet annak bemutatására, hogy mennyire sikerült a közutak tehermentesítése, illetve az egyéni közlekedésnek a tömegközlekedésre való áttérítésének megvalósítása.

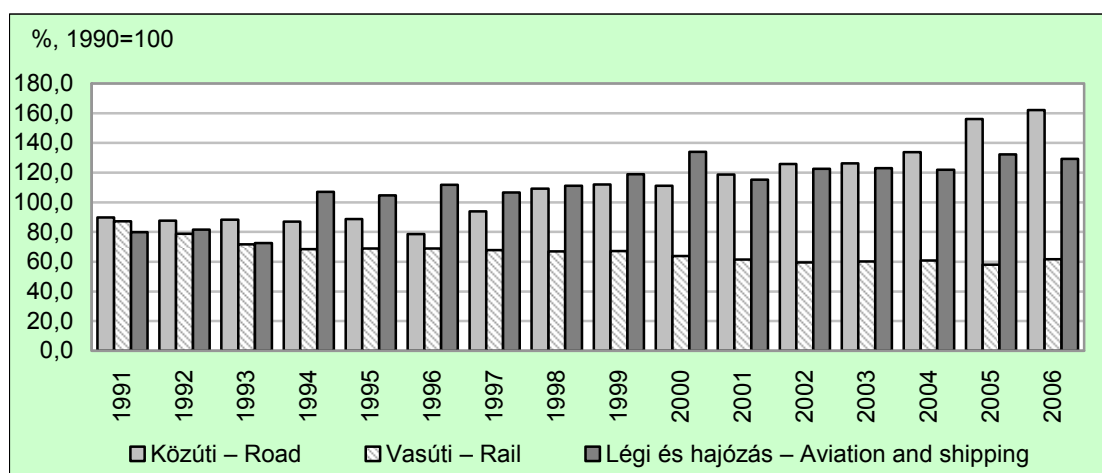
This indicator may be broken down into traffic types, thus it may be proper to illustrate how successful was ease congestion in public roads as well as the implementation of the shift from individual to public transport.

A közlekedési energiafelhasználás, a közlekedés jellege szerint
Energy consumption by mode of transport

	(PJ)											
Megnevezés Denomination	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Energiafelhasználás Trend in energy consumption	107,6	107,9	113,2	127,2	132,7	132,6	139,0	146,6	147,2	155,2	178,8	185,2
Ebből Of which												
közúti közlekedés road transport	92,5	82,1	98,1	114,0	116,8	116,0	124,0	131,3	131,8	139,8	163,0	169,2
vasúti közlekedés rail transport	7,6	7,6	7,5	7,4	7,5	7,1	6,8	6,6	6,7	6,8	6,4	6,8
légi közlekedés és hajózás air and inland water transport	7,4	8,0	7,6	7,9	8,5	9,5	8,2	8,7	8,7	8,7	9,4	9,2

Forrás: Energia Központ Kht
Source: Energy Centre

A közlekedési energiafelhasználás változása, a közlekedés jellege szerint, 1990=100
Change in energy consumption by mode of transport, 1990=100

Hazánkban a közlekedés energiafelhasználása 1990-ről 2006-ra nagymértékben, 51%-kal növekedett, ezt meghaladja a közúti (63%) közlekedés forgalmának a fejlődése. Ettől eltér a vasúti közlekedés energiafelhasználásának változása, amelynek teljesítménye évről évre jelentősen, 2006-ra közel 40%-kal csökkent. A légi közlekedés energiafelhasználása 30%-kal nőtt.

A közlekedés energiafelhasználásában a közúti közlekedés részesedése már az 1990-es évek elején is meghatározó volt, napjainkra ez az arány többek között a vasúti közlekedés rovására tovább emelkedett, 2006-ban meghaladta a 90%-ot.

In our country, energy consumption in transport, from 1990 to 2006, increased significantly, by 51%, this was exceeded by the increase in road traffic (63%). Change in energy consumption deviates from this, its year-on-year performance decreased significantly by nearly 40% by 2006. In aviation, energy consumption increased by 30%.

In the energy consumption of transport, the proportion of road traffic was decisive even at the beginning of the 1990s; nowadays this rate further increased at the expense of rail transport and exceeded 90% in 2006.

7.2. A személyszállítás megoszlása Modal Split of Passenger Transport

Ez az indikátor a személyszállítás százalékos megoszlását mutatja be, utaskilométerben mérve (egy utasnak egy km-re történő elszállítása). A személyszállítás adatai tartalmazzák a személygépjárművel, busszal és vasúton belföldön megtett utaskilométereket, függetlenül a járművek felségjelzésétől. Az egyes tagállamok adatgyűjtéseinek módszertana közösségi szinten nem harmonizált.

This indicator shows the percentage distribution of passenger transport expressed in passenger km (transport of one passenger over one kilometre). Data on passenger transport include passenger kilometres covered by passenger vehicle, bus and rail irrespective of vehicle marking. As for single member states, methodologies on data collections are not harmonized on community level.

Az EU és a tagállamok intézkedéseket hoztak valamenyny közlekedési mód gazdasági és környezeti teljesítményének javítása érdekében, beleértve a forgalomnak a közutakról a vasútra, vízi utakra történő áttérését is. A megoldások között szerepelnek a termelési és logisztikai folyamatok és a felvett közlekedési szokások megváltoztatásának lehetősége, valamint az egyes közlekedési módok minél jobb összekapcsolása.

The EU and the member states introduced measures with the aim to improve efficiencies in economic and environmental performances in all transport modes, including shift from road to rail and water ways. Production and logistics processes and the possibility to change adopted traffic habits as well as the better interconnection of single traffic modes are among the solutions.

A személyszállítás megoszlása, szállítási módok szerint
Modal split of passenger transport, by mode of transport

Év Year	Személygépjárművek Passenger cars		Busz Bus		Vasút Rail	
	EU-15 ⁺	Magyarország Hungary	EU-15 ⁺	Magyarország Hungary	EU-15 ⁺	Magyarország Hungary
1995	84,6	64,6	9,0	23,4	6,5	11,9
1996	84,4	63,2 ^{a)}	9,0	25,0 ^{a)}	6,6	11,8 ^{a)}
1997	84,5	64,1	8,9	24,0	6,6	11,9
1998	84,5	64,1	8,9	23,7	6,5	12,2
1999	84,6	63,0	8,8	24,1	6,6	12,9
2000	84,6	62,1	8,7	25,0	6,7	12,9
2001	84,7	61,9	8,6	24,8	6,7	13,3
2002	84,9	61,5	8,5	24,6	6,6	13,9
2003	85,0	61,6	8,5	24,9	6,5	13,5
2004	84,7	61,9	8,6	24,7	6,6	13,4
2005	84,4	63,0	8,7	23,7	6,9	13,3
2006	84,3	63,2	8,6	23,8	7,1	13,0

a) Módszertani váltás.

a) Break in series.

Forrás: Eurostat

Source: Eurostat

A vizsgált időszakban Magyarországon a személygépjármű-forgalom részesedése átlagosan 63%, az EU-15 tagállamai által képviselt érték ennél egyharmaddal több: 85% körül ingadozik. A hazai utasok mind buszon, mind vasúton való elszállítása a közösségi átlagnál nagyobb részarányt mutat, a buszos közlekedést arányaiban közel háromszor, a vasúti kétszer többet használtuk hazánkban.

In the observed period, the proportion of passenger vehicle traffic, on average, was 63% in Hungary; EU-15 member states had a value of one third more, which fluctuated around 85%. As for domestic passengers, bus and rail transport exceeds the community average, in our country bus traffic was used three times more, while rail traffic two times more in their proportions.

7.3. Az áruszállítás megoszlása Modal split of freight transport

Az áruszállítás megoszlásáról szóló indikátor adatai tartalmazzák a belföldi közúti, vasúti és vízi áruszállítást, árutonna-kilométerben mérve (egy tonna árunak egy km-re történő elszállítása), vasúti és vízi szállításnál függetlenül a járművek regisztrált nemzetiségétől. Az egyes tagállamok adatgyűjtéseinek módszertana közösségi szinten nem harmonizált.

The indicator on the modal split of freight transport includes data on domestic road, rail and inland waterway freight transport expressed in freight tonne kilometres (transport of one tonne goods over one kilometre), in case of rail and waterway transport irrespective of the registered nationality of vehicles. As for single member states, methodologies on data collection are not harmonized on community level.

Az áruszállítás megoszlása, a szállítás módozata szerint
Modal split of freight transport, by mode of transport

Év Year	Vasút Rail		Közút Road		Belföldi vízi Domestic inland	
	EU-15 ⁺	Magyarország Hungary	EU-15 ⁺	Magyarország Hungary	EU-15 ⁺	Magyarország Hungary
1996	15,3	32,7 ^{b)}	77,1	61,3 ^{b)}	7,6	6,0 ^{b)}
1997	15,8	33,3 ^{b)}	76,4	60,8 ^{b)}	7,8	5,9 ^{b)}
1998	15,2	28,7	77,1	65,8	7,7	5,5
1999	14,6	28,3	77,9	68,2	7,5	3,5
2000	14,9	28,8 ^{c)}	77,6	68,1 ^{c)}	7,6	3,1 ^{c)}
2001	14,3	28,1	78,3	67,3	7,4	4,6
2002	13,9	28,4	78,9	65,5	7,2	6,1
2003	14,1	28,9	79,2	65,6	6,8	5,5
2004	14,0	28,0	79,1	65,9	6,8	6,1
2005	14,0	25,0	79,3	69,2	6,7	5,8
2006	14,6	23,9	78,8	71,6	6,8	4,5

a) Eurostat által számolt érték

a) Value estimated by Eurostat.

b) Tagország által becsült érték.

b) Value estimated by member state.

c) Módszertani törés.

c) Methodological break.

Forrás: Eurostat

Source: Eurostat

1995–2006 között Magyarországon a közúti áruszállítás részesedése átlagosan 65,6%, az EU-15 tagállamai által képviselt érték ennél jelentősen magasabb (78,1%). 1995-ben a hazai vasúti áruszállítás részesedése jóval nagyobb volt a közösségi átlagnál, ám ez az előny 2006-ra jelentősen lecsökken. A vízi áruszállítás hazai részesedése elmarad az EU-15 által képviselt átlagtól – az elmaradás a vizsgált időszakban 2 százalékpont körüli érték.

Between 1995 and 2006 in Hungary, the proportion of road freight transport, on average, was 65.5%, while the EU-15 member states amounted to a significantly higher value of 78.1%. In 1995, domestic rail freight transport had a much more significant proportion than the community average, however, this advantage significantly decreased by 2006. Domestic water transport had a lower proportion than the EU-15 average – this lag was around 2 percentage points in the observed period.

7.4. Személyszállítási teljesítmények Volume of passenger transport

A személyszállítási teljesítményt utaskilométerben mérjük (egy utas egy kilométer távolságra való elszállítása).

The volume of passenger transport is measured in passenger kilometres (transport of one passenger over one kilometre).

Az EU megújított stratégiája (SDS) operatív célként tűzte ki a fenntartható közlekedési és mobilitási rendszer kialakítása céljából a környezetbarát közlekedési módokra való kiegyensúlyozott áttérés megvalósítását. További célként tűzte ki a személyszállítási közszolgáltatásra vonatkozó uniós keretrendszer korszerűsítését, annak ösztönzésére, hogy az 2010-re nagyobb hatékonyságot és teljesítményt érjen el.

The renewed strategy of EU set as an operational objective, with an aim to establish a sustainable transport and mobility system, to implement a well balanced shift to modes of environment friendly transport. To modernise the union framework system on public services of passenger transport, a further objective was set to stimulate efficiency and performance enhancement by 2010.

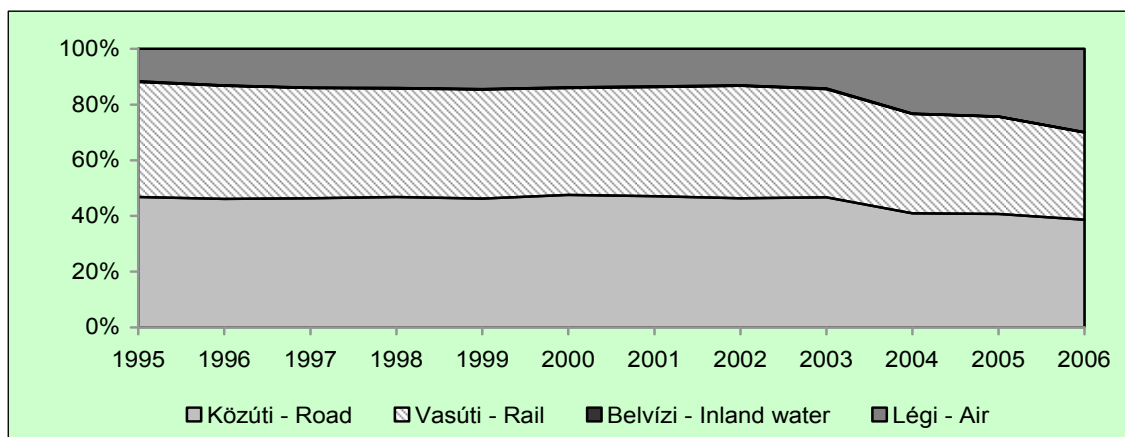
Távolsági személyszállítási teljesítmények, a szállítás módozata szerint Volume of long distance passenger transport, by mode of transport

(millió utaskilométer – million passenger kilometre)					
Év Year	Közúti Road	Vasúti Rail	Beföldi vízi Inland water	Légi Air	Összesen Total
1995	9 556	8 441	49	2 383	20 429
1996	9 764	8 582	41	2 775	21 161
1997	10 168	8 669	38	3 049	21 924
1998	10 143	8 454	41	3 038	21 676
1999	11 265	9 514	40	3 513	24 332
2000	12 150	9 789	45	3 539	25 523
2001	12 021	10 005	43	3 447	25 516
2002	12 097	10 531	30	3 445	26 103
2003	12 322	10 286	34	3 776	26 418
2004	12 096	10 544	38	6 865	29 543
2005	11 530	9 880	25	6 865	28 300
2006	11 784	9 584	35	9 131	30 534

A távolsági személyszállításban az utaskilométer-teljesítmény a vizsgált periódusban (2006-ban átlépte a 30 milliárdos értékküszöböt) mintegy másfélszeresére nőtt. Az utaskilométer-teljesítmény belföldön nem változott számottevően; nemzetközi viszonylatban, mindenekelőtt a légi személyszállítás több éve tartó térnyerése miatt, jelentős a bővülés. Az utaskilométer-teljesítményt tekintve a légi személyszállítás közel háromszorosára növelte a részesedését.

In long-distance passenger transport, the passenger kilometre performance had an increase of around one and half times (in 2006 exceeded a value threshold of 30 billion in the observed period). National performance expressed in passenger kilometres was practically unchanged; in an international context a significant expansion had taken place, first of all because of a multiyear expansion in air passenger transport. Regarding passenger-kilometre performance, air passenger transport increased its proportion to nearly three times.

A személyszállítási teljesítmények részesedése, a szállítás jellege szerint Proportion of passenger transport performances, by mode of transport

7.5. Áruszállítási teljesítmények Volume of freight transport

Az áruszállítási teljesítményeket árutonna-kilométerben mérjük (egy tonna tömegű áru egy kilométer távolságra való elszállítása).

Az európai közlekedéspolitikáról szóló Fehér Könyv értelmezésében az áruszállítási teljesítmények alakulását az elmúlt évtizedekben döntően befolyásolták a gazdasági termelés jellegében bekövetkezett közösségi szintű változások.

Az elmúlt 20 évben a gazdaság a raktározás helyett az áramlás alapú termelés felé mozdult el. Ezt a jelenséget megerősíti az a tény, hogy számos iparágat áttelepítettek – elsősorban a magas munkaerő-igényűeket – a termelési költségek csökkentése érdekében, még abban az esetben is, ha a telephely több száz vagy akár több ezer kilométerre esik a végső összeszerelés helyszínétől, illetve a vásárlóktól.

A unión belül a határok megszüntetése nyomán megvalósult az „éppen időben”, illetve a „folyamatosan feltöltődő raktározás” elvén alapuló termelési rendszer.

Freight transport volumes are measured in freight tonne kilometres (transport of one tonne goods over one kilometre).

In the interpretation of the white paper titled "European transport policy for 2010: time to decide", in the past decades, changes in freight transport volumes were strongly influenced by community level changes occurred in the character of economic production.

In the past 20 years, the economy shifted from warehousing into the direction of a flow-based production. This phenomenon was underpinned by the fact that several industries were relocated to reduce production costs even in that case if the operational site is situated several hundred or even several thousand kilometres from the site of final assembly or from the purchasers.

Inside the union, after breaking down borders, a production system was implemented based on principles of "just in time" as well as of "continuous replenishment".

Áruszállítási teljesítmények, a szállítás módozata szerint
Freight transport volumes, by mode of transport

(ezer tkm – thousand tkm)				
Év Year	Közúti Road	Vasúti Rail	Belföldi vízi Inland water	Összesen Total
1995	9 955	8 422	1 338	19 714
1996	10 182	7 634	2 482	20 298
1997	10 430	8 149	1 644	20 223
1998	18 674	8 150	1 561	28 385
1999	18 599	7 734	958	27 291
2000	19 123	8 095	891	28 109
2001	18 503	7 731	1 259	27 493
2002	17 143	7 752	1 668	26 563
2003	18 199	8 109	1 517	27 825
2004	20 598	8 749	1 904	31 251
2005	25 138	9 090	2 110	36 338
2006	30 495	10 167	1 912	42 574

1995-től 2006-ig hazánkban a közúti áruszállítás teljesítménye 3,1-szeresére nőtt, ezzel a belföldi áruszállításban való részesedése is jelentősen, több mint 20 százalékponttal növekedett.

A vasúti áruszállítás teljesítményének növekedése a közútitól elmarad, 21%-os növekedést mutat, részesedése ezzel nagymértékben, 19 százalékponttal csökkent.

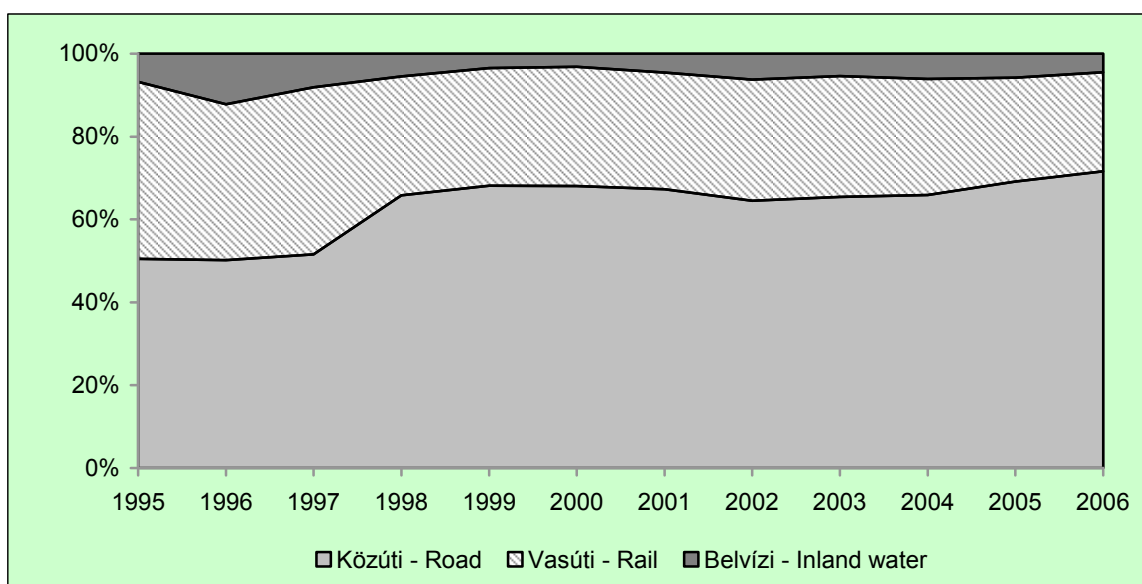
Habár a belföldi vízi áruszállítás teljesítménye a vizsgált időszakban növekedett, részesedése alacsony, 1995-től 2006-ig tovább mérséklődött.

From 1995 to 2006, in our country, road transport had a volume increase of 3.1 times and in domestic freight transport its proportion increased by more than 20 percentage points.

Volume increase for rail transport was below that for road transport and showed an increase of 21%, thus its proportion had a significant decrease of 19 percentage points.

Although, domestic inland transport had a volume increase in the observed period, its proportion was low and decreased further between 1995 and 2006.

Az áruszállítási teljesítmények részesedése, az áruszállítás jellege szerint
Proportion of freight transport volumes, by type of freight transport

7.6. Üzemanyagárak Road fuel prices

Az indikátor a két leggyakrabban használt üzemanyag (a 95-ös oktánszámú ólommentes benzin, valamint a dízelolaj) átlagos kereskedelmi árát adja meg, egy literre vetített euróban kifejezett értékben (valamennyi adótípust beleértve).

This indicator is defined as the average retail price of each of the two main transport fuels, unleaded petrol (95 RON) and automotive diesel, in EUR per litre, inclusive of all taxes.

A fenntartható stratégia egyik legfőbb alapelve a „szennyező fizet” elv érvényesülésének lehető legteljesebb mértékben való érvényesítése. Az üzemanyagok fogyasztói árának jelentős részét a jövedéki, a forgalmi és az egyéb adók alkotják. A forgalmi adó a tagállamok nagy részében nem mutat jelentős eltérést (12–25%), de a jövedéki adó mind a tagállamok, mind az üzemanyag jellege tekintetében általában eltérő. A magas fogyasztói ár hosszabb távon befolyásolja a fogyasztás alakulását, elsősorban gazdaságosabb vezetésre való törekvés, illetve hatékonyabb üzemanyag vásárlása révén. Rövid távon a tömegközlekedésre való áttérés, valamint a gépkocsik kihasználtságának növelése várható.

One of the main principles of the sustainability strategy is to enforce the implementation of the “polluter pays” principle to the highest possible degree. A significant part of the consumer price of road fuels is made up by excise, value added and other taxes. The value added tax does not show a significant discrepancy in the majority of member states (12–25%), but excise tax is usually different in respect of both member states and road fuel types. In the longer run high consumer prices influence changes in consumption, primarily by encouraging more economical driving as well as the purchase of more efficient road fuels. In the short run, the shift to public transport as well as increases in car use may be expected.

Ahogy a 2001. évi, a közlekedésről szóló Fehér Könyv is rámutatott: az üzemanyagárak jelentős eltérése befolyásolhatja a tagállamok közötti versenyfeltételeket.

As the White Paper of 2001 on Transport pointed out: significant disparities in road fuel prices may influence the conditions of competition between member states.

Üzemanyagárak Road fuel prices

Ország Country	(euró/liter – euros/litre)			
	Ólommentes benzin ^{a)} Unleaded petrol		Dízelolaj Automotive diesel	
	2005	2006	2005	2006
EU-15	1,04	1,20	0,95	1,09
Csehország Czech Republic	0,81	0,98	0,82	0,97
Lengyelország Poland	0,88	0,97	0,83	0,97
Magyarország Hungary	0,96	1,06	0,94	1,02
Szlovákia Slovakia	0,86	1,04	0,87	1,04

a) 95-ös oktánszám.

a) 95 RON.

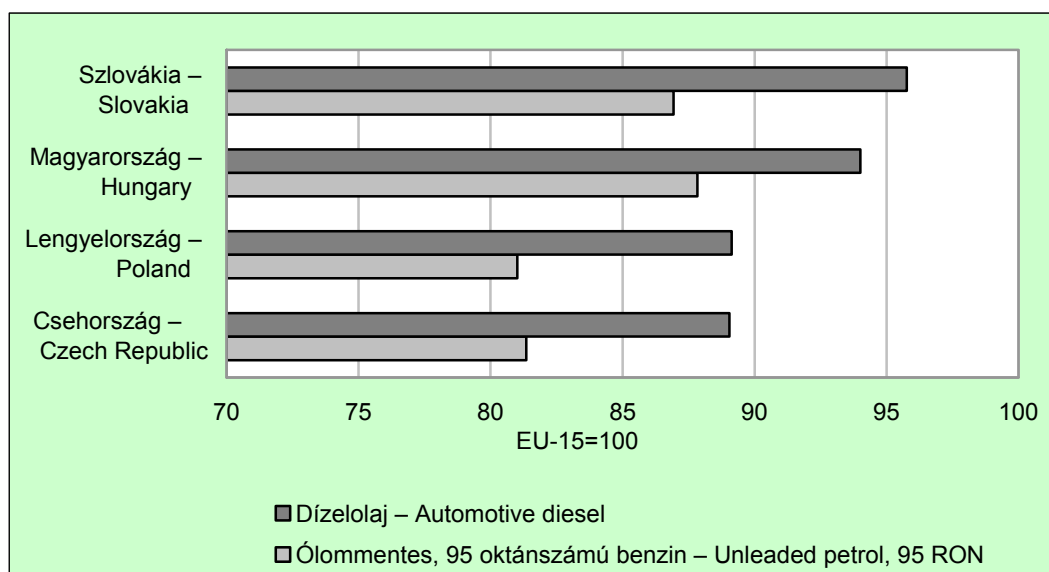
Forrás: Energia Központ Kht

Source: Energy Centre Hungary Pbc

Magyarországon az ólommentes benzin fogyasztói ára 2005-ben közel 10%-kal kisebb volt az EU-15 átlagnál, ez a különbség 2006-ra tovább nőtt. A dízelolaj ára 2005-ben alig tért el a közösségi ártól, 2006-ra 6%-kal olcsóbb lett.

In Hungary the consumer price of unleaded petrol was nearly 10% less in 2005 than the EU-15 average, which difference grew further by 2006. In 2005 the price of automotive diesel hardly differed from the community price, while it became 6% cheaper by 2006.

Üzemanyagárak közösségi átlagtól való eltérése néhány európai országban, 2006
Discrepancies of road fuel prices from the community average in some European countries, 2006

7.7. A közlekedés üvegházhatásúgáz-kibocsátása Greenhouse gas emissions from transport

A közlekedéssel összefüggésben három gáz releváns: szén-dioxid, metán és a nitrogén-oxidok.

Three gases are relevant in connection with transport: carbon-dioxide, methane and nitrous-oxides.

Az EU megújított stratégiájának (SDS) célja, hogy az EU-15 országai 2008 és 2012 között az üvegházhatást (ÜHG) okozó gázok kibocsátását 8%-kal csökkentsék az 1990-es szinthez képest.

An objective for the renewed strategy of EU (SDS) that the EU15 countries reduce by 8% the emission of green house gases between 2008 and 2015 compared with the level of 1990.

A közlekedés kulcsfontosságú ennek a célkitűzésnek a megvalósításában, mivel az ÜHG-kibocsátás legfőbb okozója a közlekedés, illetve ez az egyetlen gazdasági ág, amely ilyen irányú kibocsátása az 1990. évihez képest jelentősen nőtt.

Transport has a key importance in the implementation of this objective, because transport is the most important generator of GHG emissions, as well as this is the only industry, whose emission of this type significantly grew compared with 1990.

A hazai stratégia (NFFS) ennek megfelelően fogalmaz, miszerint „a közlekedési igények racionalizálása mellett szükséges, hogy az igények teljesítése mind nagyobb mértékben környezetbarát, alternatív közlekedési módok, és üzemanyagok felhasználásával történjen” (MO-5).

Our national strategy (NFFS) has points in line with this, according to which “in addition to rationalising demand for transport, it is also necessary to have an increasing proportion of demand satisfied by environment-friendly alternative modes of transport, using environment-friendly alternative fuels” (MO-5).

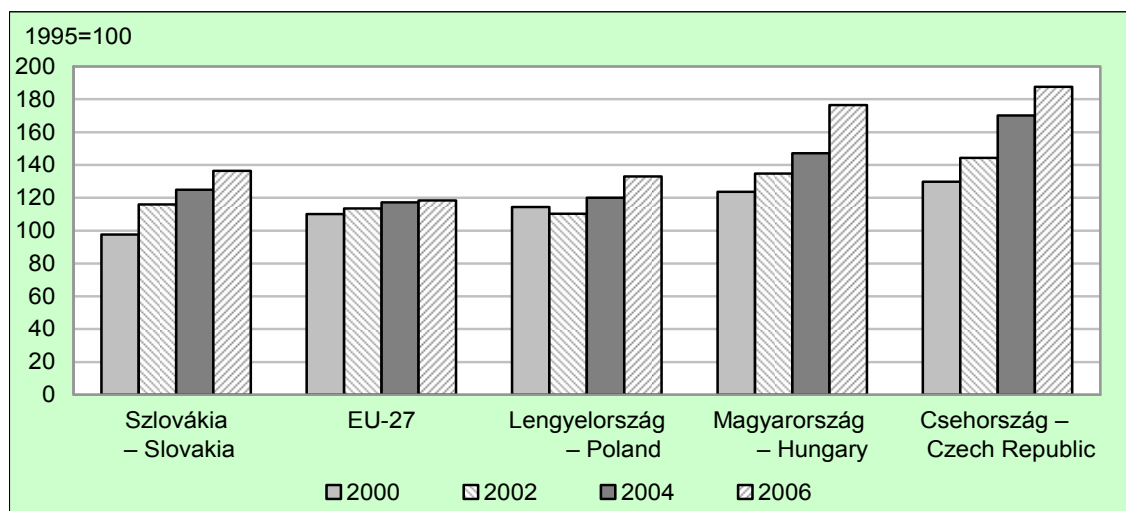
A közlekedés üvegházhatásúgáz-kibocsátása Greenhouse gas emissions from transport

(millió t CO₂-ekvivalens – million t CO₂ equivalent)

Országok Countries	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU-27	838,8	864,9	875,9	904,9	922,8	923,6	938,0	951,3	962,5	983,5	984,1	992,3
Csehország Czech Republic	9,7	10,8	11,5	12,1	12,4	12,6	13,4	14,0	15,8	16,5	17,8	18,2
Lengyelország Poland	29,0	32,4	33,3	34,4	34,5	33,2	32,4	32,0	32,7	34,8	36,5	38,6
Magyarország Hungary	7,2	7,2	7,6	8,6	9,0	9,0	9,3	9,7	10,0	10,6	12,2	12,7
Szlovákia Slovakia	4,4	4,4	4,6	4,9	4,8	4,3	4,9	5,1	5,2	5,5	6,4	6,0

Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

A közúti közlekedés üvegházhatásúgáz-kibocsátásának alakulása Changes in the emission of green house gases

A visegrádi országok közül Lengyelország 1995-re vetített közlekedési ÜHG-kibocsátásának alakulása az EU-27 tagállamaihoz hasonló; Magyarországon és Csehországban 2006-ra több mint felével nőtt az üvegházhatást okozó gázok kibocsátása.

A közlekedési ÜHG-kibocsátás legnagyobb része a CO₂-kibocsátás, amely számos tényező függvényében alakulhat, úgymint a közlekedés megoszlása, az üzemanyag széntartalma, a motor hatékonysága, fejlettsége, a vezetési szokások, illetve a forgalom nagysága, intenzitása.

Out of the Visegrad countries, for Poland, on a 1995 basis, changes in GHG emissions are similar to that for the EU-27 member states; in Hungary and in the Czech Republic gases causing green house effects had an increase of more than half by 2006.

The most part of transport GHG emissions is CO₂ emission, which may change as a function of several factors, namely modal split, carbon content of fuel, efficiency, development of engines, driving habits as well as the size and intensity of traffic.

7.8. Közúti közlekedési balesetek áldozatai People killed in road accidents

Ez az indikátor a közúti közlekedésben meghaltak számával foglalkozik, beleértve a közúti közlekedés összes résztvevőjét, a különböző pedálos és motoros járművek vezetőit és utasait, valamint a gyalogosokat, akik a balesetet követően 30 napon belül meghaltak.

1984 óta közösségi szinten egy sor intézkedést hoztak, hogy csökkentsék a közúti közlekedési balesetek áldozatainak számát.

Az intézkedések között volt egy tanácsi határozat, amelyet 1993 novemberében hoztak a közösségi adatbázis létesítéséről (Council Decision 93/704/EC), és a CARE nevet kapta. A hosszadalmas jogi procedúrák elkerülése érdekében a nemzeti adatbázisokat integrálták bele a közös adatbázisba, megalkotva a „megfeleltetési szabályokat”, országonként jelezve a különbségeket. Magyarország 2005 óta évente adja át a személy sérüléssel járó közúti közlekedési baleseti adatait az unióknak. Az adatbázisból kinyerhető adatok a közlekedésbiztonsági intézkedések alapjául szolgálnak.

A balesetek kimenetelének legsúlyosabb formája az, amelyik halálesettel végződik. Ezek többsége elkerülhető lenne, ezért az EU a 2001-ben kiadott Fehér Könyvben célul tűzte ki, hogy 2010-re 2000-hez képest a közúti balesetek áldozatainak száma felére csökkenjen. Ez a cél beépült a közlekedésért felelős bizottság (DG TREN) 3. közlekedésbiztonsági akcióprogramjába. A 2004. évi kibővítést követően a 2010-ig elérendő cél a balesetben elhunyt személyek számának éves szinten 25 000 főben történő maximalizálására módosult, ami a jelenlegi trendeket nézve nehezen lesz teljesíthető bizottság szerint. A 2000-2005-ös időszakot magában foglaló EU-s féldős értékelés („Keep Europe moving”) a biztonságot növelő intézkedések fokozására hívja fel a figyelmet.

This indicator concerns the number of people killed in road accidents involving all participants in road traffic, like drivers and passengers of pedal and motor vehicles as well as those pedestrians, who died after an accident in 30 days.

Since 1984, on community level, a large number of measures have been approved to reduce the number of people killed in road accidents.

A council decision, which was approved in November 1993 on establishing a community data base (Council Decision 93/704/EC) and named CARE, was among the measures. In the interest of avoiding long legal procedures national data bases were integrated into a common data base by formulating “compliance rules” and indicating differences by countries. Since 2005, on a yearly basis, Hungary has provided data on people killed in a road accident for the union. Data extractable from the data base serve as a basis for measures on transport safety.

As for accidents, the most serious outcome is a fatal accident. The majority of these may be avoidable, therefore the EU, in its White Paper issued in 2001, set an objective to halve the number of road fatalities by 2010 compared with 2000. This objective was incorporated into action programme 3 of DG TREN on traffic safety. Following the enlargement of 2004 the objective to be achieved by 2010 on the number of persons killed in road accidents was modified on a yearly level to a maximum target of 25000 people, which may be hardly implemented on the basis of current trends according to the committee. An EU mid-term evaluation covering period 2000-2005 (“Keep Europe Moving”) draws attention to better measures on safety.

A közúti közlekedési balesetekben meghaltak száma
Number of people killed in road accidents

Megnevezés Denomination	(fő – person)							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
5 éven aluli 5 years and under	17	17	7	20	8	11	10	10
6–14 éves 6 to 14 years	33	27	30	28	25	28	24	33
15–17 éves 15 to 17 years	33	18	25	25	32	20	26	24
18–20 éves 18 to 20 years	61	64	63	51	52	50	60	65
21–24 éves 21 to 24 years	105	114	101	118	77	88	99	69
25–64 éves 25 to 64 years	793	736	747	938	878	868	843	872
65 éves és idősebb 65 years and over	234	203	248	231	232	214	206	216
Ismeretlen Unknown	30	21	18	18	22	17	10	14
Összesen Total	1 306	1 200	1 239	1 429	1 326	1 296	1 278	1 303

Megjegyzés: a korcsoportos bontás 1999-től a nemzetközi szabványokhoz igazítva, a korábbi évekre a bontás ettől eltér.
Note: broken down by age groups, after 1999 aligned with international standards, a different breakdown for earlier years.

Magyarországon a hosszú távú trend alapján az 1990-es évek elejétől tendenciájában 2001-ig csökkent a közúti közlekedési balesetben meghalt, megsérült személyek száma.

Ez a trend 2001-ben megállt, majd növekedésnek indult. A sérülések súlyossága kedvezőbb képet mutat. A balesetben 30 napon belül meghalt személyek számának csökkenése az 1990-es évek óta a 2001–2002. évi emelkedést követően 2005-ig folytatódott, 2006-ban mutatkozott egy 2%-os enyhe növekedés.

Az Országgyűlés határozott a 2003–2015-ig szóló magyar közlekedéspolitikáról, melyben célul tűzte ki, hogy a 2001. évi balesetszám 2010-re 30%-kal csökkenjen. Az EU Fehér Könyvének félidős értékelésével egy időben a stratégia előirányozta, hogy a halálozási mutatókat figyelembe véve 2010-ig a halálos balesetek száma 20%-kal, 2015-re pedig 50%-kal csökkenjen.

A baleseteknél a közlekedésbiztonsági szakemberek külön figyelmet fordítanak a gyermekbalesetekre és a fiatal felnőttek halálozási arányszámára. A közúti balesetek a fiatal felnőttek halálozási okai között az első helyen szerepelnek.

In Hungary, on the basis of a long-term trend, since the beginning of the 1990s, in its tendency, the number of people killed or injured in road traffic accidents decreased up to 2001.

This trend ended in 2001, then started to grow. The seriousness of injuries shows a more favourable picture. A decrease in the number of people killed in road accidents since the 1990s, following an increase in 2001-2002, continued up to 2005; in 2006 a slight increase of 2% occurred.

The parliament approved a resolution on the Hungarian transport policy for 2003-2015, in which a target was set to reduce the accident number of 2001 by 30% by 2015. Simultaneously with the mid-term evaluation of the EU White Paper, the strategy, taking into account the mortality indicators, set to reduce the number of fatal accidents by 20% by 2010 and by 50% by 2015.

As for accidents, road safety experts have a special regard for child accidents and for the death ratio of young adults. Road accidents are in the first place among the causes of death for young adults.

Természeti erőforrások

Natural resources

Első szint – Level 1	Második szint – Level 2	Harmadik szint – Level 3
8.1. A mezőgazdasági élőhelyekhez kötődő madárfajok állományváltozása <i>Population of farmland birds</i>	Biodiverzitás – Biodiversity	
	8.2. Az EU élőhelyvédelmi irányelvben javasolt területek <i>Sites designated under the EU Habitats directive</i>	8.3. Magyarország növényzeti természeti tőkéje <i>Natural vegetation assets of Hungary</i>
	Természetes vízkészletek – Natural water assets	
	8.4. Felszínalattvíz-kivétel <i>Groundwater abstraction</i>	8.5. Települési szennyvíztisztítás <i>Municipal wastewater treatment</i>
A biztonságos biológiai határmennyiség kívül eső halállomány <i>Fish catches taken from stocks outside safe biological limits</i>	Tengeri élővilág – Marine ecosystems	
	Halakban és kagylókban levő higany mennyisége <i>Concentration of mercury in fish and shellfish</i>	Halászflokkák száma <i>Size of fishing fleet</i>
	Földhasználat – Land use	
	8.7. Beépített területek <i>Built-up areas</i>	8.9. Levélvesztés <i>Defoliation</i>
	8.8. Élőfakészlet <i>Standing timber</i>	8.10. Nitrogéntöbblet <i>Nitrogen surplus</i>

A gazdasági fejlődés a természeti erőforrások használatára épül. Erőforrásainkkal azonban úgy kell gazdálkodnunk, hogy ne veszélyeztessük a jövő nemzedékeinek szükségleteit. A természeti erőforrások az alapvető létfeltételeket biztosítják számunkra.

Az erőforráskészletekben beálló kismértékű változások (minőségi, mennyiségi) a legtöbb esetben csekély közvetlen veszélyekkel járnak, mégis előidézhetik azt a nem kívánatos állapotot, amikor a környezet az ökoszisztéma zavartalan működését már nem tudja fenntartani.

Göteborgban az Európai Tanács arra a következtetésre jutott, hogy a fenntartható fejlődés csak a gazdasági növekedés, a természeti erőforrások felhasználása és a hulladéktermelés kapcsolatának átalakításával valósulhat meg. Hangsúlyozta továbbá, hogy a gazdasági teljesítmény növekedésének együtt kell járnia az erőforrások fenntartható használatával, a hulladéktermelés csökkentésével, a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák megőrzésével, valamint az elszívtagosodás elkerülésével. Ezek a gondolatok megfogalmazódnak az EU 6. környezeti akcióprogramjában is.

A fejezet indikátorai három alfejezetbe sorolhatóak.

1. **Biodiverzitás**, ami az EU élőhely-direktívája által kijelölt területeket, illetve Magyarország természetes növényzeti tőkéjét veszi számba.
2. **Természetes vízkészletek**, ami a felszínalattvíz-kivétel mértékéről, a települési szennyvíztisztításról, valamint a folyóvizeink vízminőségéről (BOI₅ vonatkozásában) ad számot.
3. **Földhasználat**, ami a beépített területek, az élőfakészlet, a levélvesztés és a mezőgazdasági talajok nitrogénfeleslegét bemutató indikátorra épül.

The economic development of our society is based on the use of natural resources. However, our resources should be managed in such a way that the needs of future generations should not be threatened. Natural resources ensure basic conditions for us to exist.

Small changes (either quantitative or qualitative) occurring in resource assets are accompanied in most cases with small direct risks, however, an undesirable condition might be generated when the environment is not able to maintain an undisturbed functioning for the ecosystem.

In Gothenburg, the European Council came to the conclusion that sustainable development may be realized by transforming relations among economic growth, use of natural resources and waste production. Furthermore it emphasized that increasing economic performance should be in line with sustainable resource use, decreasing waste production, biodiversity and ecosystem preservation as well as avoiding desertification. These ideas were also incorporated into the Sixth Environment Action Programme of EU.

Indicators of this chapter may be classified to three sub-chapters:

1. **Biodiversity** that takes into account fields set by the EU habitat directive as well as natural vegetation assets of Hungary.
2. **Natural water assets**, which takes into account the rate of groundwater abstraction, municipal wastewater treatment as well as the water quality of our water courses (in respect of BOI₅).
3. **Land use**, which is based on indicators on built-up areas, on timber assets, on defoliation and on nitrogen surpluses in agricultural soils.

8.1. A mezőgazdasági élőhelyekhez kötődő madárfajok állományváltozása *Population of farmland birds*

Az indikátor megadja a mezőgazdasági élőhelyekhez kötődő madárfajok állományváltozását 1999-hez viszonyítva.

A természet állapotában bekövetkező változások regionális és országos léptékű éves monitorozásában a madarak kitüntetett szereppel bírnak. Mind több nyugat-európai országban ezen az élőlénycsoporton mint indikátorszervezeten keresztül követik nyomon a területhasználattal kapcsolatos változások hatásait.

This indicator shows changes in the population of bird species living in agricultural habitats compared to 1999. In regional and national scale annual monitoring on changes in conditions of nature, the species group of birds plays a distinguished role. In more and more Western European countries impacts of land use changes are tracked through this species group as some kind of indicator organism.

Az élőhelyi változások jelzésére elsősorban olyan madárfajok alkalmasak, amelyek gyakorisága lehetővé teszi a változások időbeli és térbeli dinamikájának mérését.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) 1999-ben indította el a „Mindennapi madaraink monitoringja” c. programot. Ennek keretében az egyesület közel ezer önkéntes bevonásával éves gyakorisággal, véletlen módon kijelölt területeken, standard módszerekkel végzi a gyakori madárfajok állományának országos felmérését.

To indicate changes in habitats, in the first place such bird species are suitable, whose prevalence makes possible to measure temporal and spatial dynamics of changes.

A program titled “Monitoring of Common Birds” was launched by the Bird Life Hungary in 1999. In the frame of this project nearly one thousand volunteers are involved. On the population of frequent bird species annual national surveys are conducted by standard methods on a randomly designated area.

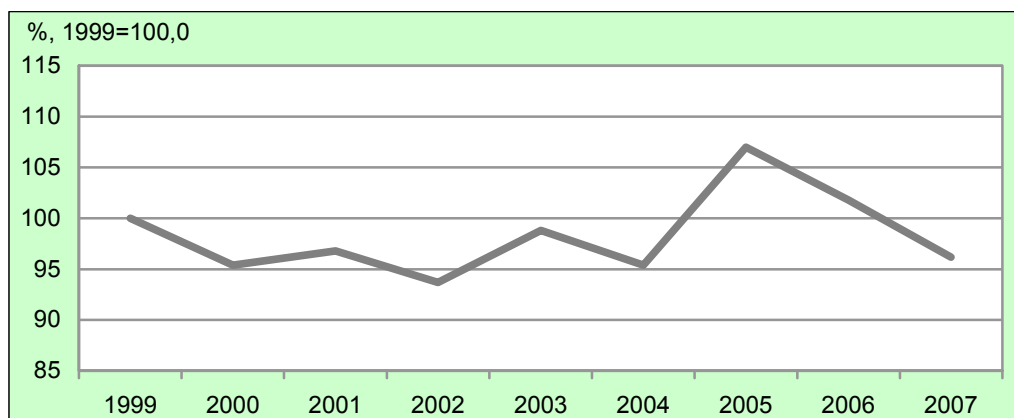
A mezőgazdasági élőhelyek madarainak állományváltozása *Changes in population of birds living in agricultural habitats*

(1999=100,00)

Ország Country	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Magyarország Hungary	100,00	95,40	96,80	93,70	98,80	95,40	107,00	101,80	96,20
EU-25	100,00	101,25	102,50	96,25	95,00	97,50	98,75	93,75	..

Forrás: Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület – Monitoring Központ (<http://www.mme-monitoring.hu>)
Source: MME/BirdLife Hungary – Monitoring Centre

A mezőgazdasági élőhelyekhez kötődő madárfajok állományváltozása *Changes in population of bird species living in agricultural habitats*

Az EU tagországainak többségében jelentős csökkenést mutató mezőgazdasági biodiverzitás indikátorértékek Magyarországon az 1999–2005 közötti időszakban stagnáló, állandó értéket mutatnak.

A mezőgazdasági élőhelyeken kedvezőtlen változás nem mutatható ki az adatok alapján, azonban a 2005. és 2006. évek csökkenő értékei figyelmet érdemelnek.

Indicator values of agricultural biodiversity, showing a significant decrease in most EU member states, were stagnant and permanent in Hungary in the period between 1999 and 2005.

On the basis of data, unfavourable changes in agricultural habitats may not be detected; however, in 2005 and in 2006 decreasing values deserve attention.

8.2. Az EU élőhelyvédelmi irányelvben javasolt területek Sites designated under the EU Habitats directive

Az élőhelyvédelmi irányelv értelmében a tagállamok által kijelölésre javasolt területek alkalmassági mutatója azt jelzi, hogy a javasolt közösségi jelentőségű területek milyen mértékben fedik le az élőhelyvédelmi irányelvben felsorolt növény- és állatfajokat, illetve a természetes élőhelyeket. A 100% azt jelenti, hogy a javaslat alkalmas az ország területén lévő összes közösségi jelentőségű élőhelytípus, továbbá növény- és állatfaj lefedésére.

In the sense of the EU Habitat directive compliance indicator on areas proposed by member states to be designated indicates that what proportion of plant and animal species listed by the habitat directive as well as of natural habitats are covered by the proposed areas of community significance. A 100% indicates that the proposal is proper to cover all habitat types of community significance, furthermore all plant and animal species being in the area of the country.

Védetté nyilvánított területek aránya az EU élőhelyvédelmi irányelvben javasolt területekhez viszonyítva
Proportion of areas under the EU Habitat directive

Ország Country	2003	2004	2005	2006
Ausztria <i>Austria</i>	75	87	87	88
Belgium <i>Belgium</i>	91	100	100	100
Dánia <i>Denmark</i>	97	99	99	100
Finnország <i>Finland</i>	86	68	68	69
Franciaország <i>France</i>	73	74	74	91
Görögország <i>Greece</i>	89	99	99	99
Hollandia <i>The Netherlands</i>	100	100	100	100
Írország <i>Ireland</i>	94	86	86	86
Luxemburg <i>Luxemburg</i>	97	97	97	97
Magyarország <i>Hungary</i>	86
Németország <i>Germany</i>	27	26	93	99
Olaszország <i>Italy</i>	91	98	98	99
Portugália <i>Portugal</i>	80	82	82	88
Spanyolország <i>Spain</i>	87	93	93	95
Svédország <i>Sweden</i>	74	91	92	92
EU-15	83	86	91	93

Forrás: NATURA 2000
Source: NATURA 2000

Magyarország csatlakozásával a régiók sora egy új, Magyarország teljes területét érintő Pannon régióval egészült ki, ahol az EU élőhelyvédelmi irányelve szerinti területek 86%-a a vadon élő növény- és állatfajok és a természetes élőhelytípusok védelmét szolgáló ökológiai hálózat része (NATURA 2000-es terület).

A hálózat különleges madárvédelmi területekből (madárvédelmi irányelv alapján) és különleges természetmegőrzési területekből (élőhelyvédelmi irányelv alapján) áll. E területek kijelölése 105 állat-, 36 növényfaj és 46 élőhelytípus vonatkozásában történt meg. Hazánkban 78 európai jelentőségű madárfaj él, illetve 13 vonul át nagy tömegben az országon, amelyek védelmét 55 különleges madárvédelmi terület biztosítja 1,3 millió hektár kiterjedé-

With the accession of Hungary, the group of regions was supplemented with a Pannon Region covering the whole territory of Hungary, where 86% of areas protected by the EU Habitat directive are the part of the ecological network serving the protection of wild plant and animal species and natural habitat types (NATURA 2000 area).

This network is made up by special areas of bird protection (based on the EU Birds directive) and special areas of nature conservation (under the EU Habitat directive). The designation of these areas was implemented in respect of 105 animal and 36 plant species as well as 46 habitat types. In our country 78 bird species of European significance live as well as 13 species migrate through the country in great masses, whose protection is ensured by 55 special areas of bird protection on an

sú területen. A különleges természetmegőrzési területek száma 467, területe 1,39 millió hektár.

Az EU-15 tagállamai a 2003 és 2006 közötti időszakban folyamatosan, csaknem 10 százalékponttal, 83%-ról 93%-ra növelték a kijelölt területeik arányát. Ezzel szemben az EU-25-ök 2006-os mutatója csak 82% volt.

Az egyes tagállamok közül Belgium, Dánia és Hollandia elérte a 100%-ot, míg Ciprus épphogy elérte a 25%-ot, Lengyelország pedig ennek is alatta marad.

A hét biogeográfiai régió közül a régi tagállamok által alkotott alpesi-atlanti szárazföldi mediterrán, valamint az atlanti partvidéki szigetek négy régiójának (Alpin, Atlantikus, Mediterrán, Makaronéziai) lefedettsége 90%-os, a Boreális (skandináv és balti országok) valamint a kontinentális régiók 80% alatt maradnak.

area of 1.3 million hectares. The number of special areas of nature conservation is 467, their area is 1.39 million hectares.

In the period of 2003–2006, EU-15 member states increased the proportion of their designated areas with nearly 10 percentage points from 83% to 93%. Against this, the indicator of EU-25 only amounted to 82% in 2006.

Out of the single member states, Belgium, Denmark, the Netherlands reached 100%, while Cyprus just reached 25% outperforming Poland.

Out of the seven bio-geographical regions, the Alpine-Atlantic Continental Mediterranean formed by old member states as well as the four regions of Atlantic coastal islands (Alpine, Atlantic, Mediterranean, Macaronesian) has a coverage of 90%, while boreal (Scandinavian and Baltic countries) remain below 80%.

8.3. Magyarország növényzeti természeti tőkéje Natural vegetation assets of Hungary

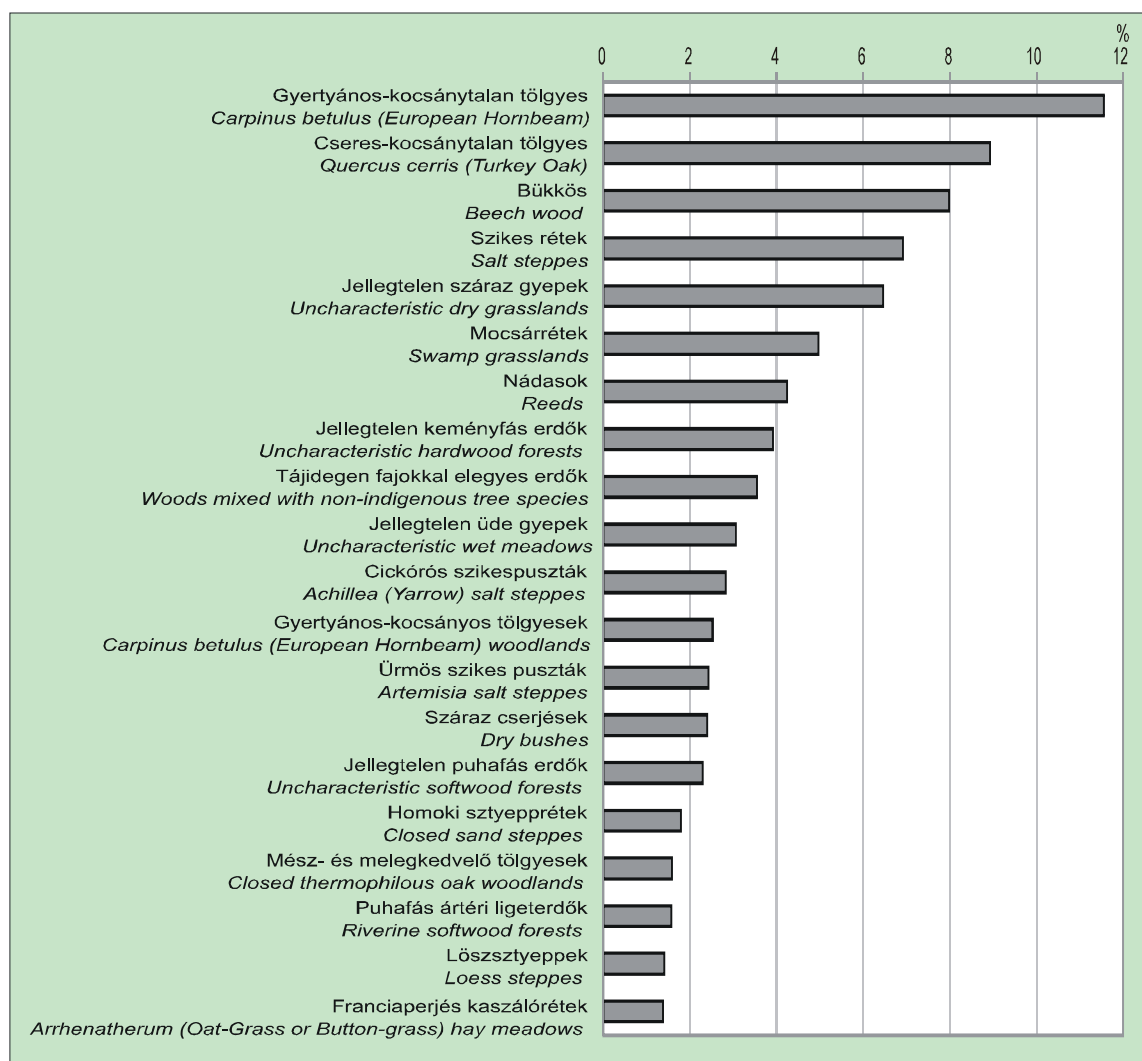
Magyarország növényzeti természeti tőkéjének indikátora megmutatja hazánk 86 természetes vegetációtípusának Magyarország növényzeti természeti tőkéjéhez (NTT) való hozzájárulását, százalékos megoszlásban. A közölt adatok Magyarország élőhely-térképezésének adatbázisából származnak. A grafikonon a legfontosabb 20 élőhelyet tüntettük fel.

In Hungary, the indicator on natural vegetation assets shows, as a percentage distribution, how our country's 86 natural vegetation types contribute to the natural vegetation assets (NTA) of Hungary. Published data are originating from the data base on habitat mapping in Hungary. This chart indicates the 20 most important habitats.

A legnagyobb természeti tőkével bíró élőhelyek a legfontosabbak a hazai táj „tájökológiai egészségének”, azaz ökológiai működőképességének megőrzésében. Itt elsősorban nem a biodiverzitás megőrzésében játszott szerepre gondolunk (ott főleg a pannon jellegű és/vagy a ritka élőhelyeink jönnek szóba), hanem a táj más alapvető ökoszisztéma-szolgáltatásaiban szerepet játszóakra, amelyek pl. az ország fa- és fűbiomassza-produkciójához, a természetes vízháztartás biztosításához, a talajképzéshez vagy eróziógátláshoz, azaz tájaink ökológiai egyensúlyához járulnak hozzá.

Habitats with the largest natural assets are the most important in preserving “site ecological health”, i.e. ecological operational ability for any domestic sites. Here, we primarily do not take into account the role played in preserving biodiversity (there mainly our habitats of Pannon characteristics and/or of rarity may be considered), but the roles in providing other basic ecosystem services for any sites, which contribute to e.g. producing tree and grass biomass for the country, ensuring natural water cycles, soil formation, erosion prevention that is to the ecological equilibrium of our landscape units.

A legfontosabb természetes növényzeti típusok NTT-hez való hozzájárulása, 2003–2007 között
Contribution of the most important natural vegetation types to NTT

Forrás: MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet
Source: Institute of Botany of the Hungarian Academy of Sciences (HAS)

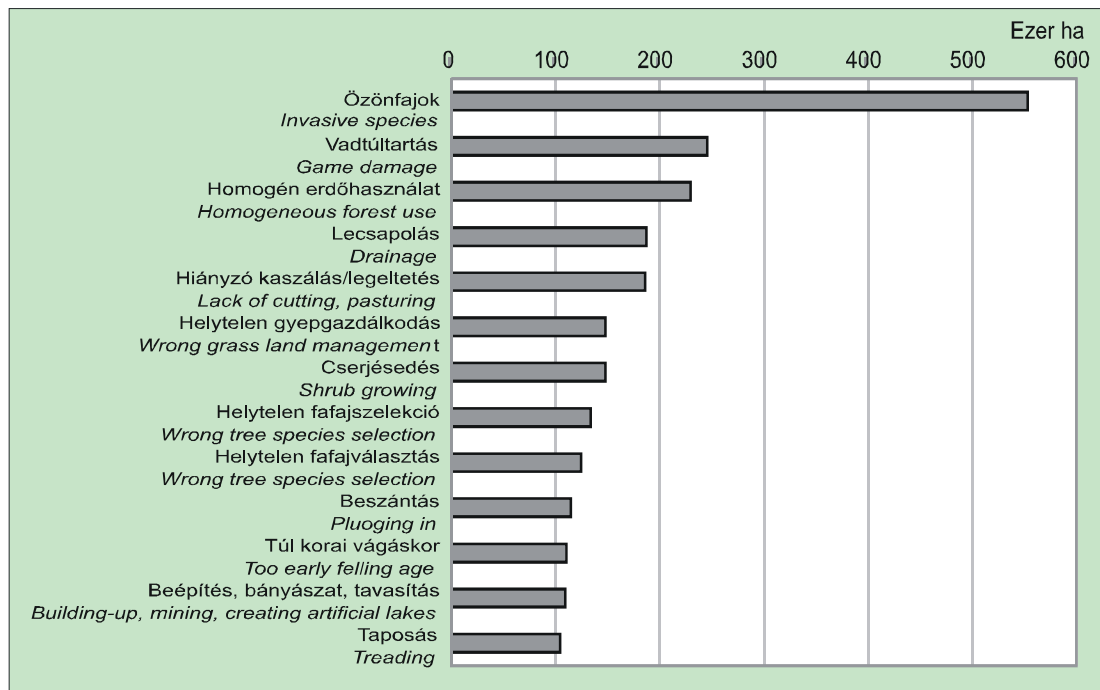
Kiemelkedő értékkel bírnak a zonális erdőtípusok közül a gyertyános-kocsánytalan tölgyesek, a cseres-kocsánytalan tölgyesek, a bükkösök, a fátlan vegetációtípusok közül a szikes rétek, a jellegtelen száraz gyepek, a mocsár-rétek, a nádasok, rajtuk kívül a jellegtelen keményfás erdők, a tájidegen fajokkal elegyes erdők, a jellegtelen üde gyepek, a cickóros szikes puszták, továbbá a gyertyános-kocsányos tölgyesek, az ürmös szikes puszták, a száraz cserjések, a jellegtelen puhafás erdők, a homoki sztyepp-rétek, a mész- és melegkedvelő tölgyesek, a puhafás ártéri ligeterdők, a löszsztyepppek és a franciaperjés kaszáló-rétek.

Magyarországon a természetes növényzeti örökség veszélyeztetettsége igen nagy. Egyrészt a művelésiág-váltások (beszántások, bányászat, tavasítás, kertbevonás), a gyepek és erdők használatának módja (túlhasználat, ipari jellegű erdőgazdálkodás, vadtiltás, máskor a hagyományos gazdálkodás megszűnése, felhagyása), az alföldeken a talajvízháztartás befolyásolása veszélyezteti a növényzetet. Ugyanakkor az elmúlt két-három évtized alatt a legfontosabb veszélyeztető tényezők közé lépett elő a nem őshonos, azaz tájidegen fajok spontán terjedése (pl. akác, aranyvesszőfajok, selyemkóró, gyalogakác). Ezek tömeges szaporodásukkal elnyomják az őshonos fajokat, így a növényzet biomasszája egyre nagyobb mértékben ezen ázsiai és észak-amerikai fajokból áll, miközben az őshonos fajok diverzitása lecsökken.

Out of zonal forest types Pannonic *Quercus petraea* (Sessile Oak) – *Carpinus betulus* (European Hornbeam) woodlands, *Quercus petraea* (Sessile Oak) – *Quercus cerris* (Turkey Oak) woodlands and beech woodlands, out of non-woody habitats salt meadows, uncharacteristic dry grasslands, swamp grasslands, reeds, in addition uncharacteristic hardwood forests, woods mixed with non-indigenous tree species, uncharacteristic wet meadows, *Achillea* (Yarrow) salt steppes, furthermore lowland *Quercus robur* (pedunculate oak) – *Carpinus betulus* (European Hornbeam) woodlands, *Artemisia* salt steppes, shrub lands, uncharacteristic softwood forests, closed sand steppes, closed thermophilous oak woodlands, riverine softwood forests, loess steppes and *Arrhenatherum* (Oat-Grass or Button-grass) hay meadows have an outstanding value.

In Hungary, our natural vegetation heritage is highly endangered. On the one hand changes in cultivation types (ploughing in, mining, creating artificial lakes, classifying as a garden), modes of using grasslands and woodlands (overuse, forest management with an industrial character, game damage in other cases the end of traditional farming) and in lowlands the influencing of groundwater hydrology endangers the vegetation. At the same time, during the last two or three decades a spontaneous invasion of non-indigenous species (e.g. *Robinia*, *Canada goldenrod* /*Solidago Canadensis*/ species, milkweeds /*Asclepias* L./, false indigo / *Amorpha fruticosa*/) became one of the most important risk factors. With their mass invasion, these oppress indigenous species thus these Asian and North-American species account for an increasing proportion in the biomass of vegetation, while the diversity of indigenous species declines.

A növényzeti örökséget veszélyeztető legfontosabb tényezők által érintett területek nagysága 2003–2007 között Size of areas affected by the most important factors endangering vegetation heritage between 2003 and 2007

Megjegyzés: a kutatók a MÉTA-adatbázis minden élőhelyi előfordulás esetén gyűjtötték a helyileg legfontosabb veszélyeztető tényezőket. A grafikon a 27 veszélyeztető tényező közül a legfontosabb 13 által érintett összterületet (egy területet akár több tényező is érinthet) mutatja be.

Note: the most important local risk factors were collected by researchers in case of all habitat presences of the MÉTA data base. This chart shows the total area affected by the 13 most important ones out of the 27 risk factors (an area might be affected by several factors).

Forrás: MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet

Source: Institute of Botany of the Hungarian Academy of Sciences (HAS)

Magyarországon az eltérő NTT-vel rendelkező tájak jellemzéséhez az NTT-indexet használjuk. Egy tájegységben annál magasabb a természeti tőke index, minél nagyobb területen, minél természetesebb állapotban találhatók meg a növényzetek.

A MÉTA programfelmérése alapján első alkalommal került meghatározásra hazánk kistérségeinkénti NTT-indexe (kb. 5–10 éves időszakonként számolható ki), amit a mellékelt térkép mutat be.

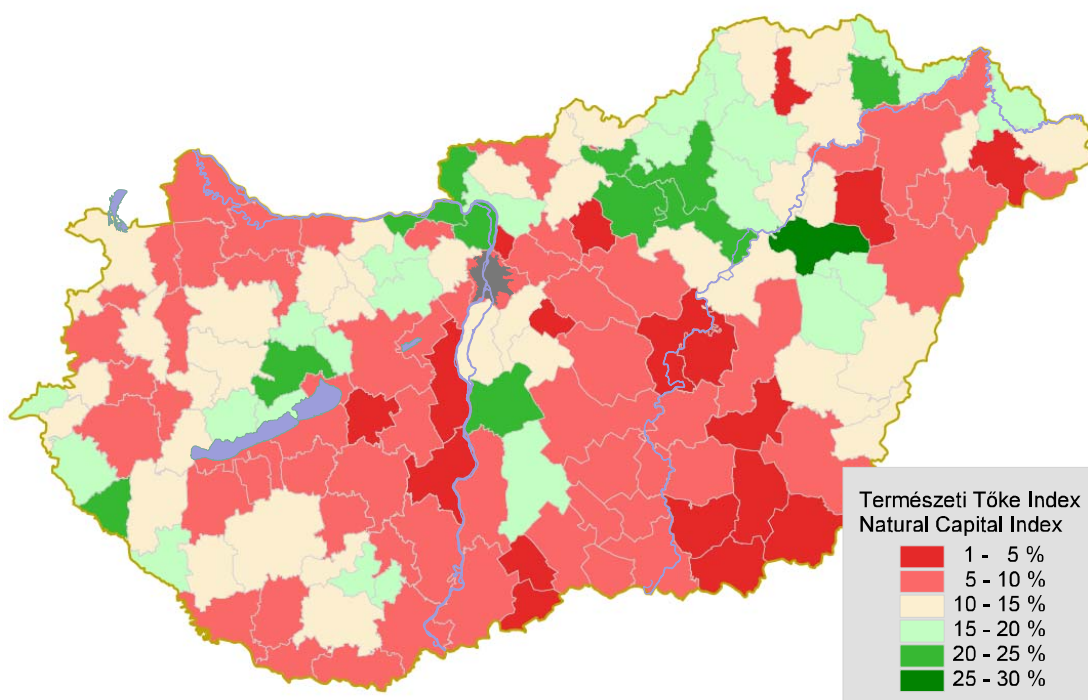
Az ország átlagos NTT-indexe 9,9%, a legalacsonyabbnak a mezőkovácsházai (0,9%), a legmagasabbnak pedig a balmazújvárosi kistérségben találjuk (28,4%). Kiemelkedő a tájindex értéke a nagy területeken védett hortobágyi szikes puszták és mocsarak térségében, de ahol szinte kizárólag intenzív mezőgazdálkodás határozza meg a táj használatát (pl. az alföldi löszhátakon), ott ez az érték nagyon alacsony. Magasabb értékeket kaptunk középhegységeink természetközeli állapotú erdősült térségeiben, azonban az ország nagy részén az igen alacsony NTT-indexérték a jellemző.

In Hungary, to characterize landscapes with different NFAs, an NFA index is used. In a landscape unit, the higher the natural asset index, the larger the area and the vegetation is being in a more natural condition.

Based on this programme survey of MÉTA, in our country, micro regional NFA indices were specified for the first time (approx. these may be calculated for periods of 5-10 years), which are illustrated by the attached map.

Our national NFA index is 9.9%, we found the lowest index (0.9%) in Mezőkovácsháza and the highest one (28.4%) in Balmazújváros. The value of landscape index is outstanding in large protected areas of Hortobágy salt steppes and marshes, but where intensive agriculture determines land use almost exclusively (e.g. on lowland loess hills) there this value is very low. Higher values were obtained in the more forested and more natural areas of our medium height mountains; however, in a large part of this country a very low NFA index value is characteristic.

Magyarország kistérségeinek növényzeti természeti tőkéje Vegetation natural assets of micro regions in Hungary

Forrás: MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet
Source: Institute of Botany of the Hungarian Academy of Sciences (HAS)

8.4. Felszínalattivíz-kivétel Groundwater abstraction

Ez az indikátor az éves felszínalattivíz-kivételek összegét mutatja a hosszú időszak (legalább 20 év) alatt rendelkezésre álló készletek százalékában.

A felszín alóli víztermelés esetében az éves karsztvíz-, rétegvíz- és talajvíztermelést vettük számításba, mivel a parti szűrészű víz a nemzetközi osztályozások szerint a felszíni vizek közé sorolandó.

This indicator shows the annual sum of groundwater abstraction as a percentage of resources available over a long-term (at least 20 years).

In case of groundwater abstraction, the annual abstraction of karst, stratum and subsoil waters was assessed because according to international classifications bank filtered water is classified to surface waters.

A mutató lehetővé teszi a felszín alatti vízkészletek mennyiségi terhelésének értékelését. A jelenlegi fogyasztási szokások és az infrastrukturális állapotok miatt egyre nagyobb a víz iránti igény, csakúgy, mint más erőforrások esetében. A fenntartható vízhasználat lehetővé teszi a talajvízszintek megtartását, és így hozzájárul a kapcsolódó ökoszisztémák (pl. vizes élőhelyek) és gazdasági tevékenységek (pl. mezőgazdaság) fennmaradásához. Mivel a felszín alatti vízkészlet megújuló, használata során alapvető szabály, hogy csak az átlagos éves többletet emelik ki, míg a tárolókapacitást legalább állandó szinten tartják.

This indicator makes possible to assess quantitative pressures on groundwater resources. Due to present consumption habits and infrastructural conditions water demand is growing just as much in case of other resources. Sustainable water use makes possible to preserve groundwater tables and in this way contributes to the preservation of related ecosystems (e.g. wetlands) and economic activities (e.g. agriculture). Since groundwater resources are renewable, over their use, a basic rule that only the average annual surplus is extracted, while the reserve capacity is held on at least a constant level.

Bár a fenntartható fejlődési stratégiát megalapozó dokumentumok közvetlenül nem említik prioritásként, a víz védelme és körültekintő használata lényeges a fenntartható fejlődés elérése érdekében. A 6. Környezetvédelmi Akcióprogram megköveteli a tagállamoktól, hogy a vízkészletek kitermelési aránya hosszú időtartamon fenntartható legyen. Hangsúlyozza továbbá a víz keretirányelv fontosságát, ami a koherens és fenntartható vízgazdálkodást célozza meg mennyiségi és minőségi értelemben. A Johannesburgban elfogadott megvalósíthatósági terv felhívja a figyelmet a megelőzési és a védelmi intézkedések bevezetésére a fenntartható vízhasználat és a vízhiány kezelésének előmozdítása érdekében.

Although, the documents establishing the sustainable development strategy do not mention as a priority, the protection and prudent use of water is essential to implement sustainable development. The 6th environmental action program demands from member states, that the abstraction ratio of water assets should be sustainable in the long run. Furthermore it stresses the importance of the water directive, which focuses on a coherent and sustainable water management in a qualitative and quantitative sense. The implementation plan approved in Johannesburg draws attention to the introduction of prevention and protection measures with an aim to promote sustainable water use and manage water shortages.

Víztermelés felszín alatti vizekből
Water abstraction from groundwater

Év Year	Víztermelés felszín alatti vizekből, millió m ³ Water abstraction from groundwater, million m ³	Kitermelhető felszín alatti vízkészlet, hosszú idejű éves átlag, millió m ³ Exploitable groundwater assets, long-term annualized average, million m ³	Felszín alatti vízkivételek a rendelkezésre álló felszín alatti vízkészletek százalékában, % Groundwater abstraction as a percentage of groundwater assets, %
1995	1 962	6 752	29,1
1996	1 912	6 752	28,3
1997	1 839	6 752	27,2
1998	1 811	6 752	26,8
1999	1 836	6 752	27,2
2000	1 784	6 752	26,4
2001	1 773	6 752	26,3
2002	1 669	6 752	24,7
2003	1 773	6 752	26,3
2004	1 478	6 752	21,9
2005	1 571	6 752	23,3

Magyarországon a rendelkezésre álló vízkészletek százalékában kifejezett víztermelés 1990 és 2002 között csökkent, majd 2003-ban kismértékben emelkedett. A csökkenés részben a vízgazdálkodási tervek eredménye, amelyek a nyári aszályok megelőzése érdekében vízkorlátozási intézkedéseket tartalmaznak, részben pedig a csökkenő ipari termelés és a növekvő újrafelhasználás és vízszaforgatás következménye. A közüzemi vízműrendszerek magánkézbe adásával eltolódás történt a fogyasztott víz mennyiségével arányos számlázás felé, ami részben magyarázza a gondosabb vízfogyasztási szokásokat.

In Hungary, water abstraction, expressed as a percentage of available water assets, decreased between 1990 and 2002, then in 2006, increased at a low rate. This increase is the result of those water management plans, which, in the interest of preventing summer droughts, include water restriction measures and partially resulting from a decrease in industrial production and from an increase in reuse and recycling. With the privatisation of public water utility systems, a shift has occurred to invoicing proportional to the quantity of consumed water, which partially explains more careful habits in water consumption.

8.5. Települési szennyvíztisztítás Municipal wastewater treatment

A települési szennyvíztisztítás indikátora bemutatja a települési szennyvíztisztítási fokozatok hatékonyságát az Eurostat által kifejlesztett átlagos súlyozó tényezők alapján: nem tisztított szennyvíz: 1,00; csak első fokozattal (mechanikailag) tisztított szennyvíz 0,86; második fokozattal (biológiai) tisztított szennyvíz 0,49; harmadik fokozattal tisztított szennyvíz: 0,00.

The indicator on municipal wastewater treatment shows the efficiency of stages in wastewater treatment based on average weighting factors developed by Eurostat: untreated wastewater: 1,00; only primary (mechanical) treatment: 0,86; secondary (biological) treatment: 0,49; tertiary treatment 0,00.

A települési szennyvíztisztítási index 100%, ha nincs szennyvíztisztítás; 0%, ha minden települési szennyvizet harmadik szennyvíztisztítási fokozattal tisztítanak meg.

An index on municipal wastewater treatment is 100% if there is no wastewater treatment; 0% if all municipal wastewaters are purified by tertiary treatment.

Települési szennyvíztisztítási index és összetevői
Index of municipal wastewater treatment and its components

Év Year	Csatlakoztatott népesség ⁺ Population connected to ⁺			Szennyvíztisztításhoz nem csatlakoztatott népesség, ^{a)} % Population not connected to wastewater treatment plants, % ^{a)}	Települési szennyvíz- tisztítási index, % Index of municipal wastewater treatment, %
	első fokozatú primary	második fokozatú secondary	harmadik fokozatú tertiary		
	szennyvíztisztításhoz,% wastewater treatment plants, %				
1995	22,5	16,9	0,9	59,7	87,3
1996	19,6	17,7	1,1	61,5	87,1
1997	18,7	19,8	0,9	60,6	86,3
1998	19,3	20,1	2,8	57,8	84,2
1999	18,7	21,8	3,1	56,4	83,2
2000	16,2	24,3	5,5	53,9	79,8
2001	20,3	22,9	6,2	50,6	79,3
2002	19,6	22,7	9,7	48,1	76,0
2003	16,0	20,5	18,4	45,1	68,9
2004	17,9	21,0	19,2	41,9	67,6
2005	18,8	20,6	21,2	39,4	65,7
2006	18,1	29,5	15,8	36,7	66,7

Magyarországon a közüzemi lakossági ivóvízellátás fejlesztését nem követte párhuzamosan a jóval beruházásigényesebb szennyvízelvezetés és a szennyvíztisztítás fejlesztése. Az indikátor segítségével nyomon követhető, hogy a szennyvíztisztításhoz nem csatlakoztatott lakosság aránya hogyan csökkent 1995–2006 között mintegy 60%-ról 37%-ra.

A szennyvíztisztítás fokozatait tekintve megállapítható, hogy a legcsekélyebb tisztítási hatásfokkal rendelkező első (mechanikai) fokozattal rendelkező tisztítótelephez csatlakoztatott népesség aránya 18–22% között stagnált. A második (biológiai) fokozattal is rendelkező tisztítótelephez csatlakoztatott népesség aránya 17%-ról mintegy 30%-ra nőtt.

Ennél is jelentősebb növekedés tapasztalható a harmadik fokozattal is rendelkező tisztítótelephez csatlakoztatott népesség arányában 1%-ról több mint 20%-ra növekedett 1995 és 2005 között.

2006-ban a III. tisztítási fokozathoz csatlakoztatott lakosság arányában visszaesés tapasztalható (15,8%-ra), elsősorban azért, mert 2006-ban Budapesten az üzemeltető a szennyvíztisztító telepeire vonatkozó tisztítási hatékonyságát részben visszaminősítette biológiai fokozatra.

In Hungary the development of residential utilities of drinking water provision was not paralleled with the development of wastewater collection and treatment requiring more investments. With the help of this indicator, it may be followed how the population not connected to wastewater treatment plants decreased in proportion from 60% to 37% between 1995 and 2006.

As for stages in sewage treatment, it might be said that the proportion of population connected to a wastewater treatment plant of primary (mechanical) treatment with the slightest treatment efficiency stagnated between 18% and 22%. The proportion of population connected to a wastewater treatment plant also having a secondary (biological) treatment stage increased from 17% to 30%.

Against this a more significant increase may be experienced in the proportion of population connected to treatment plants also with a tertiary stage, which increased from 1% to more than 20% between 1995 and 2005.

In 2006, a decrease (to 15.8%) may be experienced in the proportion of population connected to plants of treatment stage III primarily for the reason that in 2006 in Budapest the operator, concerning its wastewater treatment plants, partially reclassified its treatment efficiency to biological stage.

8.6. Folyóvizek biokémiai oxigénigénye *Biochemical oxygen demands of river waters*

Ez az indikátor a folyóvizek vízminőségét kívánja bemutatni a mért biokémiai oxigénigény 90%-os valószínűségű éves értéke (BOI₅) alapján, a nagyobb felszíni víztestekre néhány mérési ponton. A Duna vízminőségét Nagytéténynél a környezetvédelmi hatóságok mért adatai alapján jellemezzük.

This indicator is to show water quality in river waters based on an annual probability value of 90% of the measured biochemical oxygen demands (BOD₅), for larger surface water bodies at some measurement points. Water quality in the Danube at Nagytétény is characterized with data measured by environmental protection authorities.

A Duna vízminőségének alakulása Nagytéténynél a biokémiai oxigénigény meghatározása alapján *Changes in water quality in the Danube at Nagytétény based on determining biochemical oxygen demands*

Év Year	BOI ₅ BOD ₅ , mg/l	Vízminőségi osztály, I–V Water quality classes, I–V
1996	5,90	II.
1997	5,70	II.
1998	6,93	II.
1999	4,43	I.
2000	4,60	I.
2001	5,03	II.
2002	3,88	I.
2003	4,14	I.
2004	4,96	II.
2005	3,90	I.
2006	4,08	I.

Megjegyzés: minősítés az MSZ 12749-nek megfelelően.
Note: classification in line with MSZ 12749.

A Duna oxigénháztartása (biokémiai oxigénigénye) Nagytéténynél állandónak tekinthető. Az elmúlt években a víz minőségét az oxigénháztartás együttes jellemzői alapján – ami az oldott oxigén, az oxigéntelítettség, a BOI₅, a kémiai oxigénigény (permanganátos: KOI_P, dikromátos KOI_K), az összes szerves szén és a szaprobitási (Pantle–Buck-) index alapján határozható meg – a III. vízminőségi osztályba sorolták.

Oxygen balance in the Danube (biochemical oxygen demand) may be considered constant at Nagytétény. In past years, the quality of water, based on the common characteristics of oxygen balance – which may be determined based on solved oxygen, oxygen saturation, BOD₅, chemical oxygen demand (permanganate: COD_{Mn}, dichromate COD_{Cr}), total organic carbon and the saprobity (Pantle–Buck) index – was classified to water quality class III.

8.7. Beépített területek *Built-up areas*

A beépített terület az Eurostat meghatározása szerint magába foglalja a lakó-, az ipari területet, a bányákat, kőfejtőket, a gazdasági, a közterületeket, az infrastrukturális és rekreációs területeket.

Built-up areas, according to a Eurostat definition, include residential and industrial areas, mines, quarries, commercial and public areas as well as infrastructural and recreational areas.

A területhasználatban bekövetkező visszafordíthatatlan változások (urbanizációs folyamatok, infrastrukturális fejlesztések) számos negatív környezeti hatással bírnak. Előidézhetik pl. természetes élőhelyek feldarabolódását, ami veszélyezteti a biodiverzitást, a természetes vízbázisok pótlódását, illetve a vízkörforgalomba való beavatkozáson keresztül az árvizek kialakulási esélyét is megnövelik.

Irreversible changes in land use (urbanisation processes, infrastructural developments) have several negative environmental effects. These may induce the fragmentation of natural habitats, which threatens biodiversity, the replenishment of natural aquifers as well as through intervening into the water cycle increasing possibility for the development of floods.

Az 1990–1992., valamint a 1998–1999. évek állapotát tükröző adatok a Földmérési és Távérzékelési Intézet országos felszínborítottságot felmérő programjából (CORINE Land Cover) származnak. A köztes és az 1999-et követő évek adatai számított adatok. A becslés során az éves növekedés ütemét az adminisztratív forrásból (közeti földhivatalok) származó mezőgazdasági művelés alól végleg kivont területek éves nagysága képezte.

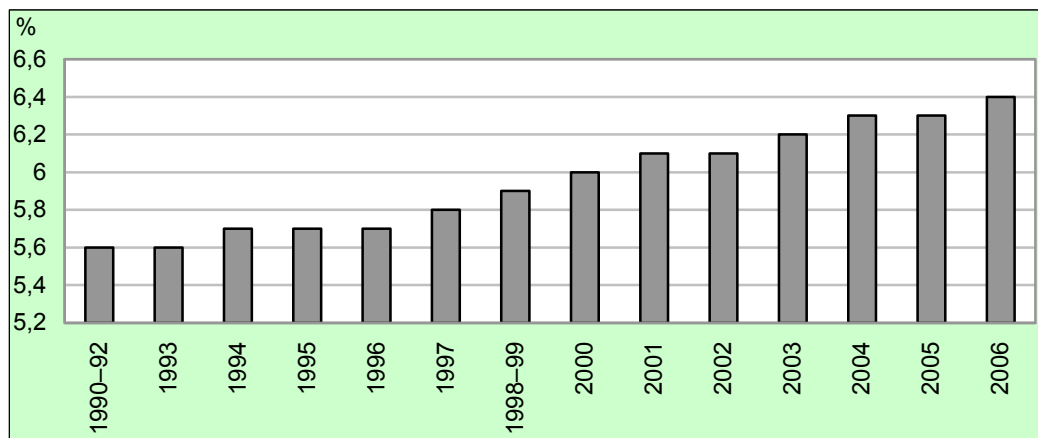
Data for 1990-1992 and for 1998-1999 originate from the CORINE Land Cover project conducted by the Institute of Geodesy, Cartography and Remote Sensing (FÖMI). Interim and post-1999 data are calculated data. Annual growth rate was estimated by using administrative data (district land offices) on the annual size of areas permanently withdrawn from agricultural cultivation.

Beépített területek *Built-up areas*

Megnevezés <i>Denomination</i>	1990–92	1995	1998–99	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Beépített terület, 1000 ha <i>Built up areas 1000 ha</i>	521,0	529,4	550,2	557,2	565,1	569,7	576,7	583,3	589,4	596,7
Az ország területének %-ban <i>% of total area</i>	5,6	5,7	5,9	6,0	6,1	6,1	6,2	6,3	6,3	6,4

Forrás: FVM, CORINE Land Cover (CLC100, CLC50 adatbázisok alapján)
Source: MARD, CORINE Land Cover (according to CLC 100, CLC 50 databases)

A beépített terület aránya *Proportion of built-up area*

A vizsgált időszakban a tartósan beépített területek nagysága kismértékben ugyan, de folyamatosan nőtt. 2006-ban a beépült terület nagysága mintegy 14,5%-kal haladta meg az 1990. évit.

In the observed period the size of areas occupied by a permanent structure, slowly but continuously increased. In 2006, the size of built-up areas increased by 14.5% compared to 1990.

8.8. Élőfakészlet Standing timber

Az élőfakészlet indikátora mutatja meg az élőfakészlet mennyiségének éves alakulását. A faanyagmérleg az éves kitermelt fa és a bruttó éves folyónövedék arányaként határozható meg.

The indicator on growing stock shows annual changes in volumes of growing stock. A balance for growing stock may be determined as a ratio of the annual volume of timber extraction to the gross annual increase.

A fakitermelési arány megmutatja, hogy az éves átlagos kivágott fa mennyiségét pótolja-e az új növekedés. Az egy évi folyónövedék mennyiségén tíz év összes fatermésének egy évi átlagát értjük

Timber extraction ratio shows how new increment replaces the annual volume of felled timber. On the volume of one-year increment, a yearly average of total timber increment in a decade is meant.

A helsinki határozat leszögezi: „A fenntartható erdőgazdálkodás az erdők és erdőterületek gondozása és használata olyan módon és ütemben, mely megőrzi biológiai sokféleségüket, termékenységüket, megújuló képességüket, vitalitásukat, és arra való képességüket, hogy most és a jövőben meghatározott ökológiai, gazdasági és társadalmi feladatokat töltsenek be helyi, országos és globális viszonylatban egyéb környezeti rendszerek károsítása nélkül.”

The Helsinki Declaration makes it clear: “Sustainable forestry is to use and maintain forests and woodlands in such a way and schedule that conserve their biodiversity, productivity, renewable potential, vitality and their ability to perform present and future ecological, economic, and social tasks in local, national and global contexts and which do not cause damages to other environmental systems”.

Az éves folyónövedék és a fakitermelés alakulása
Changes in net annual increment and timber extraction

Év Year	Élőfakészlet Standing timber	Fakitermelés Timber extraction	Fakitermelési arány Ratio of timber extraction
	1000 m ³		%
1995	..	6 049	53
1996	314 667	6 604	57
1997	317 160	6 713	58
1998	319 803	6 679	57
1999	323 086	6 901	59
2000	325 165	7 287	62
2001	326 410	7 011	59
2002	328 815	7 013	58
2003	330 869	7 086	58
2004	334 301	7 095	57
2005	337 025	7 167	56
2006	341 395	7 005	51

Forrás: Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Központ, Erdészeti Igazgatóság
Source: Central Agricultural Office, Forestry Directorate

Az erdők fenntartható fejlődésének egyik fontos eleme a fenntartható módon való gazdálkodás, ami biztosítja a folyónövedék fakitermelést meghaladó gyarapodását. Erdünk évi átlagos növekedése 2000 óta eltelt időszakban 11,7 millió m³-ről napjainkra 13 millió m³-re növekedett, a fakitermelés pedig 7 millió m³ között mozgott. 2007-ben az élőfakészlet 347,4 millió m³ volt, mintegy 22 millió m³-rel nőtt 2000 óta.

An important element to sustainable development of forests is to manage forestry resources in a sustainable way to ensure an increase in increment exceeding timber extraction. In our forest, annualized average growth increased, in the period since 2000, from 11.7m³ to 13 million m³ nowadays, while timber extraction had a value of around 7 million m³. In 2007, timber asset amounted to 347.4 million m³, increased with around 22 million m³ since 2000.

8.9. Levélvesztés Defoliation

A megfigyelési rendszerben a levélvesztésen a lombzat veszteségét kell érteni az adott termőhelyen ideálisnak tartott lombsűrűséghez képest.

In the monitoring system, defoliation should be meant as foliage loss compared with a foliage density considered as ideal.

Az erdők egészségi állapota a levélvesztés alapján
Health status of forests based on defoliation

Év Year	Tünetmentes Symptom free				(%)
		Gyengén Slightly	Közepesen Medium	Erősen Seriously	Elhalt Dead
		Károsodott Damaged			
1995	43,9	36,2	14,5	2,6	2,9
1996	43,2	37,5	14,1	2,4	2,8
1997	43,8	36,8	14,5	2,3	2,6
1998	42,5	38,5	14,6	2,2	2,2
1999	41,3	40,5	13,8	2,2	2,2
2000	38,8	40,4	15,9	2,5	2,4
2001	37,0	41,8	16,3	2,5	2,4
2002	38,1	40,7	16,0	2,7	2,5
2003	35,6	41,9	17,1	2,8	2,6
2004	39,9	38,6	15,6	3,1	2,8
2005	38,8	40,2	15,2	2,7	3,1
2006	41,3	39,5	13,9	2,4	2,9

Forrás: Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Központ, Erdészeti Igazgatóság
Source: Central Agricultural Office Forestry Directorate

Az erdők egészségi állapotának jó indikátora a lombzat állapota, ami sokszor már egyszerű megfigyelés útján is meghatározható. Magyarországon az erdővédelem komplex programján belül működik az az erdők egészségi állapotát megfigyelő hálózati rendszer (4x4 km-es), amely egyúttal része az egész Európára kiterjedő erdővédelmi monitoringnak is.

A károsodások leggyakrabban – mintegy 40% körüli értékben – a koronát érik. A levélvesztés mértéke alapján Magyarország az európai országok között a közepesen károsodottak közé tartozik.

Hosszú évek kedvezőtlen tendenciája után a 2006. évi felmérés a károsodás mértékét jelző csoportok mindegyikében pozitív változást mutat: nőtt a tünetmentes (2,5% százalékpont), és csökkent a károsodott fák (gyengén: 0,7; közepesen: 1,3; erősen: 0,3 százalékpont), valamint az elhalt fák aránya (0,2 százalékpont).

A fajok közül az őshonos bükk és gyertyán, továbbá a szárazságtűrő, Európa déli területein őshonos csertölgyszomszédok egészségi állapota a legjobb: közel 90%-uk tünetmentes, vagy gyengén károsodott, és az elhalt, vagy erősen károsodottak aránya is alacsony. A legrosszabb állapotban az akácok vannak. Az ökológiai feltételeknek megfelelő fajok jobban bírják a környezeti terhelést.

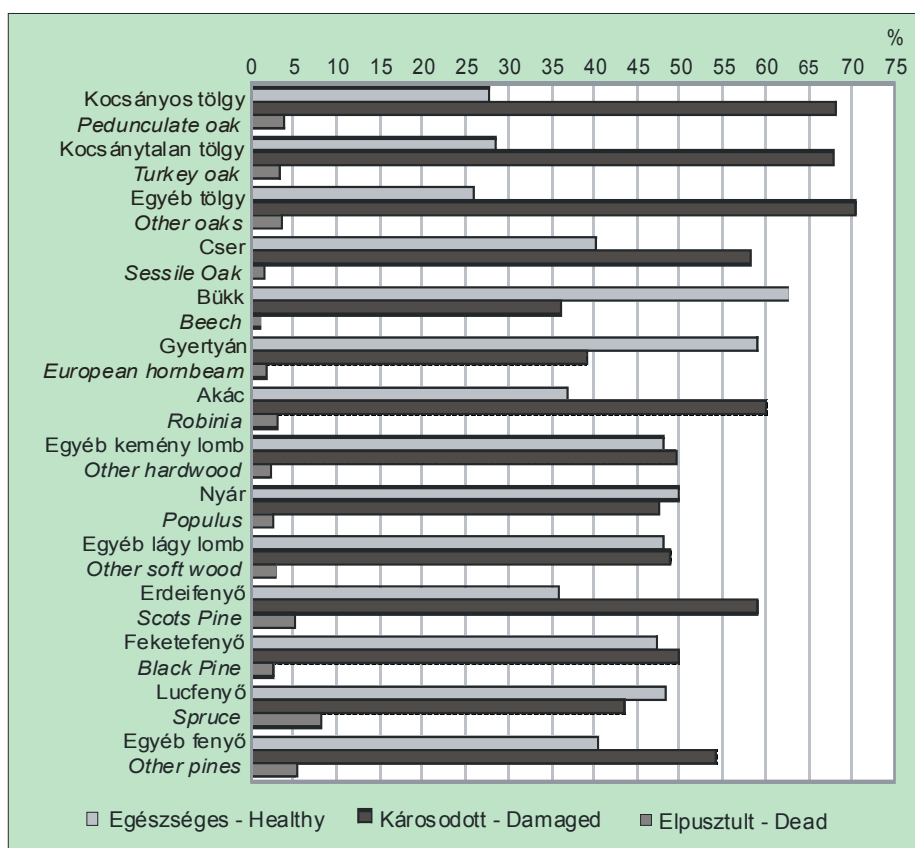
Foliage condition, which in many cases may be determined with a simple observation, is a good indicator to forest health. In Hungary, inside the complex programme on forest protection a network system (4x4km) is operated to monitor forest health, which at the same time a part of a Europe-wide monitoring on forest protection.

Damages affect the most – around a value of 40% – tree crowns. Based on the rate of defoliation, Hungary is among the European countries with medium damage

After long years of unfavourable tendencies, the survey of 2006, in all groups of damage rates showed a positive change: symptom free trees showed a proportion increase (2.5 percentage points), while damaged trees showed a proportion decrease (slight: 0.7%, medium: 1.3%, strong 0.3 percentage points).

*Out of tree species indigenous beeches and hornbeams, furthermore xerophile turkey oaks (*Quercus cerris*) are in healthiest conditions: nearly 90% of them are symptom free or slightly damaged as well as dead and strongly damaged ones also has a low proportion. Our Robinia-woods are in the worst condition. Species meeting ecological conditions are better able to bear environmental pressures.*

A fajok egészségi állapot szerinti megoszlása a levévesztés alapján, 2006
Distribution of tree species by health status based on defoliation, 2006

8.10. Nitrogéntöbblet *Nitrogen surplus*

A nitrogéntöbblet-mutató a mezőgazdasági talajok nitrogén feleslegét jelzi hektárra vetítve, amit a mezőgazdasági rendszerbe jutó (input) és az onnan kikerülő (output) nitrogénmennyiség különbségeként számolunk.

Az input oldaláról a műtrágyából, a szerves trágyából, a biológiai megkötésből (pillangós növények), a vetőmagból, valamint a száraz és nedves légköri ülepedésből származó nitrogén mennyiségét, az output oldaláról a betakarított szántóföldi növények és a takarmánynövények nitrogén tartalmát vesszük számításba.

Positive nitrogen balance indicates nitrogen surplus in agricultural soils on a hectare basis, which could be calculated as the difference of the nitrogen intake (input) and withdrawal (output) from the agricultural system.

Input is the sum of the nitrogen volume originating from organic manure, biological fixation (leguminous crops) and seed grain as well as from dry and wet atmospheric deposition. Output is determined by the nitrogen content of harvested arable and fodder crops

A mezőgazdasági talajokból történő tápanyag-kimosódás napjainkban a mezőgazdaság egyik állandó problémája. A vizekbe kimosódó tápanyagok kedvezőtlenül befolyásolják a vízminőséget, és a talajvizek elszennyeződését, a felszíni vizek eutrofizációját okozzák.

A vízminőség javítása, megőrzése érdekében az alábbi fontosabb intézkedések születtek:

- a mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelem (Korm. rend 49/2001. (IV. 3.) az uniós a nitrát direktívával (91/676/EC) összhangban;
- a vizek megfelelő ökológiai státuszának, 2015-ig történő elérése (vízkeret irányelv (2000/60/EC)).

Nutrient leaching from agricultural soils is one of the current and persistent problems of agriculture. Nutrients being dissolved in waters unfavourably influence water quality, pollution in groundwater assets and eutrophication in surface waters.

In order to improve and to preserve water quality the following measures were introduced:

- *protection of waters from nitrate pollution originated from agriculture (Government Directive 49/2001 IV.3) in line with EC Nitrates Directive (91/676/EC);*
- *reaching a “good ecological status” for waters by 2015 (Water Framework Directive 2000/60/EC).*

A nitrogénfelesleg alakulása
Changes in nitrogen surplus

(kg/ha – kilogram per hectare)

Év Year	Input	Output	Felesleg Surplus
1970	91,7	49,0	42,7
1985	121,3	80,9	40,4
1990	89,0	72,1	16,9
1995	59,3	58,9	0,4
2000	73,8	50,1	23,7
2001	79,0	69,0	10,0
2002	82,0	55,7	26,3
2003	80,9	47,1	33,8
2004	82,6	81,8	0,8
2005	74,8	74,9	-0,1
2006	78,2	70,7	7,5

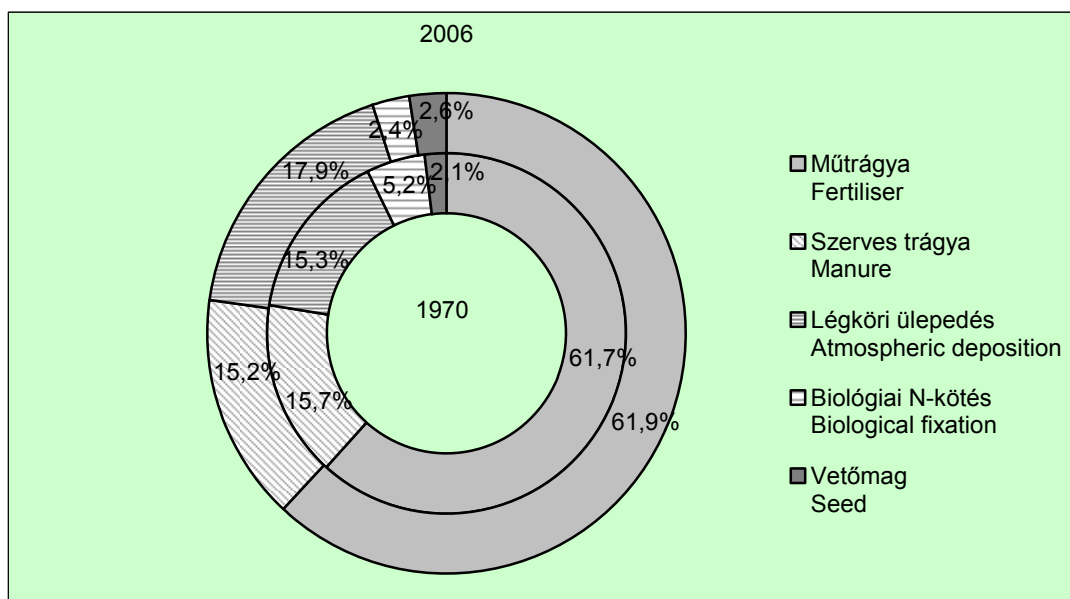
Forrás: MTA Talajtani és Agrokémiai Kutató Intézete (TAKI)

Source: Research Institute for Soil Science and Agricultural Chemistry of the Hungarian Academy of Sciences

Hazánk mezőgazdasági hasznosítás alatt álló talajai a legmagasabb nitrogénmérleg-egyenleget (+43 kg nitrogén/ha) az intenzív műtrágyázás időszakában (1970–1989) mutatták. Az 1990-es években a műtrágya-felhasználás drasztikus visszaesése következtében a nitrogénmérleg-egyenleg számottevően lecsökkent (0 kg/ha), majd 2000-től 2006-ig erősen ingadozott.

In our country soils under agricultural use showed the highest nitrogen-balance (+43 kg N/ha) in the period of intensive fertilization (1970-’89). In the 1990s, due to a drastic setback in fertilizer use, the nitrogen-balance significantly decreased (0 N kg/ha) then strongly fluctuated from 2000 to 2006.

A nitrogénbevitel összetétele
Composition of nitrogen input

Globális partnerség Global partnership

Első szint – Level 1	Második szint – Level 2	Harmadik szint – Level 3
Hivatalos fejlesztési támogatás Official Development Assistance	Globális kereskedelem – Globalisation of trade	
	9.1. Magyarország termékbehozatala Imports of Hungary	Az EU behozatala a fejlődő országokból termékek szerint EU imports from developing countries, by products
		Az EU behozatala a legelmaradottabb országokból termékcsoportok szerint EU imports from least-developed countries, by group of products
		A támogatások mértéke, aggregált mérés Aggregated measurement of support
	A fenntartható fejlődés támogatási formái – Financing for sustainable development	
	A fejlődő országokba irányuló EU-támogatások jelleg szerint Total EU-financing for developing countries, by type	9.2. Magyarországon működő külföldi tőke és a külföldön működő magyar tőke alakulása Inward FDI stocks in Hungary and Hungarian outward FDI stocks abroad
		Hivatalos fejlesztési támogatások jövedelemcsoportok szerint Official development assistance, by income group
		Feltétel nélküli hivatalos fejlesztési támogatások Untied official development assistance
		Kétoldalú hivatalos fejlesztési támogatások jelleg szerint Bilateral official development assistance by category
	A természeti erőforrásokkal való globális gazdálkodás – Global resource management	
	9.3. Az EU-tagállamok CO ₂ -kibocsátása CO ₂ emissions in EU member states	

A nemzetközi fejlesztési tevékenység az unió belső értékeinek, a szolidaritásnak, a demokráciának, az emberi jogok iránti elkötelezettségnek, az esélyegyenlőség biztosításának külső megnyilvánulása.

A johannesburgi Föld-csúcson az államfők és a kormányok kifejezték az Agenda 21-ben foglalt hárompilléres szerkezet – gazdasági és társadalmi fejlődés, környezetvédelem – helyi, országos, térségi és globális szinten való megvalósítása iránti elkötelezettségüket. A Föld-csúcson aláírt politikai nyilatkozatban, illetve a végrehajtási tervben kinyilvánították, hogy az emberiség olyan jelentős problémákkal néz szembe, mint a szegénység, az élelmiszerhiány, az elsivatagosodás, a környezeti károk, a biodiverzitás csökkenése, a klímaváltozás, amelyeket súlyosbít a tény, miszerint a Föld lakossága 2050-re várhatóan a jelenlegi 6 milliárdról 9 milliárdra fog nőni.

A 2005. márciusi párizsi magas szintű fórumon az adományozó közösség kötelezettséget vállalt arra, hogy mélyreható változtatást eszközöl gyakorlatában tevékenységei hatásának erősítése érdekében, valamint azért, hogy hozzájárul a millenniumi fejlesztési célok eléréséhez szükséges minőségi ugráshoz. Ennek eredményeként az Európai Unió (a tagállamok és a bizottság, beleértve a tíz új tagállamot mint új adományozót) egyéni adományozóként és együttesen is ambiciózus célkitűzéseket határozott meg. Az EU kötelezettséget vállalt amellett, hogy a nemzetközi célkitűzéseket előrelendítse, és saját maga is részt vállaljon az erőfeszítésekből, ezért fejlesztési stratégiájában központi szerepet szán a segély hatékonysága növelésének, és konkrét kötelezettségvállalást tett azért, hogy növelje segélynyújtása eredményességét.

Ezt követte „A fejlesztésre vonatkozó európai konszenzus” című 2005. november 22-i együttes állásfoglalás, amelyben a tanács, a parlament és a bizottság először állapodott meg az EU fejlesztési politikájának közös értékeiről, elveiről és célkitűzéseiről. 2006 áprilisában az EU több, jobb és gyorsabb támogatást nyújtó intézkedéscsomagot fogadott el.

Az EU megújított fenntartható fejlődési stratégiájának egyik általános célkitűzése, hogy a fenntartható fejlődést globális szinten támogassa, illetve biztosítsa, hogy valamennyi (külső/belső) politikája összhangban van a globális fenntartható fejlődéssel és nemzetközi kötelezettségeivel.

Figyelembe véve a témakör hazai relevanciáját, a témakört alkotó három alfejezetben egy-egy indikátor kerül bemutatásra, amelyek a következők.

1. **Globális kereskedelem**, ami a hazai import alakulását kívánja megismertetni.
2. **A fenntartható fejlődés támogatási formái**, melyben a külföldön működő magyar tőke idősoros változása található meg.
3. **A természeti erőforrásokkal való globális gazdálkodás**, melyben a hazai CO₂-kibocsátást nemzetközi összehasonlításban mutatjuk be.

International development activities are the outer manifestation of internal EU values, solidarity, democracy, the commitment to human rights and the assurance of equal opportunities.

At the World Summit on sustainable development held in Johannesburg in 2002, the Heads of States and Governments expressed their commitment to the plan of implementation for Agenda 21, integrating the three pillars of sustainable development — economic development, social development and environmental protection — at local, national, regional and global levels. The Johannesburg Political Declaration and the plan of implementation addressed major issues that humanity is facing, such as poverty, food shortage, desertification, environmental degradation, loss of bio-diversity, and climate change, which are aggravated by a predicted increase of world's population from today's 6 billion people to 9 billion by 2050.

In March 2005 the donating community made a commitment at a high-level forum in Paris to effectuate deep changes in its practice to strengthen the effects of its activities and to contribute to a quality step needed to achieve the Millennium Development Goals (MDG). As a result the European Union (the member states and the Commission, including the ten new member states as new donors) as an individual donor and together as well determined ambitious goals. The EU made a commitment to promote international objectives and to take part in the efforts, so it assigns a key role in its development strategy to enhancing aid effectiveness and also made a specific commitment to increase the successfulness of granting aid.

This was followed by the common position “European consensus on development” of 22 November 2005, in which the Council, the Parliament and the Commission agreed for the first time on the common values, principles and objectives of the development policy of the EU. In April 2006 the EU adopted a package of measures providing more, better and faster aids.

A general objective of the renewed sustainable development strategy of the EU is ‘to promote sustainable development actively worldwide and ensure that the European Union’s internal and external policies are consistent with global sustainable development and its international commitments’.

Taking into account the relevance of this theme in Hungary, one indicator is presented in each of the three sub-chapters making up the theme, which are the following:

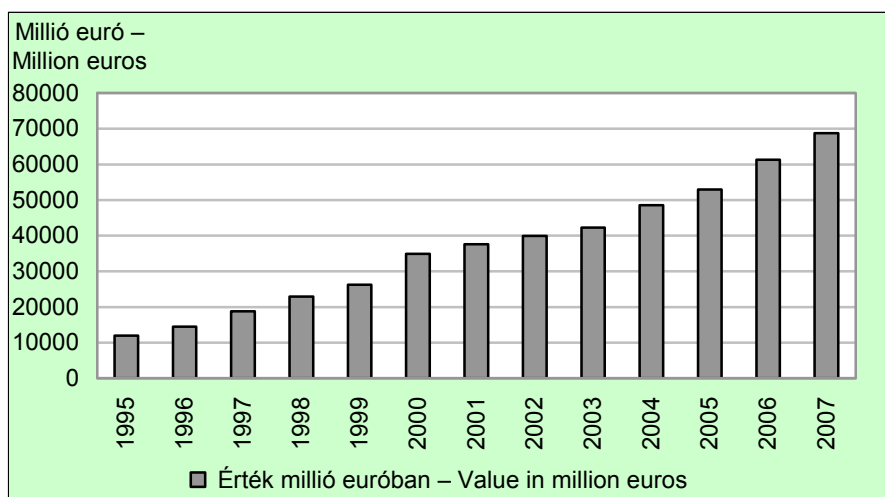
- 1. **Globalisation of trade**, which intends to inform on the trend of imports of Hungary.*
- 2. **Financing for sustainable development**, which contains the time series of Hungarian outward FDI stocks abroad.*
- 3. **Global resource management**, which reports on the CO₂ emission of Hungary as compared to the rest of the world.*

9.1. Magyarország termékbemhozatala Imports of Hungary

Az indikátor bemutatja hazánk termékbemhozatalának alakulását millió euróban kifejezve.

The indicator presents product imports of Hungary in million euros.

A magyar gazdaság importigényessége Import intensity of the Hungarian economy

Az 1990-es évek elején külkereskedelmünk a mélyponton volt, új piacokat kellett keresni – a kelet-európai piacok helyett a fejlett országok felé orientálódott az ország.

1996-tól a külföldi tőkével megalapított ipari vámszabad területi cégek exportcélú termelése folyamatos importbővülést eredményezett. Tizenkét év alatt majdnem megszorozódott az import euróban mért értéke (12 milliárd euróról 69 milliárd euróra növekedett).

Az 1990-es évek közepétől fokozódott a forgalom koncentrációja az EU-országok irányába. Az EU-n belül a legfontosabb kereskedelmi partnerünk 1996-ban és 2007-ben is – 23, illetve 27%-os részesedésével – Németország volt.

1990 és 1995 között a behozatal relációs szerkezetében igen jelentős tényező volt Oroszország a 12–15%-os részesedésével, ám a fejlett országokból beérkező áruk arányának növekedésével, valamint az 1999. évi orosz válság hatására ez a piac beszűkült, és jelenleg mintegy 7% részarányt képvisel. Energiahordozó importunk biztosításában azonban továbbra is meghatározó partnerünk.

A behozatal áruszerkezeti megoszlását tekintve 1995 és 2007 között a legdinamikusabb – igaz, ellentétes irányú – változás a gépek és szállítóeszközök, valamint a feldolgozott termékek árucsoportban következett be. Az évtized elején döntően a hagyományos feldolgozóipari ágazatokban folyt a bértmunka tevékenység, melynek importigényét a feldolgozott termékek köréből biztosították. A tradicionális termékek körét azonban fokozatosan felváltották a modern, a nyugat-európai piacokon is versenyképes termékek. A gépek és szállítóeszközök teljes importforgalomhoz viszonyított részaránya 31%-ról 55%-ra növekedett, a feldolgozott termékeké 48%-ról 32%-ra csökkent. A gépek és szállítóeszközök értéke 2007-ben közel 36 milliárd euró, ami 1995-ben csak 3,7 milliárd eurót tett ki.

At the beginning of the 1990s the external trade of Hungary reached the bottom, and we were forced to look for new markets – the country turned from Eastern European markets towards developed countries.

From 1996 the export-oriented production of companies founded with foreign direct investment and located in industrial customs free zones led to a continuous expansion of imports. Over twelve years the import value measured in euros almost sextupled (growing from 12 billion euros to 69 billion euros).

Since the middle of the 1990s the concentration of import turnover in the direction of EU member states has increased. Within the EU Germany – with its share of 23% and 27%, respectively – was our major trading partner in 1996 and 2007 as well.

Between 1990 and 1995 Russia – with its share of 12–15% – was a very significant factor among our import partner countries. But as a consequence of rising proportions of goods coming from developed countries and owing to the effect of the crisis in Russia in 1999 this market has shrunk and at present accounts only for about 7% of the imports. However, it is still our dominant partner in our imports of energy sources.

Looking at the structure of imports by commodities the most dynamic changes – although in opposite directions – between 1995 and 2007 occurred in the commodity groups of machinery and transport equipment and manufactured products. At the beginning of the decade processing activities were performed decisively in traditional manufacturing branches. The import demand of the former was ensured by manufactured products. However, the group of traditional products was gradually replaced by modern products competitive on Western European markets too. The share of machines and transport equipment in total import turnover was up from 31% to 55%, while that of manufactured products decreased from 48% to 32%. The value of machines and transport equipment was about 36 billion euros in 2007, as against 3.7 billion euros only in 1995.

9.2. A Magyarországon működő külföldi tőke és a külföldön működő magyar tőke alakulása Inward FDI stocks in Hungary and Hungarian outward FDI stocks abroad

Az indikátor bemutatja a be- és kiáramló tőke nagyságát milliárd forintban kifejezve.

The indicator presents inward and outward capital movements expressed in billion forints.

A világgazdasági eseményekbe való bekapcsolódás fokmérőjévé egyre inkább az országok működőtőke-kivitelének erőteljes növekedése válik, háttérbe szorítva a külkereskedelmi forgalom eddigi domináns szerepét. A magyar gazdaság szervezeti és szerkezeti átalakulásában jelentős szerepet játszott és játszik a külföldi tőke beáramlása, ami segítheti a gazdaság növekedését, a nemzetközi versenyképesség fokozódását, a tőkeképződést, az exportképesség növekedését, a fejlettebb munkamódszerek elterjedését.

The very large increase in countries' foreign direct investment (FDI) has become a more and more important measure of integration into global economy, pushing into the background the dominant role of external trade. Inward FDI has played a very important role in the organisational and structural transformation of the Hungarian economy, which can help economic growth, increase our international competitiveness, help capital formation, the increase of our export capacity and the spread of developed working practices.

A legnagyobb külföldre irányuló tőkebefektetők származási országok szerint
Largest FDI investors by home country concept

(milliárd Ft – billion HUF)

Ország Country	1998	2000	2003	2004	2005	2006
Németország Germany	1 615,3	2 086,3	2 542,0	2 903,9	3 275,0	3 723,3
Hollandia The Netherlands	558,1	814,4	1 710,5	1 764,3	1 756,4	1 824,4
Ausztria Austria	350,2	495,4	976,8	1 129,7	1 310,0	1 568,4
Nagy-Britannia United Kingdom	65,6	45,6	75,1	79,4	803,9	840,1
Franciaország France	221,1	307,6	378,1	468,4	549,6	645,2
Luxemburg Luxembourg	32,6	61,3	380,6	443,2	412,7	568,3
Amerika Egyesült Államok USA	268,6	423,1	453,4	443,9	461,0	540,0
Egyéb máshová nem sorolt Others not elsewhere classified	802,3	1 342,9	2 199,7	2 709,1	3 226,4	4 098,7
Összesen Total	3 913,8	5 576,6	8 716,2	9 941,9	11 795,0	13 808,4

2006 végén hazánkban a külföldi működő tőke állománya 13 808 milliárd forint volt, 17%-kal magasabb az előző évinél. Az évtizedben 2003-ban volt a legmagasabb (24%) a külföldi tőke növekedése, ezt követően némiképp ingadozóan, 14–19% között alakult a növekedés üteme.

At the end of 2006 the amount of FDI was HUF 13 808 billion in Hungary, which was 17% more than in 2005. The increase of FDI was the largest, 24% in 2003 in this decade. Subsequently the growth rate somewhat fluctuated, ranging from 14% to 19%.

A hazánkban befektetett külföldi tőke legnagyobb arányban (27%) Németországból származik, noha részesedése évek óta csökken.

In 2006 Germany (27%) was the largest foreign direct investor in Hungary, but its share has decreased for several years.

Az első négy legnagyobb befektető az összes külföldi tőke-állomány 58%-át tette ki 2006 végén. Míg Németország, Hollandia, Ausztria 1998 óta a három legnagyobb befektetőnk, addig Franciaország csak 2004-ig volt a negyedik a rangsorban; 2005-ben Nagy-Britannia helyét cserélt Franciaországgal.

The first four largest investors accounted for 58% of the total amount of FDI at the end of 2006. While Germany, the Netherlands and Austria have been the 3 largest investors since 1998, France was the fourth only until 2004; the United Kingdom swapped places with France in 2005.

A külföldön működő magyar tőke 2234,2 milliárd forint volt 2006 végén, 37%-kal múlta felül a 2005. évi. Bár cse-

Hungarian outward FDI stock was HUF 2234.2 billion at the end of 2006, exceeding by 37% the 2005 figure. Although

kélynek mondható a nagyságrendileg kisebb magyar befektetések összege, növekedési üteme messze felülmúlja a külföldi tőkéét, hiszen míg 1998-ban 4%-át tette ki a külföldi tőkének, addig 2004-ben már 10%-ra, 2006-ban pedig 16%-ra növekedett ez az arány.

Hungarian outward FDI amounts abroad were reasonably smaller than inward FDI to Hungary, the rate of growth of the former was by far higher than that of inward FDI. While outward FDI was only 4% of inward FDI in 1998, this ratio grew to 10% in 2004 and to 16% in 2006.

A külföldön működő magyar tőke a legnagyobb fogadó országok szerint
Outward FDI stock by host country concept

(milliárd Ft – billion HUF)						
Ország – Country	1998	2000	2003	2004	2005	2006
Szlovákia						
<i>Slovakia</i>	2,3	30,7	146,4	404,2	524,7	640,1
Hollandia						
<i>The Netherlands</i>	64,2	112,5	89,6	89,1	282,1	267,5
Horvátország						
<i>Croatia</i>	2,0	4,7	84,8	88,5	132,0	244,7
Nagy-Britannia						
<i>UK</i>	1,9	2,8	3,1	10,3	24,3	121,0
Bulgária						
<i>Bulgaria</i>	..	1,1	35,8	53,7	77,5	108,7
Románia						
<i>Romania</i>	15,6	17,4	43,5	49,8	79,1	108,4
Szerbia és Montenegró						
<i>Serbia and Montenegro</i>	1,3	3,7	37,1	102,2
Egyéb fel nem sorolt						
<i>Other</i>	62,9	182,2	261,8	310,9	474,1	641,6
Összesen						
<i>Total</i>	148,9	351,4	666,3	1 010,2	1 630,9	2 234,2

A magyar befektetések 29%-a Szlovákiában fejt ki tevékenységét, Hollandia és Horvátország részesedése közel azonos (11–12%), de a felét sem éri el abszolút értékben a szlovákiaiinak.

29% of Hungarian equity investments are placed in Slovakia. The shares of the Netherlands and Croatia are almost identical (11–12% each), the amounts of which are less than half of the Hungarian FDI in Slovakia, however.

Eltérően alakult a magyar befektetők külföldön működő tőkeállományának ágazati megoszlása 2006-ban a hazánkban működő külföldi tőkéétől. A Magyarországról külföldre irányuló tőkebefektetések a hazánkban lévő külföldi tőke állományánál kisebb arányban fejtik ki tevékenységüket a feldolgozóiparban. Ezen belül viszont a kőszgyártás, kőolaj-feldolgozás ágazatban működik a külföldre irányuló magyar befektetések 27%-a, miközben ez az arány 5% a befelé jövő tőkeállomány tekintetében.

The structure of Hungarian outward FDI stock was different from inward FDI stock in Hungary by economic branches in 2006. The share of manufacturing in total outward FDI was smaller than in total inward FDI figures. However, 27% of outward FDI stock is operating in the manufacture of coke, refined petroleum products and nuclear fuel, while in the case of inward FDI this ratio was only 5%.

Lényegesen magasabb (30%) a pénzügyi tevékenység ágazatban működő magyar tőke aránya külföldön, mint a Magyarországon működő külföldi tőke részesedése (10%).

The share of financial intermediation in outward FDI was 30%, which was essentially higher than its share in inward FDI, which represented 10%.

9.3. Az EU-tagállamok CO₂-kibocsátása CO₂ emissions in EU member states

E mutató a nettó, azaz az emberi tevékenységből eredő összes szén-dioxid-kibocsátásnak az erdők szénmegkötésével csökkentett mennyiségét mutatja.

This indicator shows the net volume of carbon dioxide emissions, i.e. total emissions from human activities less the carbon absorption of forests.

Magyarország átlagos erdőszültsége az 1990–2000 időszakot tekintve 18,5%, ennek szénmegkötőképessége az összkibocsátás 4–5%-át ellensúlyozza. Ezzel hazánk jelenleg Európa élmezőnyéhez tartozik.

The average forest cover in Hungary was 18.5% in the period of 1990–2000, the carbon absorption capacity of which offset 4–5% of total emissions. With this Hungary is at the top of European rankings at present.

Az európai éghajlat-változási program második szakasza keretében az Európai Bizottság és a tagállamok előtérbe helyezik az autók és a légi közlekedés tekintetében a kibocsátás csökkentésére irányuló költséghatékony lehetőségek szisztematikus kiaknázásával kapcsolatos lehetőségeket. Ezzel összefüggésben a szén-dioxid megkötését és tárolását a csökkentésére vonatkozó lehetőségként kell megvizsgálni.

In the second phase of the European Climate Change Programme the European Commission and the member states focus on the possible systematic exploitation of cost-effective facilities aimed at reducing emissions of cars and air transport. In connection with this the absorption and storage of carbon dioxide have to be examined as a possibility concerning its cut.

A hazai stratégia ezzel összhangban a klímaváltozás témakörben (KL) az egyik legfontosabb cselekvési területnek (KL-5) a változó klimatikus körülményekre való felkészülés fontosságát jelöli meg, különösen a mező- és erdőgazdálkodásban. Ennek központi kérdése az ezeket a változásokat figyelembe vevő talajművelés (amelynek víztárazó és CO₂-elnyelő kapacitása jelentős), a kettős rendeltetésű vízrendszerek kialakítása és az erdőtelepítés.

In accordance with this the climate change theme (KL) of the national strategy points out the importance of preparation for changing climatic conditions, especially in agriculture and forestry, as one of the most essential action areas (KL-5). Central elements here include tillage in view of these changes (soil has a substantial capacity for storing water and absorbing CO₂), the creation of dual purpose water regimes and forestation.

Egy főre jutó CO₂-kibocsátás az EU tagállamaiban
CO₂ emissions per capita in EU member states

Ország Country	(tonna – tonnes)										
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU-25	8,3	8,6	8,4	8,4	8,2	8,2	8,4	8,3	8,5
Belgium – Belgium	11,2	11,6	11,0	11,5	11,0	11,1	11,1	10,9	11,2
Bulgária – Bulgaria	7,1	6,9	6,8	6,2	5,7	5,7	6,0	5,7	6,3
Csehország – Czech Republic	12,4	12,6	13,0	12,1	11,4	12,1	11,9	11,5	11,3
Dánia – Denmark	11,2	13,7	11,7	11,0	10,3	9,5	9,7	9,7	10,6
Németország – Germany	10,7	11,0	10,6	10,5	10,1	10,2	10,3	10,2	10,2
Észtország – Estonia	13,3	14,2	14,3	12,9	11,9	12,0	12,3	12,5	13,9
Írország – Ireland	9,0	9,3	9,7	10,2	10,6	10,9	11,2	10,8	10,5
Görögország – Greece	7,5	7,7	8,0	8,4	8,3	8,8	9,0	8,9	9,2
Spanyolország – Spain	5,9	5,6	6,1	6,2	6,8	7,0	7,0	7,3	7,2
Franciaország – France	6,3	6,6	6,5	6,8	6,6	6,4	6,5	6,4	6,4
Olaszország – Italy	7,3	7,2	7,3	7,5	7,6	7,7	7,8	7,7	7,9
Ciprus – Cyprus	7,8	8,1	8,2	8,5	8,4	8,6	8,4	8,5	8,8
Lettország – Latvia	3,5	3,6	3,5	3,3	3,0	2,8	3,0	3,0	3,0
Litvánia – Lithuania	6,3	5,6	4,8	4,1	3,9	3,7	3,5	3,1	3,2
Luxemburg – Luxembourg	22,1	22,1	19,0	16,6	18,0	18,9	19,4	21,1	22,1
Magyarország – Hungary	5,2	5,8	5,6	5,4	5,8	5,6	5,6	5,5	5,6	5,5	5,7
Málta – Malta	6,3	6,3	6,3	6,3	6,5	6,3	6,1	6,3	6,2
Hollandia – The Netherlands	10,4	10,8	10,3	10,4	10,0	10,1	10,4	10,3	10,4
Ausztria – Austria	7,0	7,5	7,4	7,4	7,2	7,2	7,6	7,7	8,3
Lengyelország – Poland	8,8	9,4	9,1	8,5	8,3	7,9	8,0	7,8	8,1
Portugália – Portugal	4,7	4,4	4,7	5,1	5,8	5,6	5,6	5,9	5,5
Románia – Romania	5,0	5,3	4,7	4,1	3,6	3,7	3,9	4,3	4,5
Szlovénia – Slovenia	7,0	7,4	7,6	7,5	7,2	7,2	7,7	7,7	7,5
Szlovákia – Slovakia	7,7	7,7	7,8	7,4	7,2	6,7	7,6	7,5	7,4
Finnország – Finland	10,9	11,9	11,7	11,1	11,0	10,6	11,7	12,0	13,5
Svédország – Sweden	5,9	6,3	5,8	5,9	5,6	5,3	5,4	5,5	5,6
Nagy-Britannia – United Kingdom	9,0	9,3	8,9	9,0	8,8	8,8	9,1	8,9	9,1

Kormányzás és közélet

Governance and public life

Első szint – Level 1	Második szint – Level 2	Harmadik szint – Level 3
	Politikák összefüggései és hatékonyságuk – Coherence and efficiency of policies	
	10.1. Bűnözés <i>Crime</i>	10.2. A közösségi jogszabályok átvétele <i>Transposition of community law</i>
	Információk elérhetősége, társadalmi részvétel – Accessibility to information, social participation	
	10.3. Részvételi arány az EU- és a nemzeti parlamenti választásokon <i>Turnout at national and EU parliamentary elections</i>	E-kormányzás elérhetősége <i>Accessibility of E-governance</i>
		10.4. E-kormányzás használata <i>Use of E-government</i>
	Gazdasági eszközök – Economic means	
	10.5. A környezeti adók aránya a teljes adózási rendszerben <i>Share of environmental taxes in the total taxation system</i>	

A „jó kormányzás” értelmezhető „jó” döntéshozatalként, illetve „jó” döntések alkalmazásaként is. A 2002. évi Föld-csúcson kiadott végrehajtási terv előírása szerint „a jó kormányzás megvalósítása mind nemzeti, mind nemzetközi szinten életbevágóan fontos a fenntartható fejlődés megvalósítása érdekében”.

Ezt megelőzően, még 2000-ben az Európai Bizottság „a kormányzás új formáinak támogatását” mint a négy stratégiai célkitűzések egyikét határozta meg. A 2001-ben kiadott fenntartható fejlődési stratégia is hivatkozik erre a vállalt kötelezettségre, és ennek jegyében került sor az EU-intézmények „struktúrájának és munkamódszerének reformjára és modernizálására”. Néhány héttel később a kormányzásról kiadott Fehér könyv szerint a kormányzás akkor nevezhető jónak, ha alkalmas a párbeszédre, a társadalmi részvételre, kellően felelős, hatékony és következetes.

Az EU megújított stratégiájában is megtalálható a jó kormányzás koncepciója mint célkitűzés és irányelv. Ebbe beletartozik az alapjogok védelme és támogatása, nyitott és demokratikus társadalom fenntartásának szükségessége, az állampolgárok, illetve a társadalmi és üzleti élet képviselőinek részvétele az egyes politikák kialakítása során, valamint az EU-politikák közötti összefüggések biztosítása. A stratégia átfogó célkitűzése egy olyan kormányzás kialakítása, amely jobb döntéshozatalra épül, illetve azon belül a fenntartható fejlődés szempontrendszerét a lehető legjobban tudja érvényesíteni.

A jó kormányzás a statisztikának egy új területe, így az még sajnos csak kevésbé markáns és nehezebben értelmezhető indikátorok révén kerül bemutatásra. A témakör jelenleg főként adminisztratív adatbázisból származó indikátorokra támaszkodik, három alfejezetből áll.

1. **Politikák összefüggései és hatékonyságuk**, amit a közösségi jogszabályok átvétele és a jogsértések összefüggésében mutatunk be.
2. **Információk elérhetősége, társadalmi részvétel**, melyben megtalálható az EU- és a nemzeti parlamenti szavazásokon való részvétel, és az e-kormányzás használatának alakulása.
3. **Gazdasági eszközök**, ami a környezeti adók részesedésének mutatószámára épül.

“Good governance” may be interpreted as “good” decision making as well as applying “good” decisions. As stated by the Implementation Plan issued by the Earth Summit of 2002 “good governance within each country and at the international level is essential for sustainable development”.

Prior to this, yet in 2000, the European Commission identified “the promotion of new forms of governance” as one of its four strategic objectives. The EU SDS published in 2001 quotes this commitment and the “reform and modernization of structure and working methods” in EU institutions were implemented in this spirit. Few weeks later a White Paper on governance was published, according to which governance may be qualified as good if suitable for consultation, social participation as well as if duly responsible, efficient and consistent.

A concept on good governance may be found in the renewed EU SD strategy as an objective and a principle. This includes promoting and protecting fundamental rights, the need to maintain an open and democratic society, the participation of citizens as well as social and business stakeholders in formulating single policies as well as ensuring coherence among EU-policies. The overall objective of this strategy is to establish such a governance practice which is based on better decision making as well as within that best able to enforce the objective system of sustainable development.

Good governance is a new field for official statistics thus unfortunately it is presented by indicators less marked and more difficult to interpret. At present this theme is based on indicators mainly originating from administrative data bases and made up by three sub-themes.

1. **Coherence and efficiency of policies**, which is shown as connections among transposed Community law and legal offences.
2. **Accessibility to information, social participation**, in which, changes in participation in national parliamentary elections as well as in the use of e-government may be found.
3. **Economic means**, which are based on the indicator on proportion of environmental taxes.

10.1. Bűnözés Crime

A mutatószám az ismertté vált közvádas bűncselekmények számát adja meg, a főbb kategóriák szerint.

This indicator shows the number of those prosecuted crimes, which became known by main categories.

A megújított fenntartható fejlődési stratégia egyik legfőbb célkitűzése a különböző szakpolitikák végrehajtásának, illetve az egyes cselekvési szintek összehangoltságának biztosítása. A hazai helyzet feltárását szolgáló mutatószám azonban fejlesztésre szorul, jelenleg nem áll rendelkezésre. Helyettesítő indikátorként jól alkalmazható a bűnelkövetések gyakoriságát bemutató mutatószám.

One of the most important objectives of the renewed sustainability strategy is to ensure implementation of different policies as well as harmonization of single action levels. However, this indicator, which is to highlight our domestic situation, needs development, and not available at present. The indicator highlighting how often crimes are committed can be well applied as a substituting indicator.

Egy adott társadalom tagjainak bűnözéssel kapcsolatos véleménye a fenntartható fejlődés integráns része. Bár a hivatalos bűnügyi statisztikai adatok valóságtükrözését rendszeresen megkérdőjelezzik, mégis, az adott évben elkövetett bűncselekmények száma az egyik legfontosabb mutatója az adott társadalom jogkövető magatartásának.

The opinion of members of a given society on crime is an integral part of sustainable development. Although, the representativity of official statistical data on criminality is often in question, nevertheless the number of crimes perpetrated in a given year is one of the most important indicators on law abiding behaviour of a given society.

Ismertté vált közvádas bűncselekmények száma
Number of prosecuted crimes became known

Év Year	(darab – number)									Összesen Total
	Állam és emberiség ellen <i>Against state and humanity</i>	Személy elleni <i>Against person</i>	Közlekedési <i>Traffic</i>	Házasság, család, ifjúság és nemi erkölcs elleni <i>Against marriage, family, youth and sexual morality</i>	Állam-igazgatás, igazságszolgáltatás és a közélet tisztasága elleni <i>Against state administration, administration of justice and ethical public life</i>	Közürend elleni <i>Against public order</i>	Gazdasági <i>Economic</i>	Vagyon elleni <i>Against property</i>	Honvédelmi kötelezettség elleni <i>Against military service</i>	
1995	4	16 096	24 633	4 460	5446	55 061	5064	391 062	210	502 036
1996	0	14 720	20 689	5 153	6 053	48 598	5409	365 235	193	466 050
1997	1	16 445	21 203	4 619	6 493	65 946	6543	393 003	150	514 403
1998	1	18 684	22 423	4 589	8 587	75 592	13 454	457 188	103	600 621
1999	0	18 882	20 503	4 668	12 120	71 063	20 318	358 036	126	505 716
2000	0	16 591	19 566	5 059	10 408	76 312	10 986	311 611	140	450 673
2001	0	20 927	19 561	4 642	15 558	74 535	12 412	317 900	159	465 694
2002	1	16 859	21 588	4 966	8 836	70 435	14 248	283 664	185	420 782
2003	2	17 970	20 142	5 256	6 980	71 667	15 088	275 891	347	413 343
2004	1	18 872	22 112	11 919	6 036	80 685	16 661	262 082	515	418 883
2005	0	17 780	22 826	17 717	6 369	83 983	17 106	270 740	1	436 522
2006	0	16 260	21 670	20 952	5 731	83 318	17 862	260 147	1	425 941
2007	1	17 110	23 006	15 285	4 907	76 391	14 021	276 193	0	426 914

Az ismertté vált bűncselekmények száma Magyarországon a vizsgált időszakban hektikusan alakult. Az 1990-es évek közepétől az ezredfordulóig 500 ezer cselekményt regisztráltak évente a nyomozóhatóságok. Ez alól kivételt jelent az 1998-as esztendő, amikor a regisztrált cselekmények száma meghaladta a 600 ezres számot. Ennek hátterében egy, az adott évben elkövetett csalássorozat áll, ami több mint 80 ezer fővel növelte meg a statisztikát.

The number of crimes became known went through a hectic change in the observed period. Since the middle of the 1990s up to the turn of the millennium investigative authorities recorded 500 thousand crimes a year. Out of this, year of 1998 was an exception, when the number of recorded crimes exceeded 600000. It was caused by a number of fraud cases perpetrated in the given year, which increased statistics by more than 80 thousand persons.

Az ezredforduló óta eltelt időszakban a korábbiakhoz képest kevesebb bűncselekmény került be a bűnügyi statisztikába. Az utóbbi években éves viszonylatban 420–430 ezer körül mozgott a cselekmények száma.

Bűncselekménytípusonként nézve az adatokat egyértelműnek látszik a vagyon elleni cselekmények (idetartoznak egyebek mellett a lopás, a rablás, a csalás) fölénye. Ezen bűncselekménycsoport összбүнözésen belüli részesedése az 1990-es évek derekán 80, a legutóbbi évben pedig már csak 65% volt. Ez az aránybeli csökkenés egyfelől a vagyon elleni cselekmények számának jelentős visszaesésével, másfelől a többi bűncselekménycsoport számbeli változásával hozható összefüggésbe. Ilyen emelkedés tapasztalható a közrend elleni bűncselekmények esetében, ahol a nyomozóhatóságok tudomására jutott cselekmények száma az időszakban 40%-kal nőtt, amit a бүнözésen belüli arányeltolódás is jól mutat (az időszakban 11-ről 18%-ra nőtt e kategória részesedése).

Hasonló irányú – bár kisebb volumenű – emelkedés mutatható ki a házasság, család, ifjúság és nemi erkölcs elleni, valamint a gazdasági bűncselekmények kategóriáiban. Előbbi (ahova például olyan bűncselekmények sorolhatók, mint a kiskorú veszélyeztetése, az erőszakos közöszlés, a szemérem elleni erőszak stb.) összбүнözésen belüli aránya a vizsgált tizenhárom éves időszakban folyamatosan emelkedett: 1995-ben nem érte el az 1%-ot, 2007-ben már 3,6% volt, de az azt megelőző évben minden huszadik cselekmény tartozott ide. E változás hátterében a kriminálpolitika, ezen belül is elsősorban a tiltott pornográf felvétel készítése bűncselekménnyel kapcsolatos rendőrségi felderítő munka hatékonyságát célzó intézkedések bevezetése áll, amelynek következtében e bűncselekmények száma ezen időszak alatt megháromszorozódott.

Az előbbihez hasonló irányú és mértékű változás következett be a gazdasági bűncselekmények területén is. Más irányú változások következtek be a személy elleni, valamint az államigazgatás, igazságszolgáltatás és a közélet tisztasága elleni бүнözés vonatkozásában. Mindkettőnél az ezredfordulóig lassú, de folyamatos emelkedést jeleznek az adatok, amit hasonló mértékű, de csökkenő tendencia követett.

A személy elleni cselekmények (a Büntető Törvénykönyv alapján ide tartozik egyebek mellett az emberölés, a testi sértés) esetében az 1990-es évek derekán 16 ezres бűncselekményszámról beszélhetünk, ami öt év múlva elérte és meg is haladta a 20 ezres számot, 2007-ben pedig lényegében – folyamatos csökkenés eredményeképpen – már csak 17 ezer volt. Ugyanezen időpontokra az államigazgatási бűncselekmények száma 5400, 15 600 és 4900 volt.

A közlekedési бűncselekményeknek sem a száma, sem az aránya nem mutatott jelentős változást az 1990-es évek közepe óta: éves viszonylatban 20–25 ezer ilyen cselekmény ügyében jártak el a nyomozóhatóságok, ami a бүнözésen belül stabil 4–5 százalékos aránnyal párosul. Évente csak pár esetben kellett nyomozást kezdeményezni az állam és emberiség elleni cselekménykategóriában, a honvédelmi kötelezettség elleni cselekmények az ezredfordulóig néhány száz esetben kerültek be a bűnügyi statisztikába, az azt eltörlő országgyűlési döntés pedig lényegében megszüntette ezt a kategóriát.

In the post-millennium period, in comparison with earlier times, fewer crimes were recorded by criminal statistics. In recent years, the number of cases fluctuated around 420-430 thousand on a yearly basis.

Regarding data by type of crime the superiority of property crimes (including, in addition to others, theft, robbery and fraud cases) seems unambiguous. In total criminal offences, this group of criminal offences had a share of 80% in the middle of the 1990s, however, this decreased to 65% in last years. On the one hand, this decrease in proportion may be connected to a significant decrease in the number of property cases on the other hand to numerical changes in other groups of criminal offences. Such increase may be experienced in case of crimes against public order, where the number of cases reported to an investigative authority increased by 40% in this period, which is well illustrated by a proportion shift in crimes (the proportion of this category increased from 11% to 18% in this period).

In this direction – with a lesser volume – an increase may be identified in categories of crimes against marriage, family, youth and sexual morality as well as of economic crimes. The previous category (to which e.g. such crimes may be classified like endangering child, rape, indecency) showed a continuous increase in proportion over the observed thirteen-year period: in 1995 it did not reach 1%, in 2007 reached 3.6%, but in the previous year every twentieth case belonged here. In the background of this change the criminal policy may be found, within this, first of all the introduction of measures to improve police investigative work on crimes relating to making pornographic material, because of which the number of these crimes tripled in this period.

A change with a direction and scale similar to the previous one occurred in the field of economic crimes too. Changes of other directions occurred in the context of crimes against state, administration of justice as well as against ethical public life. At both, up to the turn of the millennium, data indicated a slow, but continuous rise, which was followed a trend of similar magnitude, but a decreasing one.

In case of crimes against person (based on the Penal Code, in addition to others, homicides, violent crimes are belonging to here), in the middle of the 1990s, a crime figure of 16 thousand might be mentioned, which five years later reached and exceeded a figure of 20 thousand, however in 2007 essentially – as a result of a continuous decrease – was only 17 thousand. On these same dates, crimes of government had figures of 5400, 15600 and 4900, respectively.

Traffic offences have shown a significant change neither in number nor in proportion since the middle of the 1990s: Investigative authorities, on a yearly basis, managed 20–25 thousand such cases, which within crime were accompanied with a stabile proportion of 4–5 percent.

On a yearly basis, investigations in the category of crimes against state and humanity were needed to be initiated only in a couple of cases, nevertheless, offences against military service in some hundreds of cases got into crime statistics up to the turn of the millennium, however, a parliamentary decision of repealing that essentially put an end to this category.

10.2. A közösségi jogszabályok átvétele *Transposition of community law*

Ez az indikátor a közösségi irányelvek bevezetésére irányuló tagállami intézkedéseket vizsgálja: megadja a tagállami szinten végrehajtásra került irányelveknek az adott év valamennyi tárgyban alkalmazandó irányelvekre vetített százalékos arányát. A tárgyban alkalmazandó irányelvekbe beletartozik minden olyan hatályos irányelv (amelyet nem helyeztek hatályon kívül), ami az adott ország nemzeti jogrendjébe történő átültetést tesz szükségessé (meghatározott határidőn belül vagy azt megelőzően), függetlenül attól, hogy a többi országban ezeknek az irányelveknek a végrehajtása megtörtént-e.

This indicator looks at the situation of the notification by Member States of the total number of national measures implementing Directives. The percentage of implemented directives is the following ratio: directives for which measures of implementation have been notified by Member States, divided by all relevant directives applicable in the reference year by Member States. Relevant applicable directives are all directives in force (not repealed) that require implementation in the Member States' internal legal order (within a deadline or prior to the reference date) irrespective of the fact that they were implemented by one or more Member States.

A közösségi jogszabályok bevezetésének aránya *Proportion of implemented Community law*

	(%)			
Megnevezés <i>Denomination</i>	2004	2005	2006	2007
Mezőgazdaság, halászat <i>Agriculture and fisheries</i>	100,0	100,0	100,0	100,0
Környezetvédelem, egészségügy, fogyasztóvédelem <i>Environment protection, health and consumer protection</i>	96,6	97,8	100,0	99,0
Vállalatok <i>Corporations</i>	99,5	99,7	99,9	99,7
Kutatásfejlesztés, információszolgáltatás, oktatás, statisztika <i>Research and development, information, education and statistics</i>	100,0	100,0	100,0	100,0
Versenytörvények <i>Competition laws</i>	100,0	100,0	94,7	100,0
Belsőpiaci törvények <i>Internal market laws</i>	97,3	100,0	99,2	99,6
Igazság- és belügy <i>Justice and home affairs</i>	100,0	90,5	85,2	96,9
Energetika és szállítás <i>Energy and transport</i>	98,5	97,6	97,8	100,0
Foglalkoztatás és szociálpolitika <i>Employment and social policy</i>	96,0	98,8	100,0	100,0
Adó- és vámügyek <i>Tax and customs issues</i>	96,0	98,8	100,0	100,0
Oktatás és kultúra <i>Education and culture</i>	100,0	100,0	100,0	100,0
Egészségügy és fogyasztóvédelem <i>Health and consumer protection</i>	98,7	99,6	99,4	99,5
Eurostat <i>Eurostat</i>	98,7	100,0	100,0	100,0
Összesen <i>Total</i>	98,7	99,3	99,2	99,6

Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

10.3. Részvételi arány az EU- és a nemzeti parlamenti választásokon Turnout at national and EU parliamentary elections

A mutató az országgyűlési és az EU-parlamenti választásokon résztvevők arányát mutatja a teljes szavazásra jogosult népességben belül.

This indicator shows what proportion of the total eligible population participated in national and EU parliamentary elections.

Részvétel az országgyűlési választásokon Magyarországon
Turnout at national parliamentary elections

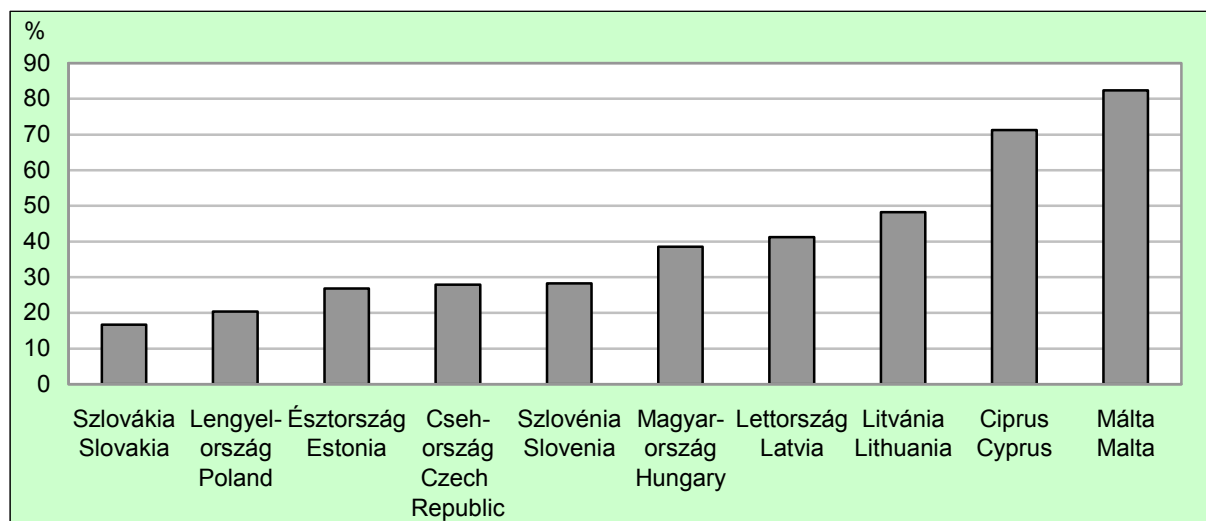
Megnevezés Denomination	1990	1994	1998	2002	2006
1. forduló Round 1	65,09	68,92	56,26	70,53	67,83
2. forduló Round 2	45,54	55,12	57,01	73,51	64,39

Forrás: Országos Választási Bizottság
Source: National Election Office

Magyarországon a rendszerváltás óta öt parlamenti választást tartottak. A legmagasabb részvételi arány 2002-ben volt, mindkét fordulóban 70% feletti, a 2. fordulóban közel 3%-kal többen járultak az urnákhoz, mint az elsőben. 1990-ben és 1994-ben a 2. fordulóban lényegesen kevesebben mentek el szavazni. 50% alatti részvétel eddig egyszer fordult elő, az 1990-es választások 2. fordulójában.

In Hungary, five parliamentary elections have been held since the regime change. The highest turnout rate was in 2002, in both rounds over 70%, in the second round 3% more ballots were cast than in the first. In 1990 and in 1994 significantly fewer voters took part in the second round. A turnout rate of less than 50% occurred only once in the second round of the 1990 elections.

Részvétel a 2004-es EU-parlamenti választáson az újonnan csatlakozott tagállamokban, 2004
Turnout at EU parliamentary elections in newly accessed countries, 2004

Forrás: Eurostat
Source: Eurostat

A 2004. május 1-én csatlakozott 10 tagállam ugyanabban az évben küldhetett első alkalommal képviselőket az Európai Parlamentbe. Az EU-parlamenti választásokon a részvételi arány Máltán, illetve Cipruson volt a legmagasabb, a többi nyolc tagállamban nem haladta meg az 50%-ot. Magyarországon a választásra jogosultak 38,5%-a vett részt a választáson, ami elmarad az EU-25-ök átlagától (45,6%).

The 10 member states that joined on 1 May 2004 sent representatives to the European Parliament for the first time in the same year. In EU parliamentary elections the turnout rate was highest in Cyprus as well as in Malta, in the other 8 members states it was below 50%. In Hungary, 38.5% of eligible voters took part in the election, which was below the EU-25 average (45.6%).

10.4. Az E-kormányzás használata *Use of E-government*

Az indikátor megadja hogy a 16–74 éves korú lakosság hány százaléka használta az internetet a felmérést megelőző három hónapon belül közhivatalokkal történő kapcsolatfelvétel céljából (pl. internethasználat az alábbi célokkal: a közhivatalok weblapjának látogatása információ-szerzés céljából, formanyomtatványok letöltése, kitöltött nyomtatványok visszaküldése).

This indicator shows what percentage of the population aged 16-74 used the internet to contact public authorities in three months before the survey (e.g. Internet use with the below purposes: visiting web sites of public offices to obtain information, downloading official forms, sending filled in forms back)

Az E-kormányzati portálok használata *Use of E-government websites*

(%)		
Használati szintek <i>Levels of use</i>	2006	2007
Információszerzés a közhivatalok honlapjairól <i>Obtaining information from websites of public offices</i>	13,6	21,7
Űrlapok letöltése <i>Downloading forms</i>	11,4	19,1
Kitöltött Űrlapok elküldése <i>Sending filled in forms back</i>	5,3	13,5

10.5. A környezeti adók aránya a teljes adózási rendszerben

Share of environmental taxes in the total taxation system

Az indikátor az összes, az OECD/Eurostat közös módszertana szerint környezeti adónak minősülő adófajta részarányát mutatja a teljes adózási rendszeren belül.

This indicator shows what proportion of all tax types is qualified as environmental taxes in the total taxation system according to a common OECD/Eurostat methodology.

Az OECD és az Eurostat definíciója értelmében környezeti adóknak nevezzük azokat az adótípusokat, amelyek adóalapja olyan fizikai egység, melynek bizonyítottan negatív hatása van a környezetre.

In the sense of the definition of OECD and Eurostat, those tax types are qualified as environmental taxes, whose tax base is such a physical unit, which has a proven negative effect on the environment.

A környezeti adók csoportosítása a legtöbb európai országban szintén az OECD terminológiája szerint történik. Eszerint a környezettel összefüggő adófajták az alábbi négy csoport valamelyikébe sorolhatók: energiaadók (beleértve a szén-dioxid-adót is), közlekedési/szállítási adók, szennyezési adók, erőforrásadók.

In most European countries environmental taxes are grouped also according to the terminology of OECD. According to this, tax types relating to the environment may be classified to one of the below four groups: energy taxes (including the carbon dioxide tax), traffic/transport taxes, pollution taxes and resource taxes.

Az energiaadók alapját a különböző energiatermékek képezik, amelyeket például erőművekben, illetve közúti, légi stb. közlekedés során üzemanyagként használnak (így például a motorbenzin után fizetendő adó is ide, nem pedig a közlekedési adók közé tartozik).

The base of energy taxes is made up by different energy products, which are used as fuels e.g. in power plants as well as in the course of air, road etc. traffic (thus for instance gasoline tax is classified to here not to transport taxes).

A közlekedési/szállítási adók közül Magyarországra a gépjárművek súlyadója a jellemző példa. A harmadik kategória, a szennyezési adók alapja a levegő- és vízszennyezés, a különféle szilárdhulladék- vagy zajkibocsátás. Az úgynevezett erőforrásadók pedig a különféle természeti erőforrások használata után fizetendők, hazánkban a vízkészletjáruléka tartozik ebbe a csoportba.

Out of traffic/transport taxes the motor vehicle tax is the characteristic example in Hungary. As the third category, pollution taxes are based on air and water pollution as well as different emissions of solid wastes and noises. The so called resource taxes are levied on the use of different natural resources, in our country, water resource fees are classified to this group.

Környezeti adók

Environmental taxes

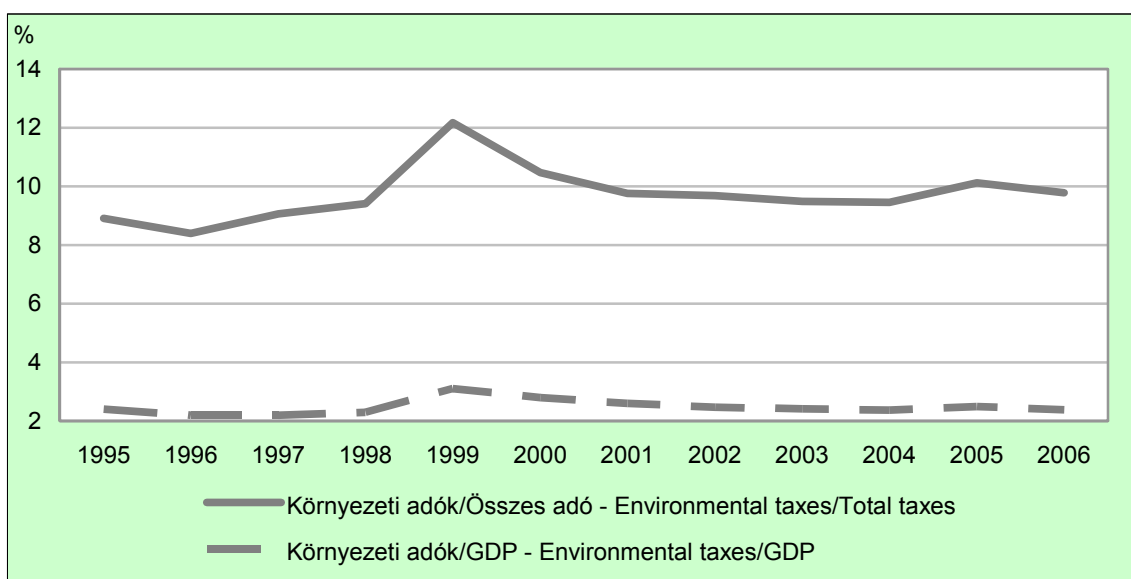
Megnevezés Denomination	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Környezeti adók összesen, millió Ft Environmental taxes total, HUF million	133 481	363 349	379 030	417 398	451 190	492 313	548 737	567 093
Ebből Out of which								
környezetvédelmi termékdíjak, millió Ft product charges, HUF million	4 655	24 407	26 404	20 054	25 459	20 009	19 616	20 131
energiára kivetett adók, millió Ft taxes levied on energy, HUF million	124 139	324 598	335 871	368 656	390 849	415 712	469 673	483 843

Forrás: KSH, Pénzügyminisztérium
Source: HCSO, Ministry of Finance

Az Európai Unió tagállamaihoz hasonlóan hazánkban is az energiára kivetett adók képviselik magukat a legnagyobb súllyal, részarányuk a környezeti adókon belül 2000-ben 89%, 2006-ban 85% volt. Ennek legnagyobb részét az üzemanyagok jövedéki adója teszi ki.

In Hungary, similarly to other EU member states, taxes levied on energy account for the largest proportion, these amounted to 89% of environmental taxes in 2000 and 85% in 2006. The largest proportion of this is made up by excise taxes on fuel.

A környezeti adók aránya a teljes adózási rendszerben és a GDP-hez viszonyítva, 1995–2006
Ratio of environmental taxes in the total taxation system and to GDP, 1995–2006

A környezeti adók GDP-hez, valamint az összes adóhoz viszonyított aránya 2000-től nagyjából állandónak tekinthető (2,5%, illetve 9,5–10% körül), a legmagasabb értéket mind a két esetben 1999-ben mérték (3,1%, illetve 12,2%).

The ratio of environmental taxes to GDP as well as to total taxes might have been regarded as constant since 2000 (around 2.5% as well as 9.5-10%), in both cases the highest value was measured in 1999.

Keresse fel honlapunkat, ha:

www.ksh.hu

- magyar vagy európai uniós statisztikai adatokra van szüksége,
- letölthető statisztikai kiadványokat keres,
- vagy szeretné megismerni a statisztika módszertanát.

KÖZPONTI
STATISZTIKAI
HIVATAL

Valamennyi adat és információ ingyenesen áll az Ön rendelkezésére!

Tájékoztatási adatbázis

www.ksh.hu/tajekadatbazis

52 szakstatisztika, 392 adatköre

Az adatbázis összehasonlítható időszakaiból a kívánt adatok az Ön által meghatározott dimenzió és hierarchia szerint tölthetők le, akár **táblázatos**, akár **grafikonos**, akár **térképes formában**.
2008-tól már a **T-STAR**, **BP-STAR**, illetve az **MR-STAR** területi adatai is elérhetők a Tájékoztatási adatbázison keresztül.

■ Népeség, népmozgalom ■ Társadalom ■ Gazdaság ■ Környezet ■ Területi statisztika

StADAT-táblák

www.ksh.hu/stadat

Letölthető, kinyomtatható kész táblák

Az éves adatokat 428, az évközi adatokat pedig 280 tábla dolgozza fel, mely adatok mellett a fontosabb mutatók **hosszabb időszakra visszatekintő idősorai is megtalálhatók**. A területi adatokon belül az adatok megyékre és régiókra bontva is elérhetők.

■ Népeség ■ Társadalom ■ Általános gazdasági mutatók ■ Gazdasági ágazatok ■ Környezet
■ Területi statisztika ■ Nemzetközi statisztika

Területi atlasz

www.ksh.hu/maps

Magyar és európai uniós interaktív térképek

Magyarországra vonatkozóan **157 megyei, 88 kistérségi és 43 települési térkép** érhető el, melyek felölelik a társadalom, a gazdaság, illetve a környezet legfontosabb területeit. A kistérségi térképek a legújabb, 2007 szeptemberétől érvényes kistérségi lehatárolás szerint készülnek.

■ Magyarország térképek ■ Európai térképek

EU-INFO

www.ksh.hu/euinfo

Uniós statisztika

Ingyenes szakértői segítséget nyújtunk Önnek az Európai Unióra és tagállamaira vonatkozó adatok, módszertani információk és kiadványok megtalálásához, valamint technikai segítséget és magyar nyelvű használati segédleteket az **Eurostat adatbázisainak** és egyéb szolgáltatásainak **használatához**.

A szolgáltatás az Eurostat támogatásával működik.

■ Uniós statisztika ■ Európai térképek

Telefonos ügyfélszolgálat:

345-6789

H-Cs: 9:00 – 15:00

P: 9:00 – 13:00

e-mail: informacioszolgalat@ksh.hu

EU-INFO:

345-1217, 345-6443

H-Cs: 8:00 – 16:00

P: 8:00 – 13:30

e-mail: euinfo@ksh.hu